

Nicolai Perotti Cornucopia, siue Commentariorum lingue
latine ad illustres. Principem Federicam Urbani
Ducem, & Ecclesiastica exercitus Im-
peratorem inuictus. Liber primus.

Est in inges Comentarium, in primis Epigramatum librum Martialis tm.

DE AMPHITHEATRO EPIGRAM-
MA PRIMVM.

BARBARA Pyramidum. Blanditur Domitiano, quod amphitheatrum eius præclaræ totius orbis ædificia operis magnitudine superet. Barbara, Fera, in culta moribus. Barbari ab initio dicti sunt fictiuo nomine, qui dure, atque asperè loquebantur. quem admodum Blasphos etiam Balbosque dicimus, qui lingua ipediti sunt. unde Balbutire est cum quadam lingue confusione trepidare. Cicero, me quidem auctore etiam peripateticos, ueteresque Academici Balbutire aliquando desinant. Metellum pontificem adeo impeditæ, ac balbutientis lingue fuisse tradunt, ut multis mensibus fatigatus, tortusque fuerit, dum meditatur in dedicatione ad epifere dicere. sinusque fuerit, dum meditatur in dedicatione cogitata rebus uocabula ingeniosi, qualia sunt murmur, clangor, strepitus, crepitus, et similia, sed quæ admodum ex his multa iam proprie proferuntur, ut hoc uocabulum Barbarus, quamuis à principio eum tantum significaret, qui crasse loquebatur, nunc tamen ad eos omnes translatus est, qui non sint græci, aut latini, quod in uitiores linguam habeant, ac magis cultam. quin etiam inter hos, si quis non rectè proferat, barbæ loqui dicitur. unde fit Barbarissimus, qui definitur una pars orationis enuntiatione, uel scripto corrupta, et à poetis Metaplastus uocatur. differtque à Solæcismo, quod ab Asinio Capitone definitur impar, et inconueniens compositura partium orationis: à nostris imparitas: à uetustioribus latinis stribligo dicebatur à uersura, et prauitate tortuosæ orationis, tanquam stribligo quædam, siquidem σπιλάς apud græcos torqueo, ac de prauo significat. unde et striblitæ appellata est, quod in circuitu ad res modum torqueretur, hoc solum differens à placenta, quod sine melle coquebatur, et feruentissima edi solebat. Martialis, et carminata diu mensis striblitæ secundis, urebat nimio sæua calore manus. Plautus, dum ludi sunt in popinam pedisse qui irruptionem facit. nunc, dum occasio est, nunc, dum striblitæ æstuant, occurrunt ueteres et latini, et græci non solæcismus, Barbarissimusque dixerunt, sed βάρβαρον σολοικόν τε, hoc est Barbarum, ac solæcum. solæci autem nomen à Solone deductum Laertius Diogenes testatur, qui cum in Cilicia urbem à suo nomine Solæ condidisset, pauca ex Atheniensibus, quos in ea reliquit, non multo interiecto tempore, corrupto patrio sermone inconuenienti partium structura loqui cœperunt. quapropter qui eo uitio aliquando uterentur dicti sunt σολοικὴ γῆ hoc est solæcassare. à poetis solæcismus pro errore metaphoricè capitur. Iuuen. solæcismus licet fecisse marito. Martialis. sæpe solæcismus mentula nostra facit. maiores nostri non Barbare, sed rustice loqui dicebant. quapropter Barbarissimè uocabulo nemo ante Augusti ætatē usus fuit. græci à principio omnes homines, se solis exceptis, Barbaros dici uoluerunt. per metaphorā quoque barbari dicuntur illiterati. malis moribus. ferocruales. à Barbaro fit Barbaricus eiusdem penè si significatio nis. Apuleius, feris, ac barbaricis moribus. et barbaries. in ciuitas incultas. feritas. et Barbaricū neutro genere. clamor exercitus, quod eo uociferandi genere barbari utantur. stulte quidam barbā hinc deductam putant, quod eā barbari præ-

longam ferre consueuerunt. Barba enim primogenium nomen est, et tam de hominibus, quam de brutis, atque etiam inanimatis utroque numero dicitur, nam quod scribit Seruius, barbam hominum, barbas brutorum esse, falsum est. Plyn. hircorum si mulceatur barba, mitior est. eadem præcisa non abire eos tradunt in alienum gregem. idem, pisces, qui nulli dicuntur barba gemina insiguntur inferiori labro. idem trago pogus dicitur, quod barbula habeat ad hircinæ barbæ similitudinem. hæc herba est, quam in acetarijs utimur, uulgo barbam Petræ appellant. in Gallia transpadana barbula hircina dicitur ad græcorum similitudinem τράγος quippe hircus est, τράγος barba. Alij hanc Comen uocant à comæ similitudine, quod folia in circuitum spargat, alij scandicem. unde per iocum Aristophanes Euripidi poetæ obiecit, quod mater eius ne olus quidem legitimum uenditisset, sed scandicem. à barba barbatus dicitur, et contrariū eius imberbis. barbatus quoque non à barbaro deducitur, licet barbarum, hoc est peregrinum uocabulum sit. si significat autem maiorem lynam organo similem sono. quidam latorem partem lyncæ esse existimant, et tam feminino genere, quam neutro reperitur. Ouidius, non facit ad lacrymas barbatus ulla meas. Horatius. age dic latine barbite carmen. idem lesbourn refugit tendere barbiton. Memphis. Ordo est. barbara Memphis sileat miracula Pyramidum. Memphis ægyptiorum rega est ab Ogdo regge ædificata, cuius filia Memphis et nomen dedit, cum qua Nilus concubuit sub imagine tauri. ab hoc fit mēphiticis adiectiuum. Martialis. dat chartis agiles calanos memphiticæ tellus. et memphitis. Ogdois autem prius cognominatus est Vohereus, ut Diodorus Siculus testatur. Sileat. tacet, non amplius laudet. silere tacere est, fictum uerbum ab s littera, quæ nota silentij est. unde in ludis literarijs, publicisque conuentionibus, dum uolunt silentium indicere, s litteram quasi sibilando pronuntiant, à quo sibilum quidam deductum existimant. et sibilare, quod ueteres etiam sifilare dixerunt, et est antumeliosa significatio uocis, unde exsibilare, siue exsifilare aliquem dicuntur, dum populari, et tumultuaria sibilatioe eum expellimus sicut ex plodere, dum eum fugimus cum plausu. Cicero. histrio si Paulum se moueat extra numerum, aut si uersus pronuntiat, est una syllaba breuior, aut longior, exhibatur, atque ex ploditur, quod in literarijs ludis hac tempestate frequētissimè fieri uidemus. quidam siphilare à græco deductum putant. græci enim σιφλον contumeliam nominant, et quam nos dicimus exhibitionem. et σιφλον dicunt ex plodere, atque deridere. equidē factitia hæc uocabula esse arbitror. nam plaudere, siue plodere est manibus pulsare, et strepitum facere, quod uel lætitiæ, uel derisionis causa fieri solet, à quo ex plodere est non simpliciter eijcere, sed manibus cum sono pulsantibus e domo. schola. teatro, aut alio conuentu eijcere. Cicero, quando Pyrrhonis. Aristonis. Erilli iam pridem ex plota sententiā est. ueteres solum uocabant callidum, et acutum. à sileo silentium deriuatur, quod taciturnitatem significat. unde silentium noctis, pro nocte intempesta ponitur, quam alij concubium, alij anticiuum nuncupant, et silentia loca, in quibus siletur, et silex secundum quosdam, quod saxi genus est, quia silentem intra se ignem habeat, qui attritus, aut percussu excitatur. silecem tenere in manu solebant iuraturi per Iouem hæc uerba dicentes, si sciens fallo, qui me despicat salua urbe, atque is me eijciat, ubi hunc ego lapidem. ab hoc silecem dicitur, quicquid ex silece est. Virgil. spem gregis hæc silece in nuda conuixa reliquit, et silecnum de cuius significatione diuersi diuersa sentiunt.

In Amphitheatro Casaris
Barbara Pyramidum sileat miracula Memphis.
Assiduis tacet nec Babilona labor,
Nec Truue templo molles laudetur honores,
Dissimuletque deum coramibus anu frequens.

Aere nec vacuo pendentia mausolea
Laudibus immodicis Cores i astra ferunt.
Omnis Casaræo cedat labor amphitheatro
Vnu pro cunctis fama loquatur opus.

me silicernium eius esse e surum. Donatus, silicernium iquit coe
na est, quae inferius Dijs manibus, uel qd eam silentes cernant
umbræ, uel quod, qui hæc i ferunt, cernant, neq; degustent. nã
de ijs, quæ libantur inferis, quisquis ederet, aut biberit, fure-
statur. hinc Terentius in adelphis appellat senem silicernium,
qui iam iam silentibus umbris cernendus sit. alij silicerniũ no-
men fictum à Terentio existimauerunt, pro sene, quod incuruita-
te silices spectet. qui recte sentiunt, silicernium affirmant fure-
bre conuiuium esse, qd apud ueteres exhiberi senibus solebat.
dictum, quod cum silentio edentes cernerentur, uel propter de-
fectu memoriam, uel quod cogitarent se mox illum se cuturos,
quæ propter abeuntes è conuiuio ueluti se amplius non uisuri,
mutuo se salutabant. V arro, funus ex eanti laude ad sepulchrũ
antiquo more silicernium conficimus, id est conuiuium, in quo
pransi discendentes dicimus alijs alij uale. silicernium ergo Te-
rentius senem uocat, atq; decrepitum, hoc est dignum, uel cui si-
licernium fiat, uel qui ad silicernium uocetur. alibi capularem
senem nominat, quasi mox capulo effereendum. Plautus ache-
rontium, acherontius senex uetus, decrepitus. quidam silatum
quoq; à silendo dictum putant, sed falsum est. silatum enim à si-
li derivatur. sile autem herba est, quam alio nomine seselin uo-
cant, cuius uel radice, uel semine uinum condiebant, quod an-
te meridiem sumere mos erat. propterea silatum antiqui dixere,
quod nunc ientaculum dicimus. nec à silendo silus deduci-
tur, nec silones, sed silus primogenium est, si gnificatq; nasum
sursum uersum, & aduncum. unde galæ quoq; à similitudi-
ne silæ appellatæ sunt, quæ admodum sinus uocatur, qui pres-
sis est naribus, à quo simias quidam nominatas putant, & ma-
sculino genere simios, quamuis alij, quasi mimias dictas uel-
int, hoc est imitatrices. μιμῶνα enim apud grecos imitor
est. & greci σιμῶν simũ dicunt, usurpatq; id uerbum fre-
quenter Hesiodus de Apibus. Virgilius capellas simas uocat. dũ
tenera attondent simæ uirgulta capellæ. silones uero dicti sunt
à silono quodam, quem hirsutus superalij fuisse tradunt, sunt
autem silones, qui prominentia habet supercilia. siliquæ quoq;
primogenium uocabulum est. sunt hæc folliculi leguminum.
Virg. grandior ut foetus siliquis fallacibus esset. item fructus
arboris, quam greci Cerauniam, quidam ficum ægyptiam
nominant, & arbor ipsa siliqua appellatur. prædulcis est, &
cortex ipse mādatur. digitorum hominis longitudinem habent,
latitudinem uero pollicitem, & nonnunquã falcatæ sunt. à si-
liqua fit siliquior uerbum, quod est siliquas facio. Plyn. inter om-
nines autem constat nihil esse utilius lupini segete, priusquã si-
liquetur, aratro, uel bidentibus uersa. non defuerunt etiã, qui
silentium à Grecis sumptum existimauerint, quibusdam lite-
ris commutatis, hi enim σιῶν silentium dicunt, & σιῶν si-
leo. unde Sigeum troiæ promontoriũ appellatum est propter
herculis taciturnitatem. hic enim, quia prohibitus hospitio fue-
rat, simulauit abscissum, moxq; per silentium aduersus troiã
ueniens eam cepit. MIRACULA PYRAMIDVM. Admi-
ratione, ac stupore dignas pyramides propter earum salicet
magnitudinem. tam altæ enim quædam fuisse in ægypto tra-
duntur, ut magna omnium admiratio fuerit, qua ratione in tã
tam altitudine subiecta sint cimenta. unam ex ijs, quæ ex ara-
bicis lapideis constabat à trecentis sexaginta hominum mil-
libus annorum uiginti spacio constructam prodiderunt, & in
raphano, allium, & cepas, quibus operarij uescerentur, mille
octingenta talenta erogata. neq; aliam ædificandarum pyra-
midu rationem fuisse, quã regim ægypti in erogandis pecu-
nijs stultam ostentationem, siue ne pecuniam successoribus re-
linquendo insidiandi sibi causam præberent, seu ne plebs esset
ociosa. tres autem inter Mæphim, & Deltam pyramides fuisse

constat, quarum duæ inter septem orbis spectacula numeran-
tur. tertia minor est, licet impensa maior. mediæ inferior ex
nigro lapide constat, quo mortaria fiunt. hæc dicitur meretri-
cis sepulchrum fuisse ab amantibus factum, quã Sappho dori-
cam uolat fratris sui Caraxi amantem, dum è Lesbouinum ad
Naucratem comportaret. alij Rhodopẽ nominant, cuius, cum
lauaretur, alterum calcem aquila rapuit, & in gremium re-
gis iura. Memphi dantis dimisit. rex admiratus, perquiri mu-
lièrem iussit, inuentam duxit uxorem. de sanctæ postea ædifi-
cata pyramis fuit. pyramides sunt moles maximæ ita constru-
ctæ, ut è lato in acutum tendant, quales Romæ adhuc extant
duæ iam uetustate fatiscentes. diciæ uel quod flamarum simili-
tudinem habent. Græci enim πυρ ignem uocant, uel à lapi-
de pyropæclo, ex quo sæpe ædificabantur. hic & thebaicus
uocatur ab ignea quadam uarietate pyropæclo dictus, à græ-
cis enim πυρ ignis dicitur πυρῶλος uariis. pyramidem no-
stri metam uocant, quod termini agrorum, qui à metiendo hoc
est mensurando metæ dicuntur, forma pyramidum ædificari
solent, atq; ea figura pyramidalis uocatur. quãuis Paulus iu-
risconsultus metam esse dicit partem molis inferiorem, & catil-
lum superiorem. differunt pyramides ab obeliscis, quod hi tra-
bes sunt lapidei longe pyramidibus minores, solis numini sa-
crati, propter quod ad radiorum similitudinem fiebant. apud
Ægyptios nomen habent à radio. & plane talis est radij for-
ma, dum per fenestram intrat. græci à ueru similitudine ei no-
men imposituere, apud quos ὀβελῶς ueru est, atq; eius dimini-
tuum est ὀβελῶνος. ueru à nostris à uersando deducitur,
ut V arro affirmat, si gnificatq; non modo instrumentum, quo
cibi assantur, sed etiam telum à eius similitudinem factum.
Vir. & terei pugnant mucrone, uerũq; sabello. unde uerua
pila dicitur, quæ uerua habent præfixa, & ueruculum ab
eo deducitur, quasi paruus ueru instrumentum est, quo fabri
è ferro utuntur. Plyn. spuma ex argento sublata ueruculis fer-
reis, atq; in ipsa flamma conuoluitur ueruculo, ut sit modica pò-
deris. à πυρ etiã græca uoce à igne si gnificante pyreus deduci-
tur, sic enim uocatus est Aetheniensium portus ab aduentantiũ
peregrinorum multitudine semper feruens, uel à pyreæ pro-
montorio (ut quidam sentiunt) quod radijs solis exurit. &
pyralis uermis in igne uiuens, de quo inferius dicemus. & Py-
ranus propriũ nomen, adolescens memphiticus fuit, qui Thy-
sbes amore ardens seipsum interemit. item est hoc nomine flu-
men in star Nili limum deferens, quod magnam Ciliciæ partem
adiat, de quo extat illud oraculum, Tunc erit undisonus late-
cum Pyranus olim littora persudens Cyprium laborum in al-
mam in medijs quippe Catonia campis nauigabilis defertur,
et per angustas tauri in Ciliciam elabens ad oppositum huic,
et Cyprio transitum erumpit, & Pyrene mons Hispaniæ à cre-
bris fulminum ignibus, unde pyreneus deducitur, quippe py-
renei montes uocantur, qui in Hispaniæ à pyrene ortum ha-
bentes in galliam protenduntur usq; ad alpes. item pyreneus
proprium nomen, & Pyrodes Ciliciæ filius, qui primus è silice
excussisse ignem dicitur, quem admodum asseruasse in ferula
Prometheus, & Pyrodes nomen unius ex solis equis, quasi ar-
dens, quemadmodum alius Aethon uocatus est ἀπὸ τοῦ αἵθε-
ρο. Alius phlegon παρά τὸ φλῆγον ardeo, nam alius à lu-
mine eous appellatus est, qd mane assurgens orbem illuminet.
ἔως enim græce lux est, unde ἑωσπῶρος lucifer dicitur, pro
quo nos eoum dicimus, & pyrgus turris, quod fulguris igni-
bus ferri turres consueuerunt, à cuius similitudine pyrgus eti-
am uasis genus dicitur, quo iactari tali consueuerunt. latine tur-
ricula dicitur, de qua Martialis, quæ erit compositos manus im-
proba mittere talos, si p me misit, nil nisi uota facit. a pyrgus, qui

navim significat, pyrgum dictū est nobilissimum Thuscie ca-
 stellum eo tempore, quo Tyrreni piraticam exercebant. si qui-
 dem piratae dicuntur, qui maria latrocinij i sestant, unde ars
 ipsa piratica appellatur, sumpto vocabulo ab eo, qui primus
 hoc nomine mari infestus nauigantibus fuit, & Pyrgoteles pro-
 prium nomen. ita enim uocatus est gemmarum sculptor nobil-
 lissimus. quod Alexander Macedo edictum fecisse perhibetur,
 ne imagines suae ab alio, quā a Pyrgotele sculperentur, & py-
 rites lapis, quod plurimum illi ignis sit, hunc nos ignarium di-
 camus, quidam etiam uinum uocant. ex ploratoribus castrorum
 maxime necessarius, quia clauo, uel altero lapide percussis scin-
 tillas edit, quae sulfuratis, aut fungis aridis, uel folijs exceptae
 dicto celerius ignem trahunt. quin et molaris lapis pyrites uo-
 catur, quod in eo quoque ignis conspiciatur. est & alius pyrites
 aris similitudine in Cypro reperiri solitus, & circa Aetnani
 am, cuius usus in medicina non paruus est, & A pyrotus gem-
 ma, de qua inferius dicemus, cui ignis non nocet. & pyretica
 herba, quam uulgo nunc draconem uocant adurens linguam,
 & mordicans tam folio, quā radice, gratissima in acetarijs,
 ueruntamen nec salem, nec acetum exigens, cum utriusque sapo-
 rem in se habeat. & pyra lignorum strues, in qua cremari
 corpora solebant. & pyromantia, de qua inferius dicemus, &
 (ut quidam putant) pirum, quod id genus pomi ad similitudi-
 nem pyramidis ē lato in acutum tendat, flammæ similitudinē
 reddens, quāuis non per ypsilon, sed per i nostrum scribi usus
 obtinuerit, & pyrrhus rufus, a quo Pyrrhus proprium no-
 men, de quo inferius dicemus. & pyretus febris ab incendio ap-
 pellata, quemadmodum apud nos febris a feruore. & pyria
 sit fomentum, quibus uocabulis medici nostri plerumque utuntur.
 & pyrodes lapis, quem superius diximus pyritem appellari.
 pyre etiam nucleus oliuae dicitur, quā facile ignem concipiat. et
 pyros frumentum, & pyrolabes, forfex, quae ea, quae ignita sunt
 capiat, sicut pyrobola malleus, quod ignita percussit. MIRA-
 CVLA. Miraculum dicitur quicquid admirationem afferre
 potest, quasi sit contra naturam, propter quod ueteres mira, &
 miracula pro monstris, atque horrendis posuere. Plau-nimia me-
 moras mira. Virgilius omnia commutat sese in miracula re-
 rum. hinc Aetius. personas distortas, oribus deformes mu-
 riones appellat, mirius quoque antiqui dixere pro magis mu-
 rum. V arro nunquid hoc mirius? haec a uerbo miror de-
 ducta sunt. mirari autem proprie est re aliqua, tanquam
 noua, obstupesceri. Virgilius, Artificumque manus iter se, ope-
 rumque laborem miratur. aliquando tamen mirari est cum uo-
 luptate, & delectatione inueneri. idem, seu quis olympicae mi-
 raris praemia pugnae, pascat equos. sed cum dicimus me miror.
 te miraris. se miratur, nunc mirari significat placere, & de se
 magnifice sentire. Martia. qui se mirantur, in illos. ab hoc fit
 compositum admiror, quod est aliquando stupore afficior. Cice-
 ro. cum ob id uehementer admiratus in urbem rediissem. ali-
 quando ueneror. Vir. ille operum custos, illum admirantur, et
 omnes circumstant. ab hoc fit mirabile, & admirabile, quā ad-
 miratione dignum est. & mirificum, & mirifice aduerbium,
 & mirum immodum, hoc est in maiorem modum, & nimirum,
 quod si significat certe. & admiratio pro stupore, & admi-
 rabundus, hoc est plenus admiratione. ASSIDVVS IAC-
 CTET NEC BABYLONA LABOR. Nullus ex-
 tollat amplius moenia Babylonis, quod tanto labore aedificata
 sint. Babylon Mesopotamiae urbs est chaldaeorum gentium ca-
 pit, quae summam claritatem obtinuit in toto orbe, propter
 quā reliqua pars Mesopotamiae, Assyriaeque; Babylonia appel-
 lata est. muri ambitum habet trecentorum, et octidaginta quinque
 stadiorum, quorum altitudo pedes ducenti, latitudo quinquage-

20
 20
 30
 40
 50
 60

ni in singulos pedes ternis digitis mensura ampliore, quā no-
 stra. uia in moenibus ipsis tam lata, ut quadrigae sibi inuicem
 occurrentes facile pertransire possent. quapropter inter septem
 orbis spectacula numerantur. hanc urbem Semiramis condi-
 dit, quā cum aliquando circa cultum corporis occupata dese-
 cisse intellexisset, soluta adhuc altera crinium parte ad eam re-
 ciperandam occurrit, nec prius decorem capillorum redegit
 in ordinem, quam urbem in suā potestatem restitutam uidit,
 tanta alioquin libidine, ut non modo filium, sed equū quoque
 usque in coitum amauerit. quamlonge in hoc ab Othone disse-
 rens, qui cum Romanis omnium gentium fortissimus i peraret,
 speculum in bello civili contra Vitellium deferebat, ut se dum
 tolli signa iuberet, armatum, compumque intueretur. a Babylone
 Babyloniū dicuntur, quae admodum a Calydone Calydoni-
 item babilonicus adiectiuum, unde babilonica uestes dictae.
 NEC & non. neque, & quod ab eo per apocopen factū est, nec
 in copulatiuam, & negationem resoluuntur, id est in & non.
 ut non facta hoc, neque facerem. sed si se quater enim, uel uero, sim-
 plicis negationis um habet, ut nec enim id facerem. id est non
 enim facerem. ponitur nec aliquādo pro etiam, Quint. per sol-
 ui gratia non potest, nec malo patri. Cicero quidem hoc modo
 dicendi non utitur, nec unquam, et, uel nec, pro etiam ponit, quā
 ferē omnes posteriores fecere. ASSIDVVS. iugis. continuus ab
 assideo uerbo, quod in ea re quam continue agimus, quasi con-
 sedisse uideamur. unde assiduitas pro diligentia ponitur, & ē
 contrario resides dicuntur se gnes, atque otiosi. aliquando assidu-
 us, pro frequens capitur. Virg. assiduis ueniebat. assidui eti-
 am dicebantur, qui locupletes erant, & facile, cum id tempus
 postulabat, munera populo praestabant, & tunc ab assid hoc est
 are dando dicuntur. item assiduos aliquando dictos inuenimus,
 qui asse suo, hoc est sua pecunia, & sine stipendio militabant.
 LABOR. Opera defatigatio in moenibus aedificandis. anti-
 qui in nominatiuo labos dicebant. sicut arbor. honos. colos. ua-
 pos. clamos, quae etiam apud probatissimos auctores frequen-
 ter reperuntur, sicut ē contrario. Valesius, Fufiusque; pro V ale-
 rius, & Furius, & libesum pro liberum. ab hoc nomine labo-
 re uerbum deriuatur, quod interdum est fatigat, & cum labo-
 re ago. Seneca, iugiter fodiendo laborat. unde & laborare per
 meta phoram capimus pro male habere, propter quod labora-
 re febre. laborare podagra. laborare dolore dentium dicimus.
 Plyn. succus eius podagra laborantibus prodest. interdum eni-
 tor. conor. quod etiam eius compositum elaboro significat. Cice-
 ro. nihil enim mihi ita elaborandum est, quā ut consilia no-
 stra nemo intelligat, & aliud compositum eius illaboro, quod si-
 gnificat labore uaco. unde inelaboratum, atque illaboratum de-
 ducuntur, quae ita inter se, differunt, quod inelaboratum dicitur,
 quod non satis artificio ex cultum est. illaboratum uero, quā
 sine labore uidetur factum. illud uitio dari solet, hoc laudi.
 Quint. de Cicerone, cum interim haec omnia, quae uix singula
 quisquam intentissima cura consequi possit, stant illabora-
 ta. et illa, qua nihil pulchrius auditu est, oratio praese fert tam
 felicissimam facultatem. aliquando compono colo. Virg. arte
 laborata uestes, id est compositae, & laboratum agrum cultū
 appellamus. hinc laboriosus homo dicitur laboris sustinens. &
 laboriosum opus difficile, & quod non sine labore perficiatur,
 & laborinus campaniae nobilis campus, in quo adeo pinguis
 terra est, ut stipulam tantae crassitudinis faciat, quod ea inco-
 lae pro ligno utuntur. propterea dicitur laborinus, quod igens
 labor est in eo colendo. quippe solum habet arduum opere, dif-
 ficile cultu, bonis suis (ut Plyn. inquit) penē acrius, quā uitis
 quem pascat, affugit a grycolam. graeci phlegraeum appel-
 lant ἀρὸ τοῦ φλεγειν, quod est urere, atque inflammare,

quoniam ea terra praeliorum concitatrix fuit, dum ibi gigantum bellum exarsit. duo enim phlegrii campi sunt, alter in Graecia, ubi cum gigantibus à Ioue pugnatum est, alter in Cápania, in quo Hercules cum ijs praelium commisit. de quo Strabo fortunatus erat & campus nomine Phlegrius, in quo res à gigantibus gestas fabulæ divulgant, nullam aliã ob causam, ut credi fas est, quã quod terra ipsa suaapte natura praeliorum concitatrix est. de hoc campo sic scribit Plyn. quantum autem uniuersas terras campus Cápianus antecedit, tantum ipsum pars eius, quæ laboris uocatur. finiuntur laboris uia ab utroq; latere consulari, quæ à Putolis, et quæ à Cumis Capuam ducit. quidam laborem à labo dictum putant, quod non sine labore surgunt, quæ facile ceciderunt. Labare enim ruere est, & repente cadere. Virgilius labat ariete crebro lanua. à quo fit labasco. Terentius labasit uictus uno uerbo. et utrunq; primam syllabam correptam habet, reperiturq; etiam labasior. Varro, postquam uidi misericordia labasci mentem infirmam populi labor autem uerbum producit primam syllabam, & significat leniter, ac sensim descendendo. Cicero, non quasi unum ex hac urbe missum, sed quasi de caelo delapsum in hanc urbem intuentur. Labi etiam dicimus eos, qui in lubrico figentes uestigia in terram ruunt. unde lapsus aliquando pro ruina accipitur, & per translationem eos, qui uel à nimia infirmitate, uel im prudentia deliquerunt, lapsos nominamus. elabi quoq; est periculum fugere. nam quemadmodum anguis lubricus, & murena, et anguilla manu prehensa lapsu fugiunt, quod est à manu elabuntur, ita qui è medio periculo euadunt, elapsi dicuntur. Plau. quid? cum manifesto tenetur, anguilla est, elabitur. Virgilius Ecce autem elapsus Pyrrhi de cæde Polites. Cicero per translationem, hic fratre suo censore, qui proximus ante me fuerat, elapsus est. hoc est accusatorum, ueluti presentium manus effugit. A labor deducitur lubricus, quasi lubricus est autem proprie lubricus, in quo quis insistere, & ingredi non potest, quin labatur. quales sunt herbae profusae sanguine. marmora leuigata. glacies congelatae. & huiusmodi. hinc per translationem lubricam adolescentiam uocamus, in qua qui sunt, facile labuntur. anguilla quoq; & murena, & similia lubrica dicuntur. & pes lubricus, quod in lubrico est, et oculi lubrici, quod in lubrico positi sunt, ita, ut non possint consistere. hinc lubrica (ut quidã existimant) appellati, de quibus inferius discreuimus. item ab eadem composita fiunt allabor, quo poetae uentur pro iuxta nauigo. Claudianus, siculis allabatur oris. item interlabor, id est inter aliquid labor. de labor, deorsum labor, elabor effugio, & eiusdem penè significationis. dilabor. prolabor idem ferè, quod labor, praelabor ante labor. illabor intra labor. collabor, uel labor, uel simul cum aliquo labor, à labor fit labilis, qui facile labitur, et labes, quæ modo maculam, tractum ab oleo, aut alio liquore, quod in uestem lapsa eam foedent. hinc fit labefactare, & frequentatiuum eius labefactare, quæ significant interficere, maculare. Lassum quoque à labore dictum pleriq; existimant. si significat autem tam corpore, quam animo fatigatum, hoc est labore affectum, unde lassitudo pro defatigatione accipitur, & ea molestia, quam ex labore suscepimus. laxum uero à lato deducitur, proprieq; latum significat, & spatij maioris. Virgilius & primum laxos tenui de uimine Cyclos cernici subnecte. à quo laxo uerbum, dilato, remitto, & laxitas dilatatio, remissio. relaxatio. nam et relaxo ab eodem derivatur. Cicero, & admittenda hominum cuiusq; modi multitudo, adhibenda est cetera laxitatis. Et laxum aduerbium pro late. Martialis, & adhuc supererit centies tibi laxum. Aliquando tamen laxum significat

erat molle. remissum. languidum. Virgilius & premere, & laxas sciret dare iussus habenas. unde laxi rudentes, laxi funes dicuntur. hoc est languidi. semiconsumpti. & uela laxa quando uenti non flant. Allaxum fit prolixum. quasi porro laxum. quod longum, latumq; est. & aliquando superfluum. unde prolixam orationem prolixum iter. prolixia uerba dicimus. à quo prolixè aduerbium, longe, lateq; & prolixitas longitudo, quæ, et prolixitudo à ueteribus dicta est. Pacuuius, oro, in me ne flectas fandi prolixitudine. IACTET. Laudet, ex tollat. iactare proprie est frequenter iacere. Seneca, dum lapillos iactaret in puteum, ponitur & pro suo primogenio. Virgilius & dextra iactata recumbit in armo. per metaphorã autem aliquando iactare pro uoluerè accipimus. idem. atq; illum talis iactantem pectore curas, modo pro fatigare. concitere. uexare. affligere. idem iactatos equore toto Troas reliquias Danaum, atq; inuitis Achilli. Cicero, iactatur domi sue uir primarius, et homo honestissimus pro se quisq; manus afferret. ex quo apparet ridiculam esse differentiam, quam facit Seruius, cum iquit, iactantur in mari fluctibus. fatigantur in terris. cum Vir. ipse dicat, multum ille & terris iactatus, & alio. ab hoc fit iactura pro damno. & quoniam uerba, quæ uel inaniter, uel temere effunduntur, quodammodo iactari uidentur, factum est, ut iactare interdum sit inaniter loqui. Virgilius talia iactanti strides Aquilone procella uelum aduersa ferit. modo temere laudare. ut hoc loco, & apud eundem Virgilium, quem iuxta sequitur iactantior Ancus. ab hoc iactantia derivatur, quæ est inanis de se, & stulta prædicatio. à Cicrone etiam iactatio dicitur, & definitur uoluptas gestans, & sese effrensus insolentius. iactanter aduerbium cum iactantia si significat, & similiter iactuose, quo usus est Cicero, cum sint multa iactuose dicta, & alibi nomine eius est usus. cum sint luminoso, & quasi iactuose partes duæ. iactabundus pro gloriabundo accipitur, & sese inaniter iactante. iacto à iaco deductum est, quod modo significat emitto. A pileus, multis in eum lapidibus iactus, à quo iaculum dicitur quicquid iaci in longum potest. & iaculo uerbum. Claudianus, latis iaculatus in aruis. & iaculatio pro iactu, & emissione, & iaculus serpentis genus, qui subit arbores, & quibus uel maxima uibrat. penetrat animal quodcumq; obuium fortuna fecerit. Lucanus, & natix uiolator aquæ. iaculiq; uolucres. & iaculamentum pro iaculatione. & quo A pileus uoluit, iaculanen. & iaculator, & iaculatrix. modo iacio significat pono. Cicero, in quo templo quistum in me fuit, iea fundamenta pacis. Virgilius omnis in hac certam regio iacet arte salutem. à iacio composita fiunt adiicio, quod est addo, adiungo, à quo grammatica adiectiua dixerunt, quæ substantiuis adiunguntur. dicimus autem adiicio huic rei, & adiicio ad hanc rem. circumiicio, circum aliquid iacio, inter iicio inter aliquid iacio. unde circumiecta in pedimentum dicimus, & interiectum tem pro hoc est interpositum. et apud grammaticos interiectio pars orationis, quæ in oratione interponitur. obijcio, oppono. unde obiectus opposito cuiuscumq; rei, ac etiam uerborum, dicitur. & obex quod proprie significat obiectum, siue obiectionem cuiuscumq; rei. Virgilius intra se uastu Proteus tegit obijce saxi. quapropter pessulum, seramq; hostiorum obices dicimus. philosophi neutro genere obiectum uocant, quicquid cerni potest, hoc est quicquid oculis obijciatur. obijcio etiam aliquando est repente ostendo. Claudianus, ex templo sese medij obiect in aruis. trajicio, quod interdum est transporto. Sallustius, iam omnem exercitum traiecerat. interdum transeo. Iustinius, postquam copia omnes annem traiecere. aliquando etiam utrunque coniunctum. Lilius, traiecit copias Iberum. Plautus, traiecit exercitum Ispaniam. traiecit

Etus & transitum si significat. est quando
 traicio pro extendo positum reperitur, Virg. & uolucrem
 traiecit sine columbam, quo tendunt ferrum malo suspendit
 ab alto. traiecitia pecunia (ut Modestinus affirmat) dicitur,
 quae trans mare uehitur. quod si eodem loco consumatur, nō est
 traiecitia. abijcio eiusdem ferē cum proijcio si gnificationis, un
 de abiectus dicitur homo uilis, atq; contemptus. proiectus uero
 puer expositus, qui si educatur proiectitus uocatur. porricio
 quasi porro, hoc est ualde iacio, quod uerbum solenne sacrifi
 cantibus erat. Veranius, exta porriciunt Dijs in altaria, a
 ram'ue, focum'ue, eo'ue, quo exta dari debebunt. Virgilius cū
 sacrificiū Dijs maris faceret. Dijs, quibus imperium est pelagi,
 quorum aequora curro uobis letus ego hoc candentem in litto
 re taurum constituiam ante aras uoti reus, extaq; salfos porri
 ciam in fluctus, & uina liquentia fundam. Plautus, nam si sa
 crificem summo Ioui, atq; in manibus exta teneam, ut porrici
 am. interea loci si thuri quid detur, potius rem diuinam dese
 ram. porro interdum idem si gnificat, quod uero, & autem,
 quae ita collocantur frequenter, ut nunquam referatur, sed tan
 tum sententiam à sententia distinguant. uerum hoc ab illis dif
 fert, quod illae nunquam in fronte sententiae collocantur. porro
 uero saepius. Quintilianus, porro qui consensum defendit, nō
 ab solutionem sceleris petit, sed licētiam per illa dicemus, qui
 uero, uel qui autem consensum defendit. interdum uero por
 ro si gnificat longe. ualde. certe. poste. a. ultra. ideo sepe non in
 principio sententiae, sed in medio inuenitur. Virgilius hinc ma
 xima porro accipit Roma, & patrium seruaui honorē. id est
 postea, uel post longum interuallum, estq; aduerbium tempo
 ris. deijcio, quod proprie est deorsum mitto. Virgilius toto geni
 trix, quae plurima caelo deijcit in terras. aliquādo ponitur pro
 depello. Cicero, si me adilitate deieciisset. aliquando pro auer
 to. idem, nec uero usquam, nec à republica deieciēbam oculos.
 hinc fiunt deiectus, & deiectione si gnificationis. eijcio pro
 prie excludo. Virgilius necnon Tarquini eiectionem Porsema
 iubebat accipere. aliquando extendo. idem, eiectione; incumbit
 armis. eiectionem idem pro naufragio posuit. eiectionem lit
 tore egentem excepit. ab hoc fit eiectionum adiectiuum. Plyn
 ius eiectione partu melior, quā edito, eiectione uocatur illa, haec
 porricia. proijcio abijcio, ut diximus. Cicero, quid, si eum ex ur
 be proieceris? aliquando porro iacio extendo porrigo. Virgili
 us, proiectaq; saxa Pachini, & alibi. proiecto dum pede leuo
 aptat se pugnae. Sifenna. uetus, atq; ingens erat arbor ilex, quae
 circum proiectis ramis, maiorem partem loci summi tegebat.
 ab hoc fit proiectus quartae declinationis pro extensione, &
 porrectioe. Lucretius, qualibet immani proiectu corporis ex
 tet. iniicio intro iacio. Plautus, ante, quā hāc in domum ini
 cias. uel in aliquid iacio. idem, iniiciam in eum manum. à quo
 manus iniectio dicitur. est autem manus iniectio non pulsatio,
 & uis facta iniuria, ut legulei nostri temporis accipiunt, sed uē
 diatio rei nobis debita nulla iudicium auctoritate expectata.
 Quintil. patri in filium, patrono in libertum manus iniectio
 sit. Paulus, si Titius seruum uendit eā lege, ut si Romae mora
 tus esset manus iniicere liceret, emptor alij eadem lege uendi
 dit, & seruus fugit à secundo emptore, et Romae moratur, quae
 ro an sit manus iniectio, et cui? Virgilius iniicere manum par
 cae, hoc est traxerunt debitum sibi. subijcio modo subdo. suppo
 no. idem, & ramea costis subijciunt fragmenta. aliquādo sub
 iugo. Cicero, tui sibi populis repente subiectis. unde subiectus Enni
 us pro subiectis posuit. ergo deum sublimis subiectus. humidus,
 unde oritur imber sonitus saeuo, & strepitu. aliquando etiam
 subijcio noue pro sursum iacio ponitur. Virgilius quantum ue
 re nouo uiridis se subijcit. Anus. reijcio modo retro iacio, reyel

x 0

2 0

3 0

4 0

5 0

6 0

lo. Virgilius à flumine reijce capellas. modo refuto. abijcio. A
 pileius, me uero tanquam inutilem reiecerunt. à quo reicalae
 dicte sunt oues, aut aetate, aut morbo graues. Cato, & ut in
 grege opilio minus idoneas oues remouere solet, quas reicalas
 appellant. reijcio etiam honeste pro euomo ponitur. Plyn. uini
 plusculum si à ieiuno sumatur, deinde reijciatur. inde reiectio
 & reiectus pro uomitu. idem, & uernatio utilis erit, si postq̄
 forpta fuerit, statim reiectio sequatur. Celsus. & reiectus abi
 non erit inutilis, si raro fiat. amicio. induo circumijcio, à quo
 amictus. indutus. & amiculum uestimenti genus, quod instar
 pallij humeris circumijciatur. amicum uero utrus pediculum
 est, ex quo unum diffunditur. ueteres amicor usurpauere.
 Plaut. subnixus alis me inferam, atq; amicor gloriose. am
 tes uero aucupales perticae dicuntur. conijcio interdū iacio. Vir
 glius, telumq; imbelles sine ictu comecat, interdū certo. A. Frā
 noli matrem me praesente cum patre conijcere. aliquando ago.
 idem, causam conijcere hodie apud te uolo. ambon' adessit pro
 futuros arbitror. nonnunquam abscondo. Plau. conijce. conde
 celsa, ne quis uideat. plerūque subtiliter consydeo, & quasi
 futurum intueor, a quo fit coniecto, & coniector eiusdem si gn
 ficationis, & coniectus directio, quaedam rationis ad uerita
 tem, à quo dicta est coniectura. à quo apud rhetores status con
 iecturalis. unde etiam somniorum, atque omnium interpre
 tes coniectores uocamus. & coniecturarium dicimus effiatz,
 atque perfectum. Cicero, illud uero mihi met coniecturarium.
 M O L L E S. Non duri, non solidi, atque constantes, quales
 sunt amphitheatri, quod duro marmore constat, et hoc inquit
 propter uirgineum simulachrum, ac scalam, & caetera arma
 menta lignea, quae comparatione lapidum, ex quibus aedificat
 tum est amphitheatrum, mollia sunt. constat sane in templo
 Ephesiae Dianae, de quo loquitur tectū fuisse à cedrinis trabi
 bus. simulachrum uero Deae, uirgineum, multis additis for
 amibus ex quibus Nardus fluebat, ut medicatus humor aleret,
 contineretq; iuncturas. item scalis tectum scandi solutum uir
 te una cypria. Valuas uero fuisse ex cupresso, quae post qua
 dringentos annos ita durabant, ut nouis similes uiderentur. hu
 ius templi architectus Ctesiphon traditur, incensum olim fu
 it ab Herostrato ea dumtaxat ratione, ut ob aliquod facinus
 nominaretur. rursusq; ornamentis à mulieribus collatis aedifi
 catum. mollis proprie si gnificat tenerum, & contrarium du
 ri, à mouendo quasi mobilis, quod in quacunque parte facile
 trahi, ac moueri possit. Virgilius quid nemora aethiopian mol
 li carentia lana? idem, mollia luteola pingit uacinia calta. in
 de fit, quod cum homine iunctum, modo laudem si gnificat, mo
 do uituperationem. laudem, ut molle ingenium, quod facile di
 scit, facileq; insculpitur, uituperationem, ut mollis homo. id est
 effeminatus, non seuerus, non fortis, non animi constantis, re
 sistentisq; fortunae. per metaphoram uero quoniam ea, quae te
 nera sunt pro uoluntate nostra facile tractamus, & quocūq;
 libet ducimus, mollem aliquando pro domito ponimus. Virgi
 lius belgat, uel molli melius feret esse da collo, uel pro facili.
 idem, iurat ire iugis, qua nulla priorum castalium molli di
 uertitur orbita cliuo. uel pro maturo, idem, sunt nobis matia
 poma, castaneae molles, & pressi copia lactis, unde uina mollia
 dicuntur, id est defecata, & asperitate carentia, uel pro oportu
 no, ac tempestiuo. idem, sola uiri molles aditus, et tempora no
 ras, uel pro remisso, et contemnendo. idem, tua Maecenas haud
 mollia iussa, uel pro suauis, ac iucundo. idem, mollesq; sub ar
 bore somni, uel pro placido. Cicero, & Annibalem iuueniliter
 exultantem patientia sua mollebat. hinc fit mollicies, & mol
 liter aduerbium, & mollio mollis, quod est plac. & compo
 situm ab eo emollio. & mollesco. & mollicio. & mollicatio.

& molle facio, & mulceo. quod est delinio, quasi molliceo. unde demulceo. mulsum. aqua mulsa. & mulaber, de quibus inferius dicemus. & mollitudo pro mollitie. Cicero, lenitudo orationis, mollitudo corporis, & mollisca genus nucis à mollicie ita appellata, de qua inferius dicemus, & malleus (ut quidam putant) fabrice instrumentum vulgo nonum, vel quod res duras molliat, quasi molleus, vel quod ea, quæ dura sunt, molliuntur ad ignem, ut malleis flagellentur. à malleo fit diminutiuum malleolus, quod modo paruum malleum significat, modo nouellum palmitem vitis immatam prioris anni flagello cognominatum ab ipsius mallei similitudine, vel quod in ea parte, quæ decidit ex veteri sarmento prodians utrinque malleoli speciem præbet. vel quod (ut Plyn. ait) solebat capitulatus utrinque è duro surculus feri, coq; argumento malleolus etiam nunc uocatur. & mulier quasi mollior, & mollicina uestis à mollicie. Nonius, molliciam chiroditam, recinium. **HONORES.** Pulchritudines. honor enim proprie dicitur reuerentia, & dignitas, quæ quauis ex causa alicui exhibetur. Virgilius nec me tali dignor honore. Cicero, tu cum ea, quæ es à Senatu summo cum honore tuo consecutus. quoniam uero multa sunt, propter quæ exhibere honorem solent, factum est, ut pro diuersitate subiectæ materiæ hoc uocabulum diuersa significat. hinc aliquando honorem pro pulchritudine ponimus, ut hoc loco, & apud Virgiliu, frigidus et syluis Aquilo decessit honorem. aliquando pro obseruantia, & cultu, idem, semper honore meo, semper celebrare donis. nonnunquam pro pudicitia. idem, et rapiti Ganymedis honores. modo pro hostia, idem, meritis aris madidabat honores. interdum pro premio. idem, ipsi præcipue de floribus addit honores. plerumque pro sepultura. idem, cernit ibi mastos, et mortis honore carentes. item pro sacrificio. idem, forte die solennem illo rex Arcas honorem amphitryoniade magno, diuisq; ferebat. Item pro dilectione, & amore. idem, per si quis amatæ tenget honos animum. honorem municipalem appellat Callistratus iuriconsul. reip. administrationem cum dignitatis gradu, siue cum sumptu, siue sine erogatione contingens. honori non cedere, est parem esse meritis accipientis in dandis muneribus. Virg. nec credit honori. testibusq; onerat donis. ab honore dictum è ius honorarium, ius prætoris. item honorarij ludi, quos & liberarios uocabant, & honoro uerbum, quod est colo, & ueneror, & honorum adiectiuum, sicut à cano canorum, & honorificum, quod est plenum honoris. unde fit honorifice aduerbium, & honorificentia nomen, & honestum, quod modo probum significat. à quo honestas, & honestudo deducuntur, & honeste aduerbium, & honestum substantiuum, quod uirtutem, & probitatem significat. definiturq; honestum est, quo atuetur, ne quid indecore, effæmnaute, libidinosè, turpiter fiat, cogitetur ue, et quamuis à nullo laudetur, est ipsa natura laudabile, modo pulchrum. unde inhonestum dicimus turpe. Terentius, illum ne obsecro inhonestum senem, & mulierem. **LAVDENTVR.** Celebrantur, extollantur. laudare enim aliquando est uerbis extollere. Virgilius laudato ingentia rura. aliquando nominare. Plau. id ut scias, Iouem supremum teste laudo Ego. unde illaudatus dicitur, qui ne nominari quidem dignus est, hoc est illaudabilis, nec unquam nominandus. si. uti quondam à communi consilio Asiae decretum fuit, uti nomen eius, qui templum Dianæ, de quo hic poeta sentit, Ephesi incenderat, ne quis ullo tempore nominaret. Virgilius, quis aut Eurysthea durum, aut illaudati nescit Busyridis aras? & elaudare ueteres usurparunt pro eo, quod est plus, quam nominare. Varro, elaudat nomenq; eius milites repetit. quidam tamen illaudatum dictum putant, quod nihil faciat laude dignum. nam sicut omnis cul-

pæ priuatio inculpationem facit, inculpatus autem instar est absolutæ uirtutis, ita qui omni laude caret, illaudatus est, quod est finis extremæ malitiæ. nemo enim ita feris est moribus, quin aliquando faciat, aut dicat, quod laudari possit. unde antiquissimus ille uersus uice proverbij celebratus est. *πολλὰ κινῆσαι κινῶντος ἀνὴρ μάλα κείριον ἔστιν*, hoc est, sæpe etiam est olitor ualde opportuna locutus. à laudo deriuatur laus, quæ proprie uirtus est non aliunde proueniens, sed suis iuxta radicibus. Virgilius primam merui, qui laude coronam. & laudatio, quæ est ipsa laudantis oratio. interdum etiam laus pro laudatione ponitur, & laudatiuum genus apud rhetores, quod & demonstratiuum dicitur, & laudabile, quod laudari merito potest, & colluio compositum eiusdem cum suo simplicia significationis. quidam tamen non laudem à laudo, sed laudo à laude dictum uolunt, laudem autem appellatam ἀπὸ τοῦ λαοῦ, hoc est à populo, quod proprie laus sit uox populi de aliquo recta loquentis. **TEMPLO.** In templo templum hoc loco ædem sacram significat, frequenterq; in hunc sensum accipitur. proprie tamen templum est locus. uel in caelo notatus ab augure, uel in terra à tuendo, hoc est conspiciendo dictum, quod ex omni parte, uel ex quo omnis pars aspici possit. primo autem caelum ipsum dictum est templum, quia ipsum primo tuentur. Ennius, contremuit templum magnum Iouis altitonantis. eius quatuor partes dicuntur. sinistra ab oriente. dextra ab occasu. antica ad meridiem. postica ad septentrionem. in terris autem dictum templum, quod quibusdam conceptis uerbis ab augure finiebatur, unde ueri quancunque caeli partem commode possit. à quo contempro, siue contemplor deducta sunt, pro conspiciendo, & diligenter inuicor. Ennius, contempla, & templum Cereris ad leuam aspice. ponitur etiam pro consydero. unde contemplatio pro consyderatione accipitur. unde contemplatiua uita, quæ contemplationi dedita est, differtq; ab actiua, & extemplo aduerbium, quod significat continuo, siue (ut Varro inquit) quod omne templum debet continue septum esse, nec plus, quam unum introitum habere, siue quod post templum factum illico captantur auguria, seu quod augures statim uisis auspicijs, uel à templo caeli oculos auertebant, uel è templo terræ discedebant. ab hoc templo etiam alia loca septa, & unum tantum introitum habentia dicuntur templum capere, etiam si sacra non essent, quippe acria hostilia templum erat, licet sacra non esset. deinde ædes quoque sacrae templa appellata sunt, unde & in caelo templa dicuntur, quasi deorum ædes. Ennius, magna templa caeli commissa stellis stelledididit, et in terra, idem. Scrupea saxa Bacchi tepla propè a greduntur, & sub terra, idem. acherontia templa alta ora saluete infera. item templum uocatur tignum, quod in sacro edificio transuersum ponitur. accipitur etiam aliquando pro sepulchro. Virgilius præterea fuit in tectis de marmore templum coniugis antiqui. **TRIVIAE.** Dianæ, quæ nemorum, & sylvarum Dea erat, & uenationi indulgebat, propter quod mos uenatorum erat, prædæ partem huic Deæ offerre. Papinius, & diues prædæ tamen accipit omni exuias Diana tholo. Truia autem dicebatur, quæ triujs præesset, propter quæ tres facies habere fingebatur. Ouidius, ora uidet Hecates in tres uergentia partes, seruet ut iternas cõpita secti uias. Virgilius, tria uirginis ora Dianæ. intelligit autem templum Dianæ Ephesiae. Ephesus Lydiae urbs est. amara omni opus templum habuit Dianæ ducentis uiginti annis à tota Asia factum in solo palustri, ne terræ motus sentiret, rursum, ne tantæ molis fundamenta in lubrico parum firma essent, ea primo carbonibus, deinde lane uelleribus substruere. centum uiginti septem columnæ in hoc templo fuerunt à singulis regibus factæ,

bus facta, sexaginta pedum altitudine. inter quas triginta sex
 cælate fuerunt miro artificio. Diana Iouis, & Latona fuit fi-
 lia eodem partu edita cum Apolline, hanc perpetua uirgini-
 tate insignem tradidere, quod spreto hominum consortio, syl-
 uas coluerit uenationibus uacans. & paucarum uirgum com-
 munitu contenta, arcum ferebat, & pharetram succincta sem-
 per incedens, et coturnos induta. ob hanc causam sylvarum,
 & nemorum Dea putabatur. hæc creditur luna esse dicta, quæ
 noctu sola luceat. quasi lucens una. quapropter & in palatio
 nocturna uocabatur, quod ibi noctu templum eius lucret, siue
 quod lumen à sole accipiat, propterea quod οὐρανὸν à græ-
 cis uocatur, quod οὐρανὸν splendorem significat. æro de
 super. Cicero, tum illa, quæ luce lucret aliena. Diana uero icari-
 co appellata est, quod quasi diem noctu efficiat, uel quasi dua-
 na, quod duobus temporibus die scilicet, nocteque appareat. ab
 ea Dianus dicebatur locus ei Deæ consecratus. eadem & iuno
 lucina appellatur. iuno à iuuando, lucina siue, quod partum
 in lucem prodat. siue (ut Plinius sentit) quod oculis præsit, &
 luci, siue à luo, quem Romæ in exilijs habebat. & Proser-
 pina, uel quod græca uoce πρὸς πῶρον uocatur, uel à ser-
 pendo. ueteres enim proserpere, & serpere dixerunt. Plau-
 t. quasi proserpens bestia, serpere enim luna uidetur. dum modo
 in dextram, modo in sinistram partem mouetur. propter quod
 etiam omniuaga nuncupatur. & Dictynna, quod, cum Minoc
 regem uim ei inferre uolentem fugeret, in mari sese præcipi-
 tem fertur dedisse. cadauerque eius à piscatoribus inuentum, pro-
 pter quod retibus, quæ græce δίκτυα dicuntur, nomen ei
 impositum. cumque posthac pestilentia in creta insula orta fuisset,
 habitato responso, ut ædem Dianæ construerent, ædificatum
 ei templum fuisse, Dianamque ipsam Dictynniam uocitatem, &
 montem, in quo templum situm erat Dictynnium dictum, &
 Delia, de qua inferius, & Heate, quod Proserpina uel centum
 uictimis placaretur, ut instituit Menelaus, uel centum annos er-
 rare faceret in sepulchro. græci enim ἑκατόν centum, à quo
 hecatombe centum bouum sacrificium dicunt. & hecatom pylon
 oppidum centum portarum. dicitur etiam Pergea à perge op-
 pido pampiliæ, in quo templum habuit insigne. ideo autem
 præesse parua creditur hæc Dea, quod factus aut septem, ut nõ
 nunquam, aut plerumque nouem lunæ curibus, quos ἀπὸ
 τοῦ μηνός. menses uocant maturescunt. DISSIMV-
 LET QVE DEVM CORNIBVS ARA FRE-
 QVENS. Apud Nasamonas Libyæ populos colebatur Iupi-
 ter in forma arietis, in cuius templo erant aræ centum. Virgi-
 lius, templa Iouis centum latis immania regnis. centum aras
 posuit. de hoc templo loquitur nunc poeta. est ergo sensus, &
 ara frequens non dissimulet decum cornibus, hoc est non iactet
 se amplius magnificientia templi, in quo dissimulatur deus sub
 specie arietis, hoc est ita colitur, ut dissimulato deo arietis ma-
 gis ostendatur. QVE. & Vir. O terque, quaterque beati, ali-
 quando pro quia accipitur. Cicero, non solum nobis nati su-
 mus, ortusque nostri partem patriæ uendicant, partem amici. ali-
 quando pro idest. Plaut. rudis est, nescitque quid expediat. non-
 nunquam completina coniunctio est. Virgilius, Alcandrumque,
 Haliumque, Hæmonaque, Pritaniumque, quandoque uenustatis du-
 taxat gratia duplicatur, præsertim in rebus diuersis. idem,
 egregiam uero laudem, & spolia ampla refertis, tuque, puerque
 tuus. id est, rex hominumque, deumque. Sallustius, seque, nobisque
 dignum est. est quædã si significat etiam. Apuleius. id ei, serioque lo-
 quenti non crederem, hoc est etiam serio loquenti, quod in nec,
 & neque similiter contingit. Quintilianus, per solui gratia non
 potest nec malo patri, hoc est etiam malo patri. componitur cũ

quis. qui. quæ. quod, uel quid. & per se. ut quisque. quique,
 quæque. quodque. quidque. & adiecta cum simul cum qui. quæ.
 quod, ut quicumque. quæcumque. quodcumque. & præpositione abs.
 ut absque, & cum aduerbio. ut neque, quod per apocopen dicitur
 nec, & cum coniunctione, ut atque. quæ uero relatiuum cũ
 diphthongo scribitur ad differentiam huius. quam legem &
 ab eo deriuata seruant, ut quænam. quædam. quæpiam. quæ-
 ro, & similia. quæro enim à quæ, & res compositum esse con-
 stat, cum nihil aliud sit quære, quam quæ sit res aliqua in-
 uestigare. ARA. Altare, locus, in quo Dijs sacrificia fiebāt,
 hoc tamen inter altare, & aram interesse quidam existimant,
 quod aræ superis, atque inferis Dijs constituebantur, altaria tā-
 tum superis. Virgilius, En quatuor aras, ecce duas tibi Daphni,
 duoque altaria Phœbo. ab altitudine altaria dicta, quod ueteres
 Dijs superis in ædificijs à terra erectis sacrificia faciebant. Dijs
 terrestribus in terra, dijs inferis in effossa terra. aræ uero di-
 ctæ sunt quasi ansæ. Vasa enim erant, quæ tripodes diceban-
 tur, propter quod Varro in libro rerum diuinarum scribit a-
 ras primo ansas dictas, quod esset necessarium à sacrificanti-
 bus eas teneri. ansis autem hoc est manubrij tenui uasa sole-
 re manifestum est. quoniam ergo, qui immolabant non deos
 modo uoce precabantur, sed etiam manibus aras apprehende-
 bant, primo ansæ dictæ, deinde commutatione literarum aræ
 uocari cœptæ, ut ualesius. Fusius. odos. colos. labos. Vapoc. cla-
 mos. honos. ueteres dixerunt pro ualerius. ferius. color. labor.
 uapor. clamor. honor. item maioribus. melioribus. laibus. fe-
 sisy, pro melioribus. maioribus. laribus. ferijs. hinc Virgilius,
 talibus orantem dictis, arasque tenentem. idem, tango aras me-
 dios ignes, ac numina testor. erat tamen duntaxat ara, apud
 quam nulla hostia cadebatur, sed tantum solennes preces ad-
 hibebantur cloacus, Deli, ara est Apollinis πυρροπος, in
 qua nullum animal sacrificatur, quam Pythagoram uelut in-
 uiolatam adorauisse produnt. Cato, nutritrix hæc omnia facie-
 bat in uerbis, ac rubis sine hostijs, ut Deli ad Apollinis geni-
 tui aram. quidam tamen aras ab ardendo dictas existimant,
 quod in ijs uictimæ adolerentur. ab hac ara nonnulli aræam
 deductam existimant, quod sicut hæc ara pura est, ita aræ
 in urbe siue in domo locatæ puræ sunt, idest sine ædificio, uel quæ
 sicut aræ flammis, ita aræ solis ardore torrentur. & aræ ubi
 segetes purgantur sine herbis, quamuis hanc quidam ab ariditate
 uocantam putant, quod ex aruerit, nec possit quicquam ge-
 nerare. Virgilius, aræ quam primum ingenti est æquanda
 cylindro, & uertenda manu, & creta solidanda tenaci, ne su-
 beant herbe, neu puluere uicta fatiscat. ab aræa diminutiuum
 est areola. hara autem cum aspiratione stabulum est porco-
 rum. Cicero, ex hara productæ non schola. nam ouium, bo-
 um, aliorumque huiusmodi claustra, & receptacula mandræ
 uocamus. Iuuenalis, & stantis conuitia mandræ eripiunt
 somnum Druso. est etiam hara, si Seruio credimus, auis quæ-
 dam auguralis, à qua haruspex, & hariolus sunt deducta.
 ego uero nihil usquam de hac aue memini me legisse. neque
 apud græcos Aristoteles, aut Theophrastus, neque apud nos
 Plym. mentionem eius facit. itaque potius aruspex ab ara, hoc
 est uictima, quæ ad aram ducatur inspicenda dictum existi-
 mo. hariolum uero, quasi hariolum, sicut hanula, quasi fanu-
 la, hoc est parua fana appellantur aspiratione, ut plerumque
 fieri solet pro F litera posita. est enim hariolus, qui diuina
 mente fatitur, quæ uentura sunt, neque mihi ratio Seruij obstare
 uidetur, quod ara deorum primam syllabam productam ha-
 bet, aruspex uero correptam, cum hoc in alijs plerisque uideamus
 accidere, ut in curru, quod primam syllabam productam

habet, & curuli, quod habet primam breuem, atque alijs similibus. Arca etiam ab huius, de qua diximus, arcae similitudine uocatur morbus capitis cum profusio capillorum, de quo inferius dicemus. quoniam uero ariditatis mentionem fecimus, sciendum est, quod arca uerbum ab ara deducitur, in qua, quae Dijs immolabantur, torreri solebant. nã torrere, ac sicari est, siue torridum, ac sicum esse, à quo aridum sicum dicimus, & ariditatem siccitatem, & aride aduerbium, et compositiua, superlatiuaq; corum. Item diminutiua aridulum, & aridule. item arenam, de qua superius diximus, & (ut qui dam putant) araneã à nimia eius ariditate. item arista, quae proprie est prima spica pars. Virgilius tamen poetice pro frumento posuit, Chaoniam pingui glandem mutauit arista. aridum etiam per metaphoram aliquando pro eo ponimus, quod irrigari desierit. Plyn. nõ horti hyeme aridi seruantur. item pro nimio, siue horrifico, cum de sono loquimur, quod ea, quae arida sunt, cum frangi ceperint, nimium, atque horrificum sonum edunt. Virgilius, et aridus altis montibus audiri fragor. Veteres, aridum pro aridum dixerunt. Lucilius aridum, miserrimum, atq; infelix lignum sambucum uocant. & aritudinem pro ariditate. Varro, frigis calore, atq; humore aritudinem miscet. item ab arca assum deducitur, hoc est ad ignem torrefactum. proprie enim assum dicitur, quod est sine pigmento saporis alicuius, quem admodum merum solum dicimus, unde assa uoce ueteres dixerunt sola uoce lingua tantummodo, aut uocis humanae non admixtis alijs musicis. Varro, in conuiuijs pueri modesti, ut cantarent carmina antiqua, in quibus laudes erant maiorum, & assa uoce, & cum tubicane. Cato, melos autem in cantibus est bipartitum, unum, quod est in assa uoce, alterum, quod uocant organicum. item ab arca, arefco. exsiccor, & composita per arca. ex arca. sub arca. marco eiusdem ferre cum arca significationis. item areficio, quod est exsicco. & arefio, exsiccor. sunt qui non ab ara, sed per contrarium sensum à τὸ ἄρδω, quod significat irrigare, aridum de rinatum putent, quod minime sit irrigatum. & ab arido arca posita deductum, & similiter ardeo, quod quae arida sunt, facile ardeant. FREQUENS. Crebra. centum enim arae erant (ut supra diximus) in templo Iouis Ammonis, quem sub arietis specie colebant, quod hoc modo tradunt institutum, cum liber pater per desertam Libyae exercitum duceret, uniuersam Asia deuicta, & siti admodum laboraret, implorasse à patre auxilium dicitur. quo facto, apparuisse ei ex templo arietem quem dum fugientem sequitur, peruenisse illo duce ad fontem amoenissimum, quae propter desiderio potitum existimasse arietem illum fuisse Iouem, eiq; templum mirae magnitudinis in arena constituisse, & Deum uocasse Ammonem, hoc est Iouem arenarium. graeca enim ἄμμον arenam uocant, unde est frequens illud apud eos prouerbiu de his, qui frustra in re difficili laborant, ἄμμον μὴ πείσ, hoc est arenam mensuras. sunt qui dicunt lingua aegyptia Amnum Iouem dici, hinc corrupto nomine Ammonem uocatum. alij tradunt Ammonem dictum ab Amnone quodam pastore, qui primus illic templum aedificauit. frequens modo crebrum significat, siue de loco, siue de re animata dicitur, ut frequens mules, frequens Senatus. id est creber. copiosus. multus. item frequentes domus. frequentes arae. hoc est crebrae. multae. modo quod ab alijs frequentatur, ut frequens locus, frequens templum, in quo multum conueniunt, & quod multi frequentant, frequentarium ueteres: dixerunt pro frequenter. ab hoc fit frequenter uerbum, & passiuum eius frequentor. frequentare est uel saepe adire, uel cum multis adire. frequentari uero uel saepe adiri, uel à mul-

tis adiri. hinc fit frequentatio, & frequentia pro conuentione, & concursu. & apud grammaticos frequentatiuum uerbum, quod aliquid frequenter fieri significat. Item frequenter aduerbium pro crebro, Et infrequens dicitur, uel parum frequentatum, & infrequens forum, id est, in quo pauca conueniunt, uel rarum, ut phanix infrequens auis, hoc est quae rara reperitur, ex quibus apparet falsum esse, quod scripsit Valla aliud significare frequens, cum loco adiungitur, aliud cum adiungitur personae. DISSIMULET. Fingit simulo, & dissimulo differunt. simulamus enim esse, quae non sunt. Cicero, simulabat se Romam rediturum, cum in Africam nauigaturus esset. dissimulamus ea non esse, quae sunt. Virgilius, dissimulare etiam sperasti perfide tantum posse nefas? A simulo fit simulas, hoc est odium, quod qui simulas exercet, inter se simulas loquuntur, quamuis alij simulas dicitur uelint à contrario, quia minime sunt simul. item simulas, simulas, et simulas, sicut à dissimulo dissimulas, dissimulas, & dissimulas. Sallustius. simulas, ac dissimulas. item à simulo fit insimulas, quod est crimen ingero, à quo in simulas falsi, aut ueri criminis in castro. Terentius, si herum insimulas malitiae male audies. & simulas uerbum, quod est odium, hoc est simulas exercet, & simulas, quod fit ficta imago alicuius. simulas enim principio ex desiderio mortuorum orta sunt, ut quae iam defecerant, uiuere uiderentur. simulas graece εἰποια, hoc est ironia dicitur frequens apud Latinos uocabulum, unde ironice loqui dicimus, cum aliquid quasi derisionis causa per contrarium effirmus. Virgilius, egregiam uero laudem, & spolia ampla refertis, niq; puerq; tuus, magnus, & memorabile nomen, una dolo diuim si foemina uicta duoru est. Horatius, optat ephippia bos piger, optat arare caballus. simulas autem à simul deductum est, quod est aduerbium congregandi. nihil enim aliud est simulas, quam ea, quae absunt simul esse ostendere. aliquando tamen simul geminata reperitur, & habet quasi eandem uim, quam cum, & tum, siue partim. Quint. simul ut pleniori obsequio demereret amantissimos mei, simul ne uulgarem uiam ingressus alienis denum uestigijs insisterem. Virgilius obtulit simul ipse simul percussus Achaes. Cicero. pro simul posuit una. Una & id, quod factu, probabit, una & in hac causa profecto neminem praeposendum mihi esse existimabit. ab hoc eodem aduerbio fit semel, quasi una, non diuisim. nam qd semel fit, nullam recipit diuisionem. aliquando tamen semel pro cito usurpatur. Virgilius, qui nequid tale uideret, protulit it moriens, & humum semel ore inuoluit. Et simulas, quasi simulas, unde ueteres simulas pro simulas usurparunt. Plautus, ex offabo ego eum simulas, ut murenam coctis. iungitur autem simulas aliquando cum datiuo aliquando cum genitiuo cum datiuo, cum uel in forma, uel in aetate uel in fortuna, aut alijs huiusmodi rebus simulas est. Plynus effrige, ac lineamentis corporis patri simulas. Cum genitiuo quando paritas in alijs rebus est, ut puta in doctrina, in moribus, atq; alijs similibus. Cicero, ut aliquorum simulas in dicendo ualeamus esse. Quandoque tamen haec apud auctores confunduntur. A simulas fit simulas, quae apud ueteres etiam simulas dicebatur. Caecilius, uide quid ferat morum simulas, Et dissimulas, atque absimulas eiusdem significationis. & contrarium eius consimulas, & Dissimulas, & simulas, ac dissimulas aduerbia. Et simulas, quo ueteres pro simul utebantur. Plautus non ego cum uino simulas ebibi in peruium tuum. idem, ita tres simulas agendae sunt, quando unam ceperis. Et simulas uerbum, quod est simulas sum, iungiturq; cum accusatiuo.

Marialis,

Mertialis, cum sint crura tibi, simulent quæ cornua lune. Et assimilo, quod est comparo. Et uerisimile, quod licet non sit uerum, ueri tamen speciem habet. Ab eo uerisimilitudo, et uerisimiliter. A simul fit compositum infimul, quod significat unam, et simulac, et simulat, quæ significant postquam. DE VM. Iouem. Deus licet facilius sit dicere, quid non sit, quàm quid sit, ita tamen describi potest. Deus est mens uniuersi. Vel deus est quicquid uides totum, et quicquid non uides totum. Vel deus est animus per immensas mundi partes, omnemque naturam commens, atque diffusus, ex quo omnia, quæ nascuntur, animalia uitam capiunt. Vel deus est infinita mens, quæ per seipsam mouetur. Vel deus est præstans quædam natura, quæ nihil est melius, cuius providentia mundum, quem condidit, asidue gubernat. Simonides, cum ab eo Hiero tyrannus quasiuisset, quid esset deus, deliberandi sibi spatium unum diem postulauit. Cum idem ex eo postridie rogaret, biduum petitionem sepius idem petente, duplicauit semper numerum dierum, tandem uero interroganti Hieroni cur ita faceret, quia quanto inquit diuitius considero, tanto mihi res uidetur obscurior. Deus (ut quidam putant) a dando dictus est, quia hominibus dat quicquid commodum est. Alij deum dictum uolunt, quod nihil ei desit, uel à græco θεός, quod deum significat, uel à τὸ τοῦ θεῶ, quod est uideo, speculor, quod per uisum dei omnia contempletur, et uideat, uel à τὸ τοῦ θεοῦ, timo, quod mortalibus sit timendus. Statius, primus in orbe deos fecit timor. Deum, et diuum quidam indifferenter capiunt. Alij uolunt deos perpetuos esse. diuos uero ex hominibus factos, propter quod diuos imperatores uocari. Varro diuos perpetuos esse scribit, qui propter sui execrationem timentur, ut sunt dii manes. Ego diuum adiectiuum esse existimo, et significare diuinum, quod etiam dium dicimus, quasi à τὸ τοῦ θεῶ hoc est à Ioue genitum, uel quia ueteres in singulari dium dicebant, hoc est à deum. Vnde nunc quoque in plurali à dio dicimus dii, sicut à deo dei. Item medius fidius, sicut Mehercules, hoc est per Deum fidium. Nam Fidius deus est, qui fidei præest. Plautus, per Deum fidium credis iurato mihi. A deo deitas fit, hoc est diuinitas. Et delubrum (ut quidam putant) quod est locus, in quo dei simulachrum dedicatum sit. Nam sicut locum, in quo figerentur candelæ, candelabrum dixerunt, ita in quo deum ponerent, delubrum. Quidam etiam delubrum arcam ante aras deorum causa assumptam. Alij quod uno tecto plura complectitur numina, ut capitulum, in quo est Minerva, Iupiter. Iuno. Nonnulli templum, in quo aqua currit, à defluendo. Sunt etiam qui delubrum dei simulachrum esse affirmant à delibrato ligno, ita appellatum. A diuo fit uerbum diuino, quod est auguror. proprium enim dei est futurum prædicere. Ab hoc fit diuinitas, quæ diuinationem, quæ diuinationem etiam dicitur interdum diuinationem, quod reddiit super constituendo accusatore, eo quia diuinare quodammodo oportet iudicem, qui nam idoneus accusator sit. item diuinitas, sicut à deo deitas, et aduerbium diuinitus, et diuini potens. A puleius, saga inquit, et diuini potens caelum deponere, terram suspendere, fontes durare, montes diluere, manes sublimare, deos infimare, sidera extinguere, tartarum illuminare. Item diues, nam qui diues est, quasi deus nihil indigere uidetur, teste Varrone. à quo fit diuitio. hoc est diuitem facio. Accius, nihil credo auguribus, qui aures uerbis diuitant alienas, suas ut auro locupletent domos. Turpilus, dii me diuitant. et diuitior comparatiuum, Cicero, inde ille licentior, et diuitior fluxit Dithyrambus. Et diuitiæ,

quæ ita ab opibus differunt, quod diuitiæ sint ut utere, opes ut alijs opulando colare. Cicero, sunt ergo diuitiæ ad necessarium usum. O pes uero ad magnificentiam. Dis ditus Plauto, quod diuitiæ omnes è terra sint, uel quod omnes in terram redeant. Vnde Plauto ipse apud Claudianum inquit. Semperque tenemus, quod si peri tenuere semel. Ditem etiam ueteres diuitem dixerunt, unde ditior, et ditissimus, et ditescere, quod est diues fieri. Et ditio imperium. prædices, ualde diues ditare diuitem facere. Diuum etiam ueteres dixerunt diurnum sub caelo lumen, unde nunc quoque sub dio fieri dicimus, quod non fit sub tecto. Ab hoc dies dictus est, à quo diecula diuinitium. Cicero, præterea dieculam adderem, et subdiale, quod sub dio permanet. Plinius, subdialia pauimenta græci inuenere. à quo etiam diurnus, sicut à nocte nocturnus, et diu aduerbium pro die. à quo interdum Plautus, nec noctu, nec diu quiescit. et diurnare, quo ueteres usi sunt, pro diu uiuere. quemadmodum perennare, et iandiu, quod significat olim, quoniam diu quoque aliquando pro longo tempore ponitur. Vnde fit diutius, hoc est longior tempore, et diutissime longissimo tempore, et diutile diuinitium, quod significat aliquandiu. Cel. Cum diutile tacitus cogitando fuisset, et tandiu tanto tempore, et quandiu quanto tempore. Et diuturnus, ac diuturnus eiusdem significationis, hoc est continuus. Cicero libertatis desiderio, et diutius seruuitus. Et biduum, triduum, quadriduum, pro spatio duorum, trium, et quatuor dierum. à quibus biduanum, triduanum, et quadriduanum deducta sunt. Et pridie, et postridie aduerbia, quasi primo die. Et postero die. Et enim pridie est, quasi heri, non tamen præsentis diei. Et postridie quasi cras, non tamen præsentis diei, sed alicuius alterius, aut præteriti, aut futuri. Præteriti sic. pridie, quàm intrares mare, serena lux fulsit. futuri sic. pridie, quàm ducas uxorem, amicos amuocato. id est præcedenti die, quo intrasti mare, aut ducas uxorem. Item postridie, quàm pater mortem obiit, epulum feci. et postridie, quàm uxorem duxero, mihi abeundum est. hinc deducuntur pridianus, et postridianus, qui pridie, aut postridie alicuius diei est, sicut postridianus, qui post idus est. Sed postridianus in usu non est, pro quo abutimur crastinus non solum pro die sequenti hodiernum, sed pro quolibet alio. Virgilius, si uero solem ad rapidum, lunasque sequentes ordine restitueris, nunquam te crastina fallat hora. Eodem modo abutimur hesternus pro pridiano. Terentius. iure hesternum panem atrum uorent. Item à die fit hodie, quasi hoc die. à quo hodiernus, sicut ab heri hesternus, et à cras crastinus. et quotidie, hoc est omnibus diebus. à quo quotidianus. et propediem, quasi prope est dies. Cicero. et præsens propediem loquar. id est cito. Et perendie, quod significat diem, qui crastino proximus fuit, uel erit, quasi perempto uno die. Cicero. scies igitur cras, aut ad summum perendie. Vnde dies perendinus dicitur ab hinc tertius. Et comperendinare conferre in longum de die in diem, à quo fit comperendinatio. Macrobius. ne nonarum, aut iduum religionem nouella comperendinatione corruperet. Dies uero comperendinata à ueteribus dicebatur iudicium in diem tertium constitutum, et pridem quasi prius die. significat autem modo longo tempore prius, modo paruo. De paruo. Plinius, ipsi uero pridem uidimus ea omnia præter pubertatem in filio Cornelij Taciti equitis Romani. Paulus iuriconsultus. Et non mirum est, si peculium quoque defuncti pridem filij defuerit. Vlpianus, queritur enim ordinem tenere, quem pridem habuit. De longo Apu-

leius. quod pridem Plato affermauerat. Eiusdem significationis sunt iam pridem, quod ab eo fit, & dudum. iandudum. nuper. iandudum. omnia enim interdum de paruo tempore, interdum de longiori dicuntur. De paruo. ut si dicam, dudum intraui. nuper intraui. iandudum te expecto. iam pridem ueni. Boetius, hic autem, quod nuper diximus. Curtius, qui nuper ab Alexandro missi erant. Cicero, quam multa de balneis, quae nuper ille uendiderat. Ab hoc Nuperum deriuatur, quod si significat recens. nouum. Plautus, Recens captum hominem nuperum. nouitium. Et nuperime aduerbiu, quod si significat recentissime, & nuperimus. recentissimus. Seneca, Iam pridem te expectantes ibi sederamus. De longiori Macrobius, iandudum inquit haec questio ab Aristotele & praeposita est, & soluta. Plinius, somno uero, ac securitatibus iandudum hoc fuit, quod illa Helena ante abum ministravit. idem, quod maiores nostros iam pridem fecisse manifestum est. idem, Quod genus nuper, & patrum ferè nostrorum memoria inuentum est. Quod. si cum pridem, aut dudum, non, uel quàm. uel ita addamus, si significat semper multo tempore ante. idem, medica, non pridem uenit in Italiam, idest non multo tempore ante. Cicero quàm pridem nomen Fani detulisti. hoc est, quàm multo tempore ante. idem, nostra autem ciuitate non ita pridem dominatu regio liberata. idest non multo tempore ante. Plautus, quàm dudum è foro aduenisti domum, non ita dudum. Aliquando tamen iandudum, & iam pridem à poetis pro continuo ponuntur. Virgilius, iandudum sumite poenas. Lucanus, tollite iam pridem uictoria tollite signa. Et per dius tota die aliquid agens, sicut pernox tota nocte uigilans. & diæta caenaculum, i quo aestate caenatur ad umbram, hyeme ad solem, quod & caenatio dicitur, quàmvis aliqui à graeco deductum hoc nomen uelint. Varro ita appellat à existimat, quod i ea die edatur. In hortis ferè edificari solebat, licet atq; testatori diætam in hortis uxoris edificatam diruendam legere, si fieri id sine fundi detrimento possit, cum alioquin diruendam domû testamento legere fas non esset. Ab hac diæta diætarij uocabantur, qui in aliena caenacula furandi gratia se dirigebant, quos Valerianus scribit plus, quàm flores esse puniendos. itaq; aut ad tempus relegendos, aut in opus publicum dandos, aut fustibus caedendos. Diæta etiam diarium hoc est unius diei cibum si significat. Et apud graecos pro iudicio arbitrarium accipitur, & pro loco, in quo arbitri conueniunt. Quapropter & ipsos arbitros graeci diætatis uocant. Et diarium à die deductum est, quod modo cibum unius diei significat (ut diximus) modo historiam, quae per singulos dies scribitur, & à graecis dicitur ἐπιμῆσις, hoc est ephemeris. Iuuenalis, i cuius manibus ceu pinguis sicana tritas cernis Ephemeridis. quemadmodum annales dicuntur, cum res gestae plurimum annorum obseruato cuiusq; anni ordine componuntur. Nam historia utrunq; comprehendit, de finiturq; rerum gestarum expositio. Item meridies quasi medidies, hoc est medius dies dicitur, quod nunc mediam lucem si significat. Veteres etiam de nocte meridiem dicebant, hoc est eam partem noctis, qua totius diei dimidium esset. Ab hoc fit meridianus, & pomeridianus, quod ad meridiem uel post meridiem pertinent. Quintilianus, pomeridianis scholis Aristoteles praecipere artem oratoriam coepit. Et meridius, siue meridius uerbum. quod aliquando est meridianum cibum capio. Plautus, ientendo, meridiando, commessando, per graecando uitam ducere, hinc merenda dicta est abus, qui sumitur ante caenam. Aliquando capio meridianum somnum. Cornelius Celsus, longis diebus meridiari potius ante cibum utile est. Sin minus post, cum per

hyemem potius totis noctibus conuiescere. Suetonius de Caligula, gloriatusq; est ex pergefacta somno Cesoniae quantum egresset, dum ea meridiaret. Idem de Nerone missos à Messalina uxore Claudij, qui eum meridiarent quasi britanica aemulum strangularent. item à die aequidiale dicitur. Sic enim ueteres dixerunt, quod nunc dicimus aequinoctiale, quia nox diei potius, quàm dies nocti adnumerari debet. Sic etiam aequiduum, quod nunc aequinoctium. item à die diluculum, hoc est aurora, quod tum dies lucescere incipiat. Dies apud Romanos à media nocte incipiebat. Apud Athenienses ab occasu solis ad alium occasum. Apud Babylonios à solis ortu. Sumitur autem dies tribus modis. Vno continet semel reuolutionem primi mobilis, quae fit horis. xxiiij. Alio modo dicitur dies ab ortu solis ad occasum. ille naturalis, hic artificialis nominatur. Tertio modo dicitur dies tempus interminatum. Virgilius. multas dies, uariisq; labor mutabilis. eui retulit in melius. & iurisconsulti. bima. trima. quadrima die pro tempore biennij. triennij. quadriennij dicunt. & ad idem non uenit. idest praestituto tempore non uenit. Et in hac ultima si significatione frequentius est faeminini generis. Virgilius, iamq; dies infanda aderat. Ab eoq; fit diminutiuum Diecula pro paruo tempore. in masculino autem genere tempus determinatum pleriq; si significat, ut hesternus die ad te ueni. Nudius tertius, & nudius quartus à die dicta sunt, quasi nunc est dies tertius. nunc est quartus, semperq; de praeterito dicuntur. Dierecti quoq; à die uocati sunt crucifixi, si Marcello credimus, quasi ad diem erecti. Varro, Apage in dierectam à domo nostra istam insanitatem. Pompeius tamen scribit dierectum diem per antiphrasin apud ueteres uolentes significare in alium diem. unde dierecta aduerbialiter dicitur. Plautus, quin tu i dierecta cum sucula & cum porculis. Dierecta inquit quasi in malam diem. Sunt etiam qui inducias à die dictas existimant, quasi in diem uti iam. Pactum enim induciarum huiusmodi est, ut in diem certum non pugnetur, nihilq; incommode denur. Sed ex eo die postea uti omnia belli iura aguntur. itaq; ex ijs particulis inducias dictas, quasi in diem uti iam pugnetur. Alij non quasi in diem uti iam, sed inde uti iam appellatas inducias uolunt. nonnulli tamen inducias existimant dictas, quasi inuitus, atq; introitus, quod induciae sint, cum hostes inter sese utrinq; ultro, citroq; alteri ad alteros impune, & sine pugna incunt. Varro inducias ita de finiuit. induciae sunt pax castrensis paucorum dierum. Et alibi, induciae sunt belli feriae. Graeci si significatntus cessationem istam pugnae pacificam ἐπιμῆσις nominant, quasi manuum continentiam. item à dies diei pater dicitur Iupiter, quasi diei pater. Sicut Dionis appellatus est, quasi diem inuans, quod homines die, & luce quasi uita ipsa inuaret. unde Lucetium quoq; nominatum à ueteribus legimus. A principio Iouis appellatus est à inuando, postea adiuncto altero uocabulo, dicitur est Iupiter, quasi Iouis pater, sicut Neptunus pater, & Saturnus pater, & Ianus pater dicere solemus, è contrario uero Veionem ueteres appellauerunt deum, cui demptus esset, atq; detracta inuandi facultas. Nam deos quosdam, ut prodesse, celebrabant, quosdam, ne obessent, placabant. Ve autem particula modo auget, ut uehementius, uegrande, modo septinor̄ μωπιον, hoc est priuatius particula est, ut ueuans, uesanus. Veionis aedes Romae inter arcem, & capitolium erat, eius simulachrum sagittas tenebat, quae sunt uidelicet paratae ad nocendum. Quapropter eum deum pleriq; Apollinem esse dixerunt, ob hanc causam Virgilium tradit numina leua in Georgicis deprecari, quod uis quaedam sit huiusmodi deorum in laedendo

magis, quam in iudicio potens. Sic enim iquit, in tenui labor, at tenuis non gloria siquem, numina leua sinunt, audiatq; uocatus Apollo. Nundinas quoq; a die dictas esse manifestum est, quasi nouendinas. ita enim nundina a Romanis instituta sunt, ut octo quidem diebus in agris rustici opus faceret. Nono autem die intermisso rure, ad mercatum, legesq; accipiendas Romam uenirent, & ut scita, atq; consulta frequentiore populo referrentur, quae triduo die praeposita a singulis, atq; uniuersis facile cognoscebantur. Unde etiam mos tractus, ut leges triduo die promulgarentur. Si quidem flaminibus omnibus nundinis Ioui arietem in regia solebat immolare. Sed lege horientia effectum est, ut sistae essent, quo rustici, qui nundinandi causa in urbem ueniebant, lites componerent. Nefasto enim die praetori fieri non licebat. Nundinarum originem quidam Romulo assignant, quem communicato cum T. Tacio imperio, sacrificijsq; & sodalitatibus institutis, nundinas quoq; tradunt adieasse. Alij diem nundinarum exactis regibus celebrari coepisse commemorant. quia pleriq; ex plebe repetitae Seruij Tullij memoria, ei nundinis parentarent. Primis autem Calendis, & Nonis omnibus nundinae cauebantur, Nam quoties inapiente anno dies coepit, qui addictus est nundinis, omnis ille annus infestus, luctuosus casibus fiat, quae opinio Lepidiano tumulu maxime confirmata fuit. Nonis autem consuetus uniuersae multitudinis uitandus existimabatur, quoniam populus romanus exactis etiam regibus huc diem nonarum maxime celebrabat, quem natalem Seruij Tullij existimabat esse, quia, cum incertum esset, quo mense Seruius Tullius natus esset, nonis tamen constaret esse natum, omnes nonas celebrantia frequentabant. uerit ergo qui diebus praerant, nequid multitudo collecta ad desiderium regis nouaret, Nonas a nundinis se gregandas esse duxerunt. Nundinas etiam nundinum neutro genere appellatas iuenimus. Lilius, postq; uero comitia decemuiris creandis in trinundinum indicta sunt, Quintilianus, siue non trino forte nundino prolongata, siue non idoneo die siue contra intercessionem, uel auspicia, aliud ue quod legibus obstat, dicitur lata esse, uel fieri. Trinundinus autem dies, uel Trinundinum, siue trinundinum dicebatur dies tertiarum nudinarum, qui praedicta antea solebat, ut notior esset uniuersis. idem est enim dicere trinundino, & tertijs nundinis, & in trinundinum, hoc est in tertias nundinas. Nundina uero Romanorum Dea erat a nono die nascentium nunciata, qui Iusticus appellatur. Item nouendinum nouem dierum spatium a quo nouendialis dicitur est sacrificium, quod mortuo fieri solebat nono die postq; erat sepultus. Horatius, nouendialis dissipare pulueres. Veteres die quarti, & die quartae dixere pro eo, quod est die quarto, & die quinti, & die quinta, & deinceps pro die quinto. Item die pristini, uel pristinae pro die pristino. quod nos couerso compositionis ordine pridie dicimus. Et die Crastrini pro die Crastrino, & die proximi pro die proximo. & alia multa. Videtur autem differentiam fecisse quodammodo iter die quarto, & die quartae, ut illud de praerito sit, quod nos nudius quartus, hoc de futuro. Sunt autem haec omnia composita, & pro aduerbijs accipiuntur. Antiqui etiam in genituo huius dies, uel dij dixerunt sicut huius famis, uel fami. Cicero, equites uero daturos illius dies poenas. Virgilius, libra dies, somniq; pares ubi fecerit horas. Idem, munera, laetitiamq; dij, hoc est diei. Cesar in libro, quem de Analogia scripsit huius die, & huius specie dicendum existimauit. Sallustius, uix decima parte die. Diem dicere alicui est cohsuere tempus, quo uel in iudicio comparere, uel aliquid aliud agere debeat, ut nuptiarum diem dixit, hoc est tempus constituit, quo nuptiae fie-

ri debeant. In diem, & in dies differunt. illud plerumq; cum hoc uerbo uiuit coniungitur. Quintilianus, no, ut ferè uolucres praesentis modo tibi memores in diem uiuunt. Aliquando etiam cum alio uerbo. Sallu. panem in diem mercari, quasi dicat praesentis diei habere rationem. Et apud iuriconsultos, in diem addicere est rem uenalem ita uedere, ut nisi alius ad certum praestitutum diem maius pretium obtulerit, illius sit, qui primo obtulit. in dies uero est quotidie, sed proprie cum quodam incremento. ideoq; plerumq; cum comparatio iungitur.

10 Cicero, cum id malum serperet in dies magis. Reperitur etiam sine comparatio. sed tamen cum uerbo significante incrementum. Lilius, crescente in dies multitudine. Seneca, cum in dies augetur audacia. quotidie autem etiam sine incremento dicitur, Cicero, quotidie, uel potius in dies breuiore literas ad te mitto, idest non modo quotidie breuiore, sed etiam in dies breuiore. Nam haec quotidianae literae sunt breuiore ijs, quas ante mittere solebam, quae poterat omnes esse pari breuitate, atq; in dies multo breuiore, idest tales sunt, ut hodiernae sint breuiore hesternis, & crastinae hodiernis, & perendinae crastinis, & ita deinceps. Eandem plane differentiam habent in horam, & in horas. Cicero, ne qui in horam uiuunt non modo de fortunis, & bonis auium, sed ne de utilitate quide sua cogitauerunt. Virgilius, gallo cuius amor tantum mihi crescit in horas, Quantum uere nouo uiridis se subijit alnus. Diem de die ducere est rem in longum protrahere. Veteres dium iugem, ac continuum dicebat. Plautus, sol motibus Dijs illustras terram. Sicut etiam qui a Deo dirum deductum existimat hoc est crudele infestum, & quasi deorum ira immissum. Virgilius, prius, quam dira per inautum serpentem contagia uulgi. hinc fieri dirae dicuntur, quasi deorum irae item comparatiua, ac superlatiua eorum dirior dirissimus. dirius dirissime item diritas. Cicero, intelligi potest ex ijs fratribus, qui in adelphis sunt, quanta in altero diritas, in altero comitas item diruncio uerbum, quo ueteres utebantur, hoc est depurgo, & quod dirum est, eicio. Aliquando tamen dirum pro magno accipitur. Virgilius, iam tunc relligio pauidos terrebat a gressu dirae loci.

CORNIBVS. Effigie arietis, cuius generi conuoluta in anfractum cornua natura dedit. Cornua & multibus. Sed quae uere cornua dici possint, quadrupe di tantum generi. in ijs uero tanta uarietas, ut nullibi maior naturae lascitia appareat. Sparsa sunt in ramos ceruis tantae magnitudinis, ut ei animal nomen dederint. quippe ceruis a rō rōr ut pāror hoc ē a cornibus appellati sunt, unde & cornua ipsa nomen sumpserunt, quauis Varro a curuore cornua dicta existimet. Subulonis uero simplicia sunt. hoc animal ē ceruorum genere est, ita uocatum, quod cornua habet similia subulae, quod instrumentum est, quo per forandis calcis, ac suendis utuntur sutores, a cuius similitudine Thuscii subulones tibicines uocant. Alijs cornua sunt in palmas ficta, ac digitos, ut platicrotibus. hi sunt ex damarum genere dicta a latitudine, cornuum. rāros enim latitudo est, uisus cornua. Ramosa sunt capreis, sed parua. Arieti (ut diximus) conuoluta. infesta tauris. Rupicapris in dorsum adunca similia ibicibus, in qua se librant ē montis aliquo in alium transire cupientes. Damus in aduersum erecta, & rugrum ambitu contorta, ac in leue fastigium acuminata, ut lyras decerent. Strepiceroti, quem addacem Africa appellat, Graecia a contortis cornibus indidere nomen. Armentis Phrygiae ad similitudinem aurium mobilia. Troglodytarum in terram directam, propter quod obliqua ceruice pasci ea necesse est. Singula sunt Monocerotus, & Rhinocerotus. illi medio capite, huic

navibus. de quibus paulo post dicemus. coelestis ad prætentandum iter data sunt gemina cornua, quoniam oculis cæret. Et talia ut prætendantur, ac resiliant. Mirum est, quod de Narni ensibus tradunt, usque adeo huius tam exigui animalis effigie aliquando fuisse perterritos, ut ad id arcendum pulcherrimum illum pontem, et a scriptoribus tantopere celebratum confregerint. Vrorum cornibus barbari septentrionales pro poculis utuntur. binasque urnas unius capitis cornua implent. Alij his pila cuspidant. Nos in lamnas sectis utimur pro laternis, quoniam lumen inclusum latius infundit. Omnibus ferè caua, et in mucrone tantum concreta sunt cornua, ceruis tantum solida. Et singulis anis decida. Bobus, cum attritis ungulas habuerint, aruina unguendo cornua mederi agricolæ solent. A cornu unicornium, et bicornium, et tricorium, et quadricornium dicimus, quod habet unum, duo, tria, et quatuor cornua. item cornutum, vel quod cornua habet, vel quod ex cornu procedit. Martialis, occubuit tandem cornuto ardore potitus. Et cornuæ quadrupes à veteribus dicebantur elephantum, nam quod in ijs dentes multi dicunt, cornua sunt. idem et lucæ boues, siue lucanæ boues appellabantur. Neuius, atque prius pariet locusta lucam bouem. ideo dicti boues, quod non stri, cum maximam quadrupedem, quam haberent, uocarent bouem, et in Lucanis Pyrrhi bello primum uidissent apud hostes elephantos, à magnitudine bouem, à Lucanis Lucas uocant. Alij Lucam, quasi Libyam dictam uolunt, quod ex Africa huiusmodi beluæ primo fuerint in Italiam ductæ. Varro à lucæ lucas appellatas existimat, quod elephantum reuoluebant propter inauratos regios clypeos, qui in turribus ijs erectis conspiciantur. A græco uero *nîpas* et *sterno* Latino uerbo cerosstratum compositum est, hoc est picturæ genus, cum ex cornibus ramenta tinguntur uarijs coloribus. deinde uermiculatim ligno inferuntur. Principio hoc ex ligni bracteis fieri cœptum, sed non satis hoc fuit. Cœpere tingi animalium cornua. dentes elephantorum fecerunt lignumque ebone distinguunt. mox totum operari. Testudo etiam in hunc usum selecta est, et principatu Neronis inuentum, ut pigmentis perderet sese, et lignum imitate maiori pretio uenderetur. Item à cornu fit corneum, quod ex cornu est, unde hybernæ coronæ dictæ sunt, quoniam negante tum flores terra lamnis è cornu tinctis fieri solebant. Item cornipetam dicimus taurum, siue aliam beluam cornu ferientem. et cornigerum cornua gerentem. Vnde Bacchus corniger dictus, quoniam simulachro liberi patris cornua adijciebantur, quod uini inuentor fuerat. Homines enim nimio uini potu truces redduntur. Per metaphoram cornua fluminum curuitates alueorum, quod multis in locis ad cornuum similitudinem flectantur. Item cornua antennarum, utranque partem antennæ. Virgilius cornua uelatarum obuertimus antennarum. Et in prelio cornua dicuntur utraq; pars exercitus. est enim in exercitu dextrum cornu, et sinistrum, et quod inter utrunque est, dicitur medium, sicut alæ uocantur ab alarum similitudine equitum ordines. quod circum legiones dextra, sinistraque; tanquam alæ in animi corporibus locabantur. Item cornu tubæ genus obtorta, à quo cornicines dicuntur. Iuuenalis quadraginta dedit Gracchus sestertia dotem cornicini, siue hic recto cantauerit ære, dictum ita, quia quod nunc ex ære est, tunc fiebat bubulo cornu. A cornu per diminutionem fit corniculum, hoc est paruum cornu, et cornigenum, quod est ex genere cornua habentium, sicut caprigenum, quod est ex genere caprarum. et per compositionem Capricornus coeleste signum, quod Pana fuisse existimant. Tradunt enim, cum plures Di in Aegyptum conuenissent, uenisse eodem Typhonæ gigantem acerrimum

deorum hostem, cuius aspectu perterritos deos in uarias sese figuras uertisse. Mercurium in ibim. A pollinem in eam, quæ Threicia auis dicitur. Dianam in chlorionem, propterea Aegyptios hæc auium genera uiolare non sinere, quod Deorum imagines dicantur. Eodem tempore Pana tradunt in flumen se deiecasse, et posteriorem partem in effigiem piscis, priorem uero in formam hirci commutasse. Cuius ingenium admiratum Iouem, hanc figuram in caelum transfuisse. Spectat ad occasum, et toto corpore ab hyemali circulo diuiditur. Aquarum leua manu subiecta. Stellam habet in naso unam. in pectore duas, in pede duas. inter scapulas septem. in uentre sex. in cauda duas. Cornucopiæ est, quod Hercules cum Acheloo in speciem tauri mutato congressus ei detraxit. hoc Naiades acceptam, et omnium fructuum primitijs refertum Copiæ consecrarunt. Vnde apud Ouidium Achelous sic inquit. rigida fera dextera cornu Dum tenet, in fregit, truncatque; à fronte reuellit. Naiades hoc pomus, et odoro flore repletum sacrarunt, diuesque; meo bona copia cornu est. Phocion peripateticæ disciplinæ non ignobilis philosophus librum multæ, mariæque; historiæ refertum cum composuisset. eum *nîpas* à *μααθίας*, quæ si Cornucopiæ inscripsit. Aliam secutus fabulam. tradunt enim Iouem Saturni, et Opis filium eodem partu cum Iunone editum. ne à Saturno occideretur, à Idam montem Cretæ à matre missum fuisse. ibique; duabus nymphis Amaltheæ, et Melissæ nutriendum datum. Amaltheæ capellam fuisse, cui geminū hedi erant, et propterea lactis ubertas. huius ignitur ubibus Iouem nutruisse. Sed curi capella cornu, quod amplissimum habebat, forte in obiecta arbore fregisset, substulisse id nympham, et diuersis herbis cinctum, ac pomis plenum ad Iouis ora tulisse. hunc uero postquam ex pulso patre caeli regnum obtinuit, beneficij memorem tam capellam, quam cornu inter sydera collocasse, cornu autem seruato nomine nymphæ, quæ capella domina fuerat *nîpas* à *μααθίας*, hoc est cornu Amaltheæ dici. Germanicus in arato. illa putatur nutritrix esse Iouis, si uere Iuppiter infans uera Cretæ multissimam capræ, sydere quæ clauo gratum testatur alumnium. Ouidius, ille ubi res caeli tenuit, solioque; paterno, sedit et inuictio nil Ioue maius erat, sydera nutritiam. nutritiæ fertile cornu, fecit, quod domine nunc quoque nomen habet. Hanc Amaltheam in urbe Oleno nutritam fuisse affirmant, quæ in Bœotia è ab Oleno uel uolcani filio ita appellata. Vnde olenia capella uocata est. idem, nascitur oleniæ signum plumiale capelle. Fuit et alia Olenus urbs ætholiæ, iuxta quæ fuit aperca Lydonius. A cornu etiam cornū arborem deductam existimant, quæ ramos habet duritie, et rigiditate cornibus similes, fructum arca solstitia reddit primo candidum, postea sanguineum. Ex eo genere foemina post autumnum fert bacas aerbas, et cunctis animantibus ignstabilis, ligno quoque fungoso, et inutili. Ab hac cornu cornetum dicitur locus ijs plenus, sicut à salice salicetum. ab oliua oliuetum. à pinu pinetum. et fructus eius neutro genere cornum uocatur. Virgilius, bacæ, lapidosaque; corna, hinc Corniculum oppidum uocatum est iuxta tarquinios, à quo oppidani corniculani sunt dicti. Et ab hac corneum dicitur, quod ex cornu ligno constat. Plautus, duram, ac corneam uirgam. Plinius cornus frequenter masculino genere usurpat dentes mobiles confirmat ceruini cornus a nis. Idem, quidam efficaciorum ad omnes usus crudi cornus farinam arbitrantur, cornua liberi patris simulachro adijciebantur, eo quod homines nimio uino truces fieri manifestum est. CARES populi sunt in asia minori contra Rhodum, quorum metropolis est aliatrasus. Caria ipsa regio est, cuius rex fuit Mausolus, quæ Artemisia uxor usque; amasse et a

ditur, ut illo mortuo, luctu, ac desyderio mariti flagras ossa, ac cinerem eius mista odoribus, confusaq; in aqua ebiberit. Sepulchrum praeerea edificauerit toto orbe celeberrimum, eademq; continuo luctu, ac morore contabuerit. **FERANT**, efferrant. extollant. Ferre proprie portare est, Virgilius, nix illam famuli phlegaeus, sagrisq; ferebat. Quamuis Caius iuriscōsulca ferri proprie dicit, quae nostro corpore gestamus, portari ea, quae iumento nobiscum duimus, Agi quae animalia sunt. Ferre ostentare. Virg. aptū sine ut se ferret in auro uenatrix. ferre dicere. Idem, et scelus expendisse merentem Laocoonta ferit. Ferre offerre. idem sacra Dionae matri, diuisq; ferebat. ferre ducere, idem, hinc uia tartarei, qua fert Acherontis ad undas. Ferre pati. Martialis, nam tantos rogo quis ferat labores. Vir. miserere animi non digna ferentis. Ferre extollere, ut hoc loco. Quod si cum hoc uerbo pra. me, uel pra. te, uel pra. se addantur significat dicto, facto, uel gestu aliquid ostendere, ac confiteri, ut pra. me fero laborem. pra. te fers iracundiam. pra. se fert auaritiam. Cicero, at beneficio sum usus tuo, quod quamquam illud ipsum, quod commemoras, pra. me semper tui, maluit tamen mē tibi debere confiteri, quā m. cupiam nimis prudenti non satis gratus uideri. A fero fere dicitur sunt, quod toto corpore ferantur, uel quod cum impetu, et sine ratione ferantur, uel dicuntur fere, siue fera animalia proprie omnes quadrupes pedibus exceptis, proprie uero quae ferocitatem habent. ut leones. pardi. lupi. quae ubi mansuefacta sunt, acures appellatur. acurare enim (ut Varro ait) mansuefacere est. et quicquid a fero discretum est, dicitur acur. Cicero, nam aliae sunt fere, aliae acures, aliae natantes, aliae uolucres. Ciceronem ingenium dicunt mite, atq; mansueuum. A curo natum acur uidetur. Ciceronem ueteres dicebant membranam tenuem, quae est in malo punice discrimen. Semifera uero animalia aliquando dicuntur, quae ex fero, placidoq; nascuntur, ut ex apro, et sue. ex lupo, et canē illa Hybridis a contumelia, et sors enim apud graecos contumelia dicitur, haec lyciscas uocant a lupo, qui uos a graecis nominatur. Virgilius, multum latrante lycisca. Semifera etiam appellatur, quae nec placida, nec fera sunt, sed mediae inter utrunq; naturae, ut in uolucris hirundines, in campo lepores, damae, caniculi, in mari delphini. A fera ferimus adiectiuum. A puleius, ferino, ac belluino ritu, et feralis dicitur a feralibus sacrificijs, quae mortuis fieri solebant. Et feralia ipsa sacrificia, quod tunc epulas ferebant ad sepulchrum eius, cui uellent parentare. Virg. solaq; culminibus ferali carmine bubo sepe queri. Et ferus quod modo seuerum, atq; atrocem significat. idem, inq; feri curuam copagibus aluum contorsit, modo seuum, idem peccabatq; feru, piroq; in fonte lauabat. idem. ferus omnia Iuppiter argos trastulit. A quo feritas dicitur est naturae quaedam asperitas. differitq; a fera, quod ferocis fortis ē, et pra. animosus, et ipsum quoq; a fero deducitur. idem. stat sonipes, et frena ferox spumantia mandit. Sallu. ille animo feroci negat se fessum tones Numidā pertinescere. A quo fit ferocia uerbum. Et ferocies. et aduerbium ferociter. et ferocia. ac ferocitas nomina. Fere quod significat festinante, et parum abest, quin quasi continue ferendo, et (ut Varro inquit) quod id, quod feratur, est in motu, atq; uentat. Ut fere hominem occidit. hoc est parum abfuit, quin occideret. Hinc frater dicitur, quasi fere alter, a quo fratris uxor fratris appellatur. et fratrare, quod de puerarum mamma dicitur, cum primum tumescunt, quod ueluti fratres pares oriuntur, hoc etiam spica in frumento facere dicitur. Et fraterculus paruus frater, et fraternus possessiuum nomen. ut fraternus amor. fraterna caritas. et fraterne aduerbium ad similitudinem fratris. Aurelius, cum eum a teno

ris annis ardentissimo illo puerili amore mihi coniunctum plus, quam fraterne amarem. Et fraterculus duorum fratrum filij, qui et fratres Patruales a iuriscōsultis dicuntur. Fratilli uero uilli sordidi in tapetis dicuntur. Sunt etiam qui fratrem a graeco deducunt existiment. Graeci enim φρατορος coniunctos appellant, et φρατριαν uocant contubernium. et ferme eiusdem proprie cum fere significacionis. Terentiam ferme moriens me uocat. id est cum parum abesset, quin moreretur. ita tamen aliquando haec duae particulae in oratione ponuntur, ut necesse sit quaedam uniuersitatem subreptiligeri. Quintil. haec fere sunt emendatae loquendi, scribendiq; partes, id est fere omnes. Cicero mēni in eum sermonem incidere, qui tum fere erat in ore. id est fere omnibus. Plinius, hoc ferme accidit, ut eo tempore lasciuant greges, id est fere semper, et fessus, hoc est fatigatus, quoniam ferendo homines fatigantur. a quo festinus, de quo cum eius deriuatiuus inferius dicemus. Et defessus plus, quam fatigatus. Est autem fessus generale nomen. Dicimus enim fessus animo, fessus corpore. et fessus rerum a fortuna uenientium. Virg. fessi rerum. hoc est penuria fatigati. et ferio, hoc est percutio, quasi fero, atq; agito. Vir. Cornu ferit ille cauto. Vnde feralia Dijs manibus sacra ta festa a ferendis pecudibus appellata. siue quod feruntur tum epulae ad se pulchrum eius, cui parentatur. et ferculum, quod modo dapes significat, quia in mensam ferantur. Iuuenalis, quis fercula seipem secretō coenauit annis, modo feretru in quo pompa feratur. Suetonius, sed et ampliora etiam huiusmodi fastigio decerni sibi passus est. Sedem auream in carru, et pro tribunali tensam. et ferculum traesi pompa. Item feriae ab epulis ferendis. in ijs enim epulae fiebant ex pecorum, frugumq; prouentibus. Feriarum publicarum generum quatuor erant. Statuae uniuersi populi, communes, quae certis, et constitutis diebus fiebant, in quibus praecipue seruabantur. A gonalia. Carmentalia. Lupercalia. conceptiuae, quae quotannis a magistratibus, uel sacerdotibus concipiebantur in dies certos, siue in incertos, ut sunt Latinae Sementinae. pagmalia. compitalia. Imperatiuae, quas consules, uel praetores pro arbitrio indicabant. Nundinae paganorum, ac rusticarum, quibus ad negocia et merces conueniebant. Erant praeterea proprie familiarum feriae, quas quaeq; familia ex usu domesticae celeberritatis obseruabat, ut claudiae feriae, et Amuliae. Item singulorum, ut natalium dierum, quae natalitia dicuntur, et fulgurum, et funerum expiationes. Item flammicae quoties tonitrua audisset, ferata erat, donec deos placasset. A firmabant autem pollui ferias, si in ijs opus aliquod fieret, ideo per praenem denuntiabatur, ne quod opus fieret, et praepri ne gligens multabatur. Scaeuola iuriscōsultus interrogatus, quid ferijs agere liceret, respondit quod praetermissum noceret. ut si bos in foueam decidisset, non erat piaculum patrem familias illum adhibitis operis extrahere. nec ille ferias pollebat, qui trabem tecti fractam fulcraendo ab imminente ruina liberasset. Vnde Virgilius cum sciret lauare ouem, et lanam purganda, et scabiei curanda gratia scripsit, tum demum mergi oues per ferias licere, si hoc remedijs, non lotionis causa fieret. Balantumq; gregem fluuio mersare salubri, manifeste ostendit curandi diuitaxat gratia hoc ficere licere, no lanam purganda. A ferijs festi dies dicti sunt ferati, hoc est, in quibus feriae celebrantur. Item a ferio feciales dicti, quod foedus ferirent, quippe Romani (ut Varro refert) bellum nullum, nisi prius putabant geri oportere. itaque prius, quam indicerent bellum ijs, a quibus iniurias factas sciebant, feciales legatos, quos oratores nomina-

bant, ad res repetendas mittebant, si qui legati violati essent, qui id fecissent, quamuis nobiles essent, uti ciuitates dele-
rentur, statutum est. Feccales autem viginti constituti, qui de re-
bus huiusmodi cognoscerent, iudicaret, stauerent. idem bel-
lo confecto, fœdera feriebant in hunc ferè modum. Feccalis Re-
ggem rogabat iubes ne me Rex cum patre patrato eius populi
fœdus ferere iubente Rege Sagmina dicebat te Rex posco. Rex
respondabat. Puram tollito. Feccalis ex arce uerbenam puram
tollebat, postea Regem interrogabat. Rex facis ne me tu regum
nuntium, populiq; romani quiritiū, nasa, comitesq; meos. Rex
respondabat. Quod sine fraude mea, populiq; romani quiritiū
um fiat, facio. Tum Feccalis patrem patratum faciebat, uerbe-
na, caput, capillosq; tangens, legibus deinde fœderis recitatis.
Audi dicebat Iupiter. audi pater patrato populi talis, audi tu
populus talis, ut illa palmam prima, postremum ex illis tabulis,
cæra ue recitata sunt sine dolo malo, utiq; ea hic hodie rectissi-
me intellecta sunt. illis legibus populus Romanus prior nõ de-
ficiet, si prior defecerit publico consilio dolo malo, tu illo die Iu-
piter populum Romanum sic ferito, ut ego huc porcum hodie
feriam, tantoq; magis ferito, quanto magis polles, potesq;. vbi di-
xerat, porcum silice percutebat. sua deinde carmina alter po-
pulus, suumq; iusurandum per suos magistratus, suosq; sacer-
dotes peragebant. hinc etiam fœdus quidam deductum existi-
mant, quod in fœdere porca feriretur. de quo inferius dicemus.
item à ferro ferabites pro agraphi. sienna, partim ferabite. par-
tim lauro, ac pinu abundat. item à ferro fit ferueo uerbu, quod
est bullio, feror, agitor, à quo deducitur feruor, qui non modo
fit ex igni, & flammis, sed etiam ex frigore, & uento. Vnde
feruere hyemem. feruere astatem. feruere mare dicimus, à quo
& de feruere, siue de ferbere pro mutescere, & placidum fieri.
Vir omnia tum pariter uento, nimbisq; uidebis feruere. Et fer-
uere opus dicimus, dum studio, & diligentia elaboratur, & ho-
minem ira feruere, aut odio, aut calore, dum ira, aut odio, aut
calore incensus est. Vnde à feruendo febris, quãuis aliqui à fe-
ritate potius morbi uocitatum uelint. ab hac per diminutionem
febricula, à quo febriculosus. Gellius, non morbus hic febricu-
losus, aut nimium grauis, & uerbum febricato, hoc est febrem
patior. & febrico eiusdem significationis. et febrilis adiectiuu.
A pileus, ardore astatens febrili. & februlare à ferueo dictu,
quod est lustrare, purgare. hoc enim adolendo, & flammis fer-
uentibus fieri solebat, à quo Februarius mensis uocitatus, quod
tum, id est extremo mense anni populus februairetur. & Iuno fe-
bruata, siue februalis, siue februlis, quod ei hoc mense sacra fie-
bant, eiusq; feriae erant lupercalia, quo die mulieres februaire-
tur à lupercis amiculo lunonis, id est pelle caprina. Quam ob
causam is quoque dies februatius appellabatur, & quæcumq; pur-
gamenti causa in quibuscumq; sacrificijs adhibebantur, februa
appellabantur, & id, quod purgatum erat, februatium di-
cebatur. Et Februus Ditis pater uocatus est, quod ei men-
se Februario sacrificaretur. Quidam tamen hæc non à
ferueo uerbo deducta opinantur, sed à Sabinorum lin-
gua, qui februm, purgamentum dicunt. Item à ferueo
feruidus fit, hoc est callidus. diligens. Et feruenter aduer-
bium, diligenter. Et fretum locus angustus in mari, ac eti-
am ipsum mare à similitudine (ut Varro existimat) feruentis
aque, quod effereat aqua maris, atq; ebulliat. Vnde trans-
fretum, & transfretatio deducuntur. et fermentum, quod feruen-
do crescit. Est enim fermentum farina, quæ subigitur priusquã
addatur ad pulvis modum decocta, & relicta, donec aciescat.
Vulgo autem nec sufferuere faciunt, sed tantum pridie asserua-
ta materia utuntur. Ab hoc fit fermentum uerbum, cuius passi-
uum est fermentor. Plyn. Palamq; natura est acore fermentari.

idem. Cum fieret panis ordeacius cicerulae farinæ admixtio-
ne fermentabatur. A fermento fermentatio deducitur. Præterea
à ferro ferum dicitur genus libi, quod sæpe ad sacra ferebatur,
nec sine strue altero genere libi, quæ qui afferebant, strufe-
tani appellabantur. A ferro arferia aqua, quæ inferis libaba-
tur, seu uas uini, quod adhibebatur sacris. Et fiscina instrumen-
tum rusticum, quo comportatur fructus, ac res necessaria. eius
diminutiuum fiscella, in qua casei feruntur, & ab ea fiscelli
uocati molles casei appetitores. quemadmodum catillones di-
cantur catillorum liguritores. Ponitur tamen aliquando fiscella
pro boum, mulorum uel, aut iumentorum capistro. Plyn. Fisco-
lis capistrari boues oportet, ne germinum tenera decerpant. A
fero etiam feror, quod qui ferore agitantur, huc, atq; illuc teme-
re ferantur. Ab hoc furiosus, furio, furibundus, feriae. Furia-
lus, de quibus inferius dicemus. Et far, quod apud ueteres de om-
nibus fructibus dicebatur. quia id fert terra, ab eo farina di-
cta. Et fur fur purgamentum farinæ, à quibus farinaceus, &
fur fureus adiectiua. Et farcio, quod proprie est sanare, quasi
farre impleo, unde per metaphoram farcare pro implere dici-
mus, à quo infarctio, & refectio eiusdem significationis. Item
offerctio, à quo offerctissimum pinguisimum. Plau. Sine sacris
hereditatem sum adeptus offerctissimam. Et ferum genus libi,
quod Dii in sacrificijs offerebatur. Persius Attamen hic exis,
& opimo uincere ferto intendite. Et fartus, & refectus, &
faracem intestinum uaria, ac minutim concisa carne refer-
tum. Et farreum genus libi ex farre factum. Plyn. Cum &
in sacris nihil religiosius confarrationis uocabulo erat, noua q;
nuptæ farreum præferebant. farreum quoq; apud ueteres hor-
reum dicebant à farre, sicut granarium à grano, & horre-
um ab hordeo. & fartores nomenclatores quidam, quasi in-
fararent nomina salutatorum in aurem candidati. Et farrag,
qua equi, & iumenta uerno tempore purgantur, & saginantur,
quod primum in farriaria segete feri cepta sit, quamuis
aliqui a farcendo potius, hoc est saturando dictam farraginem
uelint. Et diffarratio genus sacrificij, quod inter uirum, & uxo-
rem fiebat. Et dissolutio dicta diffarratio, quia fiebat farreo
libo adhibito. Et à farre secando per commutationem litera
(ut Varro existimat) falx, & fartilia, quibus implentur ea,
quæ deaquantur. Plynus, iecur anserinum farilibus crescit
mira magnitudine. fructus etiam à ferundo dicuntur resili-
la, quas siendus, & quæ in fundo sunt, ferunt. Vnde fructi-
ferum dicimus fructum ferentem, hoc est pinguem, fertilem.
& fructifera arbores appellantur, quæ fructum ferunt,
distingunturq; ab ijs, quæ neq; feruntur, neq; fructum fer-
runt. & propterea infelices arbores dicuntur. Et fructifera,
quod est fructum facio. & fructificus, siue fructuosus, qui
fructum hoc est utilitatem præstat. Et fructificus fructuum
Dea. Et frutex, qui ab herba, & arbore differt. Est enim fru-
tex, qui ad iustam magnitudinem arboris non assurgit, & sta-
tura similis est multis herbis, sed non demoritur, neque are-
scit, ut herba. uerum perennis est. à quo fit fruticor uerbum,
hoc est pululo, & quasi frutices emito. Cæro, excisa est
enim arbor, non emulsa. itaque quasi fructicam uides. Vn-
de fruticari pilum per metaphoram dicimus, & fructum,
& fruticatum, ubi multi frutices sunt, sicut uincetum, &
oliuetum, ubi multæ uites, & multæ oliuæ. ueteres pro fru-
ctu foeminino genere etiam fructam dixerunt, & in geni-
tuo fructus pro fructus. Varro. Quæro utrum fructus,
an delectationis causa uendatis. Dicebaturq; specialiter fru-
ctus oleum iustum ex oliuis expressum. quod uero post mo-
lam primum fluebat, flos fructus uocabatur. Et fruges,
quod est generale nomen, & non modo frumenta, legumi-

naq; completitur, sed quicquid ex fructu terrae in alimoniam uertimus. Vnde frugiferae arbores dictae sunt, quae cumq; fructum ferunt, a quo fit de frugo uerbum, quod est omni fructu spolio omnem fructum exhauro. Plyn. Oraculum illud magno opere custodiendum, segetem ne defruget. Colimella. Constat enim segetem nimia defrugetione exinaniri. Pompeius tamen, et Seruius, et Donatus, frugis uocabulum a frumne deductum existimant, est autem frumen eminens sub mentogutturis pars, qua cibus in alium demittitur a ferendo cibo appellatur, et alio modo dicitur rumen, a quo fit Rumino uerbum siue ruminor, quod est reuocare, ac rursus consumo, a quo ruminatio deducitur, per quam demissus cibus reuocatur, ac manducatur. Et Rumina dea, quae rumae praest, hoc est pueris lactantibus. Rumam ueteres uocabant mammam a qua rumare, pro lactare dictum est, quasi mammam in rumen immittere. unde et irrumare deductum foedae significationis uerbum, quod penis in os quasi sugendus immittatur. Et subrumi aigni dicitur, qui adhuc sub mamma habentur. Et Ruminalis ficus, sub qua lupa Remo, et Romulo dicitur mamam praebuisse, quae et Rumula uocata est. Ouidius quaeq; uocatur romula nunc ficus, Rumula ficus erat, siue quod sub ea pecudes aestatis tempore frigora captantes herbas ruminare consueuerunt. Quidam strumam quoq; a ruma dictam existimant, quasi struens rumam, morbus est, quem uulgo a scrofula, ut opinor, quae eo morbo afficitur, scrofulam uocant tumor scilicet, in quo subus concretæ quaedam ex pure, et sanguine quasi glandulae oriuntur. Strumosi dicuntur, qui id uitium patiuntur. Et strumosa pars corporis, quae eo laesa est, interdum tamen ruminor per metaphoram accipitur, pro reuocare in memoriam. Varro, non modo absens de te se pius cogitabit, sed et ruminabitur humanitatem tuam. Lilius nemo haec nostra ruminabitur mulieri. Veteres in nominatio frux, pro fruge dixerunt, Varro, frux, legumen, triticum, a quo frugi indeclinabile nomen derivatur. Sunt autem frugi homines, quos graeci χερσὶ μῶος appellant, qui in omni re motus animi moderantur. Vnde est Pisonis illius cognomen tantopere celebratum, inde etiam frugalitas dicitur, et frugalitas dicta, quae motus animi appetenters regit, et sedat, moderatamq; in omni re nouit seruare constantiam. Et frugaliter aduerbium temperate, modeste, et frumentum, quasi frugamentum, et fruor quasi ex esu frugum delectationem capio. Vt enim, et fruor differunt, quod uti, si cum homine iungatur, conuersari est. Cicero, cuius patre familiariter utebar, id est cum quo familiariter conuersabar. Si uero cum alijs iungatur est usum habere. Martia, utere lactuicis, et molibus utere maluis, hinc usus fit, quod interdum ipsam utendi significationem habet. Vt nam neq; erat corijs usus, interdum consuetudinem, conuersationem. Tere, sic mihi est usus. Quint. mulierem, cum qua longus illi fuerat usus. Vnde usu uenire, pro accidere ponimus. Plyn. id enim frequenter usu uenit, ut mali bonis praefertur. Aliquando ponitur pro opus est. Vt nunc uiribus usus, nunc manibus. Item quia solemus uti rebus, ut exijs utilitatem percipiamus, usus aliquando, pro utilitate accipitur. Apuleius. Cum id ex usu meo non esset. Hinc utilis, et utilitas dicitur, et aduerbium utiliter. Item apud iuriconsultos usus fructus dicitur, cum res aliqua non nostra est, sed perinde ex ea fructum, atq; utilitatem capimus, ac si nostra esset, definiturq; ab Ulpiano ius alienis rebus utendi, fruendiq; salua rerum substantia. Abuti uero est perperam uti, siue nimis licenter uti Cicero, noli abuti nimis patientia nostra. Vnde abusus, et abusio dicitur, cum aliqua re per licentiam male utimur. Item abusum dicitur, quod utedo consumptum est. Plauti illa, quae dedi ante, abusa, si ea durarent mihi, mulier mis-

teretur ad te. Et usucapio abusa dicitur acquisitio, siue adiectio dominij per continuationem possessionis longi temporis definiti, ut puta triginta, aut quadraginta annorum, si res immobilis sit, quam possidemus, item trium annorum, si res mobilis sit. Recentiores primam illam praescriptionem uocant, hanc uero usucapionem. Ita enim dicitur usucapio, sicut pignori capio. Cato, haec pignori capio ob aes militare facta est, quod aetribuno aetario miles accipere debeat. Et usucapio, et usurpo eiusdem significationis, a quibus usucapio, et usurpatio dicitur. Cicero, post inuenta conclusio est, qua credo usuros ueteres illos fuisse, si iam nota, atq; usurpata res esset, qua inuenta omnes usus magis oratores uidemus, et usura, quae modo pro usu accipitur. Seneca, si mihi unius dieculae usura praemississet, modo significat faenus a quo foenerator, a quibusdam usurarius dicitur. Frui autem est ex re qua utimur delectationem capere. Vnde fieri potest, ut eadem re unus utatur, alter fruatur, ut si per aestum duo frigida aqua manus lauet, alter, ut abluat sordens, alter, ut frigiditate illa oblectetur. Haec hoc uerbum tria supina. Fruiti unde fruio fit, quo uerbo theologo uti uer, uoluntq; ad deum tantum referri. Et fretum, unde fit fretus, id est confusus. Quint. tua fretus humanitate id egerat. Et fruor, ut paulo mox ostendemus. A fruor fit fruiscor, sicut a fiteor fiteor. Lucilius, aequo fruiscor ego, ac tu, Et per fruor, quod est in totum fruor. Et de fruor omnem fructum percipio. A quo de frutum appellatum unius generis huiusmodi. Deoquitur mustu ad tertiam partem mensurae, quod syreum dicitur. Graeci αὐτὸ τὸ ἴδῃ, quod est decoquere ἴδῃ, uocant nostri a sapiditate (ut arbitror) sapam nominant, hoc si ad dimidiam partem decoquatur, fit de frutum quod omnis fructus ex eo multo detractus sit, frutum quoq; et frutam ueteres dixerunt passiuè eum, siue eam, quibus nos frui contigisset. Vnde frutinal dictum est, templum Veneris frutae. Cato etiam fruiscor pro fruor, et frutum dixit prudentem, hoc est eum, quo per frui liceret, siue e contrario in frutum insipientem, ac stolidum, qui nulli usui esset. Sed nos frumicum, et in frumicum a graeco potius deducta existimamus, nam graeci φρόνιμος prudentem ἀφρονος dementem dicunt, item a ferendo frumentum dictum, siue (ut quidam putant) a frugibus, quasi frugamētum. Frumenta autem dici putant quae cumq; emittunt aristas, a frumento, fit frumentor uerbum, quod est frumentum colligere. Vnde frumentatio collectio frumenti, et frumentator, qui frumentatum profectus est. Et frumentarium, quod ad frumentum pertinet, ut frumentarius ager, frumentarium cribrum, frumentaria lex de frumentis, sicut agraria de agris, item a ferendo frustum cuiusq; rei particula, quae facile feratur. Vir. Pars in frustra sectant, ueribusq; trementia figunt. M. Cato, frusto panis conducit potest, ueluti taceat, uti loquatur, unde fit aduerbium frustati, et frustillati, hoc est inmutatum, et per frusta, ite Plautus, frustillu, et frustillum usurpat pro paruo frusto. Frustra quoq; aduerbium hinc deductum quidam existimant, quod si significat incassum, quasi imperfecte, a quo fit frustra uerbum, quod est fallo, deludo, et passiuum eius frustror, quod etiam deponens reperitur. Vnde sunt uersus illi uetustissimi poetae ab A. Gel. commemorati. Nam qui lepide postulat alterum frustra, quem frustratur, frustra eum dicit, frustra esse. Na qui sese frustra, quem frustrari sentit, qui frustratur, is frustra est, si non ille est frustra. Quidam tamen haec a frangendo potius deducta existimant. A ferendo etiam fuerat dicta instrumentum, quo stramenta feruntur, a quo bisfercum, et bisfercatu, et bisfercati, et fueraser, a quo triferaser, Plautus in triu literarum homo uipueras me, et fier triferaser. Et fiercilla, et fiercilla deducimus, et fueralis, quo utimur ad extrahendum simum.

item ferax abundans, à quo feracitas, pro abundantia deducitur. Plyn. ut tam ferax bonarū artium seculum uideremus, & fertile eiusdem significationis, à quo fertilitas, & fertiler aduerbium, et Feronia nemoris dea à ferēdis arboribus. Tradunt enim, cum nemus eius aliquando fortuito arsisset incendio, & ob id trans ferre inde simulachrum in colae uellene, subito nemus euiruisset, Vir. & uiridi & uolens Feronia luca. Sunt qui scribāt circa tractus campania, ubi circi sunt, Iouem coli solitam, qui anxurus dicebatur, quasi ἀναξυρ hoc est sine nouacula, quia barbam nunquam rasisset. & Iunonem, quae Feronia uocabatur. Fōtem autem fuisse in cāpania iuxta Taracanam, quae aliquando Anxur est dicta. Sed illud magis constat sub monte Soracte urbem fuisse Feroniā. & in ipso monte eiusdem nominis deam, quam finitimi mira religione uenerabantur. Erat in eo loco templum eius, mirificum sacri genus habens. Nam qui eius nomine afflabantur, nudis pedibus super incensos carbones, & alidissimum cinerem sine aliqua offensione ingrediebantur. ingens eō mortuorum multitudo cōueniebat, & celebritatis eius, quae quotannis fieri solebat gratia, & spectaculi. Et ferentarij milites leuis armaturae, qui quicquid opus esset auxilio ferrent, ex cursu leui armis grauibus minime impediti, uel ab auxilio ferendo, uel quod fundis, & lapidibus pugnant, quae tela feruntur, non tenentur. Cato eos ferentarios dixit, qui tela, ac potiones militibus pugnantibus ministrabant, hi et uelati uocabantur. Velare enim licet proprie cooperire sit, unde & uelum pro tegmine accipitur. & ueluum mare dicitur, per quod uelis uolatur. & ueluo lae naues, quae uelis uolāt, unde & reuelare nudare ē, atq; detegere, aliquando tamen pro ligere accipitur. Pompo. Reste uelet gulam. Aliquando pro uestire. Plau. muliebri uelatus toga. Velati ergo uocati sunt milites, qui uestiti, & inermes exeratum sequebantur, & inde mortuorum locum sub stina sciebant. hi postea mutatis literis uelites appellati sunt. Et uelitaris pugna dicta, quae fundis, ac lapidibus, interdum etiam hastis fieri ab iermibus solet. Hinc uelitor uerbum deductum est, pro contendo, & iurgor, & uelatio contentio. Plautus nescio quid uelitati estis iter uos. A. Gel. Cum inquinatissimis hominibus non est conuicio decertandum, neq; maledictis aduersum impudentes, et i probos uelitandum, quia tantisper similes, & compar eorum fias, dum paria, & consimilia dicas, atq; audias. A uelitor uelitati aduerbium deducitur, quod significat per salus. & interualla, quod uelites fundis, ac lapidibus pugnano huiusmodi saltibz utantur. Sisema. Nos una astate in Asia, & Graecia gestis icarco continentia literis mandauimus, ne uelitatum, aut saluatim scribendo, lectorum animos impidiremus. Item à ferro feaciales dicti, quod apud eos belli, pacisq; ferendae ius erat. neq; enim licebat bellum alium inferre, nisi hi & iusta causa susceptum declarauissent, & prius indixissent. Varro, itaq; bella tarde, nec magna licentia suscipiebant, qd bellum nullum, nisi prius putabant geri oportere, & priusquam indiceretur bellum ijs, à quibus iniurias factas sciebāt, Feaciales legatos res repetitum mittebant quatuor, quos oratores uocabant. idem, si cuius legati uiolati essent, qui id fecissent, quamuis nobiles eēnt, ut ciuitati dederentur, statuerunt, feacialesq; uiginti, qui de rebus cognoscerent, iudicaret, & statuerent, constituerunt. Sūt tamen, qui feaciales à faciando uocatos existimant, quod apud eos belli, ac pacis faciendae ius esset. Item ferrum à ferendo quiddam dictum putant, quod in a gros colendi gratia feratur. ego à feriendo potius appellatum arbitror, ac ferrum in eo ferantur, hoc est domentur. Ab hoc ferrugo dicitur, quae proprie est rubigo ferri, sicut arugo rubigo aeris Plyn. sudor uirgae cornu arboris, lamina cadente ferrea exceptus non contingente li-

gno illita, quae inde ferrugo incipiters lichenas sanat. Rubigo atq; arugo, ut Marcel. scribit, idem sunt, sed falsum hoc esse ostendit. Pl. qui de auro scribit. Super cetera nō rubigo ulla, non arugo, nō aliud ex ipso est, quod consumat bonitatem. Nō conuulsiisset utrunq; hoc loco Plyn. nisi inter se differrent. Dicendum est igitur rubiginem esse, quae in metallis siti quodam contrahitur arida, & rubra, metallum paulatim absumens, qualem in ferro uidemus. Dicta rubigo a colore. V ceteris enim robum rubeum dicebant, & bouem icarco robum rustica uocabant, unde & materia, quae plurimas huius coloris uenas habet, dicta est robur. & homines ualentes, ac boni coloris robusti. Graeci hanc ἐρυσίαν uocant, quod apud eos quoq; ἐρυσίαν rubeum dicitur, hinc nitium illud, quod segetes occupat, robigo dicitur, quod ut illa ferrum, atq; alia metalla, sic ista segetes exurit, Vnde & Robigus deus, & Robigalia dicta, quod huic deo sacrificia fierent, ne robigo segetes occuparet, & Rubigo dea. Ouidius. flamen in antiquum lucum Rubiginis ibat. Arugo uero est, quae in metallis ex humore contrahitur nō rusta, & siccata, qualem diximus robiginem esse, sed uiridis, atq; humida, dicta ab aere, quod proprie aeris sit arugo, ut ferri ferrugo. Scribit Plyn. a muliebribus menstruis conuulsi graeui rus odoris accipere, & aruginem, ex lapide quoq; ex quo acquiritur aere arugo deraditur, quemadmodum ex lapide, ex quo coquitur ferrum, rubigo, sed in omnibus metallis, praesertim, quae non pura sunt, & arugo simul, & rubigo esse possunt. Ferrum diuturno situ rubiginem contrahit. Si atro, aut omphaco, aut alio acri tangatur, statim arugo incessit. hoc ipsum accidit in argento, nisi purum, puramq; sit, & in aere, atq; alijs metallis. itaq; eadem saepe metalla, & rubiginosa esse, & aruginosa conspicimus. aruginem graeci ἐρυσίαν nonnant. ferruginem ἰδρὸς σιδήρου, id est florem aeris, ac ferri. Non recte interpretatus est noster Hieronymus locum illum in sacris literis. καὶ ἔδωκε τῆ ἐρυσίαν τοῖς καρπίοις αὐτῶν, καὶ τοῖς τοῖς αὐτῶν τῆ ἀκροῖδι. Et dedit arugini fructus eorum, & labores eorum locustae. Rubigni enim interpretari debuit, non arugini. A rubigine rubiginosus dicitur, sicut ab arugine aruginosus. Ferrugo etiam per metaphoram dicitur color rufus subniger, qualis est hyacinthi floris, à colore ferri, dum est rubiginosus. Vir. Cum caput obscura nitidum ferrugine textit. Ab hoc fit ferrugineus. idem, en ferrugineus hyacinthus, mani festus est Marcelli error, qui ferrugineum colorem caeruleum esse scripsit. A ferro etiam ferreum deducitur, quod ex ferro est, & ferrarium, quod ad ferrum attinet, unde fodinas ferrarias dicimus, siue simpliciter ferrarias, sicut ararias. argentarias. aurarias. loca, in quibus ferrum. es. argentum, aurumq; effoditur, & ferramentum instrumentum ferreum. unde ferramenta fabrilia, & ferramenta tonsoria dicimus, & ferratum, cui ferrum inditum est. unde ferrata spicula. ferratas lanæa. ferratas sagittas nominamus. Et saxum ferratum natale oppidum meum in piceni, atq; umbriae finibus situm. à ferro uocatum est propter fodinas ferrarias, quas eo in loco multas fuisse earum reliquiae ostendunt. Et urbs Sentinum à ueteribus dicebatur à Sentino amne iuxta moenia labente, quē nunc quos Sentinum incolae uocant. Item a ferro ferrumen uocatum, qd gluten significat, & ferrum inatio conglutinatio, atq; unctura. Sed proprie ea, quae fit in metallis, quae ius & ad alia trāsfertur. & ferruminare est metalla conuungere, ac, ut ita dicā, conglutinare. licet de alijs etiam dicatur. Plyn. Nāq; furculo super bina oua in positio, ac ferruminatio albi glutino sublata er uice medio aequa utrinq; libra de portat aliō. Idē. C. aris. A. T. A. b. i. e. oppido muros, domosq; ē massis salis faciente aqua ferruminantes. idem. sine ferrumine suo cements componentes. A fer

rumino conferua herba deducitur, de qua inferius dicemus. Ferrum uinum uulgo dicitur, quod ex magnete Lapide uirus accipit, idq; mira quadam uirtusq; natura longo tempore retinet, aliud apprehendens ferrum, ut aliquando annulorum cathena spectetur. Fero ipsum à græco deducitur, etenim græci quoq; φέρω dicunt, à quo tam apud illos, quàm apud nos pheretrum dictum, quo uel cadauer fertur, quod & accipiendo capulus appellatur, unde Plautus capularem senem nominat morti uicium, uel aliquid aliud cum pompa. Linius, Spolia diuisa suspensa fabricato ad id apte pheretrum gerens in capitolium ascendit, ubiq; cum ad quercum pastoribus sacram deposuisset, templum designauit, & addidit cognomen Iupiter pheretrius. Rudes sunt, qui huc locum deprauant, pro pheretrum, ferculo scribentes, cum et nomen ipsum pheretrii Iouis, pheretrum esset scribendum, et græci quoq; pheretra uocent argentum, aurum, gemmas, magnas principum, spolia hostium, & cetera, quæ in pompa feruntur. Deprehenditur etiam hoc loco Plutarchi error, qui non à ferendo, sed à feriendo dictum Iouem pheretrium scribit, et Pompeii Festi, qui ideo appellatum censet pheretrium Iouem, quod pacem ferre putaretur, quoniam ex templo eius, quod Romæ primum à Romulo ædificatum est, sumebant sceptrum, per quod iurarent, & lapidem silicem, quo sædus ferirent. Hinc etiam arcano quodam prouidentia consilio factum arbitror, ut tibi quoq; Federicæ ac gentibus tuis Pheretrii cognomen inditum sit, siue à spolijs hostium, quæ toties optima domum retulisti, siue quod pacem quæ doq; Italiae eras Laturus. Quis enim ignorat huius tranquillitatis, quæ hæc prouincia orbis regina in præsentia fruatur, te solum esse & auctorē, et arbitrum? Malo itaq; pheretrium motem à sũniliæ tuæ gentilitio nomine derivari, quàm familiæ tuæ, uamq; nomen à pheretrio monte pheretrium dici. Item à φέρω græco pheretra dicta instrumentum, quo sagittæ feruntur, & qui eam ferunt dicuntur pheretriati. Item amphora uasis genus sigulini duas ansas habens, ita appellata, quæ ex utroq; latere capta feratur, continet quadrantem, unde ἀμφοροειδής græci, nos amphorarium uocamus eum, qui mercedis gratia amphoram gerit, & incite q; machinula erat, in qua amphora uini consistebatur, unde uina subinde in conuiuia subministrarentur. Item ephora, quæ latine eodem modo dicitur ἀπό τοῦ ἐπιφέρειν, hoc est ab inferendo dicta, morbus oculorum est, quem uulgo lacrymã uocant, cum descensus humoris oculos male angit. Plyn. Caro peponum ephoris oculorum, & doloribus prodest. Formica quoq; à ferendis micis uocata est. Mica proprie est puluisculus ille, qui in arena, quasi argentum fulget, à quo & panis, & omnium rerum minima partes micæ dicuntur, quasi minutum cadentes. A mica, quæ in arena fulget, deductum est mica uerbum, quod proprie est subinde, & per iterualla, ut micæ faciunt, fulgeo. Virgilius micat ignibus æther. Idem, Ardentes clypeos, atq; æra micantia cerno. Et quoniam talis quædam uariatio, dum digitis fortunatur, apparet, per metaphoram micare aliquando accipimus pro digitis fortiri. Varro, Micandum erit cum græco, utrum ego illius numerum, an ille meum sequatur. Cicero, Dignum esse dicunt, qui cum in tenebris micet. Quia uero hoc per uices fit, micare etiam accipimus pro eo, quod est per uices, & sine ordine mouere. Vir Micat auribus, & tremit artus. Idem, Et linguis micat ore trifidus. Ab hoc composita sunt promico, quod est extendendo, uel longe iacio. Neuius. Siquid loqui uis, non perdocere, multa longe promittenda oratio est. Emico, quod est resplendo. Plau. Ex oculis quasi radij emicant solis. Dimico contendo. pugno, à quo dimicatio derivatur. A formica fit diminutiuum formicula, & formicanus, sicut à belua beluinus, & musca musca

mus. Plau. Homo formicanus, ac musicanus. & formicatio uitiũ corporis, quod græci μύρμηκίαν uocant, cum parua tubercula rotunda pingua corpus instant. Plyn. Cinis mulicbrum crinium, cum fuerint combusti, addito melle, sanguinem sistit illico, & formationem corporum dicta formicatio, quod ueluti exesse carnem formicæ uideantur, & deformatum à formicis submersum, quibus confoueri solitum erat. Item à ferro formudo, hoc est metus, cum uehementius in mouendo, ut ab se abeat, foras fertur. Ab hoc fit formudo uerbum, hoc est timore, & formidabile, timendum, & formidolosus, quod modo accipitur pro eo, qui formidat. Teren. Num formidolosus es mi homo? modo pro eo, qui formidatur. Sal. ita talibus uiris non laboris solitus, non locus ullus asper, aut arduus erat, non armatus hostis formidolosus. Ab hoc formidolose aduerbium cum timore. Item à φέρω græco apophoreta munera, quæ dari Saturnalibus solebant, quæ morem hodie quoq; seruamus mense Decembri. dicta apophoreta, quod ab ijs, quos salutabant, referrentur. Marto φέρω enim modo auferre, modo referre significat. Hic Martonouissimum librum operis sui apophoreta inscripsit, hoc est munera Saturnaliorum. Sue. de Caligula. Agitatori catho conuersione quadam in apophoretis uices sefertium contulit. Idem de Vespasiano. Sicut Saturnalibus dabat uiris apophoreta, ita per cal. martias, foeminis. Item à ferendo forago dicitur silum, quod à textricibus fertur, ut diurnum opus distinguant, quamuis hoc à forando potius deductum existiment. Item Forda bos prægnans, quod testatur Ouidius. Forda ferens bos est, foecundaq; dicta ferendo. hinc fordicia dies appellata, quibus prægnantes boues immolabantur, ut Varro testatur. Fore quoq; à ferendo quidam dictum uolunt, cum nihil ferè aliud sit, quàm ferri. licet enim uocem habeat infinitiui præsentis, ut esse, si gnificationem tamen potius futuri habet. Idem sane fore est, quod futurum esse. licet fore, fores, foret. idè sit, quod essem, esses, esset. Quæ propter fore raro cum participio, frequenter cum nomine iungitur. Cicerone amicitiam nostram totam posteritati fore. Aliquando cum participio inueniri testatur Cæsar, quod mirum est uallã non animaduertisse. nonnulli etiam Cæsari nuntiabant, cum castra moueri, aut signa ferri iussisset, nõ fore dicto audientes milites. idem, quod nõ fore dicto audientes milites, neq; latere signa dicatur. Cum participio uero futuri nunquã iungitur fore. Composita uero à fore nuda, hoc est sine nomine, & sine participio ponuntur, Vir. Esse quoq; in satis remaniscatur affore tempus, quod uerbum Statius pro si gnificatione præsentis accepisse uidetur. Sensit manifesto numine ductos affore, quos nexu ambagibus augur A pollo ediderat. Defore. Cicero. Vtrum arbitrabantur non defore, qui illam restituerent. Ab fore, quod rarius in usu est, unde dicuntur ab futuri. confore, & perfore, apud poetas pro fore. Profore profuturum esse. Hora. Quæ nocere sequar, fugiam, quæ profore credam. Nos tamen potius fore, quasi futurum esse dictum existimamus, quã à ferendo deductum. ad hæc fortis à ferendo uocatus est, quod æquo animo ferat aduersa. unde fortitudo à Cicerone ita definitur, Scientia rerum perseverantem, uel affectio animi in patiendo, ac perseverando summæ legi parens sine timore. & alibi, Fortitudo est considerata periculorum susceptio, & laborum perpassio. A fortis fit aduerbium Fortiter, & Fortifico pro fortem facio. Plau. Fortifica animum. & Fortesco pro fortis fio. Neuius, Crescat animus, & fortescant uires, & forticulus diminutiuum. Cicero. Quamuis idem Epicurus forticulus se in torminibus, et in stranguria sua præbeat.

60 Fortis proprie est, qui animum habet in fractum, uel qui ualidis uiribus præditus est. Vir. fortemq; Cloant u. Aliquando tamen pro celeri ponitur. Idem, si fœmina forti fidis e quo. aliquã

do pro formoso. Plau. Ec quid fortis uisa est? Nonnunquam etiam pro diuite. Idem, eam sororem spondisse suam, in tam fortem familiam, hoc est diuitem, et copiosam. firmus quoque, hoc est stabilis, constans a ferendo dictus, quod constanter omnia ferat. a quo firmitas, hoc est stabilitas, constantia, quae et firmitudo dicitur. Plau. Si istam firmitudinem animi obtines, salui sumus. et firmiter aduerbium stabiliter inconstitisse. et firmo uerbum, quod est sisto. stabilio. a quo firmator. firmatrix. firmatio. Affirmo, quod si significat assueo. unde affirmator. affirmatrix. affirmatio. affirmatum. et aduerbium affirmatiue. O firmo idem quod firmo. Plau. O firma pessulum. infirmo, debilito. a quo infirmus, debilis, et infirmitas. debilitas. imbecillitas. Refirmo, rursus firmo. confirmo. approbo. roboro. a quo confirmator. confirmatrix. confirmatio. confirmatum, et aduerbium confirmatiue. Et fortuna a ferendo dicta, quod temere, et sine ratione feratur. Est enim fortuna accidentium rerum subitus, atque inopinatus euentus. Haec a ueteribus Dea credita est, a quibusdam etiam deus uariis casibus humana deludens, et propterea caeca estimata. Inuenialis. Te facimus fortuna dea, caeloque locamus. haec eadem ratione et fors dicitur. Vir. Forte sua libyas tempestas appulit oris. Fors, et Fortuna, ita a quibusdam distinguntur, ut fors casus sit, hoc est id, quod fortuito accidit, fortuna uero ipsa Dea. Acius, namque audire uolo, quo captus modo, Fortuna ne, an forte reperitur. Terē. O fortuna, o fors fortuna. Donatus. Aliud Fortuna est, aliud fors fortuna. Fortuna dicta est incerta res. fors fortuna, euentus Fortunae bonus. Nam fors fortuna est, cuius diem festum colunt, qui in arte aliqua uiuunt. huius aedes trans Tyberim erat, Fortuna uocabulum medium est, sed cum fortunam solam dicimus, intelligimus felicitatem. Unde fortunatos felices nominamus. infortunatos uero infelices. et infortunium, mala Fortunam. Fortunatos tamen pro propitios ponimus. A si auius. De eos ego omnes, ut fortunati sint, precor. Fortunare etiam prosperare est, ac bonis augere. Cic. Tibi patrimonium Dei fortunent. hinc fortuna dicitur diuitiae. et fortunatum aduerbium, prospere, ac feliciter. Plau. Si dederit Iupiter, ut fortunatum omnia succedant, et fortunatae insulae a fructuum ubertate dictae sunt in mari Atlantico ultra Gorgadas, aduersae promontorio, quod uocatur iacisior uapas. Prima uocatur Obriou, habes in montibus stagnum, arboresque ferulae similes, ex quibus aqua exprimitur, ex nigris, amara, ex candidioribus, dulcis, et potui iucunda. Altera iunonia appellatur, in qua una tantum aedificata erat lapide extructa, ab ea tertia eodem nomine, minor, deinde capraria lacertis grandibus referta, in conspectu harum niuaria. aere nebuloso, ac coacto, et propterea, semper niualis. Proxima ei Canaria ita uocata a canum multitudine ingentis magnitudinis. Omnes pomorum, et auium omnis generis copia abundant. haec ultima etiam Palmetis cariotas ferentibus, et nucis pinea, et melle. Papyrus quoque, ac siluros in amnibus habet. A forte, et eundo fortuitum dicitur, quod casu accidit. Item a forte aduerbium, fortassis. fortasse. forsitan. forsan, quae aliquando pro temere accipiuntur, aliquando sunt aduerbia dubitandi. eodem modo fors, et forte, et fortuito. Item a ferendo forum appellatum negotiationis locus, quod uenalia feruntur, ut forum uiliu. forum flammium. forum sempronium ab eorum nominibus, qui ea fora custodienda curarent, quod etiam in locis priuatis, et in uis, et in agris fieri solet. Unde forum boarium dicitur, in quo boues uenduntur, forum olitorium, in quo herbae uenduntur, quod erat antiquum macellum. quapropter nunc quoque olerum locum Lacedaemonij macellum uocant. Forum piscarium, in quo pisces uenunt. forum cupidinis, in quo uenduntur cupedia. Cupes enim, et cupedia, antiqui lautiores ci-

bos nominabant. unde cupidinarij dicti sunt omnes, qui esculenta uendunt, ab eo, quod alimenta rebus cupidinis praebent. Dicitur tamen etiam forum locus, in quo cum populo agitur, cōciones habentur. lites tractantur, quod ibi iudicia feruntur, unde et forenses dicitur, qui in foro uersantur. et saepe numero interponentes se, lites dirimunt, quos graeci παρατιμους hoc est pragmaticos appellant. et forensia uestes, quibus in foro utuntur. et arcu foranei, qui circa forum spatiantur uenditantes aliquid, aut ementes, aut sciscitantes, aut tempus inaniter terentes. Forum quoque agere dicitur is, qui Prouinciae praefectus, dum ciuitates uolat, et de controuersijs earum cognoscit, ac sententiam fert. Forum item ueteres appellabant, quod postea uestibulum sepulchri dictum est. Fori uitem uirili genere, et multitudinis numero sunt tabulata nauium ab eo, quod inaccessus ferant, siquidem per eos nauis discurrunt. Vir. Implesemusque foros flammis. Cicero, Alij malos scandant. alij per foros arsiunt. Item spectacula, hoc est loca erecta, ut ex ijs spectentur. Liui. Tum primum circo, qui maximus dicitur, designatus est locus, diuisa loca patribus, equitibusque, ut spectacula sibi quisque faceret, fori appellati. ex ijs minores forulos dicitur, quod aliquando armariola significat, in quibus reponuntur libri. Lucretia. Hic libros dabit, et forulos. hinc et forare penetrare, et quae si in foru exire, a quo per forare, et foramen, et foras quartae declinationis. et forago filum, quo textrices diurnum opus distinguunt, a forado dictum. et fores, quibus ianuae clauduntur, quod foris aperiantur, quemadmodum ualuae, quod inuis reuoluantur, haec per diminutionem forulae appellantur. unde Forculus deus, quod foribus praerat, sicut Cardinea dea, quae arduibus praerat. et Limentinus deus, qui praerat limini. Et foramina, hoc est paruae fores. Cic. Nam nunc quidem, quamquam foramina illa, quae patent ad animos a corpore, calidissimo artificio. natura fabricauit. Et foras, et foris, quasi ad forum, et in foro. et forinsecus eiusdem significationis, cum foris. et foria. stercorea liquidiora, quod facile ferantur foras. Unde conforire uerbum, quod est stercore liquido foedare, quod Plau. coactate dixit. Pomponius, Conforisti me. Diomedes. Et foriolus, qui uentrem habet solutum, et foria facile emittit. Laberius. Foriolus est, in coeosis caecis. unde foriac locus dicitur publicus, in quo licet omnibus uentrem exonerare, cum latrina in priuatos usus sit a latendo dicta. Cloaca uero locus atius, per quem colluuius quaedam fluit, a quo fit cloacate uerbu, quod est inquinare deduci. Cloaca tamen appellatione uelipianus scribit et tubos, et fistulas contineri. Pertinebat autem ad salubritatem ciuium, et tutelam, ut foricae purgarentur, ac cloacae resicerentur. Nam et caelum pestilens, et ruinae immunda minantur. Inue. Unde reuersi conduciunt foricas. Sunt, qui frenum etiam a ferendo dictum existimant, quod equos uertat, feratque quod uelit, unde effrenes, et in frenes, atque effrenatos dicimus, qui cohiberi, et pro arbitrio nostro agi non possunt. et freno uerbum, quod significat cohibeo. et freno eiusdem significationis. Seneca. Cohibendus enim, ac refrenatus est animus. frenum in singulari neutri generis est, in plurali uero frena, et frenos dicimus. Quidam tamen frenum non a ferendo, sed a frangendo dictum putant, quod equorum, aliorumque animalium ora frangat. ideoque cum a diphthongo scribi debere. Fistula quoque ab aqua ferenda dicta est, quamuis alij a fundenda aqua dictam malint. proprie enim fistulae sunt, ut Pomponius inquit, per quas aquas ducimus, a quarum similitudine instrumentum musicum fistulam uocamus, cuius Pan dicitur inventor fuisse. Vir. Septem compacta cicutis fistula. Eadem quoque similitudine fistula uocatur uetus altum. angustum. callosum. siue ex uulnere sit, siue ex nitro intus orto, quod ad suppurationem peruenit,

peruenit, quā primo tentare specillo medicus debet, ut quod tendat, & quā alce perueniat, scire possit. Ad hoc fit fistulo uerbum, quod si significat fistulam ago. Plyn. Et punicas fistulas uice. Item for fari a ferro deductum est, quamuis prima persona in usu non sit. nihil enim aliud est fari, quā ferre, hoc est loqui. Quāquam Varro inter fari, & loqui hoc interesse scribit, quod fatur is, qui primus si significabilem uocem ore emittit, nullo uerborum ordine seruato. unde pueri ante, quā id faciunt, infantes dicuntur. Loquitur autem is, qui suo loco unumquodque uerbum sciens ponit. A for famior in imperatiuo dicitur, quod ueteres pro dicitō usurpabant. & Fabolinus deus, qui pueris primo fari incipientibus praest. & fatio dicitur, quod est multa loquor, a quo refatio, & confatio, de quibus infans dicitur. & fatus locutus, & fama, quae proprie est inanis de aliqua re rumor sine ueri cognitione, siue bonus sit, siue malus. Et hoc tantum differt a rumore, quod rumor semper de recenti dicitur. Cicero in probissimis rumoribus dissipatis. Lilius, Manat tota urberumor. Fabios ad caelum laudibus ferit. Fama etiam saepe dicitur de re inueterate, firmataque in hominum opinione, quamuis incerta. Mart. Quicquid fama canit, donat arena tibi. hoc est, quicquid incertum, fabulosumque narravit uetus, tu opere praestis. Quint. Fama est Iouem olim in imbrem aureum conuersum puella in gremium descendisse. Ponitur tamen frequenter pro laude, ac celebritate, ut fama Fabiorum fama Camillorum fama Scipionum. Vir. Sum pius Aeneas, fama super aethera notus. Aliqua de pro opinioe. Plyn. Hunc cum liberalitatis tua fama perduxerat. Vir. Nos munera templa quippe tuis serimus, famamque fouemus in anem. Hinc fit famosum, & infame eiusdem plane significationis. Cicero, Non pol inquit uideo. nā me ad famosas uentur mater accedere. Plautus, Qui etiā me miserū famosum fecit flagitij suis. Sall. Lationem famosam impudentemque. Unde infama, et, qua Apuleius utitur, infamatio deriuatur. Et famiger. & famigero uerbum, hoc est diuulgō. & famigerabile uulgandum apud antiquos, ut Varro testatur. et famigeratio diuulgatio. Famam graeci φήμη nominant, quae similiter ἀπό τῆς φωνῆς, hoc est a fando deriuatur. differtque fama a gloria, quae cōstās, & solida est, atque ita definitur. Gloria est frequens de aliquo fama cum laude. Est tamen alia inanis gloria, uitorū plerumque laudatrix, quae definitur popularis fama, ex honestatis simulatione proueniens. ab hac diminutiuum fit gloriola, & gloriolus uerbum notae significationis. & gloriabundus, qui gloriatur, et gloriosus, qui se uel in aniter iactat, uel alterius inani laudatione efficitur, & laudari querit. & inglorius, qui nulla laude, aut gloria dignus est, ueluti ignobilis. Rumor & aliquando pro fauore ponitur. Virg. Ergo iter inceptum peragunt rumore secando. ab hoc rumusculus paruus rumor, & rumisero honeste dictum, pro rumores fero. Plau. Thebani uero rumiserant, probant. Quidam etiam rumigero usurparunt, & nonnulli rumito. Neuius, Simul alius aliunde rumstant iter sese. Item adrumaui inuenitur pro eo, quod est rumorem fecit, siue cōmurmuratus est. quidam haec a rumine, hoc est parte gutturis putant deducit. Fames uero, hoc est edendi cupiditas, non a fando, sed ἀπό τῆς φωνῆς deductur, quod est edo, unde famelicus, qui edendi cupiditate agitur, & famelicus, qui frequenter famelicus est. unde famelicusam turrim palustrē ueteres uocabant. Et famico, & furio. a quo famisco. Fala autem a fando dicta sunt, quod Thuscā caelum uocabant. sunt autem lignae turres. Itē a fando infandum, magnum, quod uix fari quae possit. Vir. Infandum Regna iubes renouare dolorem. & infans puer, qui non dum fari coepit, quod etiam de brutis dicitur, atque etiam auibus. Plyn. Quādrupes infans suos cognoscit.

Idem, Vespertilio uolucrum sola lacte nutrit ubera ad mouens geminos uolunt amplexa infantes. Item de in animalibus. idē de boleto. Nec tunica minor gratia in cibo infans boleti, hoc est parui, & non dum adulti. a quo infantia fit. a. aetas infantilis. nam & ab infante, infantile deductur. Iustus, Hunc seu misericordia fortunae eius, seu infantilibus blandimentis inductus diu protexit. Thuscā fandum caelum uocabant. a quo fala ob altitudinem turres lignae uocabantur sunt. a quibus falatica dicta telum maximum, quod in fulminis modum pugnantem de filiis iaciebant. Virg. Sed magnum stridens contortae falatica uenit. Falces autem, & harpagae armorum genera erant, murorum oppugnationibus apta. Sisenna, falces iniectas communiunt, pluteos propius collocatis harpagis deiūant ē turribus. Plutei crates sunt, corio crudo intextae, quae apponi solebat militibus opus facientibus. idēque appellabantur militares. Nunc etiam tabulae, quibus quid praefertur, eodē nomine significantur. Infantem etiam per metaphoram dicimus stultum, & quasi loqui nescientem, & infantiorem, & infantissimum, pro stultiorem, & stultissimum, & infantiam, hoc est stultitiā. & infantiliter, stulte. pueriliter & infantilitas, puerilitas. Sic autem a ferro fari deducunt Latini, quae admodū graeci ἀπό τῆς φωνῆς φέρω, quae est fari, & differere, unde phrasid deducta est, quae quae definit eloquentiae corpus. a qua Theophrastus appellatus, quasi diuina eloquentia praeditus. Itē a fando fas dicitur, hoc est pium, & religiosum, & fari dignum. ad deos enim refertur, sicut iustum ad homines. Vir. fas, & iura simunt, hoc est diuina, & humana iura permittunt. cuius contrarium est nefas, hoc est impium, & execrabile. a quo fit nefandum, & nefarium, hoc est sceleratum, & quod ne fari quidem liceat, quae aliqui nefarium a fere potius deductum uolunt, quo scelerati, quasi uita indigni uti non debent. Item fasti dies dicti sunt, quibus licet fari praetori tria uerba. do. dico. addico. & nefasti his contrarij, quibus fari non licet. Ouidius, Ille nefastus erit, per quem tria uerba silentur. Fastus erit, per quem lege licet agi. hinc fastorum libri appellati sunt in quibus totius anni descriptio continebatur. De quibus idem Ouidius scribit, sacra reo cognosces annalibus eruta prisca. Et quo sit merito quaeque notata dies. Inuenies illic et festa domestica uobis. Saepe tibi pater est, saepe legendus annus. Prisca autem temporibus fastorum libri solis Pontificibus noti erant, & sacrorum Regi, quos primus Numa ad Etruscorum imitationem dicitur instituisse. hos enim legens minor Pontifex, & obseruatione sacrificulo Regi patefacta, celebrato ab utroque sacrificio idem Pontifex calata, id est uocata in capitolium plebe, iuxta curiam calabram, quae caesae Romuli prope erat, dies populo quomodo obseruari deberent, indicabat. Sed postea fasti Cn. Flauij scribae opera, etiam inuitis patribus, in omnium notitiam peruenere. Oēs autem totius anni dies ex institutione Numae aut festi erant a ferijs ita dicti, aut profesti, aut iterasti. Festi erant, in quibus uel sacrificia Dijs offerebantur, uel dies diurnis epulationibus celebrabantur, uel ludi in honorem Deorum agebantur, uel feriae obseruabantur. a quibus festinus deductur, & festiuus, & festiuus uerbum, hoc est diem festum ago. et festus a. um. festus dies dicitur res festiua, hoc est iucunda, & lepida. Frondem festiuam dicimus, quae leta. & iucunda est, frondē festam, quae festis adhibetur. Profesti, qui hominibus ad rem uel priuata, uel publicam administrandam concessi erant. Hi autem fasti erant, quibus licebat praetori ius dicere, aut comitiales, quibus licebat cum populo agere, aut comperendini, quibus licebat uadimonium inbere, aut stati, qui iudicij causa cum peregrino instituebantur. Plau. Status conductus cum hoste intercessit dies. Hostē enim hoc loco more ueterum nominat peregrinum, aut

præliarum, quibus fas est res ablatas repetere, uel hostem lacessere. Sed eligendi ad pugnandum dici tunc Romanis erat licentia, cum ipsi bellum inferrent. Alioquin, cum exciperent, nullus obstat dies, quo minus uel salutem suam, uel publicam defenderent dignitatem. Inter cetera dies erant Deorum, hominumque communes, hi inter se non in alia diuidebantur. Illorum enim dierum quibusdam horis fas erat, quibusdam fas non erat ius dicere. Nam, cum hostia caedebatur, fari nefas erat, inter cetera, et porrecta fari licet, rursum, cum adoleveretur, non licet. Dies atros uocabant præfati, quos nunc ab obseruatrice huiusmodi rerum Provinciae ægyptiacæ uocamus, quædam ad emendationem infamium nominis communes nuncupant, qui ueluti infelices ad omnia cauenda sunt, quales erant apud Romanos postriduanus dies, quæ Qu. Sulpitius Tribunus militum ad Alliam aduersus Gallos pugnaturus re diuinam postridie Iduum Quintilis dimittendi gratia fecerat. Item a fando sanum deducitur, hoc est templum, quod Pontifex in dedicatione templi certa uerba præfari solet, quantum sint aliqui, qui ἀπὸ τοῦ παρὰ ποῦ dictum malint, quod si significat manifestum, quod a fando responsa dabantur, unde propheta dicti sunt antistes sanorum, et oraculorum inter prætes. et hypophetæ uaticinandi ministri, quibus scilicet propheta imperabant. Et fanaticus, insanus dicitur, quoniam sacerdotes, cum responsa dabant, furorè pleni insanire uidebantur. Hinc Fanum piceni urbs dicta, in litore Adriatico inter Pisaurum, ac Senogalliam, omnium Italiae urbium, meo iudicio amoenissima, siue loci naturam, siue ciuium ingenia consideres, quæ in ea pulcherrimum Fortunæ templum fuerit, cuius adhuc reliquæ conspicuntur. Hinc Fanenses, siue Fanestres appellati. Item profanum irreligiosum, non sanctum. Plau. Sacrum, an profanum habeas parui penditur. is enim profanus est, qui fani religione non tenetur, quasi porro a fano, et a religione secretus. Profanum etiam appellatur, quod ex religioso, uel sacro in hominum usum conuersum est. Virg. Faune precor miserere inquit, tuque optima ferrum Terra tene, colui uestris si semper honores. Quos contra Aeneas bello fecere profanos. dixerat enim superius. Sed stirpem Teucri nullo discrimine sacrum sustulerant. Hic profanare est ex sacro humanis usibus promiscuum facere. unde profanationem templum dicimus, cum in eo uel dimicatum est, uel aliquid turpe commissum. a quo profanatio deducitur. Quidam hæc omnia a græco deducunt per ph potius, quæ per scribenda existant. Vt et pro fanum hæc scripsere, et hanc pro paruo fano. A fando etiã fatuus derivatur, hoc est simplex, insulsus, et quasi fari nesciens. quapropter et abos insulsos, atque inspidos fatuos dicimus, et fatuitatem, stultitiam. Fatui etiam dicuntur Fauni, a greges Dei, quod fari nesciant. unde et infatuatæ mulieres dicuntur, quæ faunorum ludibrijs agitantur. et similiter infatuati uiri, quos nunc uulgus spiritu plenos nominat. quidam etiam demoniacos. et infatuo, atque infatuor uerba. Item fatua Dea dicta est terra, quod infantes parui editi non prius uocem edunt, quæ terram attingunt. Eadem et Bona dea nominatur, quod omnium nobis ad uictum bonorum causa est. et Fauna, quod omni usui animantium fauet. a qua Fauni a greges Dei, quod est terra geniti sint. et ops, quod ipsius ope, atque auxilio uita constat. et Damia, quia ei in aperto sacrificabatur. unde et sacerdos eius Damatris appellabatur, et sacrificium, quod ei fiebat, damum a contrario sensu, quod minime esset a uobis, hoc est publicum. A fando, fatior, quasi uehementer loquor, et affirmo, fati enim est sponte aliquid affirmare. confiteri aliquo modo coactum. profiteri ad gloriam aliquid præ se ferre. diffiteri negare. a confiteor confessio fit, et confessor, non, qui peccata alterius audit, ut imperitum uulgus usurpat, sed qui propria confitetur rogatus. Item professio, confessio

facta palam. et professor, qui aliquid publice confitetur. unde professores bonarum artium dicimus uel eos, qui in ijs eruditi sunt, uel qui eas publice legunt. Nam et profiteri usurpamus pro publice legere. Item a fando præfari dicitur, quasi antefari. unde præfationem nominamus exordium, quod et principium, et proæmium nuncupatur, et profari eiusdem significationis, a quo prophetae dicuntur antistes phanorum, oraculorumque inter prætes, quos græci similiter ἀπὸ τοῦ προφαίειν, quod ostendere est, προφῆτας appellant. Præfari tamen aliquando si significat per quandam ueluti præfationem id, quod dicturi sumus, uel indicare, uel remedijs quibusdam præuicere. unde præfanda dicuntur turpia, quod scilicet ea præfari oportet. Val. Cassius nunquam sine præfatione publici parriicidij nominandus. Quint. Vitandum est, cum iunctura deformiter sonat, ut si cum hominibus notis loqui nos dicimus, nisi hominibus mendum sit, in præfanda uidemus incidere. quod Virg. fecit. Et tu merum cum nauibus æquat. Solemus autem in præfando his uerbis uti, si licet dicere, si commemorare fas est. quod dictu quoque fœdum est. honore dicto. honor sit auribus uestris, et alia huiusmodi. Plyn. Alius os uerberat, alius pectus, et uentrem, atque etiam fœdum dictu uerecunda contudit. Quint. Honor sit auribus uestris. iubet prostare gladio cinctum, item a fando fatus, quod superbiam significat, et elationem quandam coniectantia uerborum, estque quartæ declinationis, cum liber, qui dicrum obseruationem continet, sit secundæ. Aliquando tamen et pro libro quartæ declinationis inuenitur. Lucanus. Nec me us Eudoxi uincetur fistibus annus. A fatus fit fistidio uerbum, quod proprie est cum fatus quodam contemno. Virg. Inuenias alium, si te hic fistidit Alexis, unde et pro stomacho accipitur. a quo fit fistidium, et fistidiose aduerbium, hoc est stomachose, quod et fistidiliter ueteres dixerunt. et fistigium, quod proprie altitudinem, ac summum operis significat. Virg. et fistigia suspicit urbis. a quo fit fistigium, quod acuminatum significat, et quasi in fistigium erectum. Plyn. Cermat rosa omnis primo inclusa grano cortice, quæ mox immutescent, et in uiridens alabastris fistigato paulatim rubescens dehiscit. Aliquando tamen pro imo ponitur, Virg. Forsitan et scribis, quæ sint fistigia querat. Item a fando fit famen, quod uerbo poetæ pro sermone, ac locutione utuntur, et fabulos, quod est loquor. a quo confabular, simul loquor. Apuleius, Is enim, dum uis confabularemur, hoc mihi testatus est. A confabulando confabulatio derivatur, hoc est colloquio, et a fabulando fabula, cuius diminutiuum est fabella. est autem proprie sermo, et confabulatio. Martialis, Quodque tibi mæchum fabula nulla dabat. Item fabula, res ad utilitatem, siue delectationem hominum. conficta, ut sunt poetarum fabulae, et hæc, quæ licet ab Hesiodo poeta initium acciperint, nomine tamen dicuntur æsopica, quod ijs in primis usus fuerit Aesopus, hæc mirum in modum animos ducunt, præsertim rusticorum, et imperitorum, qui et simplicius, quæ ficta sunt, audiunt, et ijs, quibus delectantur, facilius capti uoluptate consentiunt, qualis est nota illa de membris humanis aduersus uentrem discordantibus, qua Menenius Agrippa plebem cum patribus in gratiâ traditur reduxisse. aut illa, cuius mentionem facit Horat. Olli quod uulpes a grotto cauta leoni. hæc et apologus, siue apollogetia dicitur, definiturque ex rebus humilibus composita quadam forma, ac species ad uidentum. Plautus. Præsertim abis præsentem tibi huic apologum agere unum uolo. Quidam fabulam, et argumentum ita distinguunt, ut fabula sit res contra naturam dicta, siue facta, siue non facta, ut de Pasiphae. Argumentum quod secundum naturam dicitur, siue factum, siue non factum est, ut de Phædra. Fabula græce μῦθος dicitur, a quo mythicus

thicus fabulosus, & mythologia sermo fabulosus. Item à fando fit fatum, quod proprie à Chryssippo ita definitur. fatum, quod graeci à *μαρτυριω* uocant, est sempiterna quaedam, & in declinabilis series rerum, & athena uolens semetipsa sese, atque implicans per aeternos consequentia ordines, ex quibus apta, nexa que est. Aliquando tamen fatum pro natura ponitur. Virg. nam quia nec fato, merita nec morte peribat. et pro uoluntate. Idem, fati Iunonis iniqua. Item pro oraculo, quod dii faciunt. Idem, Oblitus fatorum. Item pro morte, quia nihil tam necessarium impendit homini, quam mors. unde fato concedere pro mori usurpamus. et fatalis dies dicitur perniciosus, & fatiferum, morti ferum. Fatale etiam uocamus quicquid ex nobis fato debetur, siue bonum sit, siue malum. Fatidicus dicitur, qui nobis fati, hoc est decreta deorum exponit, hoc est, qui uaticinatur. & uates, quasi fati dicti. & uaticinor, quasi fatinor, hoc est fati cano. & uaticinui, quasi fatinui, quis sint, quod à uiendis, hoc est à collegendis uersibus uates dictos existimet. hic uaticinatus collis, et uaticinatus ager. et uaticinatus deus a gri praeses appellatur, uel à uaticinij, quae uis, et instinctus eius dei in eo a gro fieri solita erat, uel quoniam penes hunc deum sint uocis humanae initia, quoniam pueri simulatque parti sunt, eam primam uocem edunt, quae prima in uaticinatio syllaba est. à qua fit uagire fallitium uerbum, & uagrus, uel quod eo colle potitus fuerit populus romanus uaticinatio responsio ex pulsus inde Etruscis. Item à fando effatum dicitur, quae augures in sine auspicio rum extra urbem sunt effati. Et effari templa ab auguribus dicuntur, cum fines notantur. Effari enim proprie eloqui est. Virg. Sic effatus uestigia pressit. Item à fando fallo dicitur, ut Varro placet, quod fando de capianus, ac contra, quod diximus, facianus. nam, si quis re fallit, improprie fallere dicitur. & fallax appellatur, qui mendando decipit. A fallo fit compositum refello. est enim refellere id, quod dictum est, arguendo falsum ostendere. Teren. Cum tu horum nihil refelles. unde Rhetores refellere, & purgare ita distinguunt, ut refellere dicitur de eo, quod factum negat, purgare uero de eo, quod fatum quidem factum, sed defendit. & falsarij dicuntur, qui decipiendi gratia publica scripta falsificant. et falsifico uerbum. à quo falsificatio, & falsus, quod interdum significat eum, qui decipit. Teren. falsus es. hoc est decipis. interdum eum, qui fallit. Paulus iurisco. falsum esse dicit, si quis chirographum alterius imitetur, aut libellum, aut rationem intercidat, aut describat. & falsum tutorem, qui tutor non est, siue habenti tutor datus, siue non sicut falsum testamentum, quod testamentum non est. nam falsum librum pro mendoso improprie dicimus. recte tamen appellamus falsum iudicium. falsum nouum. falsam sententiam. pro non ueris, non quod fallendi gratia dicta sint, sed quod opinionem hominum sefellierint. hinc fallaciae uerba ad decipiendum composita dicuntur, et cauillationes. est enim proprie cauillatio subdola ratio, quae conscijs nobis mendacij, uincendi tamen causa proferimus. & cauillari est fallacia, & dolo uti. unde iurisco. consulti cauillationem pro calumnia usurpant. utrumque enim à caluendo, hoc est decipiendo deducitur, ut in ferius docebimus. Cicero tamen pro genere quod à facietarum cauillationem accipit. Cum duo, inquit, sint genera facietarum. alterum aequaliter in omni sermone sumum. alterum per acutum & breue. superior cauillatio. alter dicitur nominatur. Veteres pro fallacia fallam dixere. & falso aduerbium, dicitur non uere. Sall. Falso queritur de natura sua genus humanum, & falsitas. & falsi crimen, cum publica scriptura falsificatur. & fallaciter, hoc est causa decipiendi. Falsissimus à scriptoribus usurpatur, quauis falsior non sit in usu. falsum habere, fallere est. Sall. Neque ea res me falsum habuit. Falsum graeci *ψευδω* dicunt. hinc pseudo prophetæ falsi uates appellati sunt. et pseudopanchusa her-

ba similis anchusae, à quibusdam enchisa, et doris dicta languinosior, quae anchusa, & minus pinguis, tenuioribus folijs, et laudioribus, contra serpentes efficacis potu foliorum, uel seminis. Anchusae radix in usu est digitali crassitudine, scanditur papyri modo, manusque insicit sanguineo colore, praeparat lanas pretiosis coloribus, uarijs a gritudinibus prodest, in primisque lepra, & lentigini, si liniatur. Galenus quatuor eius genera memorat. Onochilan. Lycapson. Onochilon, quartum dicit esse sine nomine. Onochilon à similitudine labiorum asini dictum est, propter quod quidam labrum a sininum nun cupauere siue quod asini labijs huius herbae libenter pascantur. Alij enchryson eam nominant, paruo frutice, flore purpureo, asperis folijs, et ramis, radice messibus sanguinea, caetero nigra. Sunt qui eadem archenion uocant. alij rhexian efficacissimam contra serpentes. & pseudobunion alia herba napi folia habens, fructicans palmi altitudine. Laudatissima in Creta contra tormina, atque stranguriam efficacis, ramis in potu sumptis quinis cyathis è niue. Haec herba bimio similis est, unde nomen habet, quod aliqui archion uocant, urinam mritice prouocantem. et pseudodictamum, quasi falsum dictamum, quod dictamo simile sit. dictamum cum accento in penultima pronuntiandum est. Hanc herbam ceruam monstrauerunt, quod dum uulnerata sunt, si eo pascantur, statim decidunt tela. non est alibi, quod in Creta ramis praetenuis pulgio simile feruens, & acre gustu, folijs tantum uruntur, flos ei nullus est. radix tenuis, & superuacua. In Creta quoque non spatiosae nascitur, mireque à capris expetitur. Nam hoc, quod uulgo pro dictamo ostenditur, ferè ubique nascens pseudodictamum est, folio simili, ramulis minoribus, à quibusdam condrys uocatum, minoris effectus statim intelligitur. Dictamum enim minima portione accendit os. Sunt qui tradant utrumque nasci multifariam, sed deterius in agris pinguibus, uerum quidem dictamum non nisi in asperis. & quod in Creta nascitur, ut caetera omnia in eadem insula nascentia, infinito praestat ijs, quae eiusdem generis alibi gignuntur. Est & tertium genus dictami, quod aliqui dictamum uocant, sed neque facie, neque effectus simile. folio sifymbrij, ramis maioribus. Tradunt Arcadas, neque hac, neque alijs herbis uti, sed lacte circa uer, quoniam tunc maxime suavis herbae tergeant. bibunt autem lac uaticinum, quoniam boues ueriferæ prorsus sint herbarum. Potentia herbarum in quadrupedibus manifesta est, quia circa Abderam, & Limitem, qui Diomedis uocatur, equi pasti inflamantur rabie. circa Pothmiam uero, & asini, pseudospecem uocant uestigia, quae singularis uolunt. Hanc magis sinistra manu apprehensam subnectunt ad quartanas pellendas, in quibus medicina clinice propemodum nihil pollet. et pseudisodomon genus structurae in edificijs. Quippe Graeci ueteres è lapide duro, ac silice aequo construebant, ueluti lateritios parietes. cum ita fecissent isodomon uocabat genus structurae, quasi aequaliter directum. At cum inaequali crassitudine structa essent, pseudisodomon. Tertium genus erat euplecton tantummodo frontibus politis, quasi *εὐπλεκτόν*, hoc est bene caesum. Reliqua enim fortuito collocabatur. & pseudosmaragdus, de quo iter lapillos dicemus. & pseudologus, falsidicus. pseudo graephus, falsarius. pseudomartyr, falsus testis. pseudadelphus, falsus frater. & pseudulus, falsus seruus. unde & plautinae fabulae pseuduli nomen inditum, in qua pseudulus seruus introducitur, qui se Syrum alium seruum esse simulauit. A fando etiam faciudus dicitur disertus, et qui ea, quae mente concepit, ad audienteris facile, atque ornate perfert, à quo fit faciundia, hoc est facultas disserendi cum gratia. et faciunde aduerbium, pro diserte. Itè à fando facetus, hoc est elegans in dicendo, & delicias quasdam sermonis habens, quae faceta dicuntur. à quo facete aduerbium, hoc est ex culte. eleganter. urbane. Sunt etiam qui fatim aduerbium,

quod significat abundanter, a fando dictum uelint, quod uerborum maior, quam rerum copia sit, uel quod fieri difficile sit, a quo fit compositum affatum, eiusdem significationis. Et fatiscio, quod est abundanter aperior, quasi affatum hisco. Virg. Rimusque fatiscunt, id est aperiuntur. soluntur. Et fatigo, quasi fatum ago, hoc est abundanter ago. Proprie enim fatigare est ad lassitudinem deducere. Virg. Velocis iaculo ceruos, cursuque fatigat. Ponitur tamen aliquando pro percutere. Idem, Verusque iuuentum terga fatigamus hastis, aliquando pro excutere. Idem, Sociosque fatigat. praecipites uigilate uiri. Et alibi, Collecta fatigat ex longo rabies, et sicce san guine fauces. Interdum pro cogere, comprimere. Cic. Qui non uerbis sunt. Et disputatione philosophorum, sed uinctis, et cetera fatigandi. Quandoque pro commouere, perturbare. Virg. Quae mare nunc, terrasque metu, caelumque fatigat. Huius passiuum est fatigor, a quo fatigatus, et fatigatio. Item a fando omnia fariam, et multis fariam aduerbia deriuantur, quae significant omnis generis, et multorum generum, siue in oes partes, et in multas partes, siue omnibus modis, siue multis modis, quasi quod omnibus modis, aut multis modis fieri possint. Item bis faria, trifariam, quadrifariam, in duas, tres, quatuor partes, siue duobus, tribus, quatuor modis. Item plurifariam, eodem modo dicimus etiam multifarium, et ofarium, et plurifarium adiectiua nomina. Suet. Gladiatori munera, plurifaria, ac multifaria exhibuit. Varro, Quod uolumen unum nos lectitauimus, postea septifarium, hoc est septifariam diuisum. A pul. Omnisario sermone de pinxit. Item faueo proprie eni fauere, est bona fieri. Virg. Ore fauete omnes. hinc fauor uox est bene precans alicui, siue alicuius commodum, et laudem tuens, et fauentia bona omniatio. Nam praecones elamantes populum fauere sacrificij iubebant. Et fautor, qui fauet, pro quo ueteres fauorem dixere, et faemininum eius fauorix, et fauorabilis, a quo fauorem habemus, et fauorabiliter, cum fauore passiuo, et faustum, felix, cui oes fauent, a quo aduerbium fauste, hoc est feliciter. Quorum contraria sunt infastum, et infaste, hoc est infelix, et infeliciter. Et Fauna dea, quod omni animantium generi faueat. Praeterea a ferendo frons dicitur, quod indicia animi praeseferat. est enim tristitia, hilaritatis, clementiae, seueritatis indicium. Varro tamen a foraminibus potius oculorum dicitur existimat. Antiqui qui frontem masculino genere dixerunt. A fronte fit compositum bifrons, quod geminam frontem habet, et deriuatum frondosus, quod nonnulli pro impudente usurpant. Similiter a ferendo frons, frons, quod frondes arborum hinc, atque illuc a uero ferantur, proprieque arborum dicitur frondes. folia uero tamen arborum, quae herbarum, et florum, a quo frondescere arbores dicitur, dum frondes emittunt, sicut florescere, dum emittunt flores. Item frondeus, quod totum ex frondibus est, et frondosum, quod abundat frondibus. Et frondator, qui arbores amputat, et qui e frondibus manipulos facit per hyemem animalibus in pastum offerendos. Et qui manibus uitium folia euellit, quo ardor solis uiam reddat maturiorem, et frondarium, quod ad frondes pertinet. Plyn. Vnus frondator quatuor frondarias piscinas complere in die iustum habet. Et fronditius, uici cognomen, de quo inferius dicemus. Item a ferendo deducitur fraus, hoc est deceptio, quae alicui inferitur, sicut ab imponendo dicitur impostura, quandoque tamen fraus pro periculo accipitur, sicut enim in iure legitur. Fraudi erit illa res, hoc est periculo. Virg. Quis deus in fraudem? Interdum pro poena usurpatur. Idem, Iam nosces uentosa ferat cui gloria fraudem. Vlpia. de fraude, et poena sic scribit. Fraus aliud est, aliud poena. Fraus enim sine poena esse potest, poena sine fraude esse non potest. poena est noxae uindicta, fraus et ipsa noxa dicitur, et quasi poenae, quaedam praeparatio. A fraus fit fraudolentus, hoc est fraudis ple-

nus, a quo fraudolenter aduerbiu, hoc est cum fraude. Et fraudo uerbum, cuius passiuum est fraudor. Quint. Primo iuuentae florae fraudatus. Et de fraude, quod est fructum inuuo, uel per fraudem aliquid decerpo. Teren. Suum de fraudans genium comparat miser. Plau. Ten. ego de fraudem, cui usque nihil est in manu, nisi quod tu porro uxorem de fraudaueris. Veteres frausum, fraudatum dicebant, hoc est eum, qui ad fraudis fructum uenisset, et frausus erit, qui fraudem commiserit. A fraude, et de fraude uerba nomina sunt fraudator, et defraudator. Item a ferendo fritilli, sunt uilli sordidi in ta petis, quod per terram ferantur. Et fritilli tabulae lusoriae, quod super iis tesserae ferantur, siue (ut quidam putant) a crepitu ipso tesserarum. Mart. Dum blanda uagus alea December incertis sonat hinc, et hic fritillis, hi et alueli dicuntur. Varro, Quales sunt tesserae, quibus in aluelo luditur, et sim. Horatius, Mitteret in simum, item a ferro, siue secundum quosdam, quod ferat, hoc est auferat res alienas, ut inferius dicemus. Item femē, quasi ferimen, quod hac maxime parte sustineatur homo, atque feratur. Praeter haec a praeterito huius uerbi, quod est tuli, fit tolero, quod significat patienter ferro, a quo toleranter aduerbium, hoc est patienter. Et tolerantia, patientia. Item tollo, quod proprie significat effero, eleuo. Cic. uel in caelum nos, si fieri poterit, humeris nostris tollemus. Aliquando tamen accipitur pro differo. Plau. Omnes tollo ex hoc die in alium diem. Aliquando pro neco, ut Nero matrem tulit, hoc est sustulit. Inter fecit. Et pro aufero, differo tamen tollo, et aufero, quod tollimus crectum, auferimus ligatum. Virg. Tollite cuncta inquit, exceptisque auferite labores. Interdum pro capio, ut tolle, quod iuum est, et abi. Nonnunquam pro educo. Iuue. Tollere dulcem cogitat haeredem, caturus tortore magno modo pro suscipio. Pa. pinianus. Mando mea filia pro salute sollicitus ipsius, ut quo ad liberos tollat, testamentum non faciat. A. Cellius scribit, tollere aliquando pro corrigere accipit. Varro, Vitium uxoris aut tollendum, aut ferendum est, qui tollit uitium, uxorem commodiorem praestat, qui fert sese meliorem facit. At ego hoc loco tollendum, non pro corrigendum exponi debere existimo, sed pro auferendum, corriguntur enim errores, qui ex parte emendantur, tolluntur, qui auferuntur in totum. est etiam, quando pro emito accipitur. Virg. Vnus in miseri exitum conuersa tulere. Et pro infero. Idem, Tollentemque munas, et sibila colla tumentem, et pro offero, ostendo. Idem, Cui mater mea sese tulit obuia sylvia. Et pro sustineo, patior. Terentius, Ego te complures aduersus ingenium meum mensers tuli. quam uis haec duo extrema a ferro potius, quam tollo deducta uideri possint. A hoc composita sunt attollo, quod aliquando significat erigo. Virg. A tollit se diua Lacinia contra. Aliquando aufero. Pacu. Custodite istum uos, ne eum quis attollat, neue quis attinet. Et extollo, quod proprie est effero. Virg. Extulit haec Deos, ponitur tamen aliquando pro differo. Caecilius, Abi intro, atque istaec aufer, tamen hodie extollat nuptias. Item a tollo, cum pro suscipio accipitur, fit praeteritum sustuli, quod significat habui, etenim quae admodum de matre dicitur peperit filium, ite de patre sustulit filium. cum uero tollo pro educo accipitur, sustuli significat educaui. Hoc idem aliquando pro submouo, et abstuli usurpamus. Virg. Iubet et sublata reponi pocula. Aliquando pro in altum tuli. Idem, et sublata surgit in ensanguinea duo significata ex illo in Nerone epi grammate declarantur. Quis neget Aeneas natum de stirpe Nerone, sustulit hic matrem, sustulit ille patrem. Sustulit inquit matrem, hoc est occidit, et de medio sustulit. sustulit patrem super humeros sumpsit, et de incendio eripuit. Hinc sublata modo pro suscepto accipimus. Virg. Troiaque labores, sublata erudit modo pro ablato. Idem, Sine me hic haud mollia factu, sublatis

aperire dolis. Nonnunquam pro erecto. Terentius, Quia pater
 lulium nobis accessit pecunia, sublata animi sunt. Item à tollo
 toles dicuntur, quod tollantur, et timentur, cuius diminutivum
 est tonsilla. e.e autem sunt tonsillae in homine, quae gládulae in
 sue, quamuis tonsilla etiam à tondendo uocatur palus dolatus
 in acumen, et in cuspide praeferratus, qui nauis religenda cā
 in litore figurat. Acci. Tacete, et tonsillas litore edite. Item ab eo
 dem tolluum nonnulli deductum existimant, à tollendis equo
 rum pedibus, et tollutarium equum, et tollutiloquentiā, iōq;
 per geminum ll scribunt. sed hoc falsum esse doctissimorum
 uirorum autoritate probatur. Quippe à uoluedo tolutum di
 citur, quasi uolutum, hoc est uolubiliter. et tolutarius, quasi uo
 lutarius equus, qui alio nomine ab Austria Hispaniae regione
 Asturco appellatur, quemadmodū inferius latius ostendemus.
 Item à fero composita sunt affero, quod est apporto. circūfero,
 circumporto. offero, quod interdum est reuerenter tribuo. unde
 offerre dīs frugum primitias dicimus. interdum bonum aliqd,
 aut malum repente oculis obijcio. Virg. Strictamq; aciem
 uenientibus offert. Teren. Nam uitium est oblatum uirgini olim,
 aliquando pollicetur. Iustinus, Cum ei auxilium obtulisset. Non
 nunquam sponte do. Lucilius, Homines ipsi hāc sibi molestā,
 atq; erumnā offerunt. Teren. Offerimus iniuriā non mercē
 ti. Hinc oblationes proprie dicuntur, quae dīs offeruntur. v eteres,
 Offerumenta dicebant. perfero. tolero. aufero. tollo. Teren.
 Vos istaec intro auferte, id est tollite hinc, et intro ferte. Nec pro
 bādam est, quod Donatus scribit. auferimus, quae cum fastidio
 arminus. ferimus, quae cum honore tractantur. Siquidem et
 fures, et praedones ea auferunt, quae iucundissima sunt. Defe
 ro, quod modo est adduco. Vir. Defer in Italiam, modo affero.
 Idem, Celeris mandata per auras deuilit. modo calatum ali
 quid prodo, et accuso. Cic. Certum est nomen deferre homi
 nis. Hinc delatores occulti accusatores dicuntur, et calumnia
 tores. Suetonius de Domitiano. Fiscales calumnias magna calū
 niantium poena repressit. ferebaturq; uox eius, princeps, qui
 delatores non castigat, irritat. Hinc delatio, quae graece δια
 βολη dicitur. Macrobius, Praeter categoriam, quae est 40
 et praeter διαβολη, quae delatio est. Sunt alia duo nomē
 na apud graecos λοιδορη, et σκωμια, quibus nec uocabula
 latina reperio, nisi forte dicas laedoriam exprobrationem esse
 ad directam contumeliam. Scommā penē dixi morsum si
 guratum, quia saepe fraude, uel urbanitate cogitur, ut aliud so
 net, aliud intelligat. Effero, quod interdum est se pelio. Lucilius
 us, Depugnabunt pro te ipsi, et morientur, ac se uitro effert.
 Nunc profero. Virg. Tunc sauis Anchisa cestus pater extulit
 equos. Idem, Ut belli signum Laurenti Turnus ab arce extu
 lit. nonnunquam leuo, erigo. Idem, Ostendit dextram insur
 gens Entellus, et alie extulit. interdum proneho, extollo. Idem,
 Extulit hic Deos. Cic. Nimum forsitan hoc illi intrentur, atq;
 effert. Plerumq; extra fero. Plautus. Ne pedem domo effir
 rem. Hinc tractum quidam existimant, ut effertur cadauer di
 catur, dum celebratur finus, uel dum se pelitur, quasi extra do
 mum ferri. sed falsum est. effertur enim dicitur, quasi prouehi, et
 extolli, quoniam cum pompa ferri solebat humeris clarorum
 uirorum pheretro suppositis, quod nunc quoq; fieri uidemus.
 propter quod antiqui mortuos non modo elatos, sed etiam su
 bos uocabant. Plautus, Faciam ego hodie te superbum, nisi hic
 abis. Profero, quod modo significat protendo. Plyn. Cum lineā
 protulisset longissimā, atq; rectissimā. Hinc Ennius. prola
 to are dixit pro eo, quod est scuto ante se protenso. modo palā
 dio. pronuntio. Seneca. Ante, quā sententiā proferam. Lucil
 lius, Proferat ergo iā noster ordo scelera, quae in se admiserit.
 Hinc prolatio, hoc est pronuntiatio deriuatur. praefero. praepo

no. Plynius. Quod hominem rudem, atq; ignarum sibi praef
 ferret. Item antefero, quod et ipsum à fero compositū est. Sal
 lustius, Postquam hi, qui si gna praeferebant, intellecto discri
 mine, consistere. Vnde praefericulum dictum uas aeneum, sine
 ansa patens, ueluti peluis, quod praeferre in sacrificijs solebat.
 Item ostendo. Apuleius, Et uultu impatientiā praefereus. Infe
 ro. facio. quasi contra fero. unde inferre bellum. inferre iniuri
 am dicimus. à quo insensus dicitur, qui ira in alium elatus est,
 et odium gerit, et infestus tam is, qui alicui malum infert,
 et plusquam inimicus est, iamq; aduersus eum fertur, q̄ is, cui
 aliunde malum impendit. Cic. dolebam iudices, et acerbe fe
 rebam, si huius salus ob eam ipsam causam esset infestior, quod
 is meam salutem, atq; uitam sua beneuolentia, praesidio, custo
 diaq; texisset. hinc infestare est crebris cursibus molestiam in
 ferre. et si gna infesta dicuntur, quae aduersum tendunt, hoc est
 uexilla in hostem euntia, ut molestiam inferant. et infestatio,
 molestatio. unde infestum ueteres dixerunt, pro mare la
 trocinando infestare. Nigidius tamen non ab inferendo, sed à
 festinando dictum infestum affirmat. Nam qui instat, inquit,
 alicui, eumq; properans urget, et opprimere eum studet, atq;
 festinat, uel contra de cuius periculo, et exitio festinatur, is
 uerq; infestus dicitur ab instantia fraudis, quam uel facturus
 alicui, uel passurus est. Interdum infero, cōcludo, quasi in unū
 fero. Seneca. Cum ijs argumentis, quod proposuerat, intulisset.
 suffero. sustineo. patior. Virgilius, Nec claustra, nec ipsi custo
 des sufferre ualent. aliquando suppono. Plautus, Intro ad uxo
 rem meam, sufferamq; et meum tergum ob iniuriā. Differe
 ro, quod modo significat prorogo, et spatium temporis exten
 do. Virgilius, Distulit in seram commissa picaula mortem. un
 de dilationem temporis, prorogationem appellamus. modo
 diuulgo. Lucilius, Gaudes cum de me ista sermonibus differo.
 Nonnunquam diuido. scindo. dissipō. Virgilius, Atque ari
 da differt nubila. Terentius, Miseram me differor doloribus.
 Virgilius, Haud procul inde citae Metum in diuersa quadri
 gae distulerant. Aliquando disporo. Idem, Ille etiam seras
 inuersam distulit ulnos. Saepē etiam disto. Cicero, Ac uide
 quid differat inter nostram, et illorum opinionem. Ab
 hoc fit differentia differens, et indifferens, et differenter,
 atque indifferenter aduerbia. Veteres pro differentia, dif
 ferentiam dixerunt. Refero, nunc recenseo. Virgilius, Cogere
 donec oues stabulis, numerumq; referre iussit. Nunc ascri
 bo. Suetonius, Et in deorum numerum retulit. Cicero, Si ad
 unum omnia referenda sunt, dignissimum esse Pompeium,
 hoc est si uni omnia ascribenda sunt. Modo narro, cum ha
 bet datiuum. Virgilius, Referes ergo haec, et nuntius ibis
 Pelidae genitri. Si uero accusatiuum habet cum praepositione
 ad, inconsultationem pono. Quintilianus, Non retu
 lit ad matrem, non propinquos consuluit. non amicos. ali
 quando reporto, quasi retro fero. Quintilianus, Ad patrem
 arma non retulit. nonnunquam reuoco. Virgilius, Ille pe
 dem referens, et inutilis, inq; ligatus. Item reddo. Idem, O
 mihi praeteritos referat si Iuppiter annos. Item fero, Cornelius
 Tacitus. Cum ex agris segetes domum referrent. Vnde refri
 na dicebantur ea, quae ex segete causa auspicij donum ad sa
 crificium referebant. quandoq; conuerto. Virgilius, Multae
 dies uariisq; labor mutabilis aui Retulit in melius. Plerumq;
 etiam renouo, et quasi rursus fero. Idem, Retulit et priscos
 docuit celebrare penates. A refero relatiuum grammatica di
 xere, quod aliquid superius dictum referat, ut qui. quae.
 quod. Item dialectici, quod aliquid referat, sine quo nec ip
 sum possit consistere, ut pater, et filius. dominus, et seruus,
 relatiua sunt, quia nec pater esse potest, nisi filium habeat. nea
 b iij

dominus, nisi seruum, & talis (ut ita dicitur) respectus, relatio uocatur. A relatio fit relatiue aduerbium. Notandum autem, quod relatiuum saepe ad se antecedens trahit, idque fit sepius antecedente postposito, nec apud poetas modo, sed etiam apud oratores. Quintilianus, Timeo, ne quos porrexerim cibos uenena fiant. Ouidius. Cecidere manu quas legerat herbas. In quo etiam habita est ratio uetustatis. Cicero, Sed hoc non concedo, ut quibus rebus gloriamini in uobis, easdem in alijs reprehendatis. Virgilius, Urbem, quam statuo uestra est. Refero acceptum, idem est, quod fateor me accepisse, & tam in bonam partem capitur, quam in malam. Cicero, Vitam acceptam refert clementiae tuae. Idem, Omnia denique, quae postea uidimus (quid autem mali non uidimus?) si recte rationem abimus uni accepta referemus Antonio. Acceptum fero, est habeo pro recepto, & fateor me accepisse, quod non accipi, cum nulla solutio interuenierit. unde acceptatio dicta est, quam Iustinianus per interrogationem, & responsionem fieri dicit. referre impensum, est rationem de expensis uel facere, uel reddere. Praeterea refert in tertia duntaxat persona pro uile est, capitur. Plyn. Quippe uictimas caedi sine precatone non uidetur referre, nec deos rite consuli. Item pro interest. Virgilius, Praeterea iam nec mutari pabula refert, & in his duobus non cum re praepositione componitur fert, sed cum hoc nomine res, quasi res fert, ideo cum mea. tua. sua. cuius. nominatiuis coniungimus. ut mea refert, res mea fert. tua refert, res tua fert. sua refert, res sua fert. cuius refert, res cuius fert. Alioquin cum genitiuis semper iungimus, ut Platonis, & Socratis refert. id est Platonis, & res Socratis fert, quod similiter accidit in hoc uerbo interest, cum compositum sit ex in, & re, & est, quasi in re est. Dicimus enim mea interest, hoc est mea in re, id est utilitate est. tua interest. tua in re est. Platonis, & Socratis interest, in re Platonis, ac Socratis est. & cum hoc uerbo coniuncta mea. tua. sua. cuius. ablatiui casus, non nominatiui sunt. Interdumque separatum ponuntur. Lilius, Quid enim in re est aliud, si plebeiam patricius duxerit, si patriciam plebeius? quid iuris tandem mutatur? Plautus, Si tuam est quippiam in rem, hoc est si tua interest. Idem, Virum ueniat, nec ne, nihil in re est mea. Aliquando tamen interest, ab inter praepositione, & est componitur, significatque in medio. Plynus, Arborum succo manantium picam, resinamque; aliae ortae in oriente, aliae in Europa feruntur, quae interest Asia utrinque quasdam habet. hoc est, quae in medio est, siue inter utranque partem est. Res sane. statum, ac conditionem significat. unde res publica, & res priuata dicitur. & res mea. res tua. bona, aut non bone uocantur. Cicero. id enim rebus nostris minime conducebat, hoc est statum nostrum. Aliquando res est, quae a persona distinguitur. Vnde loci argumentorum sunt a rebus, & a personis. nonnunquam distinguitur a uerbis. Horatius. Verbaque prouisam rem non inuita sequuntur. Interdum accipitur pro contentione, atque commercio, ut res est mihi cum Laetrone nefario. & res est mihi cum homine a gressu. Plerumque pro causa. unde dicimus ea re. qua de re. quam ob rem. quas ob res. id est propter quam causam. & propter quas causas, & ea de re, id est ob eam causam, & ab re. id est sine causa. Vnde res comperendinata dicitur, cum causa, hoc est iudicium in diem tertium constitutum est, & reus, qui in rem hoc est causam, ac iudicium uocatus est. a quo reus sit pulando est, qui stipulator. reus promittendo, qui suo nomine quid pro altero promittit. ad haec reus uoti est, qui suscepto uoto se munibus obligat. Damnatu autem uoti, qui promissa uote iam soluit, & sunt propria sacrorum uerba. Virgilius, Constituam ante aras,

uoti reus. reum agere, est accusare. reum peragere, est condemnare. reatus est culpa, & crimen. Item pro cotu. Terentius, Miles cum quo tuum rem habebam. et pro censu. Idem. Eius frater aliquantulum ad rem est audior. Horatius, Nunquam sic facies rem, & pro imperio. Virgilius, Postquam res a sua, Priamiq; euertere gentem immeritam usum superis, & pro utilitate. Plynus, Quod ex eius re magis, quam nostra esset. Postremo res dicitur, quae substantia. qualitas. actio comprehenduntur, quod dialectici transcendens uocant. Paulus, Rei appellatio latior est, quam pecuniae, quia etiam ea, quae extra computationem patrimonij nostri sunt, continet, cum significatio pecuniae ad ea referatur, quae in patrimonio sunt. A res fit reor uerbum, quod est existimo. opinor. nam & opinari parare est. a quo opinio, & opinatio, hoc est existimatio. iudicium. & inopinatum, quod praeter opinionem accidit, & opinabile, quod opinione concipi potest. cuius contrarium est inopinabile. opinio graece *δόξα* dicitur. a quo paradoxa dicuntur, quae admiratione digna sunt, & opinionem hominum superant. *δόξα* etiam gloriam significat. unde *δόξια* uere gloria dicitur. & Eudoxus, proprium nomen, quasi gloria insigne. fuit patria Cnidus. filius Eschimis, geometer, & astrologus summus. didicit geometriam ab Archita, primus hic (ut aliqui tradunt) annum composuit, post quem Hipparchus. postea Caesar. fuit & alius Eudoxus Rhodius historicus. Item alius Sicilius A gathocly filius, poeta comicus. Ratus, putans. interdum etiam certus, ac firmus, unde ratum habere, ac ratificari est approbare, ac confirmare, quod actum est. Veteres id ratum dicebant. a quo factum irritum, quod est infringere, nec ratum habere. Vnde irritum dicitur, quod improbatum est. & irritum aduerbium, pro frustra. per metaphoram quoque irritum est ad nihilum redigere. Virgilius, Irritis perpetua soluent formidine terras. Hinc ritum uocatum existimant morem, & approbatam consuetudinem, quam omnes ratam habent. a quo rite aduerbium, quod significat bene, & secundum ritum. Item rituales Etruscorum libri, in quibus scriptum est, quo ritu urbes condantur, arae, aedaeque sacrentur. curiae. tribus, & centuriae distribuuntur. Si uero irrito penultimam productam habet, significat incito. stimulo, uel ab ira, quasi in iram prouoco. uel ab irruendo, a *ritum* similitudine, qui in eos, a quibus prouocantur, irruunt. Virgilius, Irritaeque uirum telis, & uoce lacessit, Suetonius. Erinaep, qui delatores non castigat, irruunt. Et rates hinc dicuntur connexae, & recte compactae inuicem trabes, quae per aquam trahuntur, & ab usine a poetis usurpantur, pro nauibus. Virgilius, Dissicatque rates. hinc etiam ratio deriuatur, quae est motus animi, uera a falsis distinguens, a qua fit ratiocinatio, quae a graecis *συλλογισμός* dicitur, definiturque oratio, in qua quibusdam positus, & concessis, necesse est per ea, quae posita, & concessa sunt, aliud euenire. & rationale rationis capax. et rationale cum ratione. Et Ratioanor *συλλογίζω* Rationem habere. si cum genitiuo iungatur, est habere respectum, ut habenda est ratio salutis, ratio honoris, ratio rei familiaris. Si uero iungatur cum ablatiuo praeposita cum praepositione, est habere negotium. Cicero. Rationem habet cum terra. quae nunquam recusat imperium. Rationem constare, proprie est a quam, legitimamque rationem ostendi, aut apparere ostendi posse. Plynus, Mirum est qua singulis diebus in urbe ratio aut constet, aut constare uideatur pluribus, cunctisque non constet. Ratiissimum a ratio superlatiuum est. Reicula a re diminutiuum est, hoc est parua res. Reicula uero dicitur ouis, aut etiam

te, aut morbo grauis, Reapse ueteres dicebant pro re ipsa. Pa-
 cunius, si non est in gratia reapse, quod fecit. Item a re deducit
 tur rego, quasi re populi ago. a quo regula, quae ut Paulus de-
 finit rem, quae est breuiter enarrat. propter quod dicunt re-
 gulam esse breuem rerum perceptionem. Regulam etiam ali-
 quando pro norma ponunt, qua linea dirigitur. hanc simul
 cum toro, et clauo Theodorus Samius inuenit. Sed de ijs, quae
 a re go sunt deriuatiuis inferius differemus. Et uerus, quasi
 non fictus, non simulatus, sed ipsa res. ue enim auget, ut in ue-
 sibilum, uehement, et der. uatiua uero, de quibus inferius di-
 cemus. Item a fero confero, quod aliquando significat simul
 fero. Cicero. Omnes meas curas, cogitationesq; in eam confere-
 ban. Aliquando contollo. Virgilius, Et conferre gradum, et
 procerere longius audeat. Interdum confero. Idem. Et confer-
 re manum furor, iraq; monstrat. Non nunquam comparo. Ci-
 cero, quae conferri cum eorum studijs potest. Saepo etiam pro-
 sum. Plinius, Et ad iussu in uino sumptum maxime confert.
 Quandoq; transero. Idem. Ad hoc nos studium potissimum
 conuulsemus. Hinc. Collatiuum sacrificium dicitur, quod ex
 collatione offertur. Et collatiuum uentrem magnam, ac turgidum
 Plautus nominauit, quia in eum omnia edulia conge-
 runtur. Et Collatia oppidum. ac collatina porta. Et Collatina
 Dea, de quibus inferius dicemus. Item a fero deductum est
 susquedeque fero, quod et Susque deque habeo dicimus, si-
 gnificat autem animo. equo sum, et quod accidit non magni-
 facio, et interdum ne gligo, atq; contemno. Multae praeterea a
 fero composita sunt, quae enumerare omnia difficile foret. ut
 Legifer, ferens leges. Scutifer, ferens scutum. si gnifer, ferens si-
 gnium. Mortifer, ferens mortem. Pestifer, ferens pestem. Furi-
 fer, ferens furiam. Hi enim si raseri dicebantur, qui ob leue di-
 ctum cogebantur a dominis in ignominia magis, quam in sup-
 plicij gratia arcu uicinas furam in collo ferre subligatis ad eam
 manibus, et praedicare peccatum suum, simulq; monere cae-
 teros, nequid simile admittent. Terentius, Hoc uis tibi ut cre-
 dam si raseri? anifer, idem quod mortifer. Ouisfera, quae fert
 oua. foetifera, ferens foetum. Pomifera arbor, ferens poma. Bacifera,
 ferens bacca. Glandifera, ferens glandem. Frugifera,
 ferens fruges. Odoriferum, ferens odorem, quod et odoratum
 dicitur. Luctiferum, ferens luctum. Letiferum, ferens mor-
 tem. Letum enim mors est, siue a contrario sensu, quod mini-
 me letum sit, siue a leo uerbo, quo ueteres utebantur, nunc solo
 composito eius utuntur, quod est Deleo, quia mors omnia dele-
 at. a quo deletile dicimus, non quod deleatur, sed quod dele-
 at. Varro, Spongiam deletilem. et deletionem, consumptionem.
 Lucillus. Deletionem nostri ad unum exercitum. Mon-
 striferum ferens monstrum ostentiferum, ferens ostenta. Por-
 tentiferum, ferens portenta. Stelliferum, ferens stellas. Opife-
 rum, ferens opem. salutiferum ferens salutem. Plinius Folia
 fraxini iumentis mortifera. caeteris ruminantium innocua, in
 Italia nec iumentis nocet, contra serpentes uero succo expresso
 ad ponum, et imposita ulceribus opifera. margaritifera, quae
 fert margaritas. Idem. Concastrum genera, inter quae et mar-
 garitifera Cochleae, et mille alia huiusmodi. IN A-
 STRA. Ad astrum. In enim cum accusatiuo iuncta ali-
 quando intra significat, ut i nauim in gressus, i domum pro-
 fectus, id est intra nauim, et intra domum. aliquando con-
 tra. Plinius. Cum mihi sermo in adulterum esset, hoc est con-
 tra adulterum. Et Virgilius. Quid meus Aeneas in te com-
 mittere tantum, quid Troes potuere. modo pro. Idem. Accipit i
 Teucros animum, mentemq; benignam. Nonnunquam ad, ut
 hoc loco, et apud Virgilium. Impulit in latus. id est ad latus,
 et Lucanum. In puppim rediere rates, pro ad puppim. Quae

do uero haec praepositio ablatiuo adiungitur, eandem uim ha-
 bet, quam apud graecos et ut in Italia, in urbe, in tem-
 pore, et aliquando significat, uel pro ad, ut hoc est in re tua.
 id est ad utilitatem tuam, uel pro utilitate tua. In compositione
 uero aliquando priuatiua est, ut indoctus. inutilis.
 impius. impurus. Aliquando intentiua. in primo. incurso. ir-
 rumpo. impugno. incumbo. illud in hac praepositione notan-
 dum, quod in marmore incise sunt literae dicimus. in gemma-
 in lapide. in ligno. non autem in marmor. in gemmam. in la-
 pidem. in lignum. Ediuerso uero in aere, non in aere. Linius. Pri-
 usquam urbe ingrederentur leges de amurales, quibus duo-
 decim tabulae est nomen, in aere incisas in publico proposuerunt.
 ASTRUM. Caelum pars pro toto. Astrum graecum uoca-
 bulum est. Graeci enim astra uocant, quod a nostris di-
 citur sydus. Sydus, et stella differunt, quod ostendit Cicero, cum
 iquit, quae sydera, et stellas uocatis. Stelle enim sunt singulae
 res, quae non admixtae alijs, sola feruntur. Sydera uero, quae
 ad aliquod signum plurimum stellarum composita sunt,
 ut Aries. Taurus. Andromeda. Perseus, et similia. Vnde
 ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, hoc est a simul uidendo dicta sunt, quod
 plures stellae simul conspiciantur. Et ἀπὸ τοῦ πλανητικῶν,
 hoc est ab errando Planetae, unde huiusmodi stellas quidam
 Errones uocauerunt, quod modo ad austrum feruntur, modo ad
 Septentrionem, modo cum mundo. modo contra mundum. Stel-
 la uero uel astando appellata est, quod stare stellae uideantur,
 uel, quod aliqui senserunt, et tanquam nimis curiosum a Quin-
 tiliano reprehenditur, quod sit quasi luminis stilla. hoc est
 gutta. A pulcius. Et sanguinis eruptionem utriculo admoto ex-
 apit diligenter, ut nulla stilla compareret usquam quae uis Pa-
 laemon uicentinus in signis grammaticus interrogatus quon-
 dam, quid inter stillam guttamq; interesset, gutta inquit stat,
 stilla cadit. A stria autem per diminutionem dicta est stilla.
 Stiria proprie est aqua frigore concreta pedens, stillansq; gut-
 tatum. Plinius, Distillantis hyberno gelu sturias. Virg. Sti-
 riaq; impexis induruit horrida barbis. Item ab eadem dicitur
 Stiriadum, sicut a stilla Stiliadum, ubi è tectis guttae flu-
 unt. Item stilladiu ab Vlpiano, ita distinguitur a flumine,
 quod stilladium stillatim cadat, flumen continue fluat. A shl-
 la fit shillo, uerbum quod aliquando significat guttatum fluo.
 Martialis, V iuebant lacri membris stillantibus artus. Aliquod
 guttatim emitto. Plinius. Frutex est resmam stillans. Ab
 hoc fit distillo, quod similiter aliquando est paulatim fluo.
 Vnde fluxus humoris a Capite distillatio dicitur. Aliquan-
 do guttatim extrahit humorem, unde distillare flores, distilla-
 re herbas, hoc est humorem ex ijs paulatim extrahere dicitur,
 et Distillatio, humoris extractio, et Substillum tem-
 pus dicitur, quod ante pluiam, uel post pluiam e, non sic-
 cum, sed humidum, quod aut iam stillat, aut nondum stillare
 desistat. Eandem differentiam graeci faciunt inter Aster, et
 Astron. Aster enim stella una est, Astron signum stellis co-
 actum, quod nos sydus uocamus. Quandoq; tamen authores
 sydus pro stella usurparunt. Cicero, itaq; nesciunt hos syde-
 rum errores. Idem. Nam cum duo sint genera syderum, quo-
 rum alterum spatijs mutabilibus ab ortu ad occasum comme-
 ans, nullum unquam cursus sui uestigium inspicit, alterum
 autem conuersiones duas iisdem spatijs, cursibusq; conficiat.
 Quintilianus. Quid haec fulgentium syderum ueneranda
 facies, quae quadam uelut infixa, ac coherencia perpetua se-
 mel capta sede collucet. Alia toto sparsa caelo uagos cursus cer-
 tis emittuntur erroribus. Stellam nunquam pro sydere posue-
 re. A stella fit uerbum stello, quod est luco, et quasi stellas
 facio. a quo fit participium, Stellans hoc est luens. Martialis.

Et numerosa linunt stellatam splenia frontem, & Stellor pas-
 suum, Plynius. Quoniam stellarum hyadum, & nu-
 mero, & dispositione stellantur. hinc stellatum stellis plenum,
 & stelliferum stellas ferens, utrinq; caeli epithetum est. Sed
 stellatum proprie dicitur, cum serenum est, & stella ubiq; vi-
 deri possunt. Item a stella Stellio uocatus est, quem medici no-
 stri temporis magno errore putant lacertum esse, cum longe ali-
 ud animal sit. est enim lacerta minor, a graecis ἀσκαλαβός
 τος, hoc est Ascalabotes dicitur, quod apud eos ἀσκαλος
 arculus est, stellites autem arculis quibusdam depicti sunt.
 & ueluti lucentibus guttis, in modum stellarum, unde stellio-
 nes a nostris uocantur pleni lentigine stridoris acerbi. Roma-
 ni uulgo nunc Tarantulas uocant. Ab hoc animali stelliona-
 tus crimen apud iurisconsultos nomen sumpsit, cuius cognitio,
 ut Vlpianus sentit, ad praesidem spectat, cum scilicet aliquid
 dolo factum est, ut si quis rem alij obligatam dissimulata obli-
 gatione per calliditatem alij distraxerit, aut si quis merces sup-
 posuerit, uel corru perit, aut si in posturam fecerit, cuius nulla
 ordinaria poena est, sed extraordinarie plectitur. Causa au-
 tem nominis secundum quosdam haec fuit, quod qui huiusmo-
 di criminis rei sunt, astu, & dolo, uelut quodam stellionis me-
 dicamento homines fallunt. fit enim a stellione malum medicat-
 mentum, etenim, cum mortuus est in uino, faciem eorum, qui bi-
 berint, lentigine obducit. Propter quod in unguento necant cum
 formae mulierum insidiantes, cuius rei remedium est oui lute-
 um, & mel, ac nitrum. Nos autem causam nominis uerorem
 hanc esse existimamus, quod nullum animal fraudolentius
 inuidere homini tradunt. ideo nomen hoc uersum est in maledi-
 ctum, & quoties insidiatorem aliquem significare uolu-
 mus, stellionem nominamus, a quo Crimen stellionatus a ue-
 teribus est deductum. Sat stellio nihil tuniculae suae in comitia-
 libus morbis praeferrit. uarco eam, simulatq; exutus est, deuor-
 rat. Propter hoc obseruant cibile eius astitit, quod est in locis
 hostiorum, fenestrarumq; ac cameris, uel sepulchris. ibi uere
 inapiente caueus ex fissis harundinibus textas opponunt, qua-
 rum illi angustijs exidentes, quo se facilius exuant, per eas e-
 grediuntur, quapropter dimissa tunica remeare non possunt.
 Est & alius stellio ex araneorum genere, qui simili modo a-
 scalabotes a graecis dicitur, & Colotes, & Galeotes, lentigi-
 nosus i cauerniculis dehiscens, per astitit terrae habitans. hic
 maiorum nostrorum temporibus in Italia uisus non fuit. Nunc
 frequens in Appulia uisitur. Aliquando etiam in Tarquinen-
 si, & Corniculano agro. & uulgo similiter Tarantula uoca-
 tur. Morsus eius perarato interimunt hominem, semistupidum
 tamen facit, & uarie afficit, Tarantulam uulgo appellant.
 Quidam cantu audito, aut sono, ita excitatur, ut pleni laetitia,
 ac semper ridentes salent, nec nisi defatigati, ac semineces de-
 sistant. alij semper flentes, quasi de syderio suorum miserabi-
 lem uitam agant, alij uisa muliere libidinis statim ardore in-
 censi, ueluti fiuentes in eam prosiliant. quidam ridendo, qui-
 da stendo moriuntur. Multa sunt araneorum genera, omnesq;
 graeco uocabulo, sed apud Latinos uisitato phalangia dicuntur.
 Vnum genus est formicae simile. sed multo maius rufo capite,
 reliqua parte corporis nigra, albis guttis respersum, uiuit ma-
 xime circa furnos, & molas. Ictus eius, quam uestrae acer-
 bior est. Est secundum phalangij genus, quod lupum uocant.
 Item tertium lanuginosum grandissimo capite, quo dissecto
 inueniuntur intus uermiculi duo, ad alligatiq; mulieribus cer-
 uina pelle ante solis ortum impediunt conceptum, propterea
 hinc Araneus Atocius dicitur, graeci enim ἀτόκιον hoc
 est Atocium, uocant omne medicamentum, quod sterilitatem i-
 ducit. Quartum quoq; Phalangij genus. Rhachinon dicitur ore

nigro. minimo. sub albo, pedibus brevissimis, tanquam im per-
 fectis dolorem morsu, qualem scorpio facit. Quintum genus
 A siortion distinctum uirgulis albis, cuius ictus genera labe-
 factat. Sextum caeruleum est, lanugine nigra caliginem concitans,
 & uomitus araneosus, hoc est in quibus tele araneae co-
 spiciuntur. Septimum a Crabrone tantum penna differens, qd
 ad maciem perducit. Mirmecion octauum formica simile ca-
 pite, alio nigra, guttis albis distinguentibus. Praeter haec Te-
 tra granthy duo genera habent, peior, in quo medium caput
 distinguit linea alba, & transuersum altera, hic oris tumore
 facit. Alter Cinericius est posteriori parte candidatus. Vltimus,
 ac minime noxius, qui eodem colore telas in parietibus late te-
 xit, ueluti retia muscis capiendis. Mus araneus exiguum ani-
 mal est, mustellae similitudine per tenuissimum filum, sine gla-
 dij aciem impune ambulans. μυσάριον a graecis dicitur.
 Eius morsus uenenatus est, tradunt equos si herbas, in quibus
 hi fuerint, de pascantur, statim exanimari. Araneus proprie
 ipsum animal uocatur. Aranea tela. Sed poete etiam foemini-
 num, pro animali usurpant. Virg. Nam saepe in foribus su-
 spendit aranea casses, Graeci ἀράχνη dicunt. Arachne
 puella fuit Lydia lanificij peritissima, quae, cum se temere Mi-
 neruae praeposisset, conuersa est in araneum. A Sydere autē
 fit syderius. quod modo alium significat. Martialis. Hic ubi
 Syderius propius uidet astra Colossus. modo fulgentem. Vir-
 Et splēdidus aethra syderia polus. Aliquando etiam quod ex
 sydere est, ut syderius ignis, syderius afflatus, syderius splen-
 dor. Item praesydero uerbum. praesyderare enim dicunt, cum
 maturus hyberna tempestas mouetur, quasi ante syderis tem-
 pus. Item. Consydero a syderum contemplatione. a quo consy-
 deratus dicitur, qui agenda consyderat. Et consyderatio ante
 platio, & consyderate aduerbiū cum consyderatione, & ma-
 turitate. Item. Desydero a sydere deducitur, quod uelut lucē
 syderis, quae amamus optemus. a quo fit desyderium. Item a
 sydere Syderor, quod est sydere affior. a quo Syderatio mor-
 bi genus, & qui eum morbum patiuntur syderati dicuntur,
 & qui mortui sunt, desyderati. Curtius. In eo praelio trecenti
 capti, quinqueaginta desyderati sunt. quoniam ob id etiam de
 syderatos dici uideri possit, quod mortuorum desyderio tene-
 mur, quemadmodum absentium. Est autem syderatio morbus
 partem aliquam corporis saepe etiam penē totum corpus per-
 cuties subito, atq; exiatis, & plerumq; hominē enecans, quod
 cum repentino quodam impetu eueniat, non causa aliqua in-
 ferio, sed a caelo uel quadam syderis provenire putatur. Vnde
 Plynius, Syderatio iquit tota a caelo est, itaq; a sydere no-
 men sumpsit, hinc morbus ille notissimus, & formidolosus om-
 nibus, quem graeco uocabulo ἀποπληξίαι, siue Epiple-
 xiam nominamus, hoc est subitam percussioneμ πληξίαι
 enim percutere est. Syderatio etiam dicitur, quod corpus stupe-
 re quodam attonito subito conficiat. Nec i humanis tantum cor-
 poribus, sed in arboribus etiam, ac plantis uerbisq; sydera-
 tio est, humanae prorsus similis, quando sub ortu canis uaporū
 siccitate arbores moriuntur. Graeci a syderis percussione
 ἀσποβολίαι nominant. ἀσπορ enim sydius dicunt.
 βάλλειν iactare. percutere. Sunt etiam qui pro astrobolia
 sphalecismum uocant. Martialis. Sydere percussa est subito ti-
 bi Zoile lingua. Idem. Hoc opus est, subito fias ut sydere mu-
 tus. Plautus. Syderatus est. moueri non potest. Syderitis autem
 non a sydere dicitur, sed ἀπό τοῦ σιδήρου, hoc est a ferro.
 est autem syderitis lapis, quem alio nomine heracleon, alio
 magnetem uocamus, a quo trahitur ferrum, & cum propius
 uenit, assistit, teneturq; & complexu haeret. dicitur magnes ab
 inuēto, ut Nicāder tradit. Inuenisse autē hic fertur i India,

dum armenta pasceret, clavis crepidarum, et cuspide baculi herentibus. Ab astro autem astronomus, et astrologus dicitur, qui astrorum scientiam profitentur, et astrolabium instrumentum, ex quo astrorum motus colliguntur. Astronomia quoque, et astrologia, hoc est scientia de sideribus. aliud enim uocabulum a lege, et norma, aliud a ratione astrorum ductum est. Et Asteriscus signum ad stelle similitudinem paruum, quo utimur cum aliquid in scribendo onussum est hoc modo * . Et Astreus unus ex titanibus, qui cum aurora concubens uentos genuit, et Astrea huius Astrei filia ex aurora, quam ob summam equitatem iustitiam appellatam fuisse scribit Aratus. Nam, cum adhuc terras habitaret, non dum uersanos rabies nauclauerat enses. Nec consanguineis fuerat discordia nota. Sed postea crescentibus uitijs euolauit in caelum. Unde subdit idem Aratus. Et caeli sortita locum, qua proximus illi Tardus in occasum sequitur sua ploustra bootes. **IMMODICIS.** Maximus. Modicum enim aliquando paruum, ac pusillum dicimus. A pileus. Modico labore fatigatur. ita est diuerso modicum, pro maximo ponimus. Modici etiam pauca dicuntur. Plautus. In angustia turba est, domum modici introierunt. A quo Immodicus dicitur plures. Martialis. Atriaque immodicus ardet in aegribus. Modicum tamen proprie pro moderato usurpamus. Plautus. Cui animus modicus, continens, ex pers ambitionis, hinc modicum aduerbium significat parum. Idem. e de polid modicum curat. Modice uero Moderate. Idem. Modice sapit. Cicero. Res publica ex tribus illis generibus, regali, et optimatum, et populari composita modice. A modo autem deriuatum est modicum. Modus enim proprie rationem significat. Ratio uero iubet, ne quid nimis, sed omnia cum moderatio ne fiant, unde quomodo, et quemadmodum dicimus. id est quare ratione. Et Admodum pro satis, quasi secundum rationem, uel pro ualde, ut ad, inuenitur particula sit, et Propemodum ferè quasi parum absit a modo, hoc est a ratione, et mirum in modum, ac maiorem in modum, quasi ultra rationem, et commodum, atque commodum, quod proprie significat aptum, conueniens, quasi cum modo, et ratione. Virgilius. A commode fraudi. Capitur tamen aliquando pro integro. Plautus uiginti argenti comodas minas, et pro utili. Cornelius Celsus. Sed inter omnia maxime commodum est modice exerceri. Hinc fit Commoditas, quod interdum aptitudinem quandam, conuenientiamque significat, interdum utilitatem. Et Commode aduerbium hoc est apte utiliter. Item aliud aduerbium commodum, quod significat iam. A pileus. Commodum lumen enaserat, et foras ad pristinum statum integra resurgunt. Idem. Intulime, enimque accubantem exiguo admodum grabatulo, et comodum caenare incipientem inuenio. Et Commodo uerbum quasi in commodum do. Commodare enim est alienius rei usum ad tempus concedere. Cicero. Dando, ac accipiendo, mutuandisque facultatibus accommodatis, nulla re egeremus. Nec rei tantum mobilis accommodatio dicitur (ut Valerianus existimauit) sed etiam soli. Plautus. Cum aedes pauperi commodasset. differitque hoc uerbum a mutuo. Mutuamus enim (ut Paulus Inrisconsultus inquit) non eadem speciem recipi. Mutui datio in his rebus est, quae potest numero, mensurae dari solent, quoniam earum rerum datione possimus in creditum ire, quia magis in genere suo functionem recipi ut per solutionem, quam per speciem, Nam in ceteris rebus ideo ire in creditum non possimus, quia aliud pro alio inuito creditore, solui non potest. Appellatur autem mutui datio ab eo, quod est de meo fiat tuum. Mutuatio a mutuo deducitur, et mutuuum, quod sic a foenore differt, quia mutuum sine usuris est, foenus cum usuris. Plautus. Nam si mutuo non potero, certum est summam foenore, et mu-

tuo aduerbium, quod aliquando significat inuicem, ut mutuo se amant, id est alter alterum amat. Aliquando est diuerso. Cicero. Fac me mutuo diligens, hoc est, fac mihi in amore respondere. Mutuo uero passiuè significat mutuo accipio Plautus. Decem minas a patre mutuatus. Aliquando commodare est commodum facere, siue commoditatem prestare. Cicero. Cui ego quibuscumque rebus potero, libentissime commodabo. Commodarius uocatur, cui aliquid commodatum est, sicut depositarius penes quem aliquid est depositum. Accommodare uero adiungere, et applicare est. Virgilius. Laterique arguunt accommodat enses. Cicero. Qui se ad rem publicam, et ad magnas res gerendas accommodauere. interdum accommodatum significat proclive propensum. Cicero. Ad summum Graecorum otium potius, quam ad ullam uim, aut tumultum accommodati. Interdum accommodare adhibere. Idem. Tatum dabit amicitiae, ut ueram amicitiam esse malit, ut oranda litem tempus, quo ad leges liceat, accommodet. Item a modo fit modifio, siue modificatio, a quo Modificatio, et moderor, quod modo cum accusatiuo, modo cum datiuo coniungitur. a quo moderatio, et modesta. Cicero. Temperantem graeci σωφρονα uocant, eamque uirtutem σωφροσύνην, quam soleo equidem cum temperantiam, tum moderationem appellare. nonnunquam etiam modestam. Item a moderor moderator, hoc est rector, gubernator, et moderate aduerbium, et modeste hoc est mediocriter, et temperate. Idem modesta, moderatio, modus, modicum, mediocre, hunc habent ordinem, quod modesta fundamentum, soliditas, basis ipsa uirtutis est, ex qua generatur moderatio, quae temperat, aurigaque modos, qui ex supra memoratis disciplinis in factis, et in dictis, et ceteris tribus, quae agendi officia sunt, iunguntur. A modo etiam modi peratores magistri, et per syncope mos, hoc est uita institutum consuetudine firmatum cum deriuatis ab eo, de quo inferius dicemus, et modius mensurae genus continens duo, et uiginti sestertia. a quo Modiolus quarta pars modij. Est etiam modiolus paruum uasculum quadratum, quo cum tympanis ad hauriendum ex puteo, aut lacu, aut flumine aquam uentur, ut inuenitur. Ita cum rota a calcantibus uersabitur modiolus pleni ad summum elati, et rursus ad imum reuertentes insident in castellum, ipsi pro se quod extulerunt, et modulator, quod significat cum mensura, et numerorum ratione compono. Virgilius, Et modulans alterna notauit. a quo modulus ipsa compositio, et cantus. Item modulatio, et modulamen. Modus etiam aliquando, pro fine accipitur, atque euenit. Idem. Sed quis erit modus. Idem. Quis rebus dexter modus. Modo cum o finalem litteram correptam habet, tempus significat praesens, uel mox praeteritum, uel non dum praeteritum, uel statim futurum, ut modo id ago, modo ueni, modo id dicebam, modo faciam. A quo fit, quo A pileus, et quidam alij utuntur, amodo pro posthac. Ut nemo me amodo tam mane egredietem solum uidebit. Item postmodum, et quod nonnulli usurpant, postmodo, et mox, quod non significat paulo post (ut Pompeius inquit) sed statim. Quippe et paulomox dicimus, hoc est statim cum paruo intervallo. Plyn. Et paulomox calefactum uulnere imponatur. Aliquando etiam modo pro tantum accipitur, ut tunc modo. a quo solimodo, et tantummodo deducuntur. **MAVSOLEA.** Mausoleum pluralis pro singulari. Erat autem mausoleum sepulchrum Mausoli regis Cariae ab Artemisia uxore aedificatum. Domus huic erat theatri curuaturae similis Lateritia, in imo secundum portam fori habebat. Per media autem curuaturae latitudinis platea amplius, qua media mausoleum condidit, ita egregijs opibus constructum, ut iter septem orbis miracula numeretur. Ad huius po-

ste a similitudinem diuus Augustus sepulchrum sibi in campo martio edificauit mirabili opere, duodecim hostijs adhibitis, ad duodecim caelestium signorum imitationem, erecto praeterea ibi obelisco, quod inscriptam rerum naturae interpretationem Aegyptiorum philosophiae habet, cui diuus Augustus mirabilem usum addidit ad deprehendas solis umbras, dierumq; ac noctium magnitudines strato lapide ad obelisci magnitudinem, cui par fieret umbrarum effectus. Addidit praeterea porticum pedum mille, et hortos, ac nemora mirae pulchritudinis, hoc ab illius, de quo loquimur, nomine maius soleum uocauit. Suetonius de Augusto, reliquias legerunt priores equestris ordinis tunicati, et disciti, pedibusq; undis, ac mausoleo condiderant. Id opus inter flammineam uiam, ripamq; Tyberis sexto consulatu suo construxerat, circumiectisq; syluas, et ambulationes in usum populi iam tunc publicat. PENDENTIA. Ita columnis inclusa, ut quauis ijs subnixae essent, pendere tamen in aere uiderentur. Patebat hoc opus ab austro, et septentrione sexagenos ternos pedes. breuius a frontibus toto circuitu pedes undecim supra quadringentos. Attollebatur in altu uiginti quinque cubitis. Circumgebatur columnis sex, et triginta. Opus totum calatum erat, ab oriente caelauit Scopas. a septentrione Bryaxis, a meridie Timotheus. ab occasu Leochares. Prius autem quam opus absoluerent, regina Artemisia, quae uiri memoriae id opus extruxerat, extincta est. Neq; tamen illi recesserunt, nisi opere perfecto, ut gloriae ipsorum, artisq; monumentum relinqueret. Accessit et quintus artifex Theon, qui superioris pyramidis altitudini inferiorem aequauit, uiginti quatuor gradibus in metae cacumen se contrahens. In summo quadrangula pedum altitudine totum opus includebat. Pendere proprie est suspensum esse, tractumq; est a pennis auium. Virgilius. Dependunt lychni laquearibus aureis. Hinc per metaphoram pendere pro sustentari accipitur. Ouidius, pendet, et a uestra nostra salute salus. Item pendere dicitur, qui nimio desiderio alicui rei intentus cessat ab omni alio opere, et ad unum sollicitus expectat. Idem, pendetq; iterum narrantis ab ore. Idem. Dum cōsulta petis, nostroq; in limine pendes. unde pendere pro dubitare accipimus. Seneca pendet animus, et in diuersa trahitur. Item pro cessare. Virgilius. pendet opera interrupta, uinaq; murorum ingentes. Ab hoc fit dependeo, quod modo est ex aliquo pendeo, modo sustentor, Cicero. Omnis enim illorum salus a nostra salute dependebat. Et pendulus, qui pendet. Ouidius, lassaret uiduas pendula tela manus. Unde pensa dicitur manipuli lanae, qui pendet ex colo, et fuso trahuntur, et pensiles horti, qui supra aedificia facti sunt. Et pensilis urbs, quae subter caeuata est. Plinius. Leguntur et pensiles horti, imo uero totum oppidum fecisse nullo oppidanorum sentiente. Idem. Magnitudo, et frequentia cloacarum urbem pensilem fecit. Item pensilis homo, qui suspensus est. Plautus, Restim uolo mihi emere, qui me faciam pensilem. Certum est ante tenebras persequi tenebras. et lucerna siue lychni pensiles, quibus in delubris utebantur, arborum modo mala ferentium lucentes, qualis fuit Romae, in templo A pollinis palatini, quem Alexander Thebarum expugnatione captum in Cyma eidem deo dicitur. Cyma oppidum est Aeolicum in Asia. et pons, quod ueluti in aere pendeat. Significat autem omne, per quod super aquas transimus, unde et pro scala nauium ponitur. Virgilius. itere a Aeneas socios de puppibus altis pontibus exponit. Hinc fit ponticulus paruus pons. Et de pontanifenes postulatotes, qui sexagenarii de ponte deciebantur. Et pontones naues, quibus in traiciendis annibus loco pontium uti-

mur. Papinianus. Flumine publico interueniente uia constitui potest, si uel uado transiri potest, aut pontem habeat diuersum, si pontibus traiciatur. Idem. Quia uia confirmari solet, uel ciuitate tenuis, uel usq; ad uia publicam, uel usq; ad flumen, in quo pontibus traiciatur. Et pontifex sacer magistratus, de quo inferius dicemus, quod instaurandorum pontium curam haberet. Erant autem minores, et maiores pontifices, inter quos unus summus, qui pontifex maximus, siue summus pontifex dicebatur, quod a Romanis ueteribus sumptum nostrae quoque sectae homines seruant. Ab hoc pontificatus dicitur, sicut a Consule Consulatus, et pontificus, a quo ius pontificium, et pontificalis, unde pontificales libri, in quibus sacrae ceremoniae continentur. Item a ponte pons, uel uia oppidum, quod pulcherrimum pontem supra Narem amnem habeat. Et tripontium aliud oppidum huic propinquum, quod tres habeat pontes, et pontina palus iuxta Circaios, quae uiginti quatuor quondam urbium fuit, quod pontonibus traiceretur, unde Pontia urbs dicta. Et pontina insula, sicut pandaria huic opposita. Et Romae pontina tribus. Erat autem pontina palus iuxta uiam appiam, quae Brudusium usq; lapidibus strata cernitur, latronibus quondam abundans. Iuuenalis. Armatae quoties tutae custode tenentur, et pontina palus, et Gallinaria pinus. Lucanus, et qua pontinas uia diuidit uada paludes. Et pendo, quod proprie si significat pondero, quoniam quae ponderantur ex libra pendent, et per translationem considero, aestimo, unde fit magnipendo. flocipendo. parupendo. multipendo. nihilpendo. id est in magna. parua. nulla aestimatione habeo. Et pensito, ac pensiculo, eiusdem si gnificatione habeo. Pensicula utrunq; modulare, reperies suo quodq; in loco sonare aptissime. A pendo pondus dictum, quod graue est. Virgilius. Ignouum argenti pondus, et auri. inter dum pro numero, hoc est multitudine ponitur. Varro. E Graecia com portasse magnum pondus omnium artificum. Item pondero, quod aliquando significat libro, Plautus. Dum numularius ponderaret argentum. Aliquando per metaphoram accipitur pro considero, ex animo. Plyn. Sed hoc pluribus usum est. Numerantur enim sententiae non ponderantur. Ab hoc ponderitatem, grauitatemq; hominis agnoscerent. Et ponderosum, graue. Et pondo, quod licet aliquando pro libra inueniatur, proprie tamen significat pondus duodecim librarum, et indeclabile est. Linius, Argenti pondo bina, et sex libras in multem praestaret. Nec caret singulari, ut nonnulli existimant, sed sic pondo pro duodecim libris dicimus, ut assem pro duodecim uncis, item dicimus dua pondo, et Tre pondo. Quintil. Dua, et Tre pondo diuersorum generum sunt barbarissimi. At coniunctim Dua pondo, et Tre pondo usq; ad nostram aetatem ab omnibus dictum est, et recte dicit Messala confirmat. Ab his Dipondium, et Tripondium deducuntur. Et assipondium pro unum pondo, quod as erat librae pondus. Pendo etiam aliquando pro soluo accipitur. Virgilius. Tum pendere poenas Cecropi de iussi, quod ex contractum est, quia Romani ueteres peso non numerato aere utebantur. Seruius rex primus signauit aes. Argenti signati ante Pyrrhum regem deiectum usus non fuit. Hinc libram dixerunt assem, quod esset pondus duodecim unciarum, cum proprie libra instrumentum sit, quores cum lanabus ponderantur, alio nomine bilancem uocant. Cicero Critolaus libram constituebat, in cuius alteram lancem animum bona ponebat, in alteram corporis, et externa, tantumq; pendere illam bonorum animi lancem putabat, ut terram, et maria deprimeret. nam statera instrumentum est, quores sine lanabus ponderantur. A libra fit libro quod

est pōdero, & aliquādo grauefacio. Plyn. A per, si oritur pro
 œlla, apprehensis pedusculo lapillis, se librans. hoc est grauior
 res faciunt, interdum suspendo. Ouidius, Et iam finitima sese
 librabat in herba. Et Libella, quæ erat de argento parua, &
 æris libra ualebat, hoc est asse. Et Simbella libellæ dimidium,
 hoc est semis assis. Item instrumentum paruum, quo singuli
 numi ponderantur. Et libralis unius libræ. Et libripens su-
 pis ponderandæ pensator. Et librile scapus libræ. Et libella
 instrumenta bellica, hoc est saxa ad brachij grossitudinem in
 modum flagellorum loris deuincta, quod librari manus, hoc
 est ponderari uideantur. Aliquando librare, pro examinare
 ponitur. Apuleius. Omnia prius, quàm aliquid statuas, librâ
 da sunt. Et pro æquare. unde libramentum dicitur æquilibriū.
 Et libra cælestis signū uocatur, quod octauo Calendarū Octo-
 bris Sol per illud transiens, æquinoctium facit. Librare etiam
 trutinare dicitur. Et Trutina proprie foramen est, in quo exa-
 men regitur. ponitur tamē aliquādo pro iudicio. Cicero, Quæ
 non artificis statera, sed populari quadam trutina examina-
 tur. Apuleius Trutinam sententiam uocat grauem, & re-
 cte examinatum. examen proprie lingua dicitur quatrutina
 regitur. Vir. Iuppiter ipse duas æquato examine lances. Non-
 nulli æquamentum, alij libramentum, alij æquilibrium uo-
 cant. Nam æquamentum capitur pro mercede, ut pro eo, quod
 dicitur admissum. Varro, An si equam emisses quadrupe-
 dem, ut meo asino reatino admitteres, quantum poposisses
 dedisses æquamenti. Hinc examinare est inquirere, & ueluti
 equandi gratia inuestigare. Et examen inquisitio, & æqua-
 tio uis. Dicitur etiam examen apum congregatio, uel locu-
 stium, aliorumq; huiusmodi. A pendendo ære, æris grauis
 poena appellata est, cuius plurimum Cato protulit æribus
 grauidus. Et expensa in rationibus dicitur, & expensæ hoc est
 sumptus. Et impendia eiusdem significationis, & Impendio
 aduerbiū, quod significat magis. Plautus. Atq; ille minus mi-
 nusq; impendio curare. Item compendium appellamus, quod
 parsimonia quadam seruamus, sicut et contrario dispendium,
 quod uel in curia, uel negligentia, uel immoderatione dispen-
 dimus. Plyn. Bubulas catenas caules cuprifica magno ligno-
 rum compendio percoquit. Idem, Magno id lignorum dispen-
 dio fit addito sale. Nam percoqui in te gro die uix potest. Ali-
 quando tamen compendium pro utilitate, & lucro ponitur. Ti-
 bullus, Nec uagus ignotis repetens compendia terris, Presse-
 rat externa nauita merce ratem. Aliquando pro breuitate. un-
 de compendiosum dicitur breue, quod ea, quæ simul pendun-
 tur celerius expediuntur. Item a pendendo pēsio dicitur, quod
 pro aliqua re conducta soluitur. Et Pensionarius, qui pensio-
 nem alicui soluit. Et expendo, erogo, ab ea consuetudine. item
 post numos signatos in ijs emptionibus, quæ mancipi erunt,
 interponere libram solebant. Mancipi autem emptiones dice-
 bantur, cum aliquid a populo emebatur. Et Mancips uocabatur,
 qui a populo aliquid emebat, conducebat ue, quia manus
 sublata significabat se auctorem emptionis esse. hinc Mancipia
 appellata serui, ancillæq; emptionis quasi manus sublata ac-
 cepit, uel quod manus ab hostibus capta essent. Argentum pri-
 mo signatum est anno urbis quingentesimo octogesimo quin-
 to. Quin. Fabio consule, quinque annis ante primum bellum
 punicum. Et denarius pro decem libris placuit, quinarius, pro
 quinque. Sestertii pro dipondio, ac semisse. Libræ autem pon-
 dus æris minimum primo bello punico fuit, cum impensis
 respub. non sufficeret, institutumq; ut asses sextantis pondere
 signarentur. Sic quinta parte lucri facta omne æs alienū disso-
 lutum fuit. Nota æris fuit, ex altera parte Ianus geminus, ex
 altera rostrum nauis. Nam, quia Saturnum classe deuictum

hospitio Ianus acceperat, & ab illo peritiam ruris edoctus,
 feram illam, ac rudem ante fruges cognitum uitam in melius
 redegerat, regni eum socium fecit, & quoniam nauis fuerat
 aduictus, in signando ære ex una quidem parte sui capitis
 effigiem, ex altera nauis rostrum impressit, ut quantum in eo
 esset Saturni memorie cōsuleret, & accepti ab eo beneficij, ha-
 ud inmemor esse uideretur, hæc signandi consuetudinem Ser-
 uius rex, qui primus post urbem conditam signare æs cepit,
 rursus introduxit, propter quod in alicuius diu post ea tem-
 pora pueri denarios in sublime iactantes capita, an nauim ex-
 clamare consueuerunt. Triens, & Quadrans ex ære erant.
 Quadrans antea triuncis dicebatur a tribus uncijs, postea
 Annibale urbem in se stante, dum. Qu. Fabius maximus di-
 ctator esset, facti sunt asses uncialis, & denarius sexdecim as-
 sibus permutatus est, Qu. Arius octonis, Sestertium quaternis.
 Sic respub. dimidium lucrata est. In militari tamen stu-
 dio semper denarius pro decem assibus datus est. Nota argen-
 ti bigæ, ac quadrigæ fuere, & inde Bigati, & Quadrigati
 numi appellati sunt. post hæc lege Papyriana Semunciales
 asses facti. Linius. Drusus. In tribunatu plebis octauum par-
 tem æris argento miscuit. Victoriatus lege Clodia percussus
 est, ita dicitur a signo uictoriae, quo erat insculptus. Aureus
 numus sexagesimo secundo anno, post argenteum percussus
 est, scrupulum ualebat sestertij uicenis, quod faciebat in li-
 bras ratione sestertij, qui tunc erat, sestertios noningentos. Post
 hæc placuit ex auri libris quadraginta millia signati. Nu-
 mis aureis consulum primo, deinde imperatorum capita im-
 primi ceperunt, & ab his sepe nomina acceperunt. As proprie
 iurisconsulti de finibus omnem quantitatem, & omne corpus
 duodecim uncias continens, eius partes sunt (ut Varro tradit)
 uncia ab uno dicta duodecima pars assis, Sextans sexta pars
 assis, hoc est duæ unciae. Quadrans quarta pars assis, hoc est
 tres unciae. Triens tertia pars assis, hoc est quatuor unciae.
 Quincunx, quinq; unciae. Semis, dimidium assis, hoc est sex
 unciae. Septunx, septem unciae. Deunx, quasi una dempta un-
 cia. Dextans dempto sextante. Dodrans dempto quadrante.
 Bes, ut olim. Des dempto triente. æris minima pars, sextula di-
 citur, quod sexta pars unciae. Semuncia, dimidia pars unciae.
 Sestertium dicitur, quasi semis tertium. Dipondius enim, &
 semis antiquum sestertium facit, triuncium, & nouuncium
 dicitur, quod trium unciarum, & nouem unciarum est. A pen-
 do composita sunt appendo, quod est adiungo, suspendo. a quo
 appendix dicitur, quod adiunctum est, quasi ex alio pende-
 at. Cicero, Vidit enim, quod uidendum fuit, appendicem ani-
 mi esse corpus, nihilq; esse in eo magnum. Plyn. Atq; uas iam
 maturas ad solem appendere. Appendo etiam est ad lancem,
 uel stateram pondero. Cic. Ut iam appendatur pecunia, non
 numeretur. Idem alibi per translationem hoc uerbo usus est
 pro pondero, hoc est exacte considero, ea putari non numera-
 re lectori debere, sed tanquam appendere. Perpendo, quod est
 pondero, ex animo, non autem (ut uulgus putat) intelligo, &
 animaduerto. Idem. Quid in amicitia fieri oportet, quæ tota
 uirtute perpenditur. Hinc perpendiculum dicitur fabrile in-
 strumentum, quo altitudinem, seu æqualitatem operum per-
 pendimus, cuius inuentor Dædalus fuit. a quo Perpendicu-
 lare geometriæ uocant, quod recte in aliquod inadit, ut radij
 solis recte ex alto, in aquam descendentes perpendiculares ap-
 pellantur, illos integros, hos contractos in aqua uidemus ap-
 parere. Expendo, quod eiusdem ferè significationis est. Idem,
 Deinde hæc expedit, atq; æstimate. Aliquando etiam ca-
 pitur pro expōdo, unde expensæ dicitur. Impendo, quod pro-
 prie est in aliquam rem expendo, unde impensæ, & impen-

dium deriuantur. a quo p metaphoram i pendere opam, i pendere laborem, i pendere studium dicimus quasi exponere, & in totum expendere. Et i pensa beneficia, ac merita dicuntur. Mart. i pensis uitam principis annumeres. Dicimus autem impendo curam huic rei, & in hanc rem, exemplis referta sunt omnia. A. pendeo etiam i pendeo cōpositum re pinur. est autem i pendere penul. produ. supra caput aliqd ueluti casurum pēdere, ut i pendente nubes. Suspendo, quod aliquando est alte ligō. Vir. Quo tendant ferrum malo suspendit ab alto. Aliquādo solucito. Plau. Vix cōpositi mentis sum, ita mihi suspendit animum. Vir. Suspendi Euri pylū sciatum oracula Phœbi mittimus. Et quoniā, dū soluciti, etiā dubij sumus, suspēsum aliquando pro dubio capimus. Seneca. Suspe sus animo, qd ageret, cogitabat. Itē suspēsum pro placido, & silenti quādoq; accipitur. Teren. Ad fores suspēso gradu placide ire perexi. Item suspendo aliquando est pendendo strangulo. a quo suspendium. Cellius, Suspendio uitā finiuit. Disspendo, quod modo ex pēdo significat, a quo sit Disspendiū, & Disspensō, & dispensator, q pecunias domini expendit, & necessaria i familiā distribuit, modo ex pādo, & tunc nō a pēdo sed a pādo deducitur. Plau. Vbi lubet disspendite hominē diuersum, atq; distendite. Repēdo, quod est cōpensō. Vir. Et fati cōtraria fati rependens. Cōpendo similiter. a quo cōpendium sit, de quo supra diximus, & cōpensō, a quo Cōpensatio, quæ est, ut Modestinus inq; de bitū, & creditū iter se cōtributio. VACVO AERE. In uacuo aere, hoc est uacante, ut pendere opus ostendat, quasi nō sustentetur solo, uel uacuum, Epitheton est aeris, qa aer nō habetur. Epitheton enim figurā est, quæ i terpretari i positū potest, quod aut ad augmentū, aut ad diminutionem, aut ad discriptionē poni solet, ut Cælū profundum. uenusta Venus, uacuum aer, & similia. Inde Epithesis, quod modo Impositionem modo Impositurā significat, de qua i ferius dicemus. Et Epithetis Impositor. fraudator. Et epithyma, qe quid alicui rei i ponitur, ex quo medicamenta, quæ ad refrigerandū cor i ponuntur, epithymata uocamus. V el uacuo dixit, quo magnitudinē opis ostentaret, ut sit in uacuo aere, in magno aeris spatio, Nā, qa quæ magna sunt, plurimū uacui habere necesse est, uacuum sepe pro magno usurpamus. Virg. Vacua atria Ditis. Idem saltibus in uacuis errant, quod si subtiliorem rationem Indagare uelimus, dicere possumus, iccirco uacū aerem dici, quod uacua omnia i pleat. Nihil enim pati natura uacuum potest, unde & inane uocamus aerem, Lucre. Longum p inane resoluit, cum inane proprie uacuum sit. Virg. Atq; illi iam sepe rotæ ducantur inanes. Idē, Galeā ante pedes proiecit inane. a quo inanitas dicta, quod pro uacuitate aliquādo, nōnunq; pro uacuitate accipitur. sigdem & inane aliquando pro leui capimus. Vir. Instabilis animos ludo prohibebis i ani. Hinc i anio uerbū sit, & exinanio, quod modo est euacuo, modo attenuo, modo ad nihilū redigo. Et exinanitio de factio. Et i aniter aduerbiū sit, hoc ē frustra, A vacuus uacuo uerbū deducitur, qd proprie significat uacuus sum. Caesar Id ea maxime ratione fecit, qd noluit eū locū, unde Heluetij discesserāt, uacare. unde, si i psonaliter accipitur, significat uacū tēpus est. Plyn. Quo magis te, cui uacat, hortor, cum i urbē proxime ueneris uenias, autē ob hoc maturius, illi te poliē dū, limā dumq; pmittas. Virg. Sed si tātus amor casus cognoscere nostros, & uacat ānalers nostrorū audire laborū. Vaco, si cū ablatiuo sine præpositione iungitur, pro careo accipitur, ut uacat sapiētia, hoc est careo sapiētia, quāq; careo proprie est uacare qbus idiger. Cicero, Satiatis, uero & expletis incūdius ē carere, q; frui, quis non caret is, qui non desiderat, Improprie tamen dicimus careo culpa, careo periculo, careo damno. si uero iungitur

ablatiuo cum præpositione ab, eodē modo significat uacuus sum, ut uaco a studijs, uaco ab agricultura, ab omni molestia. est etiā quādo uacat im personaliter acceptum ponatur pro eo, quod cura est. Quintil. Reū oderit uerba uacuitatem, & anxiū de fama igenij, & cui esse deserto uacat. ab hoc deriuatur uacillo, quod est icōstans sum, & quasi alternatim moueor. a quo fit uacillatio. Idem, Est & illa indecora, in dextrū, ac leuum latus uacillatio alternis pedibus insistentium utiq; & nam uacue dicuntur uacillare. Cicero, De quodam præ in firmā ualeitudine non recte scribente inquit, uacillantibus literulis. Ad animum quoq; hoc uerbū aliquando transferimus, ut apud iuriconsultos de fide testis uacillante, qui incōstantia, & diuersa testimonia dixerit. Item uacare interdū accipitur, pro superabundare, quod otiosum esse uideatur, quod superabundat. Vnde superuacaneū dicitur, quod est superfluū. idē etiā, quod uacū, hoc est otiosum sit, superuacuum dicitur. Superuacanea quoq; auis dicebatur, quæ ex summo cacumine uocē emississet, q; si uacū aera uolitet, canatq;. Itē a uacuo uanum deriuatur, quod interdū eandē cū primitiuo suo significationē habet. Vir. sed illos expectata seges uanis elusit ueniis, interdū mendacē significat. Idē. Ni frustra auguriū uani docere parentes. Idē. Nec si miserū fortuna Sinonē finxit, uanū etiā, mendacemq; i proba finget. Ponitur etiā pro stulto, quasi mente uacuo, & qui in rebus inanibus studiū collocat. Iuue. Sic libitū uano qui nos distinxit Othoni. Quidā falsum. fictū. uanum, ita distinguunt, ut falsum loqui mendacis sit, fictum callidi, uanū stulti. Falsum loqui culpæ sit, fictum uirtutis, uanū uercediæ. falsis decipiamur, fictis delectemur. uana spernamus. Cellius tamē uanos scribit proprie dici mendaces, & i fidos, & leuia, inaniaq; pro grauibus, & ueris astutissime cōponētes. Ab hoc fit uerbū uano, quo ueteres usi sunt pro fillo. Actus. Sic illū uanans i Angportū deduxit, & euanesco, quod significat inanis fio. & in nihilū redigo. Virg. Et procul in tenuē ex oculis euauit aurā. Et uanitas. Plyn. Id uero magna uanitas est. Et uanitudo. Plau. Vt rē uideo, tu iuenus a uanitudine. Et uaniloquētia. A pule. Nihil hominis uaniloquētia commotus. Et uane aduerbiū, quod modo stulte modo, mendaciter significat. Itē a vacuus fit uacuo uerbū & euacuo, & uacuefactio quæ omnia significat exinanio. unde uacatio, & euacuatio, & uacuefactio pro exinanitiōe ponuntur, & uacuitas pro inanitate. Itē a vacuo, siue uacuo deducitur uacitas qd proprie magis significat, Nā quæ magna sunt, sepe uacare, seu uacua esse solēt. Vir. Vastumq; cana trabe, currimus æquor. Sed quoniā quæ magna sunt corpora, ferocia esse etiā solent, ponitur aliquādo uacitas pro feroci. Cicero. Quæ barbarā India uastior aut angustior. Ab hoc fit Vastio, & Denastio, quod est de prædor. spolio. profligo. & quasi uacū reddo. Idē. Omnēq; eā regionē ferro, igniq; uastauit. Hinc uastitas, & Vastitudo deducuntur, quæ modo magnitudinē significat. A pule. Cui in primis tanti corporis uastitas horrore fuit, modo uastationem, siue Denastationem, quæ a uasto uerbo deriuantur. Acti. Propterea tot, tantisq; habemus uastitates funerum. AERE. Aer proprie dicitur mediū spatium, quod est inter cælum, & terram. Virg. Vbi aera uincere summum arboris haud ulla iactu potuere sagittæ. Idem. Aera dimouit tenebrosū, & distulit umbras, dictus ē a græco ἀήρ quod mutatis literis ἀήρ τῆς ἡπείρου deducitur, hoc est a lunone quæ aeris dea est, & a nostris quoq; aliquando herā appellatur. Ennius, Vos ne uelit, an me regnare herā, quid uerferat fors uirtute expiamur. Ab aere fit aerius, quod aliquando alitū significat, unde aeris arces dicitur, aliquādo qd ex aere cōstat, ut aeris corpora, aeris fulgor. Itē aripes aeler quasi

aerios pedes habent hoc est leues. Vir. Fixerat aripedem cer-
 uam. Ab aerius aestus deducitur, quod proprie significat calo-
 rem, & aestui flammam etiam temporis. Idem. Aestibus in me-
 dijs umbrosari exquirere uellem. Unde & pro aestuo tēpore
 ponitur. Idem. Propiusq; aestus incendia uolunt. Si g. significat
 autem fluctuationem, atq; i petū maris, quod feruore quodam
 id fieri uideatur. Plautus. Quo magis te i altū atpessas, aestus
 te in portum referet. Ab hoc fit Aestuo, quod est feruere, agitor.
 Vir. Fundoq; ex aestu atmo, & aestas, quae proprie significat
 tempus, quod incipit ab aequinoctio uernali, & finitur aequi-
 noctio aut uernali, constatq; senis mensibus, & totus annus in
 aestatem, hyememq; diuiditur. Idem. Incipiens stabulis edico i
 mollibus herbas, atpere oues, dum mox frumdosā reducit
 aestas. hic enī de Vere loquitur. Particularius tamen aestas capi-
 tur pro quarta parte anni, hoc est pro tribus mēsis, q incipi-
 unt Sole Cancrū in grediente. Nā sole in grediente librā, aut u-
 nus est, In grediente Capricornū hyemē, i grediente arietē, Ver-
 ab aestate fit aestuus, unde aestuū tēpus, aestuū ardorē, aestu-
 uā siccitatem dicimus, & aestua loca dicuntur umbrosa, in q
 bus p aestatē pecora uitant calorē, Status. Et umbrosi patiuerē
 aestua lyca, abusiue tamen & pro gregibus usurpatur, quae
 morantur i aestuū. Vir. Nec singula tātū corpora corripiunt,
 sed tota aestua repete. Ab aestu etiā aestuaria appellata. Dicū-
 tur aut aestuaria loca, quae marinis aquis referta sunt ex in-
 undationibus pelagi, p quas saepe i mediterranea fluminiū
 instar nauigantes ascendūt. aliquādo non nisi nando transiri
 possunt a graecis ἀρξυοις, hoc est inundatio dicitur. Ca-
 sar. Pedestria esse itinera conuicta aestuarijs nauigationē i pedi-
 ri. Aer unum est ex quatuor rerū principijs, quae elementa di-
 cuntur. Ita enī disposita est haec mundi machina, ut in medio
 omnū sit terra posita. circa eā aqua globū terrae circundans
 parua parte inuani relicta ad uitā animantium tuendam, circa
 aquā aer, circa aerē ignis purus, atq; integer lunae globum at-
 tingens ex ijs omnia gignuntur, alunturq; unde ab alēdo ele-
 menta sunt dicta. Terra primū elementū est a terendo dicta,
 quod scilicet teritur. Itaq; terra in augurum libris cū simplici r-
 scribi solebat, ab hac locus cōmunis, qui circa oppidum colonis
 relinquitur, territorij appellatur, quod maxime teratur. quā-
 uis Pōponius iuris cōsultus territorij scribit esse uniuersitatē
 agrorū intra fines cuiusq; ciuitatis, dictam ab eo, quod magis
 stratus eius loci terēdi ius habet. In singulari terra elementū
 est totū, cū pluratiue proferimus, plures terras significamus.
 Vir. Multū ille & terris iactatus, & alto. Ponitur tamen ali-
 quādo terra & pro territorio, & pro prouincia, siue regione.
 Cic. Eorū, q i hac terra fuerūt, magnāq; Graecā, quae tū flo-
 rebat i stituit, & praepit suis erudierūt. unde contraneus
 dicitur, q ex eadē terra est, quapropter Catullū cōterraneū si-
 um Plinius uocat, qui nō Verone, sed in Benaci insula natus
 erat. A terra fit terreus, quod ex terra est, ut uas terreū. Ter-
 renus, & terrestris, quod uel in terra natū est, uel in terra ui-
 uit, uel aliqd cōmune cū terra habet. ut terrenū, siue terrestre
 animal. terrena labe. terrestris. exeratus. terrestris copia. &
 terrigena, quod ex terra natū est, unde terri gene gigantes di-
 cuntur. & terriola, quod colit, hoc est habitat terras. & Terē-
 tum locus in cāpo Martio, quod in eo ara ditis patris in terra
 occultaretur. erat hic locus Diti, ac Proserpināe sacra, in quo o-
 mnū, qui aut nascerentur, aut morerentur, nomina scribi sole-
 bāt, quoties ciuitas lustrabatur, quae res inuitū habuit huius-
 modi, cū ingenti pestilentia urbs uastaretur. Valerius uir loci
 ples, sed rustica uita duobus filijs, & filia ad desperationem
 morbo laborantibus, aquā calidā a focō petebat, ubi genibus
 nixus laeuis familiaris orauit, ut puerorū piculū i eius capite

trās ferrēt, audita statim uox fuit eos saluos habiturū, si conti-
 nuo tyberi deuictos Terētū deportasset, ibiq; ex ditis patris,
 & Proserpināe ara petita aqua, recreasset. Quapropter men-
 te cōfusus quasi nimis longa, & periculosa nauigatio Terentū
 i peraretur, pueros tamē ad ripā Tyberis statim detulit ex uil-
 la, in qua habitabat propē uianū sabinae regioni fretū, ac lim-
 tre Ostiā petēs, intē pesti noctē ad cāpū Martij appulsus est,
 ubi sitientibus agris subuenire cupiens, cū ignis in nauigio nō
 esset, a gubernatore didicit fumū nō procul apparere, iussusq;
 10 Terētū egredi (id nomen ei loco est) haustā calicē aquā eō de-
 tulit, unde uisus fuerat fumus oriri, locūq; fumātem potius, q
 ulla flammā uestrigā habentem tenacius cōtās, cōtractis quae
 fors obulit, nutrimentis, ptnaci flati ignē exauit, calefactūq;
 aquā pueris bibendā dedit, quae epota, salutari quiete sopiti,
 statim liberati sunt, & uocato patre i dicauerūt ei uidisse se i
 somnis, a nescio quo deorū corpora sua spongia tergi, & pra-
 capi, ut ad Ditis patris, & Proserpināe arā, a qua potus eis al-
 laus fuerat, furuē hostiā imolarerentur, lectisterniaq; & lu-
 di nocturni fierent, is qm eo i loco nullā arā ispererat, desy-
 20 derari credens, ut a se institueretur, aram empturus in urbem
 prexit, relicti qui fundamentorum gratia terrā ad solidum
 foderent, hi cū ad uiginti pedū altitudinem humo egesta pue-
 nissent, animaduertit arā Diti patri, Proserpināe q; iscriptā.
 Quod postq; Valerius nuntia ante seruo accepit, omisso emende
 arae proposito, hostias ni gras, quae antiquitus furuē diceban-
 tur, Terento imolauit, ludos quoq; & lectisternia cōtinuis tri-
 bus noctibus, quia totidem filij piculo liberati erāt, fecit. Cu-
 ius exemplum Valerius publicola, qui primus cōsul fuit, sti-
 dio succurrendi agris fecit, apud eandem arā nuncupatis
 30 publicae uotis, caesisq; aris bobus, Diti maribus, Proserpināe foe-
 minis, lectisternio, ac ludis trinoctio factis, arā tera, ut ante
 fuerat, obruit. Religionem deinde ludorū crescentibus opibus
 lauticia secuta est. Primus Qu. Catulus cāpanā imitatus lu-
 xuria spectantium cōfessum uelorum umbrae culis texit. Pri-
 musq; Cn. Pōpeius inductis per semitas aquis, aestuum feruo-
 rem moderatus est. hoc secularium ludorum initium fuit, q
 ideo appellati sunt seculares, q uno seculo, hoc est centum an-
 nis semel tātum fierent, quibus hic mos aliquādo fuerit interru-
 ptus. Seculum centum annorum spatium dicitur a sene, quod
 40 longissimū spatij senescendorū hominū id putarent, ut Varro
 ingt. Huiusmodi ludos pro hominum salute faciebāt, & reuo-
 uari, atq; instaurari hoc sacrificio ciuitatem putabant, ac mor-
 bos omnes, praecipueq; pestilentiam ex pelli. A periebat aut-
 tem ara Terenti i secularibus ludis, deinde rursum occultaba-
 tur. Mar. Bis mea Romano spectata est uita Terento. Et nihil
 extremos perdidit ante rogos. hoc est mortua sum omni mea pro-
 le sustite, bis uisus secularibus ludis, hoc est etate prouecta.
 nam ludos seculares nō seruato centum annorum ordine, &
 Augustus & Claudius, & Domitianus addiderunt. Papinū
 50 us. Nec tm̄ iduerint fati noua secula crimen. Aut instaurati
 peccauerit ara Terenti. hoc est nō cōmittat tm̄ scelus ara Te-
 renti, ut instauratis a Domitiano pro salute hominum ibi sacri-
 ficij sinat Gallicum hoc morbo pite. Item extorris, quasi ex-
 tra terrā dicitur, quemadmodum exul, quasi extra solum, &
 terraneola auis alaude similis, praeterq; quod i capite apicem
 nō habet, quemadmodum alaude, quae olim a galeae simili-
 tudine gulerita uocabatur. postea gallico uocabulo appellata ē
 alaude. Galli enī hoc nomine significat galeam, unde mili-
 tes, qui galeis uuntur dicti sunt alaude. Legionis alaudarum
 60 meminit Caesar in commentarijs. Alaude a graecis uocatur
 κούραλος. κούρις enim galea est, quidam hanc paruum
 quoq; dici existimant, sed falsum est. Parcus. enī amicu-

la est palumba minor aliquanto, sub corpore alba. colores superioris plumae, & crista ferè similis pavoni. Dicta est autem Terraneola, quod non in arboribus, sed in terra uersetur, ibiq; nidificet. Sūt qui terreo quoq; uerbum a terra deductum existimant. est enim terrene, timorem alicui incutere, quasi eum in terram prosternere uelimus. ab hoc fit terror, hoc est timoris incussio, & terrificus timorem incutens, & terribilis, id est formidabilis, atq; horrendus. & terrefacto. & perterreo. & perterefacto. & exterreo. & deterreo. & absterreo, eiusdem ferè cum suo simplici significationis. Exterritum tamen aliquando pauifacitum dicimus. Virgilius, Plausumq; exterrita penus, dat tecto iugentem, modo accensum instamatum. idem. Sicut agris, asperq; situm, atq; exterritus aestu. Item a terra terramotus dicitur, cum terrae incluso spiritu contremiscunt, magno saepe habitatum damno. alibi prostratis urbibus. alibi hiati profundo haustis. alibi egestis molibus. alibi emissis amibus. nonnunquam etiam ignibus, & calidis fontibus. alibi auerso fluminum cursu, quod ipsi nostra aetate Callisto potifice maximo in Appulia, atq; Campania uidimus, tanta earum Prouinciarum ruina, ut fuerint, qui de natali solo reliquedo perpetuo cogitauerint. Item a terra tellus, per diminutionem deducitur, quod proprie deam terrae significat. ponitur tamen pro ipsa terra. Item tripudium, quasi terrae pauium. Cicero, Sed quia cum pulli pascuntur, necesse est aliquid ex ore cadere, & terram pauire. Terri pauium primo, post tripudium dictum est, deinde tripudium. cum igitur ossa iam cecidit ex ore pulli, tum auspicanti tripudium solistimum nuntiat. Hanc unam rerum naturae partem propter eximia in nos merita matris cognomento ueneramur. Haec enim nascentes nos excipit. natos alit, semelq; editos perpetuo sustinet. Nouissime complexa gremio, & quasi a reliqua natura abdicata, tum maxime ueluti mater operit. haec sola nunquam irascitur homini. Aer densatur nubibus, furit procellis. aquae subeunt in imbres. rigescunt in grandines. tumescunt in fluctus. praecipitant in torrentes. ignis cuncta exiat. cuncta comburit. At terra mitis. benigna. indulgens. ministra hominum, quae coacta non generat. quae sponte non fundit. haec nobis odores, ac sapores praeparat. haec fructus. haec colores. haec bona fide creditum reddit foenus. haec nostri causa cuncta alit. & semper homini noua parturit. haec frugem. uinum. cinerem. lignum. lapidem. herbam. ferrum. aes. argentum. aurum, caeteraq; metalla. margaritas. gemmas. & quicquid uitae hominum non modo utile, ac necessarium, sed etiam decorum, ac iucundum est, abunde suppeditat. Secundum elementum est aqua, quae secundum quosdam ab aequalitate dicta est. nihil enim est illa, dum quiescit, aequalius, ut ego sentio, quasi a qua uiuamus. Aqua enim, & ignis humanam uitam maxime continent. unde aqua, & igni interdum solebat damnatis aquam, & ignem sumebant nuptae, & qui finis profecti fuerant, redeuntes ignem supergrediebantur aqua aspersi, quod purgationis genus uocabat suffitionem. Hoc elementum caeteris omnibus uidetur imperare. Terras enim deuorant. aquae. flammam necant. scandunt in sublime, & ipsum quoq; sibi uendicant caelum. Quid esse mirabilius potest, quam stare in caelo aquas? At ille non modo in tantam altitudinem perueniunt ipsae, sed secum piscium quoq; examina, & lapides rapiunt. Eadem cadentes omnium terra nascentium causa fiunt. fruges. arbores. frutices iuuant. migrant in caelum, ut uitalem animam deferat herbis. Praeterea alibi calidae sunt. alibi frigidae. alibi tepidae, & penè omnibus morborum generibus auxiliantur. Aliae sulfuris. aliae aluminis. aliae salis. aliae nitri. aliae bituminis. aliae ferri. aliae aeris. aliae acidae sunt.

aliae falsae. & cunctae hominum tantum causa uidentur erupisse. Generatim neruis profunt omnes. aliae pedibus. aliae coxendicibus. aliae luxatis. aliae fractis. aliae exinanunt aluos. aliae sanant uulnera. aliae capiunt auribusq; & oculis primum medentur. aliae sterilitatem mulierum, & uirorum infaniam abolere produntur. nonnullae iuuant calculosos. aliqua prohibent abortum. sunt quae tollunt uitilignes. aliae podagricis profunt. aliae tertianas febris discutunt. aliae dentes si sunt. aliae unguis etiam umentorum indurant. aliae subliores faciunt sensus. aliae memoriam afferunt. aliae obliuionem inducunt. aliae canoras uoces faciunt. Sed, ut de caeteris teceamus Perottae, quas ipsi paucis ante annis non mediocri opere, ac sumptu in agro uiterbiensi deduximus, lethargicos, & hydropicos, & colicos curant. luxatos statim sanant. colluae dentes sistunt. scabiem. lichenas. uitilignes mira celeritate tollunt. cruditati medentur. fauem sublato omni fastidio inducunt. facunditatem mulieribus afferunt. Venerem, si debilitata fuerit, excitant. calculorum uita discutunt. Lymphaticos sudando mox sanant. aptissimae stomacho. neruis, uniuerso corpori. Ab aqua fit aquor uerbum, quod est aquam haurio. siue, aquam fero. Curtius, Cum miles aquatum profectus esset. Virgilius, Sed circū tuta sub moenibus urbis aquatur. a quo fit aquatio, hoc est aquae uectio. Aquilex, qui aquam colligit. Varro, An hoc praestat Hero filius Diogenis, quod ille è uentre aquam emittit? an hoc te iactas? At hoc pacto utilior te thuscus aquilex. & aquilegum collectio aquae. Plautus, Si pluet aquilegio me iuuabo. & aquae ductus, & quod eiusdem significationis est, Aquagium, quasi aquae agium. & aquae licium, cum aqua pluuialis remedijs quibusdam elicitur. & aqua intercus, quod significat hydropisim. hydropici dicuntur, quos aqua inter autem male habet, ideoq; ἀνὰ τὸ ὕδωρ, quod aqua est, graeci hunc morbum ὕδρωμα uocant. Eius tres species sunt. Aut enim uentre uehementer intus creber intus ex motu spiritus sonus est, aut corpus aequale est tumoribus aliter, aliterq; per totum id orientibus, aut intus in unum aqua contrahitur, & moto corpore, ita mouetur, ut i petus eius conspicui possit. Primum tympaniten. Secundum leucophlegmā tiam, uel hypofarā. Tertium asciten graeci nominant. Communis omnium est humoris nimia abundantia. Item ab aqua aqualiculus dicitur est, quod proprie uas est, in quo porci forbent, per metaphoram uero pro uentre usurpatur. Per sius, Cū tibi Calue pinguis aqualiculus propenso sex qui pede extet. & aquarium, siue aquariolum locus, in quem sordida aqua iactatur, qui & lauacrina a lauando appellatur, & aqualis uas ad aquam tenendam, quod & manila dicitur, & matella, & matellio. Plautus, Ne tu postules matellā unam tibi aquae infundi in caput. & aquilus color subniger, ita dicitur, quod cū antiqui duos omnino naturalis colores non essent album, & nigrum, interueniret autem is quoq; qui ita neutri similis est, ut ab utraq; proprietatem trahat. eum potissimum ab aqua denominarunt, cuius incertus est color. hinc Aquilus praenomen factum. a colore subnigro & aquila appellatur, quāuis aliqui ab acute uidendo dictam potius aquilam uelint. A qui lo uero uentus ob uehementissimum uolatum ab aquila denominatus est. Item ab aqua aqueus dicitur, quod ex aqua est, ut color aqueus. Item aquatus, aqua infusus, ut aquatum uinum. & aquosus, plenus aqua, ut aquosa hyems. aquosus succum. aquosus orion. & aquaticus, quod in aqua degit. Plyn. Terrestres, & aquatici pisces. & ad aquo uerbum, quod est aqua infuso. & aquifolia arbor ex genere ilicis, quam graeci quidam simlacem uocant. Theophrastus. Simlacem uita arborum ilicis similem, folio tamen non aculeato, sed molliori, nec materia

materia, ut illa, solida, spissaq; sed soluta, molliq; in opere. **A**r chades phylloclon nuncupant. Quidam hanc faeminam ili-
am putant esse. Diores agrestem ilicem uocant. Vtriusq; ilicis
fructus breuior, & gracilior, q̄ quercus. Homerus autem acy-
lon appellat roboris glandem. & æquis, id est æqual, quod
aqua, dum quiescit, perfectam æqualitatem habet, de quo, atq;
deriuatis ab eo inferius dicemus. & Aquæ galliæ urbs, iuxta
quam sunt calidæ aquæ. & Aquitania regio ab obliquis aqs
Ligeris. hæc à Ciræo oceanum habet, qui aquitanicus sinus di-
citur, ab occasu Hispaniam, à septentrione Lugdunensem Pro-
uinciam, à Meridie Lugdunensem. Sunt etiam, qui Aquileiã
à legendis aquis appellatam existimant urbem extra Vene-
tiæ fines, iuxta quam defluit Timauus, in Carnorum regioe,
iuxta regionem Iapidum à Romanis condita, & imminenti-
bus imposita barbaris, ad quã flumine aduerso, onerarijs na-
uibus per Ratisonem flumen nauigatur plus stadij sex agin-
ta. & aquarius celestis signum, pedes habens in hyemali arca
lo defixos, manum sinistram usq; ad Capricorni porrigen-
tergus, dextra urbam Regasi propè contingens, spectat ad exortu.
occidit, oriurq; capite prius, q̄ reliquis membris. habet in capi-
te stellas duas subobscuras, i utrisq; humeris singulas, magnas.
in sinistro cubito grandem unam. in utrisq; mammis singulas
obscuras, in lumbis interiori unam. in utrisq; genibus singulas.
in dextro crure unam. in utrisq; pedibus singulas. effusio a-
quæ cum urna ipsa, triginta. A quarum putant Canymedem
esse Troi regis filium, quem Iupiter pulchritudine eius captus,
ab aquila in cælum rapta, ministrum suum fecisse existima-
tur. alij putant Deucalionis esse, quo eo regnate tanta uis, aquæ
se de cælo profuderit, ut factum sit diluuium. Nonnulli Cecro-
pem esse affirmant. Cecrops enim ante uini usum regnauit,
quo tempore aqua in sacrificijs deorũ ufos fuisse homines ma-
nifestum est. Tertium elementum est aer, de quo diximus, hunc
maiores nostri cælum appellauere, quicquid inani simile, uita-
lem hunc spiritum fundit. Hinc nubila, tonitrua, fulmina. hic
grandines, pruina, ibres, procellæ, turbines, hinc plurima ma-
la, & inter se rerum naturæ discordia. Aer aliquando pro so-
no accipitur. V arro. Anima, ut conclusa in uesica, quã do est ar-
te ligata, si percalescit, aerã reddet. Ab aere aerius deducitur, et
aeripedes, hoc est pedes leuissimos, & quasi aerios habens. Vir-
gilius. Fixerit aeri pedem cernuam, ubi secundus pes procelus-
maticus est. Quartum elementum est ignis, ita secundum, ut
seipsum pariat, partusq; scintillis crescat in immensum. In Co-
magene urbe Samosata stugnum est emittens limum, Maltam
uocant flagrantem, & cum quid solidi attigerit, haerentem. ta-
ctum prætere sequentem fugientis. Sic defendere muros olim
oppugnante Lucullo, flagrantemq; proprijs armis milites. Si-
milis fere natura est Napthe, circa Babyloniam profluens, bi-
tuminis liquidi modo. huic magna cognatio ignium, transili-
untq; prorsus in eam undecunq; uisam, sic ferunt à Medea cre-
mata pellitem, postquam sacrificata ad aras accesserat, coro-
na igne correpta. Ignem dictum existimant, quod nihil ex eo
gignatur, præterquam in Cypro ærijs fornacibus ex medio
igni pematum quadrupes, maioris muscæ magnitudine, quod
Pyralis appellatur, à quibusdã Pyrausta, quã diu est in igne,
uiuut, cum euasit longiore paulo uolatu, tunc moritur. Ab igne
uero igneus deducitur, quod ex igne est, ut calor igneus, fulgor
igneus. & ignis candens, ut ignitum ferrum. & ignesco, &
ignisio eiusdẽ significationis. & ignarius lapis, ex quo ignis
excitatur. & ignefacio, accendo ignem. et ignigena, ex igne ge-
nitus. et ignipotens uulcanus. quod ignis potestatem habeat. et
igniuomum, quod ignem uomit. & ignia uita uasorum ficti-
lium, quæ coquendo contrahuntur. & ignitubulum, ignis re-

æptaculũ. & ignis sacer, morbi genus, cuius duæ species sunt.
alter est subrubicundus, aut mistus cum rubore, atq; pallore, ex
asperatusq; per pustulas continuas, quarum nulla altera ma-
ior est. plurimæ perexigua, in quibus semper fere pus est, &
sepe rubor cum calore. serpitq; id nonnunquam senescente eo,
quod primum uitiatum est, fit maxime in pectore, aut lateri-
bus, aut eminentibus partibus, præcipueq; in plantis. Altera
species est in summa cutis exulceratiõe, sed sine altitudine hoc
latum est. subliuidum. inæqualiter tamen, mediumq; senescit
extremis procedentibus, ac sepe id, quod iam sanum uidebatur,
iterum exulceratur. cutis colorem habet ex rubro subnigrum,
hoc morbo corpora fere seniora tentantur, aut quæ mali habi-
tus sunt. sed in cruribus maxime. Ignis elementũ quidã æthra
uocant. græco uocabulo, quod ἀὴρ τοῦ αἰθέρος deducitur, quã
est cremo. à quo fit æthra, quod ætheris splendorem significat.
Virgilius, Nec lucidus æthra sydereæ polus. Interdum æther
pro aere ponitur, quæ admodum cælum. Virgilius, Resonatq;
fragoribus æther. Aristoteles Aethera pro cælo ponit. quem
sequitur Ouidius. Sic habites terras, & te desyderet æther.
Cleates physicus æthera summũ deũ esse existimauit. Quod
Virgilius quoq; uidetur sensisse, cum inquit, Tum pater omni-
potens fecundus imbribus æther, Coniugis in gremium late
descendit. Aethra quoq; Aegæi Athenarum Regis coniux fu-
it, mater Thefei, & alia eiusdem nominis Helena comus. Oui-
dius, Cætera p socias Clymenen, Aethramq; loquamur. Quæ
mibi sunt comites, consiliũq; duæ. Ab æthere fit ætherius,
quod modo id, quod ex æthere est, modo altum, sublimemq; si-
gnificat. OMNIS LABOR. Omne opus labore,
ac sumptu factum. Omnis distributiua dictio est, & tamen dif-
fert à toto. Nam omnis ad numerum refertur. totus ad quantita-
tem. totum dicimus corpus aliquod integrum, ut tota donus. to-
ta urbs. omne de uniuersis dicitur, numero distinctis. ut omne
pecus. omnis grex. Poetæ tamen hanc proprietatem sepe cõfun-
dunt. Totus à tot deriuatur, quemadmodum quotus à quot, un-
de frequenter quotus pro quot ponitur. Marcialis, Dic quotus
es, quanti cupias cœnare, nec ullum addideris uerbum, mensa
parata tibi est, id est quot esis, & quot tecum habes. Cicero,
Quotus enim istud quisq; fecisset, id est nullus, aut rarus. Ali-
quando quotus continuam quãtitatem significat, et ponitur pro
quãtus. Innuena. Quota portio fecit achææ. A quot composita
fiunt quotquot, & quotcunque, quorum significatio nota est.
& quotannis, singulis annis. & quotidie singulis diebus. à quo
quotidianus. A tot, totidem, id est plane tot. nec plures, nec pau-
ciores. Item à quot fit aduerbium quoties. à tot totes, notæ si-
gnificationis. Ab omni uero duo aduerbia deriuantur. Omni-
no, quod significat prorsus. unde apud iuriconsultos omnino
recessisse dicitur is, qui recessit animo permutandi donum alium,
& omnifariam, quã significat omnis generis, siue omnibus mo-
dis. Item nomina omnigena, ex omni genere. omnipotens, omnia
potens. à quo omnipotentia, omnium rerum facultas. omniva-
lens, omnia ualens. à quo omnivalentia. omnimodus, omnium mo-
dorum. omniuagus, per omnia uagans. omniparens, qui omnia
genuit. omnitenens, qui omnia complectitur. omnipudens, quem
omnia pudent. omnifactor, qui omnia fecit. omnireator, qui om-
nia creauit. omnimorbus omnibus morbis subueniens. unde
omnimorbiam herbam quidam maluam appellant. Tradunt
enim, si quis quotidie succi eius dimidium sorbeat cyathum, o-
mnibus morbis cariturum. Alij omnimorbiam herbã uocant he-
lenium, quod ab Helena lacrymas, ex quibus natum creditur,
nomen sumpsit, fauet formæ, & cutem mulierum in facie, ac
reliquo corpore nutrit incorruptam. existimant prætereã quã-
dam gratiam ijs usu illius dari, & uenerem conciliari. A mal-

na, maluaceus derivatur, pro eo, quod ex malua est, ut malua-
ceus caulis, & maluaceae frondes. CEDIT. Dat locū,
uictum se fatetur. cedere enim proprie est abire, & locum da-
re uictori. Virgilius, Conuenit Euantri uictos discedere ad ur-
bem. idem, Cede deo. Cicero, Cui quidem exeratus nostri, im-
peratoresq; assesserūt. ab hoc per metaphoram cedere accipimus
pro uenire in ius aliquis, ut cedunt mihi ea bona, hoc est in ius
meum ueniunt. Virgilius, Hæc omnis regio, & celsi plagæ pi-
nea montis. Cedat amicitia Teucrorum. idem, Aut abeat ui-
ctus, cedat Lauinia coniux. Item cedere, pro discedere accipi-
mus. Lucilius. Quandoq; pudor ex pectore cessit. hinc cedere
ira dicimus dare locum iræ, et quasi ab ira discedere. cedere bo-
nis, discedere à bonis, & quicquid nostrum erat, tradere cre-
ditori, cedere iuri. discedere à iure, & ius quod habebamus al-
teri tradere, quod & de iure cedere dicimus. Item cedere accipi-
mus pro dare. Ennius, Saluete optima corpora, cedite manus ue-
stras, meoq; accipite. Hic cedere ius nostrum alijs dicimus, hoc
est dare. à quo cessio iuris, & cessio bonorum. Item cedere est
subtrahere se. Virgilius, Celeriq; elapsus corpore cessit. Plau-
tus, Cedamus imbro. cedere, cōcedere. obsequi non repugnare.
Virgilius, Cedamus Phæbo, & moniti meliora se quamur. Idē,
Cedo equidem, nec nate tibi comes ire recusō. cedere, incedere.
Varro, Cedit uelocibus iuuenis membris, leuibus, nitidis oleo.
cedere, succedere. Virgil. Cesserit ausonio si fors uictoria. Tur-
no. cedere diem (ut Vlpianus inquit) est inapere. pecuniam de-
bere. Sicut uenire diem, est eum diem uenisse, in quo pecunia
peti possit. non cedere honori, quemadmodum supra diximus,
est parem meritis esse, & hæc omnia in præterito faciunt ces-
si, ac sine diphthongo scribuntur. Ab hoc cedo fit cesso, quod ē
ab opere uaco. Virgilius, Et siquid cessare potes, requiesce sub
umbra. à quo concessio eiusdem significationis. Plau. Postquam
aurora est, nunquam concessa uimui lauari, aut fricari, aut or-
nari. & cessabundus, otiosus, et cessare, sine necessum, quod ui-
aliqua agente fieri opus est, quia nō sit in eo cessandum. à quo
necessarium eiusdem significationis. unde fit necessario aduer-
bium, & necessitas, ac necessitudo eiusdem significationis. mo-
do enim pro ui quadam urgente accipiuntur. modo pro uin-
culo quodam religose coniunctionis. à quo necessarij dicuntur,
qui iure affinitatis coniuncti sunt, quod nulla iter eos cessatio,
hoc est separatio sit, uel quod necessaria inter eos officia confe-
rantur. Casar. equidem mihi uideo pro nostra necessitate nō
labore. non opera. non industria defuisse. Sallustius, Coactus
rerum necessitudine statuit armis certare. Item cello, quo uete-
res utebantur pro cedo, nunc compositis tantum utimur, ex cel-
lo, & præcello, quod est ex cedo, & antecedo. à quo excellētes,
& præcellentes dicuntur, excellentia, & præcellentia, & ad-
uerbia excellenter, & præcellenter. Item celsus. alius. sublimis.
excellens. à quo celsitudo. excellentia. & à præcello, præcellus,
ab ex cello, ex celsus. Item antecello eiusdem significationis. &
præcello, quod significat differo. Lucilius, Ad nonum hoc præ-
cellit annum. compositi sunt axedo, qđ est aduenio. appropin-
quo. à quo fit accessus, pro aduentu. & accessio, quod modo ac-
cessum significat. sicut decessio recessum. Cicero, Eorum neque
accessione uitam meliorem fieri, neq; decessione peiorem. mo-
do ad incrementum, & accumulationem. Seneca, Magna rebus
nostris facta erit accessio. Intercedo, quod modo significat iter-
uenio conciliandi gratia. A puleius. Dum pro imope, ac calamitate
toso intercederem. Item intercedit mihi tecum amicitia, interce-
dit tibi cum illo affinitas, hoc est media est, quæ me tibi, & te
illi conciliat. modo uerbis, & ui medium me oppono, ut tribu-
ni intercesserunt, hoc est opposuerunt se, & rem in peduerunt.
ab hoc fit intercessio, & intercessor, quæ in utroque significat-

to accipiuntur. Abscedo, discedo. à quo abscessus fit, quod inter-
dum discessum significat, interdum concursum mali humoris
in aliquam partem corporis, ex quo suppuratio fit, quæ Græci
uocant apostema. A pure suppuratio dicta. pus sanies est, et
qui cūq; humer in putredinem uersus. à quo fit purulentum
plenum sanie. & putreo. & putresco, quod est in purem uer-
tor, & putrefacio, corruptio. & putre corruptum, ac resolu-
tum. Virgilius, Et Cephyro putris se gleba resoluit. & suppu-
rans locus, in quem factus est malorum humorum concursus,
10 q, si in sanie uertitur, manerari, ac maturecere dicitur, sin me-
nus disenti siue resolu. & putredo, & putrefactio, id est cor-
ruptio. & putridum, corruptum. & puteo, quod significat fœ-
teo. à quo putor, factor, & putidum siue putulentum, quod est
odoris mali. Cicero, putidas, ac permitios aureis. unde per me-
ta phoram orationem quoq; putidam dicimus, quæ auribus au-
stra insuauis, & (ut ita dicam) rancida est. & putide aduer-
bium factide, ac rancidule. & præputium, quod est ante puti-
dum, hoc est ante id, quod putet. Est enim præputium pellicu-
la in summitate penis, quæ operit glandem quam qui mutilan-
tur dicuntur arcauci, siue recuti. & puteus, quod fœtet, dū
20 canatur, & aliquando hominem perimit. à quo puteal, à quo
puteus cooperitur. & putearius fossor puteorum. Plin. Depres-
sis puteis sulfurata, uel aluminosa occurrentia. putearius ne-
cant. & putranus. idem. Quod si tantum aquæ putane ady-
cias. & puticuli quoddam uetustissimum genus sepulture, quæ
ibi caduera putrescerent. & Putcoli urbs Cā panie ab aqua
rum calidarum, & sulfuris fœtore, siue à multitudine puteo-
rum huiusmodi aquarum gratia factorum. & putius, quod
Plautus. pro stulto usurpauit. & pustula, quod significat tuber-
culum ex inflammatione quadam in summitate cutis nascens
30 subrubicundum. Pustularum quædam sunt humide, quæ dū
sicca. Pessima autem pustula est, quæ surgit in summitate digi-
torum, sæpe scabricam unguum faciens cum dolore maximo,
Martial. Feruida ne trito tibi pollice pustula surgat, Exornent
doctem garula plectra lynam. Item à pus spiritum deducitur,
hoc est salina. & spuo salinam emitto. à quo fit sputo, cuius pas-
suum est sputor. Plautus. Nā illicisti, qui spūtor, interdū mor-
bus uenit, qui spūtor inquit, hoc est in quē spūtor. et cōspuo
actū, qđ significat spūto aliqū fœdo, cuius passuum est cō-
40 spūtor. Plau. ab omnibus derisus, atq; conspūtor. Item inspūto, in
aliquem spūto. ex puo, extra spūto. respūto. repudio, & quasi cō-
spūto, per contempitum reijcio. & per metaphoram cum contem-
ptu expello. Terentius, Vbi illam ex pueret miseriam ex ani-
mo. Despuo, idem quod conspuo. Præterea à spuo, spūtor, qđ
proprie significat in purum. obscenum. lurulentum. Plautus,
Tot noctes reddat spūtor, quot puras habuit. aliquando per
metaphoram accipitur pro fœtidum. A puleius, Tam multæ res
spūtor, & graues naris infestant. Nonnunquam pro uehe-
mens, asperum. Cicero, iactati tempestate spūtorissima. Varro.
50 Nunc de re melius scilam spem habeo, qui rem spūtorissimam ge-
stare noluerim. Interdum pro seuum, ac sanguinarium. Varro.
Spūtor gladiator, & carnifex. ab hoc spūtoria deducitur,
quæ significat immunditiam. & spūtor aduerbium, hoc est
urpiter, atq; immunde, & spūtor uinum, aqua admistum,
aut igne calefactum, aut mustum ante, quæ de feruescat, quod
genus offerre in sacrificijs nefas habebatur, et spūtor, non qui
græco uocabulo dicitur nothus, hoc est ex adulterio natus. Nā
is latinum uocabulum non habet, ideoq; utimur peregrino,
sed incerto patre natus, quem Modestinus uulgo conceptum ap-
60 pellari scribit. siue is, qui eum patrem habet, quem habere nō
licet. unde spūtor etiam uersus dicimus alterius, ac incerti au-
thoris. Ausonius de Aristarcho. Quisq; notus spūtoris uersibus
apposuit.

apposuit. Item a spu, spuma dicta, quae quasi sputum est, hoc est sordes earum rerum, a quibus eicitur. a quo fit spumeus, quod ex spuma est. et spumosis, quod spumam facit. et spumo, spumam facio. et de spumo mundo, spumam extraho. A pure etiam fit purgo uerbum, hoc est mundo, et quasi purtem ago, hoc est educo. a quo purgamenta dicuntur sordes, quae purgando colliguntur. a poetis dicta purgamina. et purgatio. emundatio. Vnde purgatus corpora ueneno, aut clystere, aut balneo, aut alio simili, et hoc purgatio dicitur. Purgationes etiam mulierum, menstrua uocantur. et ipsae purgari dicuntur, dum menstrua patiuntur. Purgo etiam per metaphoram capitur pro excusio. et purgatio apud rhetores est, cum factum quidem conceditur, sed culpa remouetur, quae tres habet partes. im prudentiam. casum. necessitatem. Item a pure puro uerbum, quasi purem extraho. a quo de puro. unde depuratum dicimus defectum, atque mundatum, et purum mundum, sine sordibus. hinc pura uestimenta a ueteribus dicebantur, quae sacerdotes ad sacrificia sumebant, id est non obstita, non sordata. non maculam habentia. et pure lauuium, quod aqua pura lotum erat. et purum aurum, quod recte ex purgatum, coctumque esset, siue quod in usu profano non fuisset. et purime temero, pro purissime temero. Vlpianus purum locum esse definit, qui nec sanctus, nec sacer, nec religiosus est, sed ab omnibus huiusmodi nominibus uacare uidentur. A puro deducitur puritas, quae modo pro munditia, modo pro inani simplicitate accipitur. huius contrarium est impuritas, hoc est turpitudine, siue improbitas, quem ad modum contrarium puri est impurus. quod modo est sordidus. contaminatus. a quibus pure, et impure aduerbia deriuantur. Cicero. Quam multum illi ingeniuus, quam multum matribus familias in illa terra, atque in pura legatione uim attulisse existimatis? modo ponitur pro improbo. Terentius. Meiloa, atque ordinis hominem haud impurum. et purifico. a quo purificatio, et quo nonnulli utuntur, purificus. Sunt etiam, qui purto uerbum a puro deductum existimant. Putare enim proprie ueteres dicebant deputare, hoc est uacantia ex quaunque re, et non necessaria, aut etiam non obstantia, et aliena auferre, atque excidere. Sic putari arbores, ac uitae dicuntur. et putamina appellantur sarmenta, et cortices, et argentum, atque aurum purum, hoc est ex purgatum, ex coctumque, atque omni alia materia carens. hinc factum est, ut putare pro cogitare, atque animo uoluerit accipiantur. cogitando enim res eam mente quae falsa, aut inutilia, aut superuacua sunt, et quae uerum, ac bonum est hinc cogitando haeremus. Terentius, Recte putas. Virgilius, Multa putans, sortemque animo miseratus iniquam. Ob eandem causam, et putare pro conferre, et colligere usurpamus. Plautus, Putatur ratio cum argentario. et pro rarefacere. Virgilius, Fingitque putando. Ab hoc composita sunt deputo, quod pro ascribo accipitur. A pulchro, Ad ergastuli curam deputatus. Imputo, quod ad significationem ex probratis accedit, sed extra reprehensionem. Quintilianus, Neque ego grauius patrem summa sua inueni iactasse crediderim, quod heredem filium scriberet, non est res, quae imputetur. Idem, imputas nobis propitios uentos, et secundum mare, ac ciuitatis opulentiae liberalitatem, quae tantum frumenti uendit, quantum duobus populis satis esset. Nonnunquam tamen imputo, pro adnumero, et computo ponitur. quod et ipsum a puro componitur. Vlpianus, praeterea si matrem aluit pupilli tutor, putat Laeio imputare eum posse, sed est uerius, non nisi per quem egenti dedit, imputare eum oportere. Item reputo, quod aliquando pro considero, et recolo accipitur. A pulchro. Cum id mecum saepe reputarem. Aliquando pro computo. Vlpianus, Item sumptus litis tutor reputabit, et uacat si ex offi-

cio necesse habuit aliquo exire, uel proficisci. Disputo, hoc est disputo. dissero. a quo disputatio, cuius diminutuum est disputatuncula. et amputo, quod est circumcindo, quasi circumputo. Item sunt qui a pure pudorem dictum uelint. nihil enim aliud est pudor, quam ob aliquam rem sordidam timor. Quippe ab Aristotele ita definitur. αἰσχύνη ἐστὶ φόβος διὰ τὴν ἄδελφείαν, hoc est pudor est timor iustae reprehensionis. Quidam pudorem a uerecundia sic separant, ut pudor sit rei turpiter actae, uerecundia uero etiam recte facti, atque honesti. Ab hoc fit pudibundus, qui pudore ducitur, et pudibunde aduerbiu, cum pudore, et pudenda, uirilia, quae et uerecunda dicuntur. et pudicus, castus. a quo pudice aduerbiu, caste. et pudicitia, castitas, quorum contraria sunt impudicus, et impudice. ponitur et pro religiosa munditia, ac puritate. Virgilius, Casta pudicitiam seruat domus. Item pro dea gentiliu. Quippe pudicitiae si gnium Romae colebatur, quod nefas erat attingi, nisi ab ea, quae semel uisisset. hinc depudicare uerbum, quo ueteres utebantur, hoc est uiolare. stuprare, et quasi pudicitiam auferre. Ennius leuiter rubentem auroram pudoricolorem appellauit. Ab eodem etiam pudet uerbum deducitur, quod a piget ita distinguit, ut pudere sit in iis, quae turpiter fiunt. Pigere in iis, quae cum malo, damnoque. pudere ad decessus, pigere ad dolorem referatur. Pudet enim eius, quod turpe est. piget eius, quod dolet, ac molestum est. Alij pudere uerecundiae esse dicunt, pigere poenitentiae. Terentius, Fratris me quidem pudet, pigetque. Sallustius, Nam postea, quae fecerit, incertum habeo, pudeat, an piget magis. ab hoc fit impudicus, hoc est temerarius, qui nullo pudore ducitur. a quo impudenter temere, petulanter. inuerecunde. et impudentia, temeritas. quidam etiam distudet usurparunt pro bis pudet, seu ualde putet, ueteres etiam pudeo, et pudesio dixere. Cellius. Tibiam pudes factus oris de formitate, abiecit. et propudum. a quo pudor, et pudicitia proculsit. Decedo, quod aliquando pro discedo accipitur. proprie tamen decedere est a mandato custodiae suae loco recedere. Vnde consules, proconsules, praesides dicuntur et Prouinciae decedere. Item praesidia ex urbibus, aut castris. sine appositione pro mori accipitur, quasi custodia, et gubernatione corporis proficisci, ut eo modo dicitur decessit, quo defunctus est, et subintelligitur uita. Excedo. discedo, et simili modo pro morior usurpatur, sed additur semper uita, non subintelligitur. Cicero, In ipsa cura, et meditatione obeundi sui muneris excessit uita. procedo, quod modo significat progredior, modo succedo. a quo fit processus, quod et progressum significat, et successum. praecedo. antecedo, quod et ipsum a cedo componitur. incedo, quod pro ambulo accipitur. a quo inaccessus fit, siue celer sit, siue tardus, siue compositus, siue immoderatus. Proprie tamen incedere, est cum grauitate quadam. et ueluti fastu ambulare. Virgilius, Regina ad templum magna stipante ceterua, inaccessit. Idem, Et uera inaccessu patuit dea. Seneca, Teno, ac molli passu suspendimus gradum, nec ambulamus, sed incedimus. Aliquando incedere, subire est. Vt inaccessit mihi cupiditas, hoc est subijt. ab hoc fit inaccessus, quod est accuso. ipeto. molesto. Cellius, Cum me male dictis inaccesseret. succedo, quod modo significat in alterius locum uenio. Cicero, Vt ueros heredes moneat, in eorum locum ipse succedat. a quo successor, et successio deducitur notae significationis. modo in gredior. Virgilius, Et nostris succede penatibus hospes. Aliquando etiam succedere accipimus pro euenire. unde successus pro felici euenit usurpatur. Plinius, Facessite hinc, atque a nobis discedite. aliquando hio. diuidor. distendor. Cicero, Hinc ille Giges inducitur a Platone, qui, cum terra discessisset, magnis imbribus descendit in illum hiatus. ab hoc discessus pro recessu deducitur. et di-

cessio pro hiatu. recedo ab eo. discedo. unde recessus pro discessu. Item recedo, protrahor. extendor. à quo recessus pro spatio ponitur. Curtius, In eo nemore longo recessu domus erat. Item retrocedo. à quo fit aduerbium recessim, quod si significat retrocedendo. Plautus, Recessim cedam ad parietem. Secedo, seorsum ab eo. à quo secessus, quod modo discessum si significat, modo sinu secretorem. Virgilius, Est in secessu longo locus. Interdum etiam secedere spatari est. Et à negotiis uacare. unde secessus, siue secessiones, uacationes dicuntur. Concedo, quod modo est tradere, uel permitto. Terentius, Hui metuisi, si nunc de tuo iure concessissis paululum, modo cedo. Idem, Hic uideo me esse inuisam immerito, tempus est concedere. Aliquando proficor. Plautus, cum domum concessisset, inuenit patrem. Nonnunquam consentio. Terentius, Nunquam ne hoc die concedes mihi, neque intelliges. ab hoc concessio fit pro concessu. Est et aliud cedo, quod ad differentiam huius cum diphthongo scribitur. Et praeteritum facit cedi, et supinum casum. hoc proprie significat flagello. Terentius, Verberibus te casum in pistrinum Daue dedam. Ponitur tamen aliquando pro excedo. Virgilius, Ceditur et tilia ante iugo leuis. Cicero, Aut eius partes, quasi membra quaedam caedenda. Interdum pro occido. Virgilius, Non aliam ob culpam Baccho caper omnibus aris caeditur. Idem, Caeditur uigles. Cicero, Caedit greges armentorum, per metaphoram quoque caedo pro immolo usurpatur. Virgilius, Caedit binas de more bidentis. Et pro frango. Cicero, Caedere ianiam saxis, instigare ferro. hinc cello eiusdem significationis. à quo percello, hoc est percutio. euerio. Varro, Alius teneram abietem solus percellit. procello eiusdem significationis. à quo procella, de qua tertio epigrammate differemus. Item detracta una litera caelo, quod est si gno. scilicet à quo caelata uasa appellata sunt, quae ueteres ancesu uocabant, quod circumcedendo fiant, et caeli, ipsum instrumentum, quo caelantur, sicut castrum, quo ebur caelatur. Et centrum, punctum, siue stimulus. Item caelum, quod alio modo dicitur mundus, cuius circumflexu cuncta teguntur, quod caelatum, hoc est signatum syderibus sit. Nam quod Varro à cauo dicitur existimat, nimis durum est. à graeco uero hoc est ἀπὸ τοῦ κοίλου, quod si significat concuum, deducit non est putandum, si quidem per ca scriberetur, quod nusquam animaduertimus. A caelum derivatur caelsus, hoc est altus. sublimis. à quo fit excelsum, et praecelsus eiusdem significationis, et excelsum. Cicero, Etenim magis est secundum naturam excelsum animi, et magnitudo. Et excello, ac praecello, hoc est extollo. supero. à quo excellens. excellentior. excellentissimus. praecellens. praecellentior. praecellentissimus. excellenter, et praecellentur. excellentia. et praecellentia. excelso, et praecelso. Et recello, quod si significat reclino, humilis fio. Et interdum actiue pro reclino usurpatur. Item caelestis, quod ex caelo est. unde caelestia numina dicuntur, et caelestia auguria uocantur, quae à caelo fiunt, cum uel fulminat, uel tonat. Et caelicola habitator caeli, et caelebr, quod caelestem uitam agat. is enim proprie caelebs dicitur, qui caret, semperque cernit uxore. abusiue tamen ponitur pro eo, qui uxorem non habet, etiam si alias habuerit. Hinc caelibatus dicitur uita, quae agitur sine uxore. Plautus, Vtrum nunc te caelibem esse manis liberum, an maritum seruum aetatem agere. Suetonius, Verum amissa uxore Lepida, duobusque ex ea liberis, mansit in caelibatu. Ex his constat caelibem, et maritum relatiua esse. quod etiam Quintilianus ostendit. Clarus, an obscurus. magistratus, an priuatus. ciuis, an peregrinus. liber, an seruus. maritus, an caelebr. parus. liberorum, an orbis sit. hinc etiam caelibaris hasta dicebatur, quae caput nubentis comebatur, ea oportebat in corpore gladiatoris stituisse abiecti, occisi que, ut, quemadmodum illa conuincta fuerat cum

corpore gladiatoris, sic ipsa cum uiro esset, uel quia matronae in tutela Iunonis Curitis sint, quae ita appellabatur à ferenda hasta, quae Sabinorum lingua dicitur catis, uel quod fortis uiros genituram ominaretur, uel quod nuptialium iure i perio subiciatur nubens, quia hasta summa armorum, et imperij esset. quam ob causam uiro fortes eam donantur, et captiui sub eadem ueniunt, quos graeca δαρυλίτις, et δαρυρίτιος nominant. Hanc consuetudinem nunc quoque in nuptiis Romani obseruant, pro hasta gladium supra caput nubentis tenentes. 10 Item à caelo fit caelicus, hoc est caelestis. unde caelica regna poeta dicunt. Et caelitus aduerbium, quod si significat ex caelo. Ab huius caeli similitudine. palatum quoque caelum appellatur. Plinius, Cerebrum, uiscerum excellentissimum est, proximumque caelo capitis. sine cruore. sine sordibus. Aristoteles ἡ τὰ δὲ τὸν ἄραν ὄν ἐν τῷ σωματικῷ ἡλιθία τοῖς ζώοις ἐστὶ, hoc est sub caelo autem lingua animalibus est. Idem. πολλοὶ δὲ ἔχουσι καὶ ἐν ταῖς γλώττις ὀδόντας, καὶ ἐν τοῖς ἄραις. id est multi autem habent et in linguis dentes, et in caelis. hinc caeliforma dicitur, cum uox quasi in recessu oris auditur. à caelo hoc, de quo loquimur, et σόμα, quod si significat os, quamuis possit et à concuitate oris uideri deducta. κοίλον enim graeca (ut diximus) concuum dicitur, et hoc modo per ca diphthongum scribendum erit, quemadmodum graeca scribunt κοίλοσσι μίαν. Celeuma uero clamor est naturarum, cum uno aliquid iubente, omnes uniformiter respondent, quasi sibi inuicem iubentes. ἀπὸ τοῦ κλάω, quod est iubeo. Unde et proceleumaticus dicitur est pes, ex quatuor breuibus constans, quod uersus hoc pede constans prior anni in sacris Mineruae solebat, uel quod propter breuitatem, et quasi cursum syllabarum. simile clamori nautico, canticum facere uideatur. 30 Item à caelum fit caelas, quod est tege. abscondo, quoniam caelum omnia tegit. Ouidius, ante mare, et terras. et quod tegit omnia caelum. unde caelasso pro caelauero ueteres dixerunt. ab hoc caella derivatur, quod in ea caelatur, quod uolumus esse occultum. graeca hanc apothecam dicunt, in qua res esculentae, et poculenta reponuntur, quamuis proprie apotheca caella uenaria sit, capitur tamen abusiue caella pro omni loco, in quo quid reponitur. Virgilius, Fauorum caeuernas callas appellauit. Distendunt necitare callas. Item loca quaedam in domibus, in quibus lauamur, aut unguimur, caella dicuntur, ut inferius ostendemus. Et callarium similiter, quod sic differt à penus, quod callarium est pauorum dierum, penus uero temporis longuicquid enim longae usionis gratia reconditur, ex eo, quod non in promptu est, sed intus, et penitus habetur, et locus ipse dicitur penus. Penitus enim proprie intrinsecus significat. Unde penitor dicitur interior, et penitissimus intus. Unde fit penertare, quasi penitus intrare. à quo penetrabilis, qui facile penetrat. Virgilius, Penetrabile telum, et penetrabile frigus. ite qui facile penetratur. Linius. Et in asperis locis silex saepe impenetrabilis ferro occurrit. Et penetrabile substantiuum, quod si significat id, quod est in intimis partibus. unde penetrabile sacrificium dicebatur, quod in penetrabili, hoc est in intima parte domus fieri solebat. Item penates, quod penes nos non sunt. Penitus à penes deductum est. id enim penes nos maxime uidetur esse, quod est penitus reconditum. ponitur aliquando penitus pro longe. Virgilius, Penitusque alias aduexerat oras. aliquando pro ualde. idem, penitusque sonantes aethris scopulos. Sunt qui uelint in penus thius. cer eos. ligna. carbones, aliaque similia contineri, sed proprie ea sola penus tribuntur, quae ad uictum pertinent. Penurium si significat omne id, 60 quod in penus reponitur, et ipsum penus, et quod penus est, unde de penuraria caella appellatur. Dicimus autem hic penus, et haec penus

hæc penus quartæ declinationis, & hoc penus ris tertiæ, & hoc penum peni secundæ. A penu (ut quidam putant) penuria deducitur, quasi urens penus. Significat autem inopiam omnium rerum, præsertimq; earum, quæ in penu recondi solent, quemadmodum inferius latius dicemus. Alij penuriam à penè dictam uolunt, quod penè urat, uel quod penè minus sit, quàm necesse est. Item à cælla, siue callariū derivatur callarius, si significatq; (ut Vlpianus inquit) eum, qui ideo præpositus est, ut rationes saluæ fiant. Item à cælla cællares palumbæ, quæ domi nutriuntur. Item à cælo fit compositum occulto. à quo occulto, quod ueteres etiam de cælo dixerunt. & occulte aduerbium. & oculus, quod aliorum, quæ & ipsa à cælando dicuntur. unde super alia, te gminibus oculatur. à quo oculatus præfens. Plautus, Quomodo dixit oculata die. idest præfenti. idem, Pluris est oculatus testis unus, quâ auriti decem. idest qui præfens fuit, uideritq; & oculissimus carissimus. Idem, Oculissimum hostium amice. & oculius, sicut medullitus, animus, quod si significat aliquid tam carum esse, quàm oculum. Idem, Qui amat ancillam meam oculius. & ocellus ab oculo fit, hoc est paruus oculus, & monoculus, unum oculum habens. & lanoculus, qui lana tegit oculi uitium, & oco. à quo ocatio, quod oculat, hoc est occultet femina. est enim ocatre, cum rustica satione facta bobus dimissis, grandiores glebas cællant, ac lignibus frangunt. & ocellus perspicax, & quasi ex oculis constans. Apuleius, Perspicaciorum ipso lynce, uel Argo, & ocellum totum. & cocles, quasi cocles, qui unū habet oculum. Plautus, De oculium profapia esse arbitror. Nam hi sunt monoculi. Idem etiam monoculus dicitur, quod μόνος, hoc est solum oculum habeat. Item μονόφθαλμος, nam græce φθαλμός oculus dicitur. à quo ophthalmia ocolorum ægritudo uocata est. & triophthalmus, & ægophthalmus Lappili, de quibus inferius dicemus. & procul, quasi porrò ab oculis. unde potest, & satis longe significare, & non ualde, hoc est præ oculis. Virgilius, Est procul in pelago saxum, quod satis longe fuisse intelligi non potest, periret enim spectaculi uoluptas. Idem, Sertæ procul tantum capiti de lapsa iacebant. à procul uero proculos, ac procleius cognominatos putant, qui nati sunt patre peregrinante à patria procul. Item procleio uerbum extendo, proniuito. Item alia à cælando dicuntur, quasi cælia, quod oculo cælent. Item clàm aduerbium, hoc est occulte. à quo clanculum diminutiuum, & perclàm compositum, idest ualde occulte. & clandestinus occultus. à quo clandestine ad uerbum occulte. & clandestino dictum inuenitur. Lucretius, Aut enim dii clandestino tibi, quod commissum fuerit. Item callim, quod ueteres pro clàm usurparunt, & claudio, & clauis, ut quidam putant. Item à cædo cudo dictum quod proprie est ferio. à quo incus incudis dicitur instrumentum, in quo aliquid cuditur, hoc est feriendo formamus. Item à cædo, cædes, hoc est occisio dicta, siue nex, & ex cædo, à quo ex cadium, siue ex cadio, peremptio, & quasi nex urbis, aut Prouinciæ, quæ tamen à cadendo deducta uideri possunt. ueteres etiam ex cæssatione pro uulnerato, & laniato dixerunt. Plautus, Capillo scisso, atq; ex cæssatis auribus. & homicida, qui hominem occidit, à quo homicidium, & tyrannicida, qui tyrannum, à quo tyrannicidium, & bouicida, qui bouem. à quo bouicidium. et paricida proprie qui patrem. à quo paricidium, et matricida, qui matrem à quo matricidium. & cæstus, quod proprie significat angulum, à uarijs cæsuris, hoc est in cæssationibus, quibus infirmit angula solebant, quamuis sint, qui ἀπὸ τοῦ κερτῆν, hoc est à uarijs punctis appellatum cæstum existiment. κερτῆν enim pungeret. à quo centrum dicitur, idest punctus, qui est in medio circuli. à quo omnes lineæ ad circumferentiã ductæ in

10

20

30

40

50

60

ter se sunt æquales. Quam ob rem admirabile illud ueneris cingulum à poetis tantopere decantatum. quo ueneris Martem, & ab illa mutata Iuno Iouē sibi conciliabant, quoties in pellices erant promiores cæstum dixere. Martialis, Collo nocte puer meros amores, cæston de ueneris sinu calentem. Idem, Sume catheriacum medicatum ne cæstare cæston. uisit amatorem baltheus iste Iouem. hoc alibi idem poeta nodū acidalium uocauit. Ludit Acidalio, sed non manus aspera nodo, quem rapuit collo parue Cupido tuo. Nam de cæsto intelligi sequentes uersus ostendunt. Ut Martis reuocetur amor, summūq; tonantis, A te Iuno petat cæston, & ipsa ueneris, Ab hoc cæsto cæstallus dictus est, quasi paruū cingulum circulus ille, quem quasi corollam capti superponunt, qui aliquid oneris supra caput imponere sunt, quod facere in primis mulieres consueuerūt. Item cæstus quartæ coniugationis instrumentum illud, quod palestinos, ac pugiles utebantur. nihil enim aliud erat apud uenustissimos, quàm lorum ex corio bubulo manibus circumuolutum. quo & ictum minus ipsæ sentirent, & aduersarium grauius feriret. Home. Ἰὼμα δὲ οἱ πρῶτον παρακαμβάλειν, ἄταρ ἔπειτα, δῶκεν ἰ μάντας ἀδμήτους βοῶς ἀγραλλοιο. primum inquit subligat ei adhibuit, deinde lora dedit apta bouis ægrestis. Quintus ἰσὴν κερὶ χερσὶν ἔχων βοῶς ἰριδαμέντος ῥινὸς ἀλαίας, hoc est stabat manibus tenens bouis ualidi macrati sic cæ tergora. Idem, ὡς τῶν ἀλαίῃσι περιτυπῆοντο γίγνοις ῥινός. idest sic eorum maxillæ aridis obstrepebant tergoribus. Idem, τῶν δ' αὖ μέρως θέρωνοντες ῥινὸς ἀματόντας ἀπαρθεναρῶν ἀπὸ χερσῶν λῦσαν. quod est, his certatim famuli tergora sanguinolenta statim à ualidis manibus soluerunt. ualerius Flaccus, A spine & hæc crudis durata uolunt na teuris. Sed poste a huiusmodi loris, hoc est uoluminibus coriorum, ut est auida semper nouarum rerum mortalitas, insuere magni ponderis plumbeas massas cæpere, ferro etiã addito, quibus inter se pugiles magno discrimine, immo certe morte dimicabant. hi sunt memorabiles illi cæstus, quos latini duntaxat poetæ decantant, nam in græcis nihil legitur præter loca fuisse, magnæ quidem molis, & non nisi fortissimis uiris tentatæ. Virgilius, In medium geminos immani pondere cæstus proiecit, quibus aer Eryx in prælia suctus, ferre manum, duroq; intendere brachia tergo. Obstupere animi tantorum ingentia septem terga bouum plumbo insuto ferroq; rigebant. Papinius, Ac dum nigrantia plumbo, tegmina cruda bouum non mollior ipse lacertis, induitur, Item à cædo, cæsaries dicta, quod comam significat, quæ cædi solet. Virorum enim duntaxat cæsaries est, non mulierum, unde cæsariati, comati dicuntur. Item, Cæsar, non quod cum cæsarie natus sit (ut stulte Pompeius affirmat) uel quod elephantum in Africa occiderit (ut ait Seruius) A fri enim elephantum cæsam uocant, sed quod cæso matris utero prolatus sit. hoc natuuitatis genus à ueteribus auspiciatus putabatur. Sic natum tradunt Scipionem Africa num priorem, qui præterea primus omnium Cæsar appellatus est. Qui ita nascuntur, cæsiones à ueteribus dicti. A cæsare cæsareus dicitur, hoc est imperatorius, quoniam imperatores omnes, qui post Iulium cæsarem fuerunt, cæsares dicti sunt. Item cæsarianus. unde cæsariani milites, dicti sunt milites Cæsaris. & Cæsaria urbs palestinae, & altera Philippi, à Philippo fratre Herodis in honorem Cæsaris condita, & tertia Cappadoçiæ, & quarta Mauritanie. Item, Cæsar augusta urbs Hispanie taracensis à Iuba Maurorum rege edificata. Item à cædo cæsim aduerbium, quod significat cædendo, sicut punctim pungendo. unde cæsim, ac punctim ferire hostem docebantur tirones, & Cædua silua, quæ habetur in eum usum, ut ex ea materia cædatur.

Item caesitium linteolum purum, ac candidum, uel quod caedendo ad candorem perueniat, uel quod oras arcuatas habeat. Plautus, Linteolum caesitium. Et caesa gallicum telum. Varro, Qui gladijs cincti sine scutis, cum binis caesis essent. haec et gallorum lingua caesa dicuntur. unde et uiros fortes galli caesos uocant. Virgilius, Alpina coruscant caesa manu. Et caesa particula orationis, quae graeci $\kappa\alpha\iota\sigma\alpha$ uocant. Differuntque a membris, quae graeci uocant $\mu\epsilon\mu\beta\rho\iota\sigma\alpha$. Membrum enim est pars orationis ex pluribus uerbis absolute aliquid significans, hoc modo. Et si uereor iudices, ne turpe sit pro fortissimo uiro dicere incipientem timere. caesum autem pars orationis non dum ex duobus, aut ex pluribus uerbis quae quae absolute significans, hoc modo. Et si uereor iudices, ne turpe sit. Interdum tamen caesam dicimus orationem, cum non efficiuntur membra ex connexionione uerborum, sed singula uerba aliquid significantia proferuntur, hoc modo. Quis est iste Cellius armiger Catilinae, stygator tui corporis, conatator tabernariorum. latrator fori. depopulator curiae? Eadem et in caesa dicuntur. unde fit aduerbium in caesim. Cicero, Haec quidem duo binis pedibus in caesim, deinde membratim dicere solebas. Et caesura a caedenda uoce, quae definitur decora terminatio uocum, in medio uersuum notata, ut quando post duos primos pedes superans syllaba inuenitur. quae dictionem terminet, caesura est, quae pentimemeris dicitur, ut Arma, uirumque cano. Cum uero id post tres pedes fit, est caesura heptimemeris, ut Arma, uirumque cano, Troiae hic enim uersus utraque caesuram habet. Item caespes, quod est terra, cum herba in modum lateris caesa, uel frutex reclusus, abtruncatus, quod pedem caedat. Ab hoc fit caespitio uerbum. caespitare autem dicitur, cum pede aliquid percutientes, quasi uicere cogimur. dictum caespitare, quasi caespitem offendere, uel in caespitem ferri. Unde caespitatores equi dicuntur, qui saepe in caespitem, aut lapidem, aut aliud offendiculum, pedem impingunt. Item a caedo caedo, quod est percussio, a quo incus dicta, instrumentum fabri ferrarii, supra quod ferrum caeditur. Item aliorum metallorum. A caedo fit compositum ex caedo. per metaphoram tamen pro inuenio usurpatur. Virgilius, Ut uarias usus meditando excaederet artes. Item a caedo, recado, quod est iterum caedo. Varro, ut uolent, qui uetera metalla recadunt. Et pro caedo, cadendo dilato. Virgilius, Durum procaedit arator uomeris obtusi dentem. Item a caedo caecus dicitur, quod sit oculis concisus, quamuis alij caecum, quasi oculis captum, alij quasi caecum oculis appellatum uelint. est autem caecus, qui caret lumine. Item insidiosus. occulte malus. latens. tacitus. qui uideri non potest. Virgilius, Caecae regens filo uestigia. A quo caecum uallium dicimus, in quo praecacati pali terrae affixi herbis, uel frondibus oculantur. Et caeci dolores uocantur a medicis, quorum causa ignoratur, cum mox ueniant, abeantque. transfertur etiam ad animum. unde caecos consules, improuidos dicimus. Ab hoc fit caeco uerbum, et obcaeco, et excaeco, quae significant lumibus priuo. Et caecitas tam corporis, quam animi orbitas. Et caecutio uerbum, quod proprie significat parum uideo. Et caecutientes dicitur, quasi semicaeci. Varro, Vtrum oculi mihi caecutiunt, an ego uidi seruos in armis contra dominos. Et caeculus diminutiuum. Et caecultor, obtusam aciem habeo, et quasi caeco sum similis. Plautus, Num nam mihi oculi caeculantur. Est ne hic noster Hermio? Caeculus etiam nomen proprium fuit eius, qui condidit Praeneste. a quo Caecilio ortos putant, quorum familia Romana nobilissima fuit. Caecum intestinum est, quod a dextra parte incipiens, in sinistram peruenit, et longum est, in dexteram non est. ideoque dicitur caecum. nam id, quod peruenit est, late fissum, ac sinuatum, minusque quam superiora intesti-

na neruosum, ab utraque parte huc, atque illuc uolunt, magis tamen sinistram, et ferioresque partes tenens, et iecur, ac uentriculum contingens, ac deinde cum quibusdam membranulis a sinistro rene uenientibus iunctum, atque hinc dextra recuruat, quia in imo, quae exernit, dirigitur, rectum appellatur. Ieiunum uero intestinum est, quod ab ea iunctura est incipiens, quam graeci $\chi\iota\lambda\omega\pi\omega\nu$ uocant, non ita implicatum est, dictum ieiunum, quod nunquam quod accipit, continet, sed primum in inferiores partes transmittit. Unde tenue intestinum est, in sinu uehementer implicatum, cui id, quod dicitur, caecum adheret. omnia haec contingunt omentum ex interiori parte lenae, et strictum, ex superiore mollius. Item a caedo caementum. Sunt enim caementa caesi lapides parui, apti ad aedificandum. Lilius, Nec erat difficile murum subruere, quod caementa non calce durata erant, sed interlita luto. Varro. Non te pudet Mani, cum domi tuae uides commilitonum tuorum cohortes feruis tuis ministrare caementa? Aliquando caementum ponitur pro ipso opere caementario, hoc est aedificio, quod structo lapide erigitur. Plinius, Pallidus lapis in caemento raro utilis. licet enim contra iniurias fortis ad structuram, tamen infidelis est, nisi multa suffrenatione deuinctus. Hinc caementarij dicuntur aedificiorum, quae ex lapidibus fiunt, structores, quos aliqui fabros murarios uocant. Item ab hoc caedo caesus color. de quo inferius dicemus, quod quasi caesus, atque apertus. Unde caesiliae dicti sunt, qui caesos oculos habent. Quidam tamen caesium a caelo dictum uolunt, quasi caelum. praeterea ab eodem composita fiunt circumcaedo. unde iudei arcuati dicuntur, quod pelliculam illam circa glandem, quae praepituum uocatur, caesam habeant. Intercaedo. refeco. siue interseco. de caedo penultima longa, quod proprie est amputo. per metaphoram tamen capitur pro determino, quasi amputando superflua, quod in caedo est, ostendo, unde decidere dubia, decidere quae sunt, et decaesione iuris, hoc est determinationem. ex caedo. exseco. caedo. Cicero, Excaedant Clodij fluentia. ab hoc excaesso frequentiuum, quod est dilatio. Plautus, Capillo scisso, atque excaessatis auribus. Praecado, quod proprie est ante caedo, hoc est immolo. unde praecadanea agna uocabatur, quae ante alias caedebatur, et praecadanea porca, quae mactabatur Cereri ab eo, qui mortuo iusta non fecisset, quod facere mos erat, priusquam nouas fruges gustarent. praecidere etiam capitur pro re turpi, nam rem intra podicem coeundo Labefactare, quemadmodum pedicare est puerum inter femina foedare. Martialis, Praecidi grades. praecisus Papule ploras. Et praecisum uocatur pars carnis uiscerum, hoc est arca quod uiscera in uoluta sunt, quod oras circum caesas habeat. Lualius, illi praeciso, atque epulis capiuntur opimis. nam omasum appellamus intestinum pingue. Plinius, Socium laboris, a griquo culturae habemus bouem tantam apud priores cura, ut sit inter exempla a praetore damnatus, Romae die dicta, qui concubino procaeci ruri omasum edisse se negant occiderat bouem, actusque in exilium est, tanquam colono suo interempto. incado. caedo. scindo. sculpo. unde incasas literas in marmore dicimus. Ab hoc fit, quod oratores uocant incasum, hoc est sensu non expleto numero conclusum. quod plerisque uidetur esse pars membri, et incasim aduerbium, quod significat minutim. Cicero, Haec quidem duo binis pedibus incasim, deinde membratim dicere solebas. Et icale locus depressus (ut Valerianus inquit) ad latus fluminis, ex eo dictus, quod incaditur. Scanditur enim uel lapis, uel terra. unde primum aqua ex flumine aegi possit, quemadmodum in piscinis frumentarijs fieri uidemus. quod autem ad inale opponitur aqua deriuanda, compellenda uel ex flumine causa, quod uulgo clausa dicitur,

sa dicitur, eodem vlpiano teste latine, septum appellatur, siue id ligneum sit, siue lapideum, siue ex qualibet alia materia ad continendam, et transmittendam; aquam ex cogitatum. Item ex quocunque riuo aqua irrigandi causa deducatur, inale dicitur, locus quem per primum deducatur. Inalare uero ueteres dicebant increpare, uel improbare. Acius, Qui me inalant probris, sermone indecorant. Plautus, Melius est tamen ita uiuere, ne quis nostra inalat facta, et recisamentum paruum frustum, et quasi ramentum ex aliquo recisum. Plinius, Ocyssum uero aeruginem contrahit aes coronarium, recisamentis in acutum additis. Sucido, quod significat post caedo, sicut praecido. antecado hinc succidanea hostiae uocabantur, quae secundo loco caedebantur. A pud ueteres enim, si primis hostijs litatum non fuerat, aliae post easdem ductae hostiae caedebantur duae, quae prioribus iam caesis luendi piaculi gratia subdebantur. Item a caedo succisuum tempus dicitur, quod subtrahitur a rebus necessarijs, ut ad aliquem usum accommodemus. Cellius, Quantum autem uitae mihi deinceps deum uoluntate erit, quantumq; a cura, et a re familiari, procurandoq; casu liberorum meorum dabitur ocij, omnia succisua, et subsecunda rita tempora ad colligendas huiusmodi memoriarum delecta tinnulas conferam. Plinius, Homines enim sumus, et occupati officijs, succisuisq; temporibus ista curamus, id est nocturnis, nequid nostris putatis cessatum horis, dies uobis impendimus, cum somno ualeitudinem computamus. et succida lana a succidendo, quod talis sit, qualis succisa est, hoc est plena fordebis, impura non lota. Quod si lento igni in aeneo uase suffrueat, deinde refrigeretur, et pingue illud, quod supernat in uas fictile colligitur, rursusq; priore materia decoctae, utraq; pinguitudo frigida aqua abluatur, et in linteo siccat, ac torreatur sole, donec candescat, et translucida fiat. post hac in stamnea paxide reponatur, sit coxyppum, quod in numeris medicinae usibus adhibetur, praesertimq; ulceribus genitalium cum adipe Anserino. hoc Galenus medicus, et alij quidam auctores a solum succidum uocant. Varro tamen succidam lanam a sudore uocatum existimat, quod cum trudetur, sudare oves incipiat. A succidendo etiam succidia deducitur. est autem succidia caro salita, et in necessarium usum seruata, quae quoties opus est, succiditur. Cicero, iam hortum ipsi a grycolae succidiam altera appellat. succidum quoque lardum uocant. Varro succidiam, non a succidendo, sed a subus edendis nominatum putat, quod pecus primum occidere coeperunt domini, et ut seruarent, salire. Vnde succidam quoque a sue ductam opinatur, quae est stercois suillum. Titinius. Quod habes, nisi unam arcam sine clauis, eo condid succidas. A succido quoque succides appellatae sunt tabellae, quibus tabulae iter se configantur, quia quo imitatur, succiditur. Pacuuius, Nec ulla subscus prohibet compagem. Intercido, in medio caedo, a quo intercasti dies, de quibus supra diximus, appellati. quod quibusdam eorum horis uis dicere liceret, quibusdam non liceret. et ideo casti uidebantur. Reado, refeco. unde recisos ramos dicimus, hoc est caesos, refecatos. et recidua post casum restituta. et quodammodo renascentia ab arborum similitudine, quae seclae repullulant, ac nouae sunt. Virgilius, Et recidua manu possissem pergamma uictis. Nam rediua est morbus, cum circa unguem cutis resoluuntur, non sine dolore id patientis dicta a rediuiendo. Rediui re enim ueteres pro resoluere usurpabant, haec et neutro genere rediuium appellatur, a graecis dicitur παραυχία, nam παρα ad praepositionem significat αυχίς dicitur unguis. pterygium uero ulcusculi genus est, quod nascitur iuxta unguem. Plin. Lana succida rediuias sanat ex aqua frigida. Idem, cum etiam cum oleo paronichias, et pterygia tollit. Oc-

cido penultima longa interfacio, a quo ueteres occisitantur dicebant, pro frequenter occiduntur. quidam occisum, et necatum ita distinguunt, ut occisus cum ictu, et uulnere sit, necatus etiam sine ictu. Vnde uero necator, non occisos dicimus, qui aliter usurpant, loquuntur improprie. Ab occido fit occisio hoc est caedes, et quo ueteres usi fuerunt, occidium. quidam etiam occidionem usurparunt. Occisam etiam rem dicimus desperatam, et perditam. Plautus. Occisa iam est haec res, haeret hoc negotium. Vnde et occasiorem, et occisissimum ueteres dixere. Plautus, Occisissimum omnium, qui uiuunt. concido, quod aliquando significat minutatim caedo. Plinius, Caro eius concaesa, ac decocta adhibenda est. aliquando frango. Idem, Et nucleus dentibus concaesus, supra uulnus imponitur. Ab hoc concaesa oratio dicitur, quae non continua, sed ueluti membratim caesa est. Reperitur etiam caedo, prima breui, accentum in ultima habens, quod modo da, modo die, significat. Plautus. Caedo hominem. Idem, Quid sit caedo. Sunt qui existimant Caesenam quoque flammiae urbem a caedendo appellatam, quod exiguo intus amne caesa, hoc est diuisa sit, uel quod ager eius duobus fluminibus Sapi, ac Rubicone sit diuisus. Mirum uidetur adeo maiorum nostrorum temporibus in contemptu fuisse, ut Cicero duorum ciuium Romanorum, qui designati consules fuerant indignitatem ostensurus, ita scripserit, nam isti duo uix sunt digni, quibus alteri Caesenam, alteri cassianarum tabernarum fundamenta credas. A Caesena, caesenas derivatur. unde caesenatem agrum, et caesenatia uina frequenter legimus, quae apud maiores nostros inter generosa connumerantur. Caeditia taberna, non a caedendo dicta sunt, sed a domini nomine, qui Caeditius uocabatur. a quo in uia appia aedificatae sunt. A caedo anale quoque dictum esse manifestum est. Scutum breue fuit, quod regnante Numa Pompilio, cum pestilens annus esset, e caelo cecidisse fertur. ideo sic appellatum, quia ex utroque latere erat recisum, et summum, in finemq; eius latus medio pateret. Eo tempore una simul uox audita est, omnium potentissimam fore ciuitatem quandiu id in ea mansisset. Ita quae facta sunt eiusdem generis plura, quibus admiserentur, ne inter nos caeleste possit. Probatum est maxime opus Mamurij Veturij, qui praemij loco petijt, ut suum nomen inter atrina salij cantarent. ideo Mamurij Veturij nomen in cantibus Romani maxime frequentabant. Circumferebantur autem analia mense Martio a duodecim salijs. ita enim Martis sacerdotes appellabantur, uel a Salio samothrace, uel a Salio mantineo, uel potius (ut ego arbitror) a saliendo, siquidem gladiolis analia pulsantes, saltare solebant. Primo Martis, deinde Mamurij laudes canentes. Plutarchus dubitare uidetur an ab am, quod significat arcum anale dicitur, quod in orbem esset figuratum, an ab αμνος, quod est cubitus, an uero ab αμνος, quod significat remedium, quoniam pestilentiae remedium fuit anale. CAESAREO. A Caesare aedificato. Amphitheatrum, de quo loquitur, ab Augusto destinatum fuit, a Vespasiano aedificatum, a Tito consecratum. id tamen Domitianus ad gloriam suam referebat, iactare in senatu solitus, et patri se, et fraatri imperium dedisse, et illos sibi reddidisse. Quapropter et operibus omnibus, quae post mortem illorum uel restituit ipse, uel perfecit, suum duntaxat titulum addidit, sine ulla prius auctoris memoria. AMPHITHEATRO. Amphitheatrum locus erat spectaculorum gratia, forma rotunda, et ueluti ex duobus constans theatri. Vnde amphitheatri nomen impositum. theatrum hemicycli specae constructum erat. ἀπό τοῦ ἡμικύκλου, quod est uideo, appellatum. Latine dici spectaculum potest. Consuetudo eius a graecis sumpta est. Nam cum a gyrorum cultores feriatis diebus sa-

era diuersis numinibus per pagos celebrarent. Atheniensis hoc in urbanum spectaculum transfulerunt theatrum graeco uocabulo appellantes, quod in eo conueniens turba a longe sine aliquo impedimento spectaret. hunc morem postea Romani, ut pleraque alia in urbem transfulerunt. Theatrum ita dispositum erat, ut a fronte inter duo cornua Scena esset, dicta *αὐτὸν ἄκρον*, quod apud graecos tabernaculum significat, ita appellatum a facienda umbra, quam graeci *σκία* nominant. unde Scenae nobiles Arabiae populi dicti sunt, quod tentorijs utantur, & raras, paruasque habeant domos. per diphthongam scribitur consuetudine potius, quam ratione inuenta primo est scena in umbrationis gratia, in qua in condita carmina decantabantur, quapropter quidam tabernaculum interpretati sunt. unde scenophaea tabernaculorum festa dicuntur. Apud uetustissimos theatri scenae parietem non habebat, sed frondibus tantum tegebatur, postea tabulatae coeperunt componere in modum parietis. unde permansit consuetudo, ut ab ijs, qui theatrales ludos edunt, praegmata componatur. scena a Laboeone definitur, quae ludorum faciedorum causa quolibet loco, ubi quis consistat, moueaturque; spectaculum sui praebiturus, posita sit in publico, privatoque, uel in uico, quo tandem loco passim homines spectacula causa admittantur. Haec autem uersatilis erat, aut ductilis. Versatilis, quae subito tota machinis quibusdam uertebatur, & aliam picturae faciem ostendere debet. Ductilis, quae contractis tabulatis hac, atque illac interiorum picturae speciem denudabat. Vtrunque tetigisse uideatur Virgilius, Cum inquit, uel scena inuersa discedat frondibus. primus Claudius pulcher scenam uarietate colorum adumbravit, cum antea tabulis pictura uacuis extenta esset, quae totam argento C. Antonius, Auro Petreus. ebone Quintus Catulus praetexuit, uersatilemque fecerunt locum, quem argentatis coriis P. Lentulus spithex adornauit. a scena fit adiectiuum scenicus, unde scenicos ludos dicimus, & scenicas uestes, hoc est histrionicas. Item obscenum secundum Varonem, quod significat turpe uerbum. quasi ob scenam, quia ad scenam turpia per petrabantur. Virgilius, Obscenaque canes, im portunaque uolucres. Alij tamen a graeco potius deducunt uerbum, quod est iniquo, unde caenum, hoc est lutum dictum putant. a quo caenosus sordidus, obscenum etiam aliquando pro pernicioso, et uitabili ponitur. idem, Obscenamque famem, quae prima pericula uito. Ab hoc fit obscenitas turpitudine, & obscene aduerbium turpiter, & obsceno uerbum, quod significat malum omen affiro. Nam obscenae uolucres dicuntur, quae canedo aduersa significat. propter quod obscenum quidam ex ob, & canu deductum existimant, quasi aduersi, & infasti canes. Plautus, sed quid illuc, quod exanimatus currit huc Leonida. metuo quod illic obscenauit me false fallaciae. obscenauit inquit, hoc est obscenum, & malum omen attulit. scena theatri bimis, & saepe pluribus antiquationibus constabat. deinde erat proscenium pulpitum, scilicet ante scenam aedificatum, in quo ludi exercebantur. Virgilius, Et ueteres inuunt proscenia ludi in medio orchestra, in qua senatorum sedibus erant loca designata, unde omnium agentium gestus spectari possent. Item liberarum, sociarumque gentium legatis, quos postea uenit Augustus in orchestra considerare, quod quosdam libertini generis mitti deprehendisset. Iuuenalis, Quaeque repositis posita est orchestra cathedris. scenae longitudo ad orchestrae diametrum duplex erat. Orchestra in cuneos diuisa, ut mediae uiae relinqueretur. Dicta orchestra, quod in ea saltationes fieri consueuissent. Nam apud graecos ὀρχήσασθαι salto est. ὀρχήσασθαι Saltatio. ὀρχήσασθαι Saltator. ὀρχήσασθαι Saltatrix. Refert Titus Livius, cum

ludi arcenses A. pollini aliquando celebrarentur, & Annibal nuntiatum esset circa collinam portam urbi ingruere, omnes re-pertis armis eo concurrisse, quos deinde reuersos, cum piaculum sese fecisse formidarent, inuenisse saltantem in arca senem quemdam, hunc interrogatum dixisse minime a se intermissam esse saltationem. Itaque ortum exinde esse prouerbum, salua res est saltante senes. In cauea, quae pars media theatri erat, similiter subsellia equum erant, in cuneos eodem modo diuisa. In arcuferentia hemicycli erant gradus ita dispositi, ut altiores in ambitu semper excrescerent, in ijs plebs promiscue sedebat. Quibus non erat sedendi locus. ijs stantes in cauea spectabant. cauea theatrorum nullis fornicibus obducta, uel tegi solebant. Primus omnium Catullus linteis in theatro umbram fecit. Primus etiam byssina uela in theatro duxit. principio temporaria fiebant theatra. primusque M. Scaurus in aedilitate sua triginta tantummodo diebus scaenicorum ludorum theatrium extruxit, opus (ut Plinius inquit) maximum omnium, quae unquam fuerit humana manu facta, scenam habuit triplicem. columnas lucullei marmoris trecentas sex. aginta. duodequadraginta pedum altitudine. Signorum inter columnas tria milia. summam columnarum tabulis erant iauratis. pars scenae inferior e marmore, media e vitro. cauea ipsa octuaginta hominum nullam capiebat. C. uero Curio theatra duo fecit amplissima e ligno, quibus inter sese uersis, ne iniuriam ostreperent scenae, & repente arcumactis, ac cornibus inter se coeuntibus fiebat amphitheatrum. & gladiatorum spectacula edebat. Mansurum uero theatrum e quadrato lapide primus Roma construxit Pompeius magnus. propter quod Cornelius Tacitus incusatum eum fuisse a senioribus scribit, quod mansuram theatri sedem posuisset, cum antea subituri gradibus, & scena in tempus structa foret, sed parsimoniam consultum, quod perpetua sedes theatro locata esset potius, quam immenso sumptu singulos per annos consurgeret, ac strueretur. Nero princeps nobilibus germanis populi Romani magnitudinem ostensurus, eos in hoc theatrum populo ple-nam introduxit. idem etiam alias in sumptu inaurauit, ut in eo Tiridatem armeniorum regem exaperet. Amphitheatrum uero molem primus in campo Martio posuit C. Iulius Caesar, quam paulo post Augustus mausoleum aedificaturus, destruxit, hoc autem amphitheatrum, de quo poeta loquitur, in parte domus aureae Neronis aedificatum fuit. quam diu uespasianus, & Titus penitus deleuere, unde in sequenti Epigrammate inquit. Hic ubi conspici uenerabilis amphitheatrum, erigitur moles, stagna Neronis erant. A theatro theatrius deducitur. & ab amphitheatro Amphitheatralis, unde theatrales, & amphitheatrales ludi dicuntur. Theatrum figurate aliquando pro spectaculo ponitur. Martialis, Quicquid in Orpheo Rodope spectasse theatro dicitur, exhibuit Caesar arena tibi. Item pro multitudine spectante, ut magno theatro haec acta sunt, id est multis spectantibus. LOQUATUR. Prae-dicit. extollat. Proprie loqui est uerba proferre, & a dicere differt, quod est eleganter, & facunde loqui. Quintilianus, Nam mihi ne dicere quidem uidetur, nisi qui dispo-sitae. ornate. copiose dicit. Cicero, Ut non modo graecorum literarum rudes, sed etiam docti aliquantum se arbitrentur adeptos, & ad dicendum, & ad iudicandum. id est & in oratoria arte, & in philosophia loquor a loco deductum est, quod is, qui loquitur suo loco quodque uerbum sciens ponit. Nam, qui primo incipit iam fari, & uocabula, & reliqua uerba dicit ante, quam suo loco ea ponere possit, hunc Chrysippus affirmat non loqui, sed ut loqui. Quapropter ut magno hominis non sit homo, sic in cornibus. cornicibus. pueris primus incipiens fari.

entibus fieri uerba, non esse uerba, quod loqui non dicuntur. A loquor fit loquentia, quod in compositione duntaxat utitur ut breuiloquentia, et multiloquentia, quae graeci βραχυλογία, και πολολογία nominant. Magniloquentia, grandiloquentia, stultiloquentia, blandiloquentia, et si qua alia sunt huiusmodi. quamuis Valerius Probus grammaticus illustret illud fallustianum sic legendum, et sic ab eo relictum affirmare solius sit, satis loquentiae, sapientiae parum. quod loquentia nauatori uerborum Sallustio maxime congrueret, eloquentia cum insipientia minime conueniret. Et loquium, quo similiter in compositione duntaxat utitur, ut breuiloquium, multiloquium, stultiloquium. a quibus sunt breuiloquus, multiloquus, grandiloquus, stultiloquus, blandiloquus. Item soliloquium, quod si significat sermonem illius, qui contemplando solus ipse secum loquitur, unde et soliloquus dicitur. Et antiloquium, primus loquendi locus, seu principatus loquendi. Macrobius. Hic assensu omnes praetextato antiloquium detulerunt. Item a loquor loquax, hoc est uerbosus, gurgulius. unde et corni, et aliae aues, quae humanam uocem imitantur, loquax dicitur. a quo fit comparatiuum loquacior, et superlatiuum loquacissimus, et loquaciter aduerbium. Et loquax nomen, quae est stulta, et inanis copia loquendi. Cicero. Dum modo hoc constet, neque infantiam eius, qui renouit, sed eam explicare dicendo non queat, neque infantiam illius, cui res non suppetit, uerba non desint, esse laudandam, quorum si alterum sit optandum, malum equidem indifferenter prudentiam, quam stultam loquacitatem. loquacitatis uitium. M. Coelio inspectus est Cato, qui inquit. Nunquam tacet, quem morbus tenet loquendi, tanquam ueterosum uiuendi, atque dormiendi. quod si non conueniat, tamen conuocari iubet, sine est cupidus orationis, ut conducat, qui auscultet. Itaque auditis non auscultatis, tanquam pharmaco polam. Nam eius uerba audimus, uerum ei se nemo committat, si eger est. idem de eodem Coelio. Frustris panis conducit potest, uel uin tacet, uel uti loquatur. Ob idem uitium, Homerus Thersitem ἀμετροπῆ καὶ ἀπρόμοστον, hoc est sine iudicio, et sine modo loquentem appellabat, et uerba illius multa, et ἀκοσμά, id est incompita, strepentium sine modo gurguliorum similia esse dicebat. Nihil enim est aliud ἀμετροπῆς ἰκολῶα, hoc est supra modum loquax conturbabat. Eupolis loquacem hominem ita describit. ἀλλὴν ἄριστος, ἀδυνατώτατος λέγει, hoc est ad loquendum optimus, ad dicendum ineptissimus. Quod Sallustius noster imitari uolens, loquax inquit magis, quam facundus. Item a loquor, locutor deducitur. Gellius. Qui sunt lenes, et stiles, et importuni locutores, quiq; nullo rerum pondere innixi uerbis humidis, et lapsantibus defluunt, et locustileius, quod si significat eum, cuius lingua tam prodiga, infrenisq; est, ut teterrima quadam collusione uerborum fluat semper, et aestuet. hunc maiores nostri modo a lingua linguacem siue linguacem, seu linguacem, modo a blactendo blacteronem dixerunt. Blactre, et blactere ueteres dicebant in condite, et inaniter loqui, factitia uerba sunt, a uoce Camellorum trahitur. Plautus. Qui malum intelligere quisquam potis est, ita nugis blactis. Idem, ubi tu es, quae blacterauisti iam uicinis omnibus. Quidam uolunt hoc uerbum, a graecis deductum, a pud quos βλαξ appellatur, qui sese inaniter iactat. et βλακία iactatio dicitur. quae propter. C. litera addentes, blacteronem, et blactere scribendum existimant. nobis prior sententia magis placet. Qui hac licentia loquendi uentur, uocem ex ore mittere dicuntur. Contra, Homerus. Vlysses sapientia facundia praeditus, uocem scribit non ex ore, sed ex pectore mittere, quod seruandum esse sapienti existimat,

10

20

30

40

50

60

ut non tam inane sonum uerborum, quam sententiarum conaptam altitudinem promere uideatur. ideo libertati linguae nullum esse oppositum dentium dixit, ut temeritas loquendi non modo cordis uigilijs, sed etiam dentium excubijs separetur. Aristophanes poeta facetissimus uastam illam, atq; inanem hominum insipientium loquacitatem pluribus uocabulis insigniuit. ἀνθρώπων ἀρρισταίων, ἀυθαδέσων, ἔχοντα ἀχάλινον, ἀκρατῆς ἀπυλωτόν, σόμα περιλάλητον, κακοφοροκλονήμονα. hoc est hominem a gressu ferocia. ore temerario. infreni. prodigo. petulante. loquacem. futilem. Et quadam uerborum congerie, ac fastu profusum. Hesiodus uitium hoc detestans non uulgandam linguam, sed reuocandam esse dicit, quasi thesaurum. magnam quippe eius gratiam esse, si parca, et moderata sit. γλώσσῃς τοῖς θεοῖσιν ἐν ἀνθρώποισιν ἄριστος φησὶ δὴ οὐκ ἄλλῃς, πλείη δὲ χάρις κατὰ μέτρον ἰούσης. quod dici latine potest. Optimus est homini linguae thesaurus, et ingens gratia, quae parca mensurat singula uerbis. Lepide etiam epicharmium illud se habet οὐ λέγειν θεῖός, ἀλλὰ σιγᾶν ἀδύνατος. hoc est, non idoneus ad dicendum, sed ad tacendum impositus, ex quo illud sumptum est, qui, cum loqui non possit, tacere non poterat. De hoc genere hominum locutus est Euripides, cum inquit. ἀχάλινον σομάτων, ἀνόμουτον ἀπροσύναν, τὸ τίλος δὲ συχία. hoc est effrenati oris, et immoderate demenciae finis est infelicitas. Item a loquor locutio, et loquelia, quae sermonem, et uerbum si significat, praeter haec composita ab eo sunt alloquor, quod est conuenio. Cicero. Cum prudie eius dei eum allocutus fuisset. ab hoc allocutio, et alloquium deriuantur. Circumloquor, per circuitum quandam declaro. a quo circumlocutio deriuatur, quam graeci περίσπον nominant, ut si elephanti dentem pro ebone dicimus. interloquor aliquid inter agendum desinio. a quo interlocutoria sententia uocatur, quae non desinit controuersiam. ea enim definitiua dicitur. sed aliquid obiter decernit ad causam pertinens. Obloquor, quod proprie est contra loquentem loquor. Virgilius. Nec no threicius longae cum ueste sacerdos obloquitur numeris. Ponitur tamen aliquando pro maledico, unde oblocutores dicuntur maledica. obrectatores. et oblocutio. obrectatio. eloquor, quod aliquando pro loquor ponitur. Virgilius. Eloquar, an sileam. a quo fit elocutio, quae est sermonis expressio. unde rhetores, et grammatici χήματα λέξεως figuras locutionis nominant, sicut χήματα διανοίας figuras sententiarum. Aliquando significat dico, quod proprium oratoris est. a quo eloquentes dicuntur, qui in dicendi ratione perfecti sunt. Et eloquentia dictio ex omni parte perfecta, et eloquenter aduerbium pro facunde. ut. M. Antonius dicere solebat disertos se uidisse multos, eloquentem uero neminem. Eloquium quoq; ab eloquor dictum, quod modo sermonem, modo facundiam si significat. Aliquando etiam pro elogio ponitur. Est autem elogium testificatio de aliquo siue honoris, siue uinperationis causa. honoris. Cicero, in quem illud elogium plurimum consentiunt gentes, uirum esse ciuitatis primum. uinperationis. Quintilianus. Si exhaeredatum a se filium pater testatus fuerit elogio, propter quod is meretricem amaret. pro simplici autem sententiae suae testificatione. Cicero. Solonis quidem sapientis elogium est, quo se negat uelle suam mortem dolore amicum, et lacrymis uacare. De eloquio Plautus, dulci, ac blando eloquio amicum solatus. Apuleius, Platonis eloquio monitus non nobis solus nos natos esse. Claudianus, eloquio dulcior quondam solatus amicos. proloquor. decerno. sententiam fero. a quo proloquium proprie dicitur sententia, in qua u-

hil, desideratur, ponitur etiam pro exordio, & principio, quod & anteloquium, ut diximus. & a proloquor proloquium dicitur, & a graeco λόγος, prologium. Plautus, ex anima vit me prologo suo. Differtq; a prologo, quod prologus tantum est, ubi aut poeta excusatur, aut fabula commendatur. Item prolocutio a proloquor fit, quod pro prologo ponitur. Colloquor simul loquor. a quo colloquium, & collocutio pro confabulatione, & collocutores, qui simul loquuntur. perloquor quoq; apud aliquos inuenitur pro perfecte loquor, hoc est sermonem perficio. VNVM OPVS. Amphitheatrum scilicet. Vnus aliquando numeri principium est. Ouidius. Vnus erat toto naturae vultus in orbe, quem dixere chaos. Aliquando pro solo ponitur. Plautus. Vnus tum domi eram, & fores erant clausae. Aliquando significat praecipuum, ut hoc loco, & apud Virgilium. Cadit & Ripheus iustissimus unus, qui fuit in Teucris, & seruantissimus aequi. illud notandum est, quod quando pro solo accipitur, cum genituo iungitur. Plynus. Accipenser unus omnium, squamis ad os uersis contra aquas natando meat. Ab unus fit unose aduerbium, quo ueteres usi sunt pro simul, & unitas, & unicus. id est singularis, ut phoenix est unica avis. a quo fit unica aduerbium, hoc est singulariter. & Aduno uerbum, quod est in unum congrego, unde Adunati dicuntur, qui simul congregati sunt, & ad unum aduerbialiter sumptum, quod si significat nemine excepto. Curtius. Omnes ad unum periere. Virgilius. Iuppiter omnipotens si non dum exosus ad unum. & unio uerbum, quod est coniungo, & quasi unum facio. unde uniti animi dicuntur, quando unius sunt uoluntatis, & unio pro coniunctione, & iunctura accipitur. & unio nomen, quod aliquando concordiam significat. Aurelius. Nam hoc fieri posse in tanta animorum unione quis dubitet? Aliquando margaritam, quod nulla duae margaritae simul reperiuntur, sed semper discretae, & unae. Magnus in his hominum luxus semper fuit, quas iudicis maxime Oceanus mittit. Verutamen etiam Britannicus, fertilissima earum est Taenobane insula, & Perinula Indiae promontorium. In primis autem laudantur circa Arabiam in persico sinu maris rubri. conchae sunt haud multum ab ostrearum conchis diuersae, quae margaritiferae dicuntur. Haec ubi genitali libidine simulantur, pandunt sese, & quodam modo conceptu grauidae fiunt, deinde pariunt margaritas, pro qualitate rovis accipiunt. Si purus influxit, candore conspicuae sunt. si turbidus, foedescit & foetus. Si tempeschue satiantur, parius grandescunt, si fulgurat comprimuntur conchae, & pro ieiunij modo minuantur. Tonitruis pauefactae, ac repente compressae faciunt, quae uocantur Physematia a bullarum similitudine. Graeci enim φυσήματα ampullas nominant, siue quas nos dicimus bullas, haec margaritarum quidem speciem habent, sed aere inflatae corpus non habent, concharum abortus dicuntur. Sole rubescunt margaritae, candoremq; perdunt ad similitudinem corporis humani flauescunt, etiam senectae, ac rugis torpescunt, adherescunt conchis, nec ab his, nisi lima auelli possunt, quae ab una parte rotunda sunt, ab altera plana, a tympanorum similitudine, Tympana nominantur. Tympanum quippe instrumentum est ex una parte planum, membrana clausum, intus uacuum, quod baculo pulsatur, uti eo solebat in sacrificio matris deum, a quo fit Tympanites genus hydrophis, de quo supra diximus, & tympanistria tympana pulsans, & tympanico tympana pulso, Suetonius de Augusto, Et assensu maximo comprobauit uersum in scena pronuntiatum de Gallo matris deum tympani? ante uides ne, ut cynaedus orbem digito temperet? Est etiam tympanum uehiculum tectum. Virgilius. Hinc radios tenere rotis, hinc tympana plaustris.

Item tympanum instrumentum, seu machina est ad hauriendam aquam summa celeritate, quod hominibus calcantibus uersatur ad hortos irrigandos, & salinas utile, cuius alterum genus dicitur tympanum dentatum, quo similiter ad hauriendas aquas uentur. simile est ei tympano, cuius dentes impellendo cogunt fieri molarum circuitionem, & impendens in ea machina insensibilem subministrat molis frumentum, & eadem uersatione farina subigitur. Praeter haec Fenestella, qui nouissimo tempore Tiberij Caesaris claruit, Tympana scribit se iuene appellata Patinas, & Lances, quas antiqui Magdas appellauerunt. in aqua mollis est unio, exemptus, protinus durescit. Tradunt huiusmodi conchas, quasi apes, examina facere. his duces esse, quae uetustate, ac magnitudine praecipuae sunt. Eas uirantium circa peti. quibus captis, ceteras palantes statim retibus includi, tum mergi sale in uasis fictilibus, quarum erosa carne, nucleos quosdam corporum, hoc est uniones in ima decedere. Atteruntur usu, coloremq; in diligentia mutant. Dos omnis in candore. Magnitudine, orbis. leuore. pondere. Qui colore praestant, exaluminati uocantur. Sunt etiam quos Elenchos appellant, fistulata longitudine alabastrorum figura in pleniorem orbem desinentes, hos digitis suspendere, & binos, ac ternos auribus foeminarum gloria est. Crotalia haec a sono uocantur, propter collisionem ipsam Margaritarum, Nam crotalia instrumenta sunt, quae manu pulsantur laminis quibusdam ex aere rotundis sonum ex collisione reddentibus, dicta a pulsatione uocantur enim graeci plausum uocant, & ὑπόου dicunt pulsare, atq; percutere. utebantur hoc instrumento Aegyptij in deorum solemnitatibus. Virgilius. Copa syriaca caput graia redimita mitella, Crispum sub crotalo docta mouere latus. Elenchi autem dicuntur, quia graeci ἑλεγχος proprie indicem dicunt. etenim quomodo librorum indices & pulchritudine, ac uarietate colorum, & magnitudine literarum libros exornant, & res alias sui indices, ita hi gestantium habitum illustrare, & quasi indices eorum uidentur esse. Iuuenalis. Auribus extensis magnos committit elenchos. Magna eorum stultitia est, qui Cylindrum, & elenchum idem esse affirmant. Quippe cylindri lapilli sunt teretes, hoc est oblongi, atq; uolubiles, instar eius columnellae, quae aequandis aereis utuntur. huiusmodi enim formam Cylindrum uocamus, ἀπὸ τοῦ κυλινδρῶ hoc est a uoluendo. Virgilius. Area tum primum ingenti est aequanda Cylindro. At qui tali forma non reperiuntur Margaritae, quas natura, non ars facit, etenim, si artificium addas, statim deficit fulgor, in quo omnis earum dos consistit, ceteri uero lapilli magna ex parte fieri teretes possunt, ut puta Berylli. Smaragdi. & alij similes, quos non auribus suspendere mulieres, sed arcudare collo, aut innectere monilibus, siue alijs ornamentis consueuerunt. Iuuenalis. Tu nubes, atq; tace, donant arcana cylindros. Idem, Nil non permittit mulier sibi. turpe putat nil, dum uiridis gemmas collo circumdedit. hos antiqui Cylindros a forma, quemadmodum aliarum figurarum lapillos gemmas uocant a similitudine gemmarum, quas in uitibus, siue arboribus arnimus. Gemmae enim proprie sunt pupuli, quos primo uites emittunt, & gemmare uites dicuntur, dum gemmas emittunt. Plynus. de Beryllo. Indi mire gaudent longitudine eorum, solosq; gemmarum esse praedicant, qui aere auro malint, & ob id perforatos, elephantorum fetis religant, & alios conuenit non oportere perforari, quoniam sit absoluta bonitas umbilicis statim ex auro capite comprehendentibus. ideoq; Cylindros ex ijs facere maluit, quam gemmas, quoniam est summa commendatio in longitudine. In nostro mari reper-

ti sunt aliquando uniones circa Bosphorum thracium rursi, ac parui in genere concolorum, quas myias uocant, et in A. car-nania, quae pinna uocatur eos gignit. Itaque non in solis margaritis reperuntur uniones. In Britannia paruos, ac decolores nati manifestum, quoniam diuis Iulius thoraem, quae Veneri genitrix in templo eius dicitur, ex Britannicis margaritis factam esse testatus est. Lolliam Paulinam Caij principis coniugem, unquam e habuisse tunicam ex margaritis festerio, tunc quadringentes aestimatum. Duos autem constat fuisse uniones ab eximia magnitudine toto orbe celeberrimos. Verum Cleopatra Aegypti regina possedit, quae, cum Antonio eduxisset una se caenas centies sextertium absumpturam, idque fieri posse nequaquam putaret Antonius, additae sunt sponiones. Postero itaque die magnificam caenam sed quotidianam Antonio apposuit, qui cum ea irrideret, computationemque ex postulat, Corrolarium id esse Cleopatra dixit, consumpturamque se in ea caena quantum promiserat, confirmauit. Inferri itaque secundam mensam confestim iussit, cumque ex praeccepto eius ministri unum duntaxat uasculum acetii ante eam posuissent, spectante Antonio, quid nam agere uellet, detractum ex auribus alterum unionem in uasculum mer sit, ac mox liquefactam absorbit, iniecerat alteri manum, ut id faceret, sed nequaquam id passus est sponionis eius iudex L. Plancus. uiciumque Antonium promittant. Is postea unio, qui super fuit, dissectus in duas partes, in utrisque Veneris auribus Romae in Pantheo positus fuit. Prior hoc idem in unionibus fecerat Clodius traegadi Aesopi filius in amplissimis opibus haeres hereditus, singulis unionibus in caena ad sorbendum conuiuii appositis. Unionis nomen maioribus margaritis impositum tempore iugurtini belli nonnulli prodidere. Margaritam, et margaritum dicimus, eandem generali nomine uocamus: etiam lapillum. Nam lapillus et gemmarum, et margaritarum commune est nomen, subintelligiturque pretiosus. Quod si mainsculi fuerint, pretiosi lapides dicuntur. Nam quod Seruius scribit, gemmas diuersi coloris esse, Margaritas uero albas, uel gemmas integras, margaritas perusas, plane ridiculum est. A gemma fit gemmula diminutiuum. Sabinus iuriscōsultus margaritas scribit lapillorum nomine non contineri, sed hoc falsum esse multorum exemplo docetur. Curtius, lapilli auribus pendent, idem, pendebant ex auribus insignes candore, et magnitudine lapilli. Horatius. Nec magis huic itra niteos, uiridesque lapillos. Vbi profecto de Margaritis, et Smaragdīs intelligit. Item ab unio uedo dicta fructus est arboris, similis terrestribus frugis. Arbor ipsa unedo etiam dicitur, folio citro similis fructuosa. fructus uero maturescat, pariterque subnascentis floret, prior maturatur. Pomum in honorum est, ideoque unedo dicitur, quod unum tantum mandari possit, graeci κόμπος, et μεμύπος uocant. A nostris alio nomine Arbutus appellatur. Virg. Et quae nos rara uiridis tegit arbutus umbra. Et poma ipsa arbuta dicuntur. Idem, dant arbuta sylvae. Sunt qui scribant quinquegenium cubitorum altitudine in Arabia reperiri. fructus eius concoctioni difficilis, et stomacho inutilis est. putant succum foliorum sudore excitato pestilentia laborantibus prodesse. Item ab unio una aduerbium fit, quod significat simul, et undeuiginti pro decem, et nouem, quasi uno dempto de uiginti. eodem modo undetriginta, undequadragesima, undecentum, et undeuigintus, undetrigesimus, undequagesimus, undequinquagesimus, undecentesimus, et similia. Et unigenius filius, qui unicus est, quasi solus genitus. sicut primogenius, qui primo genitus est. etiam si alij non sunt geniti. Et unanimitas, qui unius animi, unius sententiae, unius uoluntatis cum altero est, unde et unanimum consensum dicimus, cum animo-

rum concordia est. Ab hoc unanimitas, hoc est animorum concordia derivatur, et unicolor unius coloris. Et unicus herba, quae unum caulem habet, nec in ramulos spargitur. Et uniuersa mulier, quae cum uno tantum uiro concumbit. Et uniuersa, quae unum tantum coniugem habuit. Et unicornus animal, quod graece μονόκερος uocatur. Et unioculus, quod et monoculus dicitur, qui unum tantum oculum habet. Plautus. Vnio culesaluae, graeca μονόφθαλμος appellat. Et uniuocum, cuius et nomen commune est, et eadem substantiae ratio. quod graece οὐνομα dicitur. sicut Aequiuocum, cuius nomen tantum commune est, sed substantiae ratio diuersa. Et a graecis ὁμόμας appellatur. homo. et Equus uniuocum sunt, quia sub uno animalis nomine comprehenduntur, et eadem est ueritasque substantia, homo uerus, et homo pictus aequiuocum sunt, quia de utroque animal praedicatur, sed substantia eorum diuersa est. grammatici Homonyma dicunt esse, quae uoce non significatione conueniunt, ut nepos filius filij, uel luxuriosus. Synonyma quae non uoce, sed significatione conueniunt, ut ensis, et gladius. Ab aequiuoco, et uniuoco fiunt uerba Aequiuocare, et uniuocare, et aequiuocatio, et uniuocatio nomina. Et Aequiuoce, et uniuoce aduerbia. Et unicia, quod una sit ex duodecim partibus assis. Est etiam unicia mensurae genus exiguae, a quo quincuncem uocamus uasculum, quinq; unciarum capax. Martialis. Quincunces puto post decem peractas. Et nullus quasi unus aliquis. nullus enim idem est, quod aliquis. Sed hoc ab eo differt, quod nunquam ponitur affirmatiue. Neque enim licet dicere, nullus homo currit, sicut aliquis homo currit, sed semper ponitur uel negatiue, ut non erat nullus, qui curreret, uel interrogatiue, ut e'ne nullus, qui me uocet? uel subijunctiue, ut si nullus me uocabit, statim adero. Ab hoc fit compositum nullus, quasi non aliquis, uel ne unus quidem, quod uete res etiam, nungulum dixere quasi, nec ullum Martium. Nec nungulus mederi queat. Huius significationis est nemo. Neque enim uerum est, quod Seruius affirmat. Nemo idem significat, quod nullus homo, nam si ita esset, non adiungeretur homo, ut saepe fit. Cicero. Vtrum autem sit melius, dii immortales sciunt. hominem quidem scire arbitror neminem. Sallustius. Quo nemo uir melior, nec praestantior. uerum est quod nemo de hominibus tantum dicitur. Plautus. Neminis me miseret, nam mei miseret neminem. Et de facinoris. Idem de lanificio mulierem neminem metuo una aetate quae sit. Aliquando etiam de dis. Virgilius. Turne quod optanti diuum promittere nemo aude ret. A nullus fit nullatrus. quod significat nulla ex parte, nullo modo, et nullibi, hoc est nullo loco, et nonnullus, hoc est aliquis. et quo quidam utuntur, nulliter, hoc est frustra. Item ab unio deducitur uniuersus, quasi omnis ad unum, hoc est sine aliqua exceptione. Si significat autem in singulari totus, ut uniuersus ager, uniuersa campania. uniuersus exeratus. In plurali uero omnes conuinctim. aliud enim est, si dicimus, omnes sibi domicilium constituerunt. aliud uniuersi sibi domicilium constituerunt, illic significatur domicilium sibi unumquemque constituisse, hic omnes simul, unum sibi pro omnibus domicilium fecisse. In quam significationem cunctus etiam, et cuncti accipere solemus, propter quod cunctos quasi conuinctos dici existimant, et uniuersos quasi in unum omnes redactos. Ab illo fit cunctos uerbum, quod proprie significat differo. moror. tractum ab eo, quod cuncti, hoc est omnes simul sine difficultate moueri non possunt. Ennius unus homo nobis cunctando restituit rem. per metaphoram tamen aliquando cunctari pro dubitare accipitur. Virgilius. Cunctantem amplexu molli fouet. aliquando pro manere. Idem. Regnam thalamo cunctantem. Idem. Cunctantis glebas scri-

bit, pro eo, quod est ualidas. magnas. graues. nam quæ gra-
uia, & magna sunt, ita in loco manent, ut non nisi cum diffi-
cultate inde moueri possint. A. cunctor fit cunctatio, hoc est tar-
datio, mora. dubitatio. & cunctanter aduerbium, hoc est cum
mora, & tarditate. Et percunctor, quod significat diligenter
inquirere. Plau. Quid istuc in mente est tibi ex me mi uir per-
cunctari? percunctari hoc est querere do immorari, siue per-
cuncta inquirere. Nos tamen non cunctari, & cunctatio, &
percunctari, sed contari, & contatio, & percontari censemus
scribi debere, & non a cunctis, sed a contio deduci, tractumq;
esse a nautis, qui altitudinem aquæ contis pertentant, hoc est
teretibus lignis, atq; acutis, qui & sustes, & sudes dicuntur. itaq;
contari est immorari, & quasi contis nuda rimari. Percontari
uero interrogare, quamuis proprie ad finem coarguendi, ut
Quintilianus testatur, cum inquit, quid enim, tam commune,
quàm interrogare, & percontari? quorum utroq; indifferen-
ter utimur, cum alterum noscendi, alterum arguendi gratia
adhiberi uideatur. Interrogare igitur adhibetur noscendi gra-
tia. Percontari uero arguendi. Vniuersale dicitur, quod ad uni-
uersos pertinet. Et uniuersitas generalitas, Et uniuersaliter ge-
neraliter. Et in uniuersum pro uniuersaliter, & quod græci
dicunt καθόλου. Quint. In uniuersum autem præcipe-
re. id est generaliter, & in commune præcipere, quod etiam ge-
neratim dicimus. Cicero. In finitum mihi uidetur id dicere, in
quo aliquid generatim quereretur. Aliquando tamen genera-
tim capimus pro eo, quod est per singula genera. Vir. Genera-
tim discite cultus, sicut summatim, quod modo significat per
singulas summas. Apuleius. Omnia summatim tengerat. mo-
do breuiter, & omnibus quasi simul comprehensis. Plyn. Sed
ut de hac re summatim dicam. Cuius significationis ferè est i
summa, & ad summam. Perinde enim est, ac si diceremus, quod
ut summatim comprehendam, & magis modo loquendi, quàm
significatio a summatim differunt. Quint. In summa non re-
cedo, fas est mihi inuitis etiam parentibus pie facere. Cic. Ad
summam ne agam, de singulis communem totius generis hu-
mani societatem congregationem, & conciliationem colere. tue-
ri. conseruare debemus. Differt tamen ad summam, & ad sum-
mum. Nam ad summum refertur ad numerum, & aliquan-
do sine ad, dicitur summum, quod perinde est, ac si diceremus
ad plus. Cicero. Vnus, aut ad summum duo inueniunt, qui
Milonis causam non probarent, id est non plures, quam unus,
aut duo. Quint. hoc modo dicendi uti frequenter solet per ad-
uerbium semel. Deniq; ut semel finiam, sic ferè componendum,
cum pronuntiabis, erit idem, & ut semel omnia complectar.
Idem. Et, ut semel, quod est potentissimum dicam, secretum me-
ditando perit. id est in summa dicam. Cuius rei causa est illud
semel, quod significat uno, ut ita dicam, tempore, uel uno loco
pro omnibus, ideoq; accipitur pro immutabiliter, & irreuocat-
biliter, quia quod semel tantum fit, non habet regressum, ut
rursus fiat. Idem. Quid hæc fulgentium syderum ueneran-
da facies, quod quedam uelut infixa, & coherentia perpetua
semelq; capta sede collucet, alia toto sparsa celo uagos
curfus certos emittuntur erroribus. Virgilius. Procubuit mori-
ens, & humum semel ore momordit. Ouidius. Nulla repara-
bilis arte, læsa pudicitia deperit illa semel. Lucanus. Dixitq;
semel nascentibus author Quicquid scire licet. In eundem sen-
sum Quint. accipit breuiter, & alij quidam præclari autho-
res. Quint. Breuiter tamen longe crudelitatis explicanda sæ-
uita est, ex omnibus, quæ protuli, leuissimum fuit, quod occisus
est. Plyn. A reliqua uero Gallia, cultu uirorum moru digna-
tione. amplitudine opum. nulla ei Prouinciarum præferenda,
breuiterq; Italia uerius, quam Prouincia. Idem de Lusania

Spiritus plenus. grauis. acutus. creber. extensus. ubi uisum est,
uibrans, breuiterq; omnia tam paruis in faucibus, quæ tot
exquisitis tibiariis tormentis ars hominum excogitauit. Item
ab unus derivatur uter, quod significat, quis unus ex duobus.
poniturq; uel interrogatiue, ut uter uestrum hoc fecit? uel in-
definite, ut nescio uter uestrum hoc fecerit. hoc est quis unus
uestrum hoc fecit, uel fecerit. Notandumq; est in hoc nomine,
quod uter alterum eleganter dicimus. Plynus. Vter alteri di-
xerit nescio, & uter utrum. similiter Cicero. Vter utri insidi-
as fecerit. Ab hoc fit Vterq; quod significat ambo, hoc tamen
inter se hæc duo nomina differunt, quod, cum utrumq; aliquid
fecisse dicimus, & ab hoc, & ab illo se paratim id factum in-
telligimus, ut uterq; sibi domum ædificauit. id est hic ædifi-
cauit sibi domum, & ille. cum uero ambo dicimus fecisse, ab utroq;
coniunctim id factum ostendimus, ut ambo sibi monumentum
constituerunt, hoc est hic, & ille simul unum sibi commune mo-
numentum fecere. propter quod utrumq; alterum uerberasse
recte dicimus, hoc est hunc illum, & illum hunc uerberasse.
Cicero. Quorum uterq; suo studio delectatus contempsit alte-
rum. Quint. Cum enim uterq; alteri obijciat, palam est utrumq;
fecisse. Eodem modo utrumq; utriq; aliquid fecisse. Terentius.
Quia uterq; utriq; est cordi, Hircius, interm diuisione orta
inter Achillem, & Arsinonem, cum uterq; utriq; insidiaretur,
& summam imperij ipse obtinere uellet. ambos autem al-
terum uerberasse, uel ambos uerberasse, ambos non recte di-
cimus. si significaretur enim ambos se ipsos uerberasse. Quod si
recte loqui uelimus, ita dicendum est, ambo se inuicem uerba-
runt. Ambo a græco deductum est, græci enim ἀμφο di-
cunt. Item ab uter fit utrum aduerbium interrogantis. Plau.
Vtrum id uerum putes, an non? Aliquando etiam dubitantis.
Seneca. Vtrum id nobis conueniat, animaduertendum, Item
uterlibet, quod non significat uterq; ut quidam ignari existi-
mant, sed alter ex duobus, hoc est uter quem tibi capere libet,
sicut uteruis uter quem tu uis. Quod idem in quiuis, & quilibet
accidit, quæ non sunt uniuersalia, ut multi existimant, sed
particularia. Nihil quippe est aliud quiuis, quam unum, quæ
tuus, & quilibet, quam unus, qui tibi magis libet. hoc enim
differunt uteruis & uterlibet, a quiuis, & quilibet, quod il-
la unum ex duobus significant, hæc unum ex pluribus. Te-
rentius. Ab quiuis homine, cum est opus beneficium accipere
grudeas, uerum enim uero, id demum inuait, si quem æquum
est facere, is beneficit. Quintilianus. Periculosum, & cum ca-
ra intuentum genus, quia, si in proponendo unum quemlibet
amiserimus, cum risu quoq; tota res soluitur, tutius sic interro-
gare, si hæc actio non sit, quæ sit, simul enim remouentur om-
nia, uel cum duo ponentur inter se contraria, quorum tenu-
isse utrumlibet sufficit. Ecce in eodem loco Quintilianus
utrumlibet, & quodlibet usus. altero pro eo, quod est unum
de duobus, altero pro eo quod est unum de pluribus. Hiero-
nymus. Adducat ad Aaron, uel ad unum quemlibet filio-
rum eius, quod græce, ita scribitur ἄριστος ἀπο τῶν υἱῶν τοῦ
ἰσὼφ αὐτοῦ hoc est ad Aaron sacerdotem, seu ad unum filio-
rum ipsius, quod in cæteris quoq; a libet compositis accidit.
Etenim quantumlibet statuta, quantumlibet spatium non omne
quantitatem statuta, & statij significat, sed unam quantum
tibi capere libuerit. præterea utrobique aduerbium, quod si-
gnificat in utroq; loco. Et utrumq; ex utroq; loco. Et utraq; per
locum, & utroq; ad utrumq; locum. præterea neuter quod est
uterq; contrarij significatq; nec hic, nec ille. In quo aduertē-
dum est, quod neuter alterum semper dicimus. non autem neu-
ter, neutrum, sicut uterq; utrumq;. Nam, si ita dicamus. Neuter
alterum diligit, hoc significamus, neq; ille hunc diligit, neq; hic

illum, quod si neuter neutrum diceremus, significaremus, ne se quidem ipsum utrumque diligere. Item ab unus derivatur unusquisque dictio uniuersalis, et unusquislibet, ac unusquisque, quæ idem significat, quod quilibet. omni loco, ex omni parte, ex omni regione, et unquam quasi uno quouis tempore, a quo nunquam. id est nullo tempore, unde deducitur nonnunquam, quod si significat aliquando, et nunquamnon, quod si significat semper. Item usquam, quod si significat alicubi, quasi uno quouis loco. Et nusquam nullibi. a quo nonnusquam alicubi. Et nusquamnon ubique. Et usquequaque, hoc est passim, quasi in unoquoque loco, siue in unoquoque tempore, et usque quasi ad unum uel locum, uel tempus, uel aliud huiusmodi, ut Vspira, quod si significat usque, et unde quasi de quo uno loco. a quo vndeus, et vndelibet. id est ex uno quouis loco, et usquequod quasi ad unum aliquod tempus, uel locum. Item ab unus unda deducitur, quod una sit, hoc est simul unita, et i se coacta. Vnda enim proprie pars aquæ in se collecta appellatur, et in unam partem tendens, ut cum fluctuat mare. unde undosum pelagus, hoc est fluctuosum dicimus, et undabundum. Cellius. Quibus nihil spirantibus, undæ tum factæ diutius tument, et a vento quidem iandudum tranquilla sunt, sed mare est etiam, atque etiam undabundum. et undisonum, quod undis strepat, unde mare undisonum dicitur. Et undatim, fluctuatim uel undatim ad similitudinem undarum, et undare fluctuare, hoc est undas facere, a qua similitudine, et aerem, et nubem, et fumum undare dicimus, quoties undarum instar mouentur. Ab hoc fit inundo, quod interdum ab solute ponitur, et si significat cresco. et extra alueum uersor. Plinius. Ante, quæ in Nilus inundaret. aliquando actiue, et si significat abluo. Idem. A gros, et sata omnia inundant. hinc fit inundatio, quæ pro diluio ponitur. Seneca. Quidam conflagrationi, atque diluio tempus assignant. Arsur enim terrena contendunt, quando omnia sidera in cæterum conuenient. inundationem futuram, cum eadem siderum turba in capricorno consistet. Item abundo, quod proprie significat affluo, et supra modum aliquid habeo. Virgilius, Ergo apibus factis idem, atque examine multo primus abundare. tractum ab amibus, qui, quo maioribus, ac crebrioribus imbris augentur tanto eriguntur magis, et ideo abundare dicuntur. idem, præfertim in certis si mensibus annis abundans exit. ab hoc abundanter, et abunde aduerbia pro copiose deducuntur. Item Redundo, quod aliquando pro redeo capitur. Plautus. Hoc facinus in tuum redundabit caput. Interdum pro abundo. Plinius. Redundant opes, utia rebellant. Item exundo, quod est alueum exeo. a quo fit exundatio. Ab unda fit diminutium undula, et compositum undisonus, hoc est fluctuando sonitum reddens. et undulata uestis, quæ fit ex hircorum, et caprarum pilis potius, quàm lanis, quod ad undarum similitudinem picta sit, non, ut quidam existimauerunt, quod pura sit, sic enim ab undis undulata uestes dicuntur, quomodo a scutulis scutulata. Varro, et a quibusdam dicitur esse imaginis fortune simulachrum, ab eo, quod duabus undulatis togis est operum, perinde, ut olim reges nostri undulatus, et prætextus togis soliti sunt habere. Item aliud compositum undiuomus, hoc est aquas uomens. Vnda enim aliquando pro aqua ponitur, ut pars pro toto. Ouidius. Et terris inscruit undas. Item ab unus uncus, ut quidam existimant, quod uncus sit, cum duo esse uideantur. Est enim uncus suffixus, ab uno latere incuruus, ac sese retorquens, sed hoc falsum est, nam uncus a græco fit. græci enim ὄγκος extuberare, et intumescere dicunt, et ὄγκος tumorem, a quo minor uncum siue, uncinum, quod ubi incuruatur, quod a-

modo tumescere, atque extuberare uidetur. Ab hoc fit uncus adiectiuum, hoc est incuruus, a quo aduncus, et unanatus uncanis armatus. Cicero. Nec ut alæ asperis, et lenibus armatis, unanatisque complusculis concreta hæc esse dicat, et inunco uerbum, quasi unco inuado, et arripio. Lucilius. Aut qui numeros tristis inunat. Item ab unus derivatur ungo, siue unguo quasi unum ago. ungedo enim complanatur caro, atque unitur. Ab hoc fit unguentum. siue unguentum, quod non est (ut uulgus existimat) tenax illa compositio, qua chirurgi utuntur ad uulnera curanda, sed compositio diuersorum odororum addito oleo, aut balsamo, aut aliquo pingui ad unguenda corpora, deliciarum, et luxuriæ causa inuenta. Qui primus unguentum inuenerit, non constat. iliacis certe temporibus non erat in usu. Primum de eo legitur, quod castus Darius regis expugnatum inuenerit, inter reliquum apparatus Alexander unguentum scribunt cepit. Postea uoluptas eius inter laudatissima uitæ bona admissa est, cæperuntque etiam defunctorum corpora ungi. unguentorum alia a locis, in quibus fiunt, cognomina habent, ut deliacum a Delo insula. una cycladum. mendesum a Mendeso Aegypti urbe. Panathenæicum ab Athenis. Susinum a Susis urbe persidis. Aliquando ab odoris similitudine, ut pardalium, quod pardalis odorem reddat. Tradunt enim ex omnibus animalibus, hanc solum esse odoratam, panthera a nostris dicitur, ut in feris ostendimus. Nonnunquam ab iis, apud quos huiusmodi unguenta in usu sunt, ut regale unguentum, quo Parthorum reges utebantur. Constat myrobalano. costo. amomo. cinamomo. comaco. cardamomo. nardi spica. maro. myrrha. castia. styrace. Ladano. opobalsamo. calamo. unco syrio. oenanthe. malobatro. seriatto. cypro. assalatho. panacea. croco. cypero. amar. co. colato melle. uino. Interdum a dignitate, et excellentia sua, ut megalium a magnitudine. græci enim μέγα magnum dicunt, unde megalensia, siue megalenses ludi dicti sunt, qui in honorem magnæ matris deum fiebant. Linius. M. Iunius Brutus ædem magnæ matris deum in palatio dedicauit, et ludos ob eandem dedicationem factos megalensia appellauit. frequentissime a rebus, ex quibus ipsorum unguentorum oleum conficitur, ut irinum, quod oleum eius ex iride fiat. Irini medici nostri temporis magno errore putant narcissum esse. Est autem narcissus lilij genus, radice carnosâ, atque odora. flore purpureo. folia in radice habens ad similitudinem foliorum harundinis, sed aliquanto crassiora. dictus ab adolescente eiusdem nominis Cephisi amnis, et Liriope nymphæ filio, qui in eum mutatus est florem. Nam, cum pulchritudine præstaret, uenationi indulgens a multis nymphis amatus est. Inter cæteras uero Echo miro amore in eum exarsit, quas omnes cum superbe nimium contempsisset, tandem illarum precibus factum est, ut sua ipsius pulchritudine caperetur. Et enim, cum fessus aliquando ad propinquum fontem decubisset, imaginem suam in aqua conspiciat, ac nympham existimans, cum potiri ea non posset, nimio desiderio conturbuit. Alij non a fabuloso adolescente, sed a narce, hoc est torpore Narcissum dictum existimant. quippe odor eius maiorem in modum aggranat caput. Græci νάρκισσος torporem uocant. Hinc narcissites gemma eius coloris appellata est. Iris autem luge alia herba est, radicem simili modo odoratam habens, et unguentis, ac medicinæ utilem. caulem habet cubitalem. et rectum, radicem raphano similem, quæ sternutamenta mouet. floret diuersorum colorum specie, quasi arcus cælestis. a quo nomen habet. Natura est feruens, tractataque ambusti modo pustulas facit. laudatissima in illyrico est. Irini poetæ, hoc est cælestem arcum decurum nunciam dicunt esse, et ferè ad discordiam mitti, ut Mercurium ad

concordiam. Huius arcus causa est radius solis caue nubi im-
missis, qui repulsa aie, in solem refringitur. nubes enim for-
mam arcus discoloris efficiunt, quia aliae partes earum nomi-
diores sunt, aliae submissiores, et quaedam crassiores, quam
ut solem transmittant, aliae imbecilliores, quam, ut excludat.
haec inaequalitas alterius lucem, umbramque commiscet, et ex-
primit illam mirabilem arcus uarietatem. est et alia causa
arcus tenuis pluuia, solaribus radijs eam intrantibus, ut cum
fistula aliquo modo rupta, uidentur aquam per tenue forame-
clidi, quae sparsa contra solem oblique positum, arcus faciem
repraesentat. quod etiam accidere uidentur, cum fullo os aqua
impleuit, et uestimenta tendiculis deducta leniter aspergit.
apparet enim in illo aere asperso uarios edi colores, qui quasi
fulgere in arcu solent. Aristoteles noctu aliquando uisum fuisse
arcum affirmat, sed id nisi trigesima luna fieri posse, quia
tunc plus solet uirium a sole habere. Nunquam plures simul,
quam duo arcus sunt uisi. Item nardinum, quod fit ex nar-
do. nardus, siue nardum frutex est graui, et crassa radice, sed
breui, ac nigra, fragilique, quamuis pingui. aspero sapore. folio
paruo, densoque. Caeumina in aristis spargunt. Ideo gemi-
nam dotem eius spicas, ac folia celebrant, unde unguentum ex
eo factum nardinum, et foliatum dicitur. Apud Gengen da-
nator, quod uirus oleat, ideoque ἀπὸ τῆς ὀσμῆς, quod olere
est, oenitis dicitur. Adulteratur, et Pseudonardo herba, quae
ubique nascitur, crassiore, ac latiore folio, et colore languido in
candidum uergente. Quod est spica fit, pretiosius putant un-
guentum esse, quod ex folijs fit, distinguitur amplitudine folio-
rum. Nardum enim maioribus folijs Nardosphaerum uocant,
minoribus mesospharum. Principalis hic frutex est in ungue-
tis. Laudatur maxime nardum syriacum. mox gallicum. Ter-
tio loco creticum, quod aliqui uocant agrion. Alij phum folio
olusatru, caule cubitali, gemulato. in purpura albicante. radi-
ce obliqua, uillosoque imitante auum pedes. Bacarē quoque nar-
dum rusticum uocant, de qua alibi diximus. Haec omnia her-
bae sunt, praeter indicum nardum. cum gallico nardo semper
nascitur herba, quae a grauitate odoris Hirculus uocatur.
Quidam et assarum syluestre Nardum appellauerunt. est au-
tem edere. e folijs rotundioribus tantum, mollioribusque flore pur-
pureo. radice gallici nardi simile. acinosum. saporis callidi, ac
uinosi, montibus in umbrato locis bis anno florens. Item Rho-
dinum unguentum, quod rosaceo, hoc est rosarum oleo fiat. graeci
ῥόδινον rosarum dicunt. Crocinum, quod oleum eius ex
croco. Oenanthinum, quod ex flore Labruscae. Oenanthe enim
uitis Labruscae una est, quae cum flore colligitur, cum optime olet,
sicatur in umbra substrato linteo. Atque in cados conditur. di-
cta quasi ὄνου ἄρbor, hoc est uini flos. Amariacum, siue
sansucinum, quod ex amaraco, siue sansuco herba est notissi-
ma, quam uulgo persam uocant. Hinc factum est prouerbi-
um. Nihil cum amaracino sui, quod illi simile est, nihil cum fi-
dibus a fello. Amaracus puer regius fuit unguentarius, qui ca-
su lapsus, dum ferret unguenta, fregit alabastrum. deinde, cum
ninio dolore contabuisse, uersus est in sansucum, quae ex eius
nomine Amaracus coepta est appellari. Virgilius. Vbi mol-
lis Amaracus illum floribus, et dulci aspirans complectitur
umbra. Seritur et semine, et ramo. odoris est iucundissimi,
et semen habet copiosissimum, oleum eius ad excalefacien-
dos, ac molliendos nervos mirifice prodest. Melinum, quod est
struteo. Cotoneum enim per excellentiam μέλιον, hoc est
melum uocamus. a quo fit melinum. cotonea graeci cydonia uo-
cant. Cydone i si gni cretae oppido aduecta. Plura eorum gene-
ra sunt. alia chrysomela dicuntur i casuris distincta. colore au-
reo, a nobis mala aurea interpretantur. alia appellantur no-

stratia, quae candidiora sunt. minora ex eodem genere stru-
tea odoratus fragrant, seroque proueniunt. Praecoxa mustea
nominantur. Struteis cotonea in situ suum genus efficiunt, quod
dicitur meluianum, et hoc solum manditur crudum. Sunt
praeterea syluestria parua et struteis odoratissima, quae in se-
pibus nascuntur, ex quibus oleum fit, seruaturque in cubiculis
saluatorijs, odoris gratia. Cyprinum, quod ex Cypro arbo-
re, hoc est ex eius arboris flore. Cyprus est arbor oliuae similis
folio, semine coriandri. flore candido. et mirum in modum
odorato. Coquitur hoc in oleo, premiturque postea, quod cypru-
num uocatur. Hanc arborem in Italia Ligustrum nominant.
Nascitur multis in locis, sed in Cypro insula odoris suauitate
praestat, et ideo cyprus appellata est. Cyprus insula est i ca-
pathio mari ab ortu, octauique Siciliae, ac Syriae obiecta, quon-
dam nouem regnorum sedes. Antea acanantida uocata tra-
dit, et cerastin, et aspeliam, et amatusam, et macharam,
et cuius aduerso Eleusa insula est. Urbes in ea praeterea, Pa-
phos, et Palepaphos. et Salamina. Contra quam est insula Sa-
lamine. A cypro cyprus dicitur, hoc est ex insula Cypro,
unde tres parua insulae huic propinqua, et steriles Cypriae
nominantur. Et cypricus possessiuum. Cyprum Sabini bo-
num dicunt, unde cyprus uicus Romae appellatus est, quo Sa-
bini ciues additi consederant. sic enim a bono omne uocitan-
dum censeuerunt. A Cypro etiam Cypria dicta est uenus, quod eo
primum loco templum ei conditum sit. cyprio boui meren-
dam uice prouerbij ueteres dicebant, turpem carnem, ac uilem
significare uolentes. quoniam in cypro insula boues humano
stercore pascebantur. Item a cypro Cyprinus proprium uiri
nomen deriuatur. Magnus est Seruij error, qui uersum illum
Maronis exponens. Alba ligustra cadunt. nacinia nigra legun-
tur, ligustrum inquit liliium est album. uacinium uero flos ni-
gri coloris, qui graeci hyacinthus dicitur. Nos quid ligustrum
sit ostendimus, ex cuius ligno tesserae fiunt aptissimae. Vaci-
nium simili modo arbor est, quae in Italia uicis priorum gratia
feritur, nec nisi in aquosis locis prouenit. i Gallia uero prouide
feritur, quod ex flore eius tinguntur sericorum uestes. Taceo
quod hyacinthum scribit nigrum esse, quo nihil potest dici ab-
surdius, cum ipse, quem iter pretatur, uirgilius scribit et sua-
ue rubens hyacinthus. Est autem hyacinthus ruber flos ex her-
ba eiusdem nominis nascens, a cuius similitudine rubrae uestes
hyacinthinae nominantur, hoc est hyacintho flori similes.
Homericus. ὄβλας ἄνυς τριχάς ὑακινθίου ἄρβυξ ὀμοίως. Per-
sius. Hic aliquis, cui circa humeros hyacinthina Lena est. Vn-
de inter gemmas, quae berylli dicuntur hyacinthi fontes uocan-
tur, qui rubore quodam suffusi sunt, et hyacinthus per se ge-
ma est Amethysto similis, et hoc solo distans, quod ille emicis
in amethysto uiolaceus fulgor, dilutus est in hyacintho, et ita
oculos implet, ut non satiet, citius, quam floris sui color euane-
scens. Hyacinthinus color hysginus etiam dicitur a genere her-
bae, quae hysge uocatur. hic uero supradicto similis est. Constat
autem Hyacinthum, qui in gallia plurimus prouenit, Hysgi-
num tingere, radicemque habet bulbaceam, quam mangones
icairo habent in pretio, quod pubertatem arceat, nec finit pi-
los erumpere, florem uero (ut diximus) cocinum ita discur-
rentibus quibusdam uenis, ut graecarum literarum figuram
exhibeant, de quo duplex extat fabella. Nam et Hyacinthum
puerum dilectum ab A polline, quem Disco imprudens iter-
fecit, in hunc florem mutatum tradit, unde in eo prima dua
literae inscriptae conuincuntur ac quae uox lu gylbris, hoc est
dolerentis interiectio est, propter quod A pollo, apud Ouidi-
um dicit. Flos que nouus scripto gemitus imitare no-
stros. Et alibi, ipse suos gemitus folijs inscribit. Et si flos

habet inscriptionem. Funesque littera distat. Et Aiacem in eundem florem conuersum affirmant, dum impatientia praelati sibi Vlyssis, seipsum interemit, cuius nomen similiter in principio a littera habet. Ouidius. Littera communis medij, puerog, utroque inscripta est folijs, haec non nomen, illa querela. Et Virgilius de his floribus loquens multitudinis numero usus est. Dic quibus in terris inscripti nomina regum nascuntur flores, et Phyllida solus habeto. Regum dixit Hyacinthi et Aiacis non quod ipsi fuerint reges, sed quia regum filij fuerunt. quemadmodum alibi magnam reginae sedem miseratus amorem. de Ariadne dixit, quae Pasiphaea reginae filia fuit. Ob hanc causam quidam diligentiores primam huius nominis syllabam, et sine aspiratione, et non per ypsilon, sed per iota scribendam esse censere, quoniam ut aliter scriberetur, usus obituit. Item Telinum, quod fit ex oleo faeno graeci, quod alio nomine Sicilia uocant, alio Buceras. Plinius. Quaedam cum uirent, non olent propter humorem nimium, ut Buceras, quod est faeno graecum, alij Aegoceras, quod semen eius corniculis simile sit, alij Carphos. Nam id graeci nominant τήλιον. Constat oleo recenti cypro-calamo-muliloto-faenograeco-melle-mello-maro-amaraco-hoc Menandri poetae aetate celeberrimum fuit. Balaninum, quod ex glande Myrobalani. βάλανον enim graeci glandem dicunt. Vnde Myrobalanum dixerunt, quasi unguentariam glandem. Solis enim unguentis nascitur, quae graeci μύρα appellant. unde Myropolas nominant unguentorum uenditores, quos nostri unguentarios uocant. A quibus Myropolia officina eorum nominantur. Plautus. Quem sum defessus quaerere per medicinas. Tonstrinas. in Gymnasio. atque in foro. per myropolia. Myron etiam proprium nomen. Sic enim uocatus est elegans statuarius. Item Myronides similiter proprium nomen. Et myrsina nux dicitur unguentaria, quam uulgo muscatam uocant. Myrobalanum arbor est heliotropij folijs. fructus gladii similis, ad magnitudinem nucis Auelanae. Vnguentarij tantum cortices premunt. Medici etiam nucleos tundunt. De myrobalano locus est Martialis, cum inquit. Quod nec Virgilius, nec carmine dicit Homerus hoc ex unguento constat, et ex balano huiusmodi unguentum propter gloriam appellatum est megalium, fit ex oleo Balanino. balsamo calamo-ino-Xylobalsamo. casia. Resina. V entilatur in coquendo, donec desinat olere. refrigeratum odorem suum recipit. De balsamo multa mentis sunt ueteres. Arbuscula est uni terrarum iudaeae quondam concessa, et in duobus tantum hortis, utroque regio. Ostenderunt hanc primum urbi imperatores Vespasiani, quorum temporibus simul cum earum gente seruire Romanis, et pendere tributa coepit. Viti similior est, quam myrto. feritur malleolis, ut uitis, et collis implet uinearum modo, sustinet sese sine adminiculis, intra tertium annum est fructifera. Procerius intra bina cubita subsistit. Tria huius arboris genera. Tenui, et capillacea coma Anthericum uocatur. αβέρπιος enim graeci arista dicuntur. Alterum scabro aspectu incuruum. fruticosum odoratus. Cirthacum nominant. κυρτόν enim incuruum significat τράχυν scabrum. Tertium eius mecer. quod leni cortice ceteris sit procerius, graeci αμύκνον procerus dicitur, inciditur cortex uitro, lapide, ossis uel cultellis. Ferro laedi uitalia odit statim moriens. Libratur manus artificum peramentis, nequid ultra corticem uiolet. Sucus est plaga manat, quem opobalsamum uocant, quod omnibus odoribus in unguentis praefertur. Iumenalis. Hirsuto spirant opobalsama collo, tenui autem gutta fluit. uix cocham toto die aestuo implens. Adulteratur multis modis, raroque ad nos syncerum affertur. samentum quoque eius in pretio est. Xylobalsamum

uocatur, et coquitur in unguentis. pro succo id substitue-re officina. corticis etiam ad medicamenta pretium est, praecipua gratia lacrymae, secunda femini. Tertia cortica. Summa opobalsamum probatio est, ut lac coagulet, et in ueste maculas non faciat. Narcissinum, quod ex flore Narcissi fieri solebat, sed statim obliteratum fuit. Metrogium, quod fit ex ammoniaco. Metopion quippe arborem uocant, quae in Aethiopiae subiecta Africa nascitur. stillans in arenis suis lacrymam ueluti resinam, quae et ab Ammonis templo, quod iuxta est, ammoniacum dicitur. genera eius duo sunt. Tracon masculi thuris similitudine, quod maxime probatur, et alterum pingue, ac resinosum, quod pyrama appellant, sunt qui oleum quoque Amygdalinum metopium uocent, quod in eo conficiendo Aegyptij Galbanum, et ammoniacum addere excogitauerunt. Ex bacaris quoque radice unguentum fieri solitum Aristophanes Comicus poeta restatur, bacaricum id dicitur. Bacar herbam est radicis odorata ad Cinamomi similitudinem graeli solo, nec humido prouenit ederae penes folijs rotundioribus, mollioribusque. quidam Nardum rusticum appellant. Alij Asaron, quod in coronas non addatur. σαρδόν enim ornare significat, sed hoc falsum est, ut alibi dicemus. Vnguentum exotica dicitur externa, et aduentia, quae a graecis ἐξω τριπλῶ nominantur Plautus. Non omnes possunt olere unguenta exotica. regis Antiocho deuictio urbis anno quingentesimo sexagesimo quinto, P. Licinium Crassum, et Iulium Caesarem censores edixisse constat, ne quis unguenta exotica uenderet. L. Plocium proscriptum a triumuiris, in Salernitana latetbra unguenti odore proditum tradunt. Diuus Vespasianus adolescentem fra grantem unguento, cum sibi pro impetrata praefectura gratias ageret, nuu aspernatus uoce etiam grauisima increpuit. Maluisse enim allium oliuissis, literasque reuocauit. uilissimum genus unguenti, quo passim uulgo utebantur a limo (ut quidam putant) epilima dicebantur. Malobratum uero unguenti genus erat ex Syria. Horatius, coronatus nitentes Malobatro Syrio capillos, Schoenum pessimum unguenti genus uocabant, unde meretrices propter eius unguenti usum schoeniculae sunt appellatae. Schoenos etiam graeci uoce finis est. a quo Schoenobates, qui per sineis discurre ludedo, quasi funiambulatio. Item Schoenos urbs fuit Baeotiae sic dicta, ut Aristarcho placet, a Schoeno patre Atalantae. Vnguentis omnium Proouinciarum accommodatissima est Aegyptus. ab ea propter rosarum, ac Cyrorum, et myrti multitudinem proxima Campania est. Vnguenta omnia, aut succo constant, et haec stigmata uocantur, quasi distillationes, quippe σαζών stillam significat, aut corpore, et haec appellantur hedysmata, graeci enim ἡδύσμα condimentum dicunt. his addi interdum ad gratiam corporis augenda color solebat, in quo cinnabari tantum, et ancusa utebantur. Cinnabaris sanguis est draconis elephatorum morientium potere elisi, cum simul pugnant, utriusque animalis cruore permixto, nec est alius color, qui magis proprie sanguinem reddat humanum, antidotis praeterea, medicamentisque miscetur. Ancusa uero herba est, cuius duo genera sunt. Alterum habet folia penes lactucae similia, sed acuta, aspera, subnigra, spinosa. Radix eius ad digiti crassitudinem coloris sanguinei inficit a state maxime digitos, folia habet supra terram in gyrum sparsa. Altera est, quam plerique Alabiadion uocant, quod uti ea ad formam conaliandam solius sit. Alabiades maioribus folijs, et asperioribus radice rufa. oblonga. nascens praecipue aridis, atque arenosis locis. Addunt quidam et tertium genus simile supra dictis, nisi colorem haberet purpureum, quo sentinates mei in pueritia utuntur ad oculos tingenda, qui-

bus ludere uerno tempore mos patrius est. V eteres ceram ea tingere solebant ad reddēdas similitudines, & tabularum picturam. V nguentorum feces, quibus etiam in pastillos redactis odoris gratia uti solebant, magmata appellantur hoc est massæ quaedam, & pastilli ἀπό τοῦ μάζην, quod est terere, & commiscere. At qui ea, quæ siccis odoribus cōstant, ut sunt ij pulueres, quos uulgo nunc Cyprios uocant, & aliæ huiusmodi compositiones, quæ ex siccis odoribus sūt sine oleo, aut alio liquore, ut puta ex ladano. cinamomo. casia. thure. costo. myrrha. styrace. calamo. iunco. syrio. Xilobalsamo, alijsq; similibus, non unguentæ, sed diapasmata dicuntur ἀπό τοῦ διαπασσω, quod est inspergo, ut dici diapasma inspergimen possit. Sparguntur enim huiusmodi odores, cum unguentis linantur corpora, uel pfundantur. Martia. Quid quod olet grauius mustum diapasmate uirus. Sic etiam uocari possunt pastilli, ex diuersis odoribus facti, quos adolere consueuimus. Itē ij, quos in paruas pilas redactos manibus gestare solemus præ fertim pestilentie tempore. Quæ uero nunc unguentæ uulgo à latine lingue ignaris appellantur, à doctis græco uocabulo dicuntur emplastra, quæ autem emplastra uulgo nominantur, cataplasmata, siue malagmata uocantur à peritis. Constant sanè cataplasmata ex floribus ferè, eorumq; surculis, & axungia. emplastra, pastilliq; magis è quibusdam metallicis. Item malagmata contusa abunde mollescunt, nam super integram cutem iniiciuntur, unde ἀπό τοῦ μαλάσσειν dicta sunt, quod est subigere, & mollire, laboriose uero conteruntur ea, ex quibus emplastra, pastilliq; fiunt, ne ledat uulnera, cui imposita sunt. inter emplastrum autem, & pastillum hoc interest, quod emplastrum utiq; liquati aliquid accipit, in pastillo tantum arida medicamenta aliquo humore iunguntur. Emplastrum imponitur, pastillus illinitur, aut alicui molliori miscetur. A pane dictus est pastillus, quod parui panis formam habeat, cum sit rotundus, & planus ad rotæ similitudinem. propter qđ à græcis τροχίονος appellatur, qđ dici latine rotula potest. Pastillus etiam libi genus dicitur rotundi. Ceratū, nec emplastrum est proprie, nec pastillus, sed plerunq; ex pastillis fit. cōstat ex rebus siccioribus, & igni appositum mollescat, postea applicatum corpori durecat, ac pertinacius hæret, dictum à cera, quæ ferè omnibus ceratis adhiberi solet. quidam hoc non ceratum, sed cerotum appellant à græco, quod est κηρωτόν. Ceterum quæ uulgo haud quidem inepte pilulæ dicuntur, quod sint ueluti exiguæ pilæ, à doctis tam græcis, quàm latinis catapocia nominantur ἀπό τοῦ καταποκίρειν, quod est deuorare, quoniam neq; estur, neq; lingitur id genus, sed deuoratur. Recte tamen & pilulæ dici possunt. Si quidem Plyn. rotundum illud, quod in robore nascitur, pilulæ uocat, & ex bulbis fieri pilulas tradit, quæ ad conuulsa cum Silphio dantur. Lingere proprie dicuntur, cum aliquid in ore tenentes paulatim distillando sorbemus, & quæ in hunc usum fiunt dicuntur Ecllygmata. Plyn. E semine limi fiunt ecllygmata, & actus ipse lingendi dicitur linctus. Idem. Multi usum ueterem linctu salis distillare. quod uero per inferiorem partem purgandi gratia in uentrem immittitur, clyster uocatur ἀπό τοῦ κλύειν, quod abluere est. Plyn. Cucurbita infusa clysteribus intestinorum omnium uitij medetur. Quod autem in orificio durum ponitur ad excrementum prouocandum, & uulgo suppositorium dicitur, docti honestiori uocabulo, à glandis similitudine Balanum dixere. Idem. cepas subditas pro balanis scribit, A schlepiades hæmorrhoidas tollere. Item ab ungo unctio dicitur, & unctura notè significationis, & unguen, quod significat omnem succū, ex quo aliquid ungi potest. Vir. Ideasq; picæ, & pingues unguina ceras. Plyn.

Epiphoras bubulo seu, cum oleo cocto illinit, ceruini cornus, anis scabrics eodē unguine sanat. Item axungia ab axe plastrorum unguendo appellata est, quamuis græci quoq; hoc uocabulo usi fuerint. Est autem axungia adeps sullus inuicta tus, aut cum sale, aut syncerus, qui quanto uetustior, tanto utilior est, & multas uires habere creditur, quoniā id animal herbarum radiabus uestatur. Apud antiquos religiosus etiam habebatur, siquidem nouæ nuptiæ donum intrantes solenne habebat illo postea inungere. unde uxores, quasi unxores dictæ sunt, quemadmodum inferius latius differemus. V nguus quoq; ut nonnulli putant, ab ungo deducitur, quod politus, ac trāsiliadus sit, & quasi unctus, unde marmorarij planiciem operis ungue experuntur, & cum non sentiunt iuncturas, perfectum id esse intelligunt, quapropter adunguem capimus pro perfecte. Horatius. Ad unguem factus homo, hoc est omni ex parte perfectus. Alij unguem ab uno, & ago derivatum existimant, quod in ijs nervi in unum aguntur, sunt enim ungues clausulæ nervorum summæ. Alij à græco deducunt, unguis enī à græcis ἀνίξ uocatur. Ab ungue fit unguila diminutuum. & unguicula, sed hoc inter se differunt, quod unguis è eorum animalium, quæ digitos habent separatos, peniusq; distinctos, ut sunt Homies. Simiæ. Aues. Plynus. V nguus simiæ imbricati sunt, hominibus latiora. rapaabus una. ceteris recti, ut canibus præter eum, qui à crure pleriq; dependet. Itē de aquila. V nguus quoq; huic generi inuertuntur. V nguila uero de ijs dicitur, quæ digitis carent. Item de Structio caimelo, qui ex genere uolucrum est. V nguila huic sunt ceruicis similes, quibus dimittant bisulcæ comprehendēdis lapidibus utiles, quos in fuga contra sequentes ingerunt pedibus. Idem in quadrupedibus solidas habent unguilas, quæ non sunt coruigra. Igitur pro his telum unguila è illis. Idem. Sues in illyrico quibusdam locis solidas habent unguilas. Idem uno in loco, utrunq; posuit, & hanc differentiam apertissime demonstrauit, sic inquit. Omnia digitos habent, quæ pedes, excepto elephāto, huic enim in formes numero quidem quinque, sed indiuisi, ac leuiter discreti, unguilq; non unguibus similes, idem uno uersu fecit Ouidius, dum lo describit è bouis effigie in primam formam redeuntem, V nguila, quæ in quinos delapsa absumitur ungues. V nguicula autem de ijs etiam dicitur, quæ ungues habent, unde A teneris unguiculis dicimus pro eo, quod è ab infantia, ab ineunte ætate. à pueris, à pueritia. à tenera ætate. ab incunabilis. hæc quippe omnia penè idem significant. Ab unguila Cato unguilarios uocauit ungues magnos, ac sabros. quasi unguil similiores, quàm unguibus. V nguulum O scorū lingua significat annulū, quidam tamē ideo appellatum unguulum putant, quod sicut in digito unguis carne, ita in illo gema, uel signum aliquod i auro clauditur. V nguus etiam morbus est oculorum, quem græci pterygium uocant. cum membranula nervosa oritur sub à gulo oculi, & ad pupillā quoq; peruenit, eiq; se penumero offiat, aliquando à narium, nonnunquam à temporum parte. V nus uero ipsum à græco deducitur, quippe græci ἐνα unum dicunt. O P V S. Aedificium. O pus, & opera differunt. Opera enim actio è, & diurnum officium. Ci. Non male præcipiunt qui seruis uti iubent, ut mercenarijs iusta præbenda, operam exigendam, hoc è laborem, & operationem corporis. Item operæ ipsæ personæ laborantes uocantur. Modestinus. Operarum nomine ipsas personas, quæ aliquid faciunt significamus. O pus uero è finis, fructusq; operæ, unde opera auctorum dicitur, & opera tam publica, quàm priuata, hoc est aedificia. Aliquando tamē men opus pro opera capi uidetur. Vir. Mollibus è stratis operæ ad fabricia surgit, quasi ad operas. V bi notandum è, quod quoties

quoties non ad laborem corporis, sed ad laborem animi, & ad
 artem, industriamq; respiciamus, magis opus, quã operam dici-
 mus, ut in opere rustico, in opere fabrili, in opere faciundo. Opus
 etiam aliquando pro necesse, siue necessario capitur, ut opus est
 festum quiescere, i. necesse est, et nihil mihi opus est, hoc est nihil
 mihi est necessarium. et a grotanti opus est medicum, i. necessarius
 est medicus a grotanti. Quod etiã per accusatum dicitur. Apu-
 leius, cui eam rem factam opus fuerat. Ab hoc fit oportet, quod
 similiter significat necesse est. P. uulius, Oportet uerbum, nõ ad
 facultatem iudicis pertinet, qui potest uel pluris, uel minoris
 condẽnare, sed ad ueritatem refertur. In hoc uerbo notandum
 est, quod oportet legere libros, oportet habere, quos sequamur in
 eudẽ sensum elegerit dicitur. In præterito autẽ secus. nõ &
 fecisse hoc oportuit legitur, & factũ hoc oportuit sine uerbo ali-
 quo. Cic. Tamen id factum non oportuit. Idẽ, a pollinis signũ
 ablatum certe non oportuit. Idem. Totam rem illi integram ser-
 uatam oportuit. Nõ dissimilis huic oratio fit per uerbum uolo.
 Idem. Liberis consului uolumus, etiã si posthumi futuri sint.
 Idem. Percurram tamen breui, ut non minus hominem ipsum,
 quã in ius cõmune defensum uelutis. Oportunitus uero, qđ per
 duplex. pp. scribitur, non ab opere deducitur, sed ab ob præpo-
 sitione, & portus, qđ nauigantibus maxime utiles, optatiq; por-
 tus sint. Oportunitum qui ppe esse, siue opportune accidere dici-
 mus, quod pro desiderio nostro accidit. a quo fit opportunitas,
 quod cõmoditate significat, quem admodũ e' diuerso im portunum
 esse, et im portune fieri dicimus, quæ sunt, fiunt uel præ-
 ter rationẽ loci, seu tem poris, seu personarum. Vir. De auibus,
 quæ, cum nocte tantum uolare soleant, die apparent, im portu-
 neq; uolucres signa dabant. Propterea im portunũ hominẽ di-
 camus prociacem, atq; molestum. a quo im portunitas dicitur. Pon-
 tur etiam aliquando im portunũ pro inquieto, et quasi portu ca-
 rente. Idem. Bellũ im portunum ciues cum gente deorũ. Ab ope-
 re opificem quoq; dici quidã opinantur, nos ab opera potius de-
 ductum existimamus. Opifex enim artifex est, atq; operator,
 & (ut ita dicam) laborator non modo rerum, sed etiam uerbo-
 rum. Cic. A diena quidã ignobilis uerborũ opifex insinuas
 se in antiqua philo sophia uidetur. Vnde etiã cognari, & blan-
 darum artium sectatores opifices appellantur. Cic. Omnes au-
 tem opifices in turpi sunt exeratio. Hinc deũ opificem, hoc est
 operatorem omnium rerum dicimus. Ouidius. Ille opifex rerum,
 cuius opus dicitur opificamus. Opifex etiã crabronis genus est,
 de quo inferius dicemus. Oportu quoq; quæ terra est, ab opere dici-
 tur, de qua, atq; eius derivatus i ferius differemus. ab opera fit
 etiã operula diminutiuũ. A puleius. Operulas etiã in ea contu-
 li, quas adhuc uegetis sacariã faciens merebã. Item operor uer-
 bum, quod est in opere aliquo faciundo laboro. a quo operator,
 & cooperator, & operatio, ac cooperatio deducuntur, & ope-
 rarius pro opera, dum psonam significat, qui græcè ἐργαστής,
 hoc est ergastes uocatur. unde latini ergastulũ uocant locum, in
 quo lapides, aut metalla fodiuntur. Iuue. Nempe in lucanos, &
 ethusa ergastula mittas. Quoniam uero ad hæc opera dånati
 mitti solebant, qui athenati foderent, factum est, ut ergastula
 modo pro ipsis damnatis, seruis uel fodiuntibus, modo pro atr-
 cere uisur pemus. Varro. Misiq; mox eo nuntium, qui tota erga-
 stula donaret libertate. Põ pomius, qui ue domi erant uincti, qui
 ue in ergastulo custodiebantur. Ergastulos uero masculino ge-
 nere, casto des carceris, eosq; qui dånati fodiunt uocamus. Cic.
 Sed nos miramur ergastulorum, non eadem emolumenta esse,
 quæ im peratorum. Plyn. Coli uera ergastulis pessimum est, ut
 quicquid agitur a desperantibus. Hæc autem omnia a græcã uo-
 ce deducuntur ἐργον, quæ opus significat. a quo ἐργαστήριον
 operor. ἐργασία operatio. ἐργασία ferramenta. ἐργασί-
 ον officina. ἐργασίον fabricabilis. ἐργαστήριον taber-
 narius opifex. ἐργαστής operarius. Item energia, quæ dicta la-
 tine efficacia potest. & energicus efficax. est etiam energia fi-
 gura, quæ res gestæ nõ tam narrari, quã sub oculis subici ui-
 dentur, dicimus. Item aliquando operariũ, quod industria, atq;
 opere fit. Plyn. Quæ inter uina operaria numerantur. Aliquã-
 do tamen operari pro sacrificare ponitur, & operatio pro sacri-
 ficio, Vir. Sacra refer Cereri, lætis operatus in herbis. Plau. Ve
 istæc operatio crimen expiet. Item operã dare, operam im pen-
 dere, & studium, laboremq; im pendere. Cic. Da a operã. ut
 ualeas. id est cura. enitere. elaborari. ut ualeas. Idẽ, tam mihi u-
 deor nauasse operam, quod huc uenerim. hinc dedita opera di-
 camus de industria, quasi cura adhibita, & labore im penso, et
 quoniam nihil uel gratius, uel dignius est, quã ut pro labore
 pretium, hoc est merces debita pfoluatur, factum est, ut operæ-
 pretium pro fructuosũ usurpetur, et ad rem ptinente, uel quia
 decens, uel quia utile, uel quia gloriosum, uel quia iucundum.
 Luuius, Facturus ne sim operæ pretium, si a primordio urbis
 res populi R. perscripserim. Cic. Operæ pretium erat, luden-
 tibus inueni. Plyn. id uero audire pretiũ operæ fuit. Iuuen. Est
 operæ pretium penitus cognoscere toto, Quid faciant, a quentq;
 die. PRAECUNCTIS. Ante cuncta, hoc est ante omnia
 simul collata, ut sit sensus, plus laudis mereri unũ Amphithe-
 trum, quã cætera totius orbis opera. si simul conferantur. Nã
 quid cuncta significat, superius ostendimus. PRAE. ante. Ali-
 quando enim hæc præposito significat propter. Teren. Præ
 amore hunc exclusisti foras. A puleius. præ luxuria cuncta pro-
 fuderat. Aliquando ad comparationem præ illis uisq; omnia
 erant, hoc est ad comparationem illorum. Teren. Præ huius ra-
 bies, quæ dabit, hoc est ad comparationem eorũ, quæ huius ra-
 bies dabit. Nonnunquam ante, ut hoc loco, et apud Terẽ. a præ-
 sequar. Interdum in compositione super, ut præses. præsidium.
 præfectus. interdum ualde, ut præmaturus, præualidus. Ali-
 quando tamen præmaturum dicitur, non quod ualde maturum
 est, sed quod maturuit ante tempus. Lucanus, ad præmaturas se-
 getum uetuna rapinas. Iuuen. Non præmaturi aneres. A præ-
 deriuatum est præter, quomodo a sub subter, quæ aliquando
 præposito exapiẽdi uisum habet, et semper regit accusatiuum,
 ut nullum amas præter me, hoc est me excepto. Aliquando si-
 gnificat ultra. Quint. Multa erant, præter hæc, quæ obijci
 merito potuissent. Ab hoc fit prætere a aduerbium, quod si igni-
 ficat ultra ea, quæ dicta sunt. Virg. Si duo prætere a talis
 Idæa uulisset Terra uiros, et præterquam, qđ semper requi-
 rit præcedentem casum, quia idem uerbum subintelligitur, ut
 nemo id dixit, præterquam Cicero. Nullus id interest, præter
 quam patris. Nulli id placuit, præterquam Cæsari. neminem
 præterquam consulem timeo. a nemine, præterquam a præce-
 ptore meo id audiui. o uos omnes, præterquam Cicero. & præ-
 terquam quod, quam unam dictionem esse nõnulli existimant,
 significatq; nisi qđ. Plyn. Oia nobis ex uoto successerunt, præ-
 terq; quod in itinere defunctã matrem audiui. Item præter
 propter, quæ similiter una dictio est, significatq; præterq; pro-
 pter, hoc est propter aliã causam, q; propter eã, de qua loquimur,
 ut præter propter uitã uiuitur, hoc est propter a iã causam uiui-
 tur, q; ut uiuatur, ut puta propter laudẽ, propter uirtutẽ, propter
 gloriã. Ennius. Otio q; nescit uti, plus negotij habet, q; cũ est ne-
 gotiũ in negotio. Nã cui qđ agit insitutum est, nullo negotio id
 agit. studet ibi, mētẽq; animũq; delectat suũ Otioso initio
 animus nescit qđ uelit. Hoc Idem est enim, neq; domũ nũc nos,
 nec militiã sumus. Imus huc hinc illuc, cum illuc uentum est, ire
 illinc libet. incerte errat animus, præter propter uitam uiuitur.

10
 20
 30
 40
 50
 60